

Про затвердження Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Наказ Міністра оборони України
від 25 листопада 2003 року N 415

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
17 грудня 2003 р. за N 1170/8491

З метою визначення організації корабельної служби, заходів щодо забезпечення високої бойової готовності і безпеки кораблів у морі та пунктах базування, обов'язків службових осіб, організації бойової підготовки, правил несення служби корабельних нарядів і встановлення військових морських ритуалів на кораблях Військово-Морських Сил Збройних Сил України **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України, що додається.
2. Наказ розіслати згідно з розрахунком розсилки.

Міністр оборони України

Є. К. Марчук

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Міністра оборони України
від 25 листопада 2003 р. N 415

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
17 грудня 2003 р. за N 1170/8491

ПОЛОЖЕННЯ

про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Загальні положення

1. Військово-Морські Сили Збройних Сил України (далі може використовуватися - Військово-Морські Сили) - це вид Збройних Сил України, який відповідно до чинного законодавства виконує покладені на нього завдання щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.
2. Військовий корабель - це корабель (судно), що належить до Військово-Морських Сил, має зовнішні розпізнавальні знаки державної належності і є під командуванням офіцера (мічмана), який перебуває на військовій службі в Збройних Силах України.
3. Надводні кораблі, підводні човни, кораблі спеціального призначення, морські та рейдові судна забезпечення, а також їхні катери та шлюпки несуть прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України, який визначає

державну належність корабля. Кораблі, що будуються, від початку розміщення на них особового складу несуть Державний Прапор України, піднятий на кормовому флагштоку (на гафелі).

Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України, піднятий на кораблі Військово-Морських Сил, є його Бойовим Прапором. Він символізує недоторканність і готовність корабля захищати державні інтереси України на морі.

4. До корабельного складу Військово-Морських Сил належать бойові надводні кораблі, підводні човни, кораблі спеціального призначення, морські та рейдові судна забезпечення.

5. Кораблі Військово-Морських Сил вирішують покладені на них завдання як самостійно, так і у взаємодії з іншими кораблями, морською авіацією, військами берегової оборони та військовими частинами інших видів Збройних Сил України.

6. Кораблі Військово-Морських Сил, їхні літальні апарати, катери та шлюпки є власністю України і, де б вони не перебували, є під юрисдикцією України.

7. Кораблі Військово-Морських Сил неухильно дотримуються норм чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У водах відкритого моря, портах та територіальному морі інших держав жоден іноземний уряд чи його представники не мають права втручатися в повсякденну життєдіяльність кораблів Військово-Морських Сил. Будь-яка така спроба повинна рішуче припинятися, у виняткових випадках - силою зброї.

8. Спірні питання та непорозуміння у правовідносинах, які виникли в територіальному морі іноземних держав, урегульовуються командирами кораблів особисто або через представників Міністерства закордонних справ України, дотримуючись вимог та норм міжнародного права.

9. Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України (далі - Положення) в частині, не передбаченій військовими статутами Збройних Сил України, визначає: основи бойової і повсякденної організації корабля; основні обов'язки службових осіб командування й штабу з'єднання кораблів та службових осіб й особового складу корабля; бойову підготовку, виховну роботу, експлуатацію, ремонт та забезпечення живучості корабля; базування, матеріальне забезпечення кораблів; заходи щодо збереження й зміцнення здоров'я особового складу корабля; організацію служби корабельних нарядів; підняття й спуск прапорів; порядок віддання почестей; проведення урочистостей на кораблі і організацію візитів кораблів Військово-Морських Сил.

10. Вимоги Положення поширюються на всі бойові кораблі, кораблі спеціального призначення, морські та рейдові судна забезпечення, які укомплектовані військовослужбовцями, а також на катери та шлюпки, що несуть прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Вимоги Положення обов'язкові для всіх екіпажів кораблів, у тому числі і для екіпажів, розміщених на березі, а також для всіх осіб, які тимчасово перебувають на кораблі.

11. Особовий склад Військово-Морських Сил з питань виконання загальних обов'язків військовослужбовців, у взаємовідносинах із військовослужбовцями Збройних Сил України та під час несення служби на березі керується вимогами військових статутів Збройних Сил України.

Частина 1

Організація корабля та основні обов'язки службових осіб

Розділ 1

Бойова та повсякденна організація корабля

Загальні положення

12. Бойові надводні кораблі, підводні човни, катери, які несуть зброю, а також кораблі спеціального призначення (далі - кораблі) залежно від озброєння та призначення поділяються на класи, а в межах одного і того самого класу - на підкласи з урахуванням дальності плавання, водотоннажності або спеціалізації.

Залежно від тактико-технічних даних та призначення, а також для визначення старшинства командирів і норм матеріального та технічного забезпечення бойові кораблі поділяються на ранги.

У Військово-Морських Силах установлено чотири ранги кораблів. Найвищим є перший ранг. Поділ кораблів на класи, підкласи, ранги тощо здійснюється у порядку, визначеному Міністром оборони України.

13. Бойова та повсякденна організація корабля створюється залежно від його бойового призначення, класу та рангу корабля. Організаційно-штатна структура визначається штатом корабля.

14. Командування кораблем покладається на командира корабля. Старший помічник командира корабля є його першим заступником. На кораблі, де посада старшого помічника командира корабля не передбачена штатом, його обов'язки виконує помічник командира корабля.

15. Для ефективного застосування зброї та використання технічних засобів на кораблях створюються бойові частини й служби, які зазначаються в штатах кораблів і наведені у таблиці.

N з/п	Найменування бойової частини (служби)	Умовне скорочення
1	2	3
1	Штурманська бойова частина	БЧ-1
2	Ракетно-артилерійська бойова частина	БЧ-2
3	Мінно-торпедна бойова частина	БЧ-3
4	Бойова частина зв'язку	БЧ-4
5	Електромеханічна бойова частина	БЧ-5
6	Авіаційна бойова частина	БЧ-6
7	Радіотехнічна бойова частина	БЧ-7
8	Служба радіаційного, хімічного, біологічного захисту й екологічної безпеки	Сл-РХБЗ і ЕБ

9	Медична служба	Сл-М
10	Служба постачання	Сл-П

16. Залежно від рангу корабля бойові частини та служби поділяються на групи, батареї, команди, відділення, які очолюються відповідними командирами та начальниками.

Назви підрозділів бойових частин і служб, а також назви посад їхніх командирів та начальників зазначаються в штаті корабля.

На кораблях 2, 3, 4-го рангів на одного офіцера може покладатися постійне командування двома й більше бойовими частинами та службами, що зазначається в штаті корабля.

17. Увесь особовий склад корабля становить його екіпаж. Первинними підрозділами екіпажу є відділення, які очолюються командирами відділень. Відділення можуть зводитися в команди, які очолюються командирами (старшинами) команд.

18. На надводних кораблях можуть створюватися відділення, команди та інші формування особового складу, які не входять до складу бойових частин і служб, а безпосередньо підпорядковуються старшому помічникові (помічникові) командира корабля. До таких належать: команда управління, боцманська команда, команда обслуговування авіаційного обладнання та секретна частина. На підводному човні функції боцманської команди виконує команда рульових-сигнальників, яка підпорядковується командирові штурманської бойової частини.

Командні пункти та бойові пости

19. Для ведення бойових дій особовий склад корабля розподіляється по командних пунктах і бойових постах, що є основою бойової організації корабля. Командний пункт - це місце на кораблі, обладнане необхідними засобами управління та зв'язку, звідки командир керує діями підпорядкованих йому підрозділів, застосуванням зброї, використанням технічних засобів та боротьбою за живучість, а також підтримує зв'язок зі старшим командиром і бойовими частинами та підрозділами, що взаємодіють.

Головний командний пункт корабля - це командний пункт командира корабля. У випадку виходу з ладу головного командного пункту за рішенням командира корабля або офіцера, що його заміщує, один з командних пунктів бойових частин (якщо конструкцією корабля не передбачений запасний командний пункт) використовується як запасний командний пункт.

Флагманський командний пункт - це командний пункт командира з'єднання кораблів, який розгортається для забезпечення роботи штабу з'єднання кораблів.

20. Бойовий пост - це місце на кораблі, де розташована зброя і необхідні технічні засоби, які особовий склад обслуговує та використовує за призначенням. Бойовий пост очолюється командиром бойового поста.

21. Командні пункти та бойові пости мають назву, позначення та порядкові номери. На надводних кораблях командні пункти та бойові пости нумеруються за порядком номерів у кожній бойовій частині (службі). Бойові пости на

надводних кораблях 4-го рангу нумеруються за загальним порядком номерів за командами (відділеннями). На підводних човнах командні пункти нумеруються в кожній бойовій частині (службі) за порядком номерів від носа до корми. Номери бойових постів підводного човна складаються з двох знаків (цифр чи літер). Перша цифра (літера) указує на номер відсіку, друга - на належність бойового поста до бойової частини (служби).

Типове позначення командних пунктів і бойових постів зазначене в додатку 1 до Положення.

Бойовий номер

22. На кораблі мічманам, старшинам і матросам привласнюються бойові номери, які заносяться до табеля нумерації особового складу.

Бойовий номер складається з трьох частин:

перша частина (цифра чи літера) указує, у якій бойовій частині (службі) знаходиться мічман, старшина або матрос згідно з розписом бойової тривоги; друга частина (одна чи дві цифри) указує номер бойового поста; третя частина (дві цифри) указує на належність мічмана, старшини чи матроса до бойової зміни; перша цифра означає номер бойової зміни, а друга цифра - порядковий номер мічмана, старшини чи матроса в бойовій зміні.

Бойовим змінам привласнюються такі цифри:

першій бойовій зміні - 1, 5; другій бойовій зміні - 2, 4; третій бойовій зміні - 3, 6. Якщо бойова зміна на бойовому посту в своєму складі має до 9 осіб, то для позначення бойових змін використовуються цифри 1, 2, 3, якщо від 9 до 18 осіб, то цифри 4, 5, 6.

23. Бойові номери старшин і матросів, які не допущені до виконання обов'язків за посадою, а також курсантів та стажистів, що проходять практику на кораблях, містять цифру "0" (нуль), яка ставиться перед першою цифрою (літерою) бойового номера.

Кожному офіцерові та мічманові з екіпажу корабля під час перебування на кораблі на обмундирування на лівому боці грудей прикріплюється картка встановленого зразка зі скороченою назвою посади.

Старшинам і матросам з екіпажу корабля картка встановленого зразка із зазначенням бойового номера прикріплюється на робочий одяг на лівому боці грудей.

24. Мічмани, старшини та матроси отримують книжку "Бойовий номер", у якій зазначаються їхнє місце перебування та обов'язки згідно з усіма корабельними розписами, а також номери закріпленої за ними особистої зброї, протигаза тощо.

Книжки "Бойовий номер" перебувають на обліку. У разі сходження з корабля, вибуття у відрядження, у відпустку тощо мічмани, старшини та матроси здають книжку "Бойовий номер" на зберігання у своєму підрозділі й отримують її після повернення на корабель.

Корабельні розписи

25. Корабельні розписи поділяються на бойові та повсякденні. Бойові корабельні розписи розробляються для розподілу особового складу по командних пунктах та бойових постах для застосування зброї й використання технічних засобів корабля, а повсякденні корабельні розписи розробляються для організації виконання інших корабельних заходів та робіт. Корабельні розписи затверджуються командиром корабля.

26. Основним документом, який визначає організацію корабля в бою, є розпис з бойової тривоги. Він є підставою для розробки всіх інших корабельних розписів.

27. Особовий склад корабля розподіляється по командних пунктах і бойових постах з урахуванням спеціальностей та рівня підготовки. Розподіл особового складу здійснюється для забезпечення в бою найбільш повного та ефективного застосування зброї, використання технічних засобів корабля та взаємозамінності особового складу.

28. Згідно з розписом з бойової тривоги кожний офіцер корабля має не менше двох заступників, що визначаються наказом командира корабля. Ця вимога рівною мірою стосується й окремих мічманів та старшин, які виконують особливо відповідальні обов'язки. Решта мічманів, старшин та матросів має по одному заступникові.

У випадку неспроможності командира корабля виконувати свої обов'язки в бою (тяжке поранення, загибель, контузія тощо) його заміщає старший помічник командира корабля. Порядок подальшого заміщення командира корабля залежить від ступеня підготовки офіцерського та мічманського складу й визначається наказом командира корабля.

29. Проект розпису з бойової тривоги головного корабля кожної серії розробляється Головним штабом Головного командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Після призначення на корабель, який будується (переобладнується, модернізується), особового складу командири бойових частин і начальники служб під керівництвом старшого помічника (помічника) командира корабля та за участю флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів доопрацьовують розпис з бойової тривоги. Під час доопрацювання вони враховують зміни в озброєнні і технічних засобах, а також особливості розміщення їх на кораблі. Доопрацьований розпис із бойової тривоги затверджується командиром з'єднання кораблів.

30. Зміни та доповнення до розпису з бойової тривоги й до інших корабельних розписів кораблів з'єднання вносяться наказом командира з'єднання кораблів за поданням (пропозиціями) командирів кораблів, розробленими на підставі досвіду організації служби на кораблях та погодженими флагманськими спеціалістами штабу з'єднання кораблів.

31. До бойових корабельних розписів належать: розпис з бойової тривоги (бойової готовності N 1) зі схемами технічного та візуального спостереження за підводною, надводною і повітряною

обстановкою, з таблицями командних пунктів, бойових постів і нумерації особового складу корабля;

розпис із бойової готовності N 2 зі схемами технічного та візуального спостереження за підводною, надводною і повітряною обстановкою.

На підводних човнах складаються два розписи з бойової тривоги окремо для підводного та надводного положень та два розписи з бойової готовності N 2 - також для підводного й надводного положень. Розписи для підводного положення є основними.

До бойових корабельних розписів також належать:

розпис із приготування корабля до бою та до походу;

розпис із боротьби за живучість корабля;

розпис із боротьби з підводними диверсійними силами та засобами;

розпис із приймання та здавання боєприпасів;

розпис корабельної підривної команди;

розпис зі спеціальної обробки корабля, в якому зазначаються обов'язки особового складу щодо дезактивації, дегазації, дезінфекції, дозиметричного та хімічного контролю, санітарної обробки екіпажу, а також на випадок уведення на кораблі карантину (обсервації).

Крім зазначених розписів, складаються:

на надводних кораблях:

розпис із надання допомоги кораблю (судну) чи літальному апаратові, що зазнає лиха, і сходження з корабля аварійно-рятувальної групи;

розпис із приготування корабля до приймання літальних апаратів, забезпечення польотів та управління ними;

розпис із постановки та підймання забортних гідроакустичних пристроїв;

розпис корабельного коригувального поста (для калібру артилерійської установки 100 мм і більше);

розпис із постановки та підймання тралів;

розпис із приготування та постановки мін;

розпис із приймання та висадки десанту й сходження корабельного десантного підрозділу зі схемою розміщення особового складу та техніки на кораблі;

розпис на час проходження вузькостей (плавання в складних умовах);

розпис з евакуації особового складу, таємних документів та техніки (їх знищення);

на підводних човнах:

розпис з використання систем роботи дизеля та поповнення повітря під водою;

розпис вахт під час перебування підводного човна на ґрунті.

32. До повсякденних корабельних розписів належать:

розпис із завідувань, огляду й перевірки зброї та технічних засобів;

розпис із постановки (зняття) на якір (бочку, швартови);

розпис із буксирування зі схемами буксирування;

розпис із приймання й передавання твердих, рідких та вибухонебезпечних вантажів у морі;

розпис по каютах та кубриках;

розпис із прибирання;

розпис із фарбування корпусу корабля.

Крім зазначених розписів, складаються:

на надводних кораблях:

розпис із затемнення корабля;

розпис зі спуску та підймання плавучих засобів;

на підводних човнах:

розпис із заряджання акумуляторної батареї;

розпис роботи особового складу на верхній палубі (надбудові, за бортом).

33. У розписах зазначаються місце дій (командний пункт, бойовий пост, відсік, приміщення, частина корабля), обов'язки особового складу, посади офіцерів, посади і бойові номери мічманів, старшин, матросів.

Прізвища особового складу зазначаються лише в розписі з бойової тривоги та в таблиці нумерації особового складу корабля.

Дії особового складу щодо герметизації корпусу корабля, за сигналами "Радіаційна небезпека", "Хімічна тривога" та під час надання допомоги пораненим і ураженим отруйними речовинами та газами визначаються в розписі з бойової тривоги у формі доповнень до основних обов'язків офіцерів, мічманів, старшин, матросів.

34. Бойові і повсякденні корабельні розписи вносяться до Книги корабельних розписів. Крім того, до неї вносяться:

корабельна бойова схема;

схема бойової організації корабля;

схема повсякденної організації корабля;

схема місць розташування та нумерації пожежних ріжків, вогнегасників, клапанів систем протипожежного та водяного захисту;

схема розташування газонепроникних приміщень корабля;

схема маркування водогазонепроникних дверей, люків, горловин та кришок вентиляційних шахт.

35. На корабельній бойовій схемі в кресленні повздовжнього розрізу корабля зазначається розташування всіх командних пунктів, бойових постів, відсіків та інших приміщень корабля, а також розташування засобів і ліній внутрішнього зв'язку.

На схемі бойової організації корабля зазначаються тільки командні пункти і бойові пости із зазначенням їхньої підпорядкованості під час оголошення бойової тривоги.

Бойові інструкції

36. У бойових інструкціях докладно викладаються обов'язки офіцерів, мічманів, старшин, матросів:

під час оголошення бойової тривоги;

під час застосування зброї і використання технічних засобів у бою;

під час боротьби за живучість зброї та технічних засобів;

під час боротьби з пожежею, з надходженням води та щодо захисту від впливу небезпечної концентрації шкідливих речовин (газів);
щодо герметизації корпусу корабля;
у разі термінового занурення підводного човна;
у разі приведення в дію систем роботи дизеля та поповнення повітря під водою;
у разі постановки підводного човна на стабілізатор глибини;
за сигналом "Хімічна тривога";
за сигналом "Радіаційна небезпека";
щодо спеціальної обробки корабля та особового складу;
щодо надання медичної допомоги пораненим і ураженим.

37. Бойові інструкції зводяться в збірник бойових інструкцій для особового складу корабля, який додається до книги корабельних розписів. Для однотипних бойових кораблів Головний штаб Головного командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України розробляє і видає типові бойові інструкції.

Нумерація відсіків, приміщень і цистерн корабля

38. Відсікам, приміщенням і цистернам надводного корабля та підводного човна надаються найменування, а тим, які мають однакове призначення й найменування, додатково надаються номери. На дверях, люках та горловинах робляться написи з найменуванням та номером приміщення (цистерни), до яких вони ведуть, наприклад "Електростанція N 2".

Нумерація проводиться послідовно в межах кожного головного непроникного відсіку (надбудови) надводного корабля та відсіку підводного човна з носа до корми, знизу вгору. Нумерація починається з приміщень (цистерн) першого відсіку, продовжується безперервно в наступних відсіках надводного корабля, а потім у надбудовах.

Палуби та платформи нумеруються зверху донизу. Яруси надбудов нумеруються знизу вгору.

39. Під час оголошення тривоги і у повсякденній діяльності використовуються найменування й номери, які присвоєні приміщенням, відсікам та цистернам.

40. Горловини на кораблі поділяються на 4 категорії: "Б", "З", "Н", "Т" (перші літери слів "Боєприпаси", "Задрасна", "Наказ", "Тривога"). Особи, відповідальні за горловини, призначаються наказом командира корабля.

Типова таблиця маркування люків, дверей і горловин, яке визначає їхнє положення за різними ступенями бойової готовності та під час оголошення тривоги, зазначена в додатку 2 до цього Положення.

41. Горловини, які ведуть до погребів з боєприпасами та до приміщень, де зберігається авіаційний гас, позначаються літерою "Б".

Горловини з літерою "Б" завжди перебувають задрасненими, а в разі відсутності людей у цих приміщеннях - замикаються й опечатуються.

Горловини з літерою "Б" можуть відкриватися:

для проходження особового складу за сигналом тривоги, під час зміни вахт, для роботи й огляду приміщень особами чергової служби;

для завантаження та розвантаження боєприпасів і подачі їх за тривоги;
для вентиляції та охолодження приміщень.

Горловини з літерою "Б" відчиняються особами, до завідування яких належать приміщення, з дозволу командирів бойових частин, а також дозорними погребів з дозволу командира дозору.

42. На надводних кораблях літерою "З" позначаються горловини, які ведуть до міждонних, бортових, кінгстонних та ежекторних відгороджень, паливних, мастильних, водних, баластних, кренових і диферентних цистерн, форпіка, ахтерпіка та дверей кабельних коридорів.

Горловини з літерою "З" завжди перебувають задрасними, а горловини кінгстонних відгороджень замкненими. Горловини відчиняються з дозволу командира електромеханічної бойової частини під контролем призначеної ним особи.

Особа, яка отримала розпорядження відчинити чи зачинити горловини, доповідає про це черговому корабля (вахтовому офіцерові) і черговому електромеханічної бойової частини.

Про відімкнення та замкнення горловин з літерою "З" вноситься запис до вахтового журналу, а на підводних човнах - до журналу вахтового центрального поста.

На підводних човнах літерою "З" позначаються всі горловини та люки (крім рубкових люків і переділкових дверей, що позначаються літерою "Н").

43. До відкритих горловин, позначених літерою "З", в усіх випадках і до горловин, позначених літерою "Б", на час вентиляції приміщень виставляються вахтові. Горловина негайно задраюється (замикається), як тільки зникає потреба тримати її відкритою.

44. На надводних кораблях горловини, розташовані на першій безперервній палубі, що проходить над ватерлінією, а також горловини, розташовані нижче цієї палуби, позначаються літерою "Н", якщо вони не позначені літерами "Б" і "З".

Вони задраюються в таких випадках:

щодня на ніч;

за командою "Задраїти водонепроникні переділки";

за командою "Корабель до бою та походу приготувати";

у разі оголошення сигналу тривоги;

під час маневрування і спільних вправ з іншими кораблями;

під час проходження вузькостей (плавання в складних умовах, у тумані, у штормову погоду й районах, небезпечних для плавання);

під час входу (виходу) до порту, пункту базування, шлюзу, доку тощо;

під час плавання у районах інтенсивного судноплавства;

під час буксирування.

45. На підводних човнах переділкові двері та люки для шлюзування, які позначені літерою "Н", повинні утримуватися зачиненими, але можуть тимчасово відчинятися для проходження особового складу чи за наказом

центрального поста (під час вентилявання відсіків підводного човна, для подачі до дизелів повітря тощо).

46. Для забезпечення нормальних умов для відпочинку особового складу за наказом чергового корабля частина горловин, позначених літерою "Н", якщо дозволяють обставини, може відчинятися. Чергова служба корабля повинна стежити за тим, щоб інші горловини, позначені літерою "Н", були зачиненими. Перелік горловин та ілюмінаторів, які за вказівкою чергового корабля можуть утримуватись відчиненими, визначається наказом командира корабля. Коли відпадає потреба в тому, щоб горловини з літерою "Н" перебували у задраєному стані, подається команда "Віддраїти водонепроникні переділки". За повсякденними умовами ця команда за наказом чергового корабля подається зранку (після підйому особового складу).

47. На надводних кораблях горловини, розташовані вище першої безперервної палуби, яка проходить над ватерлінією, позначаються літерою "Т", якщо вони не позначені літерами "Б" і "З". Вони задраюються лише у разі оголошення сигналу тривоги.

48. На підводному човні під час оголошення сигналів тривоги та бойової готовності N 1 і N 2 наказ про відчинення горловин з літерами "Б", "Н", "Т" для проходу особового складу або для інших потреб віддається лише з головного командного пункту, а на надводному кораблі, крім того, і з командного пункту енергетики та живучості.

За бойовою готовністю N 2 частина дверей та люків, які визначаються у наказі командира корабля, може відчинятися для переміщення особового складу й провітрювання приміщень.

49. За командою "Корабель до бою та походу приготувати", за сигналами тривоги, під час оголошення бойової готовності, а також на ходу корабля всі ілюмінатори надводного корабля задраюються.

Під час стоянки корабля на якорі (бочці, швартовах) за сигналом "Задраїти водонепроникні переділки" задраюються всі ілюмінатори, які розташовані нижче верхньої палуби. За спеціальним дозволом чергового корабля окремі ілюмінатори (у житлових приміщеннях) можуть відчинятися для забезпечення нормальних умов відпочинку особового складу.

Якщо приміщення (каюта) зачиняється на замок, то всі ілюмінатори в ньому задраюються.

Оголошення тривоги на кораблі

50. На кораблі встановлюються такі види тривоги і умови їх оголошення: бойова тривога, навчальна тривога, аварійна тривога, хімічна тривога, радіаційна небезпека.

Бойова тривога - для ведення бою, для фактичного підвищення бойової готовності.

У воєнний час вихід (вхід) з пункту базування (до пункту базування), прохід вузькостей, плавання в складних умовах і в районах, небезпечних для

плавання, а також екстрене приготування корабля до бою та походу проводяться за сигналом бойової тривоги.

Навчальна тривога - для відпрацювання дій екіпажу корабля за сигналом бойової тривоги; для виконання корабельних бойових вправ з практичним застосуванням зброї; для проведення з екіпажем корабля корабельних бойових навчань і тренувань на бойових постах, у тому числі з боротьби за живучість; для завантаження та розвантаження боєприпасів; для виходу корабля з пункту базування (входу до пункту базування), проходження вузькостей, під час плавання в складних умовах у мирний час; для екстреного приготування корабля до бою та походу; у решті випадків - за наказом командира корабля. Одночасно з оголошенням сигналу бойової або навчальної тривоги по корабельній трансляції оголошується її мета.

Аварійна тривога - у випадку надходження води всередину корабля, виникнення пожежі, у разі вибуху, виявлення небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів) та в інших аварійних ситуаціях.

Хімічна тривога - у випадку загрози або виявлення хімічного чи бактеріологічного зараження.

Радіаційна небезпека - у разі безпосередньої загрози чи виявлення радіаційного зараження.

Для відпрацювання дій особового складу за сигналами "Аварійна тривога", "Хімічна тривога", "Радіаційна небезпека" на кораблі відповідно оголошується: "Навчальна аварійна тривога", "Навчальна хімічна тривога", "Навчальна радіаційна небезпека".

Таблиця звукових сигналів, які подаються на кораблі, зазначена у додатку 3 до цього Положення.

Розділ 2

Основні обов'язки командування і штабу з'єднання кораблів Командир з'єднання кораблів

51. Командир з'єднання кораблів є єдиноначальником і в мирний та воєнний час особисто відповідає за: бойову та мобілізаційну готовність з'єднання кораблів; бойову підготовку, виховання, військову дисципліну та морально-психологічний стан особового складу з'єднання кораблів; успішне виконання бойових завдань з'єднанням кораблів; безпеку стоянки кораблів свого з'єднання; стан живучості кораблів з'єднання; внутрішній порядок, стан і збереження зброї, озброєння, бойової та іншої техніки, боєприпасів, палива, а також інших матеріальних засобів; організацію та здійснення заходів щодо охорони державної таємниці; всебічне матеріально-технічне, медичне, фінансове та соціально-побутове забезпечення з'єднання кораблів; удосконалення організаційно-штатної структури підпорядкованого з'єднання кораблів; виконання в з'єднанні кораблів організаційно-технічних заходів щодо охорони довкілля та готовність до ліквідації наслідків його забруднення. Командир з'єднання кораблів повинен діяти самостійно і вимагати від підлеглих виконання вимог Конституції України, законів України, Військових

статутів Збройних Сил України, цього Положення, а також інших нормативно-правових актів.

52. Командир з'єднання кораблів зобов'язаний:

планувати роботу і здійснювати заходи щодо підтримання та удосконалення бойової й мобілізаційної готовності та вимагати їх виконання, своєчасно вносити необхідні зміни до планів роботи, вживати заходів щодо збереження державної таємниці;

готувати з'єднання кораблів відповідно до поставлених завдань;

керувати діяльністю начальника штабу з'єднання кораблів, своїх заступників і помічників;

організовувати та безпосередньо керувати бойовою підготовкою, здійснювати контроль за її ходом, об'єктивно оцінювати досягнуті підлеглими результати, підбивати підсумки й заохочувати кращих, узагальнювати та впроваджувати передовий досвід у практику навчання особового складу з'єднання кораблів, ефективно використовувати навчально-матеріальну базу, спрямовувати кошти та матеріальні засоби на удосконалення цієї бази;

особисто навчати безпосередньо підпорядкованих йому командирів кораблів, проводити з ними заняття, семінари тощо;

систематично виходити в море на кораблях свого з'єднання, давати оцінку діям екіпажів кораблів як під час виконання бойових завдань, так і під час проведення навчань, відпрацювання завдань за курсом підготовки, виконання маневрів;

знати стан засобів боротьби за живучість кораблів з'єднання та рівень підготовки особового складу з боротьби за живучість;

своєчасно вживати заходів щодо виконання завдань соціально-психологічного забезпечення бойової підготовки, професійної діяльності та гуманітарної підготовки особового складу, організації виховної та культурно-просвітницької роботи;

знати тактико-технічні дані, бойові можливості і бойову готовність кораблів свого з'єднання, стан корпусів кораблів, озброєння й техніки, порядок експлуатації та ремонту;

знати стан справ у з'єднанні кораблів, ділові та морально-психологічні якості своїх заступників, командирів кораблів, знати озброєння та бойову техніку кораблів з'єднання, вміло керувати з'єднанням кораблів як у повсякденному житті, так і під час виконання бойових завдань;

постійно удосконалювати форми та методи управління кораблями з'єднання;

особисто готувати штаб з'єднання кораблів відповідно до завдань, поставлених з'єднанню кораблів;

контролювати виконання у з'єднанні кораблів заходів щодо правового виховання особового складу;

постійно виховувати підлеглих у дусі гуманізму та людяності, посилаючись на загальновизнані принципи міжнародного права;

проводити роботу щодо зміцнення військової дисципліни, запобігання надзвичайним подіям і злочинам серед особового складу, своєчасно виявляти й усувати їх причини; аналізувати стан військової дисципліни і доповідати про це старшому командирові (начальникові);

знати потреби й запити особового складу, приймати рішення за заявами, скаргами та іншими зверненнями особового складу;

підтримувати у з'єднанні кораблів такий внутрішній порядок, який гарантує неухильне виконання законів України, вимог військових статутів Збройних Сил України та цього Положення;

бути прикладом дисциплінованості, неухильного виконання вимог чинного законодавства України, наказів старших командирів (начальників);

бути ввічливим і справедливим у ставленні до підлеглих, не принижувати їх честі та гідності;

організовувати своєчасну видачу кораблям з'єднання всіх видів забезпечення та перевіряти його повноту;

особисто керувати кадровою роботою;

керувати підбором кандидатів для проходження військової служби за контрактом (у з'єднаннях кораблів 3-го і 4-го рангів);

уживати заходів щодо створення атмосфери відвертості між військовослужбовцями з'єднання кораблів, нетерпимості до недоліків, байдужості та пасивності;

проводити приймання особового складу з'єднання кораблів з особистих питань (не менше ніж двічі на місяць, для прибулих з інших населених пунктів - у зручний для них час); на прохання батьків матросів та старшин знайомити їх з побутовими умовами життя особового складу;

під час стоянки в пункті базування організовувати охорону кораблів з'єднання та контролювати несення чергової та вахтової служб, не менше одного разу на місяць перевіряти проведення розводу добового наряду, несення ним служби, а також стан постів, додержання порядку видавання (здавання) зброї особам чергової та вахтової служб;

перед початком кожного періоду навчання видавати наказ з питань організації бойової підготовки, чергової та вахтової служб;

щоденно видавати накази по стройовій частині, а в разі потреби і з питань бойової підготовки та матеріально-технічного забезпечення кораблів;

керувати фінансово-господарською діяльністю з'єднання кораблів, забезпечувати необхідне та ощадливе використання матеріальних засобів і витрачання коштів;

проводити планові і раптові перевірки з'єднання кораблів, організовувати щорічне проведення на кораблях з'єднання інвентаризації матеріальних засобів;

проводити один раз на рік огляд кожного корабля з'єднання, а також проводити огляд корабля у разі включення (виключення) його до складу (зі складу) з'єднання кораблів;

призначати корабель для свого перебування й розміщення штабу з'єднання кораблів;
щоденно після підймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України приймати від начальника штабу з'єднання кораблів доповідь про стан кораблів з'єднання та наявність запасів на них;
під час стоянки кораблів з'єднання в пункті базування організувати щодобовий контроль за якістю приготування й повнотою видачі їжі для особового складу, не менше одного разу на тиждень особисто перевіряти якість приготування їжі у їдальні берегової бази чи на одному з кораблів з'єднання. У разі неможливості особисто провести ці заходи доручати їх проведення своєму заступникові;
піклуватися про здоров'я підлеглих, вживати всіх необхідних заходів для їхнього фізичного зміцнення;
організувати та здійснювати заходи, спрямовані на захист особового складу, озброєння, бойової та іншої техніки, матеріальних засобів кораблів з'єднання від зброї масового ураження і звичайних засобів ураження;
уживати заходів щодо запобігання та ліквідації наслідків забруднення довкілля.

53. Перед виходом з'єднання кораблів у море командир з'єднання кораблів зобов'язаний:

прийняти рішення щодо виконання завдання та поставити командирам кораблів завдання на похід;
ознайомити командирів кораблів з обстановкою на переході, призначити похідний порядок та відповідно до тактичних номерів місце кожного корабля в ньому;
організувати перевірку готовності кораблів до виходу в море;
визначити заходи щодо організації оборони й захисту кораблів, забезпечення прихованості переходу, використання системи управління, засобів зв'язку та спостереження;
визначити заходи, які проводяться під час плавання в складних умовах, у разі необхідності організувати подання заявок на лоцманське та буксирне забезпечення переходу;
дати вказівки щодо дій окремих кораблів на випадок відриву їх під час плавання від з'єднання кораблів;
визначити заходи морально-психологічного забезпечення особового складу.

54. У морі командир з'єднання кораблів зобов'язаний:

призначити кораблям швидкість ходу, курс, похідний порядок, а підводним човнам ще й глибину занурення;
відповідати за безпеку плавання кораблів з'єднання, які прямують під його прапором у похідному порядку;
не втручатися в дії командира корабля, на якому піднято його прапор, але відповідати за корабель з моменту повідомлення командира корабля про свій вступ у командування кораблем або з моменту віддання особистого наказу безпосередньо на руль або на двигуни, про що робиться запис у вахтовому журналі корабля; зворотне передання управління кораблем командира корабля

командир з'єднання кораблів здійснює тільки після завершення початого ним маневру або коли мине небезпека для корабля, про що також робиться запис у вахтовому журналі корабля;

періодично доповідати старшому начальникові інформацію про обстановку.

55. Новопризначений командир з'єднання кораблів особисто приймає посаду в присутності представника від Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Командир з'єднання кораблів видає наказ про свій вступ на посаду і доповідає старшому командирові (начальнику).

56. У разі загибелі чи тяжкого поранення командира з'єднання кораблів у морі його заміщує начальник штабу з'єднання кораблів, заступник командира з'єднання кораблів або старший з командирів кораблів, що перебувають у морі. Порядок заміщення командира з'єднання кораблів визначається письмовим наказом командира з'єднання кораблів і доводиться до всіх командирів кораблів з'єднання, що виходять у море під його керівництвом, а також до офіцерів штабу з'єднання кораблів.

Начальник штабу з'єднання кораблів

57. Начальник штабу з'єднання кораблів у мирний і воєнний час відповідає за: бойову й мобілізаційну готовність, успішне виконання бойових завдань з'єднанням кораблів; організацію та забезпечення безперебійного зв'язку і безперервного управління кораблями з'єднання; підтримання призначеної готовності кораблів з'єднання; організацію та якість планування бойової підготовки; підготовку штабу з'єднання кораблів і його підрозділів, що забезпечує управління з'єднанням кораблів; виховання, військову дисципліну, морально-психологічний стан особового складу штабу та з'єднання кораблів; організацію оперативного та бойового чергування, вартової, вахтової і чергової служб; організацію взаємодії під час надання допомоги кораблям з'єднання, які отримали бойові та аварійні пошкодження; організацію та здійснення заходів щодо охорони державної таємниці, прихованого управління з'єднанням кораблів; організацію розвідки, спостереження, оборони та захисту кораблів з'єднання; забезпечення штабу та кораблів з'єднання озброєнням і військовою технікою; стан обліку особового складу, озброєння, боєприпасів, бойової та іншої техніки з'єднання кораблів; підготовку офіцерів штабу з'єднання кораблів з міжнародного морського та гуманітарного права і охорони довкілля.

Начальник штабу з'єднання кораблів є першим заступником командира з'єднання кораблів і прямим начальником усього особового складу з'єднання кораблів.

Начальник штабу з'єднання кораблів має право віддавати накази від імені командира з'єднання кораблів. Про всі віддані накази (розпорядження) начальник штабу з'єднання кораблів доповідає командирові з'єднання кораблів.

58. Начальник штабу з'єднання кораблів зобов'язаний:

розробляти плани бойової та мобілізаційної готовності з'єднання кораблів, заходи щодо захисту, охорони та оборони кораблів, керувати мобілізаційною роботою у штабі з'єднання кораблів;

організовувати роботу штабу з'єднання кораблів, керувати діяльністю флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів;

знати стан справ у штабі з'єднання кораблів та на кораблях з'єднання, а також про хід виконання завдань, поставлених перед з'єднанням кораблів;

організовувати зв'язок у з'єднанні кораблів та здійснювати контроль за виконанням особовим складом вимог прихованого керування кораблями;

перевіряти стан і бойову готовність засобів зв'язку в з'єднанні кораблів;

організовувати перевірку готовності кораблів з'єднання до виходу в море;

керувати підготовкою штабу й кораблів з'єднання до бойового чергування та здійснювати контроль за несенням бойового чергування;

керувати підготовкою та діяльністю штабних постів флагманського командного пункту;

узагальнювати передовий досвід бойової підготовки та впроваджувати його на кораблях з'єднання;

розробляти план бойової підготовки з'єднання кораблів, заходи щодо охорони державної таємниці, план перевірки кораблів, організувати облік та здійснювати контроль за виконанням цих планів і заходів;

організувати і контролювати несення служби оперативними черговими штабу з'єднання кораблів;

організувати і особисто перевіряти не менше одного разу на тиждень підготовку та несення чергової й вахтової служб у штабі та на кораблях з'єднання;

організувати взаємодію під час надання допомоги кораблям з'єднання, які отримали бойові та аварійні пошкодження;

контролювати дотримання правил рейдової служби;

організувати своєчасне й правильне доведення до кораблів з'єднання усіх наказів командира з'єднання кораблів та старших начальників, а також перевірку їхнього виконання; особисто доводити найважливіші накази та перевіряти їх виконання;

проводити заняття з офіцерами штабу з'єднання кораблів;

знати ділові якості та морально-психологічний стан командирів кораблів, старших помічників (помічників) командирів кораблів, офіцерів, мічманів і старшин, які проходять військову службу за контрактом, штабу з'єднання кораблів;

розподіляти по кораблях з'єднання нове поповнення;

організувати охорону секретних документів та сейфу з грошовими коштами; установлювати й контролювати додержання встановленого порядку під час розроблення, користування, зберігання та розсилання секретних документів;

постійно мати інформацію про наявність особового складу, наявність і стан озброєння, боєприпасів та технічних засобів кораблів з'єднання, а також керувати веденням їх обліку в штабі з'єднання кораблів;
організувати навчальну практику курсантів та стажистів, які прибувають з навчальних закладів на кораблі з'єднання;
щоденно після підняття прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України доповідати командирові з'єднання кораблів про стан кораблів з'єднання й наявність запасів на них;
стежити за правильним використанням ресурсів технічних засобів кораблів, витрачанням корабельних запасів та своєчасним поповненням їх відповідно до встановлених норм;
організувати планування та виконання заходів щодо екологічного забезпечення;
організувати ведення обліку скарг, заяв та пропозицій військовослужбовців з'єднання кораблів і членів їхніх сімей;
інструктувати перед заступанням у наряд оперативного чергового штабу з'єднання кораблів, чергового з'єднання кораблів, командира чергового підрозділу, чергового штабу з'єднання кораблів та командирів підрозділів (начальників команд), які вибувають у відрядження;
вести облік злочинів, правопорушень та надзвичайних подій, скоєних військовослужбовцями з'єднання кораблів;
своєчасно подавати до штабу вищого рівня необхідні донесення;
керувати веденням історичного журналу з'єднання кораблів.

59. У морі начальник штабу з'єднання кораблів зобов'язаний:

знати обстановку, вести збір, обробку та аналіз інформації про зміни в обстановці;

контролювати дотримання кораблями похідного порядку й виконання ними сигналів та наказів командира з'єднання кораблів;

організувати діяльність флагманського командного пункту;

організувати на флагманському кораблі (командному пункті командира з'єднання кораблів) оперативне чергування похідного штабу;

забезпечити командира з'єднання кораблів усіма видами зв'язку.

Заступник командира з'єднання кораблів

60. Заступник командира з'єднання кораблів в мирний і воєнний час відповідає за: бойову і мобілізаційну готовність, успішне виконання бойових завдань кораблями з'єднання, додержання військової дисципліни та внутрішнього порядку, організацію і якість проведення заходів бойової підготовки; створення навчально-матеріальної бази та утримання її у справному стані; спортивну роботу в з'єднанні кораблів; підготовку класних спеціалістів на кораблях з'єднання; підготовку командирів кораблів до самостійного управління кораблем; організацію та якість морської підготовки особового складу кораблів з'єднання; винахідницьку і раціоналізаторську роботу в з'єднанні кораблів.

Заступник командира з'єднання кораблів підпорядковується командирові з'єднання кораблів і є прямим начальником усього особового складу з'єднання кораблів. У разі відсутності командира з'єднання кораблів виконує його обов'язки. У з'єднаннях кораблів, де посада заступника командира з'єднання кораблів не передбачена штатом, виконання цих обов'язків покладається на начальника штабу з'єднання кораблів.

61. Заступник командира з'єднання кораблів зобов'язаний:

брати участь у розробці планів бойової й мобілізаційної готовності та бойової підготовки;

навчати командирів кораблів з питань управління кораблем, використання зброї та технічних засобів, надання допомоги кораблям, що зазнали лиха, готувати командирів кораблів з питань міжнародного морського й гуманітарного права, загальної підготовки та екологічної безпеки; контролювати підготовку старших помічників (помічників) командирів кораблів до самостійного управління кораблем, очолювати роботу комісії щодо допуску до самостійного управління кораблем;

перевіряти організацію та якість виконання заходів бойової підготовки на кораблях з'єднання, додержання вимог безпеки під час їх виконання, надавати допомогу командирам кораблів з питань організації та методики навчання особового складу, забезпечувати й контролювати призначену кораблям бойову готовність;

знати ділові якості і морально-психологічний стан офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, постійно проводити з ними роботу щодо виховання й удосконалення їх підготовки за спеціальністю, здійснювати підбір кандидатів на вищі посади;

керувати підбором кандидатів, які направляються з корабля для вступу до військових навчальних закладів;

уживати заходів щодо запобігання порушенням правил безпеки на кораблях з'єднання під час проведення занять, тренувань та навчань;

вести облік матеріальних засобів та коштів, виділених на бойову підготовку з'єднання кораблів, забезпечувати їх витрачання за прямим призначенням;

контролювати забезпечення кораблів з'єднання навчальними матеріальними засобами, навчальними та наочними посібниками з бойової підготовки;

стежити за їх обліком і утриманням;

керувати фізичною підготовкою та спортивно-масовими заходами в з'єднанні кораблів;

керувати раціоналізаторською та винахідницькою роботою в з'єднанні кораблів;

перевіряти додержання правил внутрішнього порядку в з'єднанні кораблів, а також підготовку й несення служби добовим нарядом.

Заступник командира з'єднання кораблів з виховної роботи

62. Заступник командира з'єднання кораблів з виховної роботи в мирний і воєнний час відповідає за: безпосередню організацію й проведення виховної

роботи; військову дисципліну, морально-психологічний стан особового складу; морально-психологічне забезпечення бойової готовності, бойової підготовки, виконання бойових завдань, правопорядку, повсякденної діяльності особового складу з'єднання кораблів; гуманітарну підготовку та інформаційну роботу, організацію дозвілля військовослужбовців, членів їх сімей та працівників з'єднання, їх соціальний захист.

Заступник командира з'єднання кораблів з виховної роботи підпорядковується командирові з'єднання кораблів і є прямим начальником усього особового складу з'єднання кораблів.

63. Заступник командира з'єднання кораблів з виховної роботи зобов'язаний: брати участь у розробці планів бойової та мобілізаційної готовності, бойової підготовки з'єднання кораблів й організувати їх виконання; планувати і проводити роботу, спрямовану на виховання у військовослужбовців відданості Українському народові, формування в особового складу з'єднання високих морально-психологічних якостей, готовності до свідомого виконання положень Конституції України й законів України, Військової присяги, вимог військових статутів Збройних Сил України, цього Положення, а також інших нормативно-правових актів і наказів старших командирів (начальників); виховувати особовий склад з'єднання в дусі свідомого виконання військового обов'язку, вірності Українському народові, прапоріві Військово-Морських Сил Збройних Сил України, традиціям дружби і військового товариства, любові до України та свого з'єднання, постійної пильності і бойової готовності; організувати і проводити виховну роботу, спрямовану на якісне виконання завдань бойової підготовки, підвищення боєздатності з'єднання кораблів та зміцнення єдиноначальності; вивчати та аналізувати морально-психологічний стан особового складу, навчати командирів кораблів, заступників командирів кораблів, флагманських спеціалістів практиці виховної роботи, надавати допомогу в поліпшенні морально-психологічного клімату у військових колективах; знати ділові якості і морально-психологічний стан офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, особисто навчати їх практиці виховної роботи з особовим складом, надавати необхідну методичну допомогу; брати участь у роботі з кадрами, їх атестуванні, у підборі кандидатів для вступу до військових навчальних закладів, здійснювати вивчення, підбір, навчання офіцерів виховної роботи з'єднання кораблів, керівників груп гуманітарної підготовки; планувати, організувати й контролювати проведення на кораблях з'єднання заходів морально-психологічного супроводу повсякденної діяльності особового складу, співпрацювати із закладами охорони здоров'я, доповідати командирові з'єднання кораблів про дані соціологічних досліджень (аналізів) та психологічних обстежень особового складу;

знати потреби й запити особового складу, вживати заходів щодо вирішення скарг та задоволення заяв, підтримувати зв'язок із сім'ями військовослужбовців, піклуватися про здоров'я, харчування та поліпшення матеріально-побутового становища особового складу;

брати участь у проведенні занять з особовим складом розрахунків бойового чергування, добового наряду;

організувати та проводити роз'яснення чинного законодавства України та брати участь у забезпеченні додержання військовослужбовцями його вимог;

забезпечувати проведення заходів щодо зміцнення військової дисципліни та правопорядку, профілактики правопорушень серед особового складу, згуртування військових колективів;

вивчати соціально-психологічну обстановку в пунктах базування кораблів з'єднання, подавати командирові з'єднання кораблів пропозиції щодо удосконалення виховної роботи з особовим складом;

брати участь у роботі щодо організації занять з якісного опанування і зразкового утримання військовослужбовцями зброї та технічних засобів, додержання заходів безпеки та охорони довкілля;

організувати і контролювати гуманітарну підготовку в з'єднанні кораблів, вносити пропозиції з питань змісту й методики проведення занять, виходячи із особливостей службової діяльності та специфіки навчально-бойових завдань, особисто керувати однією з груп гуманітарної підготовки;

забезпечувати постійне інформування військовослужбовців про суспільно-політичну обстановку в Україні, військову політику держави та завдання Збройних Сил України, стан бойової підготовки та військової дисципліни особового складу;

піклуватися про духовний і культурний розвиток військовослужбовців, розробляти плани проведення вихідних, святкових та неробочих днів, разом з командирами кораблів, їхніми заступниками з виховної роботи організувати й проводити культурно-виховну, духовно-освітню роботу та дозвілля особового складу, членів їх сімей, працівників з'єднання кораблів;

постійно підтримувати зв'язки з органами місцевого самоврядування, надавати їм допомогу у військово-патріотичному вихованні молоді;

контролювати правильність використання, збереження та обліку, а також своєчасність поповнення і ремонту технічних засобів виховної роботи, своєчасність доставки й видачі особовому складові періодичних видань, поштових відправлень;

вивчати й упроваджувати передовий досвід, розробляти рекомендації щодо удосконалення форм і методів виховання, гуманітарної підготовки та інформаційної роботи;

вести облік злочинів, правопорушень, подій, скоєних особовим складом, проводити соціологічний та соціально-психологічний аналіз їхніх причин, готувати аналітичні довідки щодо стану військової дисципліни; подавати

донесення за підпорядкованістю про правопорушення, вчинені військовослужбовцями; доповідати командирові з'єднання кораблів, начальникові вищестоящего органу виховної роботи про стан військової дисципліни та морально-психологічний стан особового складу, а також про заходи, проведені спеціалістами з виховної роботи.

Заступник командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальник електромеханічної служби

64. Заступник командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальник електромеханічної служби в мирний і воєнний час відповідає за: бойову та мобілізаційну готовність і підготовку електромеханічних бойових частин кораблів з'єднання; організацію діяльності електромеханічної служби з'єднання кораблів; військову дисципліну, виховання й морально-психологічний стан особового складу електромеханічних бойових частин кораблів з'єднання; підготовку електромеханічних бойових частин кораблів з'єднання до боротьби за живучість електромеханічних технічних засобів; стан корпусів кораблів та електромеханічного обладнання, їх правильну експлуатацію й ремонт; забезпечення кораблів з'єднання паливом, мастильними матеріалами, водою, електроенергією, парою під час стоянки в пункті базування, запасними частинами, інструментом, витратними матеріалами та іншим майном; виконання заходів екологічного забезпечення; підтримання фізичних полів кораблів з'єднання в межах визначених норм і захист корпусів кораблів; організацію робіт силами берегових майстерень і особовим складом кораблів, а також за здійснення контролю за виконанням заходів безпеки; організацію чергової та вахтової служб електромеханічних бойових частин; оснащення і розвиток навчальної бази з'єднання кораблів з електромеханічної спеціальності; розробку й забезпечення кораблів документацією з експлуатації та бойового використання технічних засобів електромеханічних бойових частин.

Заступник командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальник електромеханічної служби підпорядковується командирові з'єднання кораблів і є прямим начальником усього особового складу з'єднання кораблів. Він має право давати вказівки з питань підтримання високої технічної готовності кораблів з'єднання, підготовки, оформлення та організації проведення заводських та інших ремонтних робіт, які є обов'язковими для виконання всіма категоріями особового складу.

Заступник командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальник електромеханічної служби під час розробки плану бойової підготовки з'єднання кораблів погоджує заходи щодо електромеханічної служби із заходами, які плануються помічником командира з'єднання кораблів з живучості, та пропозиціями флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів.

65. Заступник командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальник електромеханічної служби зобов'язаний:

- брати участь у плануванні бойової підготовки та розробці мобілізаційного плану з'єднання кораблів за своєю спеціальністю, організувати та контролювати виконання запланованих заходів;
- керувати спеціальною підготовкою особового складу електромеханічних бойових частин кораблів з'єднання, навчати командирів електромеханічних бойових частин, командирів груп, перевіряти якість їхньої підготовки перед виходом та під час перебування кораблів у морі;
- знати технічний стан електромеханічного устаткування та корпусів кораблів, а також загальнокорабельних систем, вести облік витрат ресурсів, контролювати ведення експлуатаційної документації на кораблях;
- контролювати підготовку кораблів з'єднання з боротьби за живучість технічних засобів електромеханічних бойових частин;
- надавати постійну методичну допомогу помічнику командира з'єднання кораблів з живучості в організації й підготовці особового складу з питань забезпечення живучості кораблів з'єднання;
- організувати безаварійну експлуатацію електромеханічного устаткування кораблів, розробляти заходи щодо запобігання аваріям і пошкодженню технічних засобів бойових частин кораблів з'єднання;
- вести облік і проводити розслідування кожного випадку аварійних пошкоджень електромеханічного устаткування;
- систематично, не менше двох разів на рік, проводити огляди електромеханічної бойової частини кожного корабля з'єднання;
- знати ділові та морально-психологічні якості офіцерів електромеханічних бойових частин кораблів з'єднання;
- підтримувати технічний стан кораблів з'єднання і корабельних запасів відповідно до норм та вимог бойової готовності;
- контролювати додержання рівнів фізичних полів кораблів з'єднання в межах установлених норм;
- планувати планово-запобіжні огляди та ремонти кораблів у пункті базування, контролювати виконання замовлень, які виконують берегові майстерні, контролювати якість планових оглядів та ремонтів електромеханічного устаткування;
- вести облік термінів підготовки й постановки кораблів на заводський ремонт (док), координувати виконання заводських робіт в інших бойових частинах та службах, перевіряти якість і своєчасність закінчення корпусних робіт та ремонту електромеханічного устаткування;
- узагальнювати досвід експлуатації та ремонту кораблів; проводити не рідше двох разів на рік збори офіцерського складу електромеханічних бойових частин кораблів, виявляти конструктивні недоліки кораблів і розробляти заходи щодо їх усунення;

організовувати і проводити іспити спеціалістів електромеханічних бойових частин кораблів з'єднання з класної кваліфікації;
керувати службою нарядів електромеханічних бойових частин під час стоянки кораблів у пункті базування, розробляти інструкції з питань утримання кораблів у пункті базування та обов'язки осіб чергової й вахтової служб;
систематично удосконалювати і ефективно використовувати навчальну базу з'єднання кораблів з електромеханічної спеціальності;
організовувати правильне витрачання ресурсів технічних засобів, корабельних запасів, контролювати і забезпечувати їх своєчасне поповнення та відновлення;
перевіряти наявність на кораблях з'єднання документів, які регламентують бойове використання, повсякденну експлуатацію та ремонт технічних засобів електромеханічних бойових частин.

У з'єднаннях кораблів, де посада помічника командира з'єднання кораблів з живучості не передбачена штатом, виконання його обов'язків покладаються на заступника командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальника електромеханічної служби.

66. Перед виходом корабля у море заступник командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальник електромеханічної служби бере участь у перевірці готовності корабля до виходу в море. Під час проведення перевірки він перевіряє:

укомплектованість електромеханічної бойової частини корабля особовим складом;

рівень підготовки командира електромеханічної бойової частини, командирів груп, командирів (старшин) команд та інших спеціалістів електромеханічної бойової частини;

наявність запасів номенклатури електромеханічної бойової частини;
фактичний стан технічних засобів електромеханічної бойової частини, справність та терміни перевірки контрольно-вимірювальних приладів;
стан та правильність заповнення експлуатаційних документів з електромеханічної спеціальності.

У разі невиконання пред'явлених вимог заступник командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальник електромеханічної служби має право заборонити вихід корабля в море з доповіддю про це командирові з'єднання кораблів.

Помічник командира з'єднання кораблів з живучості

67. Помічник командира з'єднання кораблів з живучості в мирний і воєнний час відповідає за: організацію та якість підготовки екіпажів кораблів з боротьби за живучість, включаючи вивчення будови кораблів; запобігання аварійним пошкодженням на кораблях, боротьбу з бойовими та аварійними пошкодженнями кораблів, ліквідацію наслідків бойових та аварійних пошкоджень кораблів силами екіпажу в морі; укомплектованість кораблів засобами забезпечення живучості; підтримання стану живучості кораблів

з'єднання відповідно до вимог керівних документів; підготовку з боротьби за живучість командирів кораблів, старших помічників (помічників) командирів кораблів, командирів електромеханічних бойових частин; відпрацювання дій командного пункту з'єднання кораблів (флагманського командного пункту) щодо надання допомоги аварійному кораблю в морі; забезпечення живучості кораблів під час стоянки в пункті базування; оснащення й використання навчально-тренувальних комплексів, пожежних та водолазних полігонів тощо для підготовки особового складу з'єднання з боротьби за живучість; підготовку корабельних водолазів і забезпечення безпеки спусків під воду в пункті базування; наявність на кораблях з'єднання документації з боротьби за живучість та своєчасне внесення до неї відповідних коректувань.

Помічник командира з'єднання кораблів з живучості підпорядковується командирові з'єднання кораблів, є прямим начальником особового складу з'єднання кораблів з питань живучості.

68. Помічник командира з'єднання кораблів з живучості зобов'язаний:

- брати участь у розробці бойових документів та документів з бойової підготовки; розробляти план заходів щодо забезпечення живучості кораблів;
- контролювати повноту і якість підготовки екіпажів кораблів з боротьби за живучість, запроваджувати єдині нормативні показники та критерії оцінки;
- знати стан живучості кожного корабля з'єднання, контролювати виконання введених обмежень плавання, стежити за своєчасною постановкою кораблів на заводський ремонт (док) і за якістю ремонту забортної арматури, корпусів кораблів, технічних засобів боротьби за живучість;
- розробляти типові плани корабельних навчань з боротьби за живучість, застосовувати під час проведення навчань засоби імітації бойових та аварійних пошкоджень;
- контролювати підготовку аварійно-рятувальних груп та аварійних партій кораблів з'єднання;
- систематично виходити в море на кораблях з'єднання, навчати командирів кораблів, офіцерів головного командного пункту методам і способам боротьби з характерними бойовими та аварійними пошкодженнями;
- розробляти організаційно-технічні та навчальні заходи щодо запобігання аварійним пошкодженням на кораблях з'єднання;
- брати участь у розслідуванні аварійних подій на кораблях з'єднання (пожежі, надходження води всередину корабля, пошкодження корпусу корабля, виникнення небезпечної концентрації шкідливих речовин та газів у приміщеннях корабля тощо);
- аналізувати досвід боротьби за живучість кораблів, з'ясувати причини аварійності, розробляти заходи щодо безаварійної експлуатації кораблів з'єднання;
- керувати роботами щодо обладнання навчально-матеріальної бази з'єднання кораблів засобами для проведення підготовки особового складу з боротьби за живучість та водолазної підготовки;

перевіряти якість професійної підготовки офіцерів, мічманів та старшин - інструкторів навчально-тренувальних комплексів, водолазних і пожежних полігонів з'єднання кораблів;

удосконалювати методики навчання особового складу кораблів з боротьби за живучість та водолазної підготовки;

не рідше одного разу на три місяці на кожному кораблі з'єднання проводити планові й позапланові перевірки підготовленості екіпажів до боротьби за живучість з проведенням корабельного бойового навчання з боротьби за живучість;

не рідше одного разу на півріччя на кожному кораблі з'єднання організувати й проводити комплекс планових заходів з питань живучості корабля; готувати спільні навчання з надання допомоги аварійному кораблю в морі та в пункті базування (ремонті);

організувати службу нарядів для забезпечення живучості кораблів, які стоять у пункті базування, інструктувати перед вступом на службу помічника чергового з'єднання кораблів з живучості.

Помічник командира з'єднання кораблів з матеріально-технічного забезпечення

69. Помічник командира з'єднання кораблів з матеріально-технічного забезпечення в мирний і воєнний час відповідає за: своєчасне й повне забезпечення кораблів з'єднання матеріальними запасами та грошовими коштами, їх зберігання й законність витрачання; підвезення кораблям з'єднання всіх видів матеріально-технічних засобів; торговельно-побутове забезпечення особового складу; організацію експлуатації, зберігання, ремонту й обліку техніки та майна встановленої номенклатури; бойову та мобілізаційну готовність, бойову підготовку, виховання, військову дисципліну і морально-психологічний стан особового складу підпорядкованих служб (команд) з'єднання кораблів; додержання правил охорони довкілля; стан обліку матеріально-технічних засобів.

Помічник командира з'єднання кораблів з матеріально-технічного забезпечення підпорядковується командирові з'єднання кораблів і є прямим начальником особового складу з'єднання кораблів з питань матеріально-технічного забезпечення.

70. Помічник командира з'єднання кораблів з матеріально-технічного забезпечення зобов'язаний:

брати участь у розробці планів бойової та мобілізаційної готовності, бойової підготовки з'єднання кораблів й організувати їх виконання відповідно до своєї спеціальності;

керувати службовою діяльністю та бойовою підготовкою особового складу підпорядкованих служб (команд) кораблів з'єднання, проводити заняття з офіцерами, мічманами кораблів з'єднання з питань організації тилового забезпечення, а зі старшинами - з ведення військового (корабельного) господарства;

проводити заняття за спеціальністю з молодшими спеціалістами підпорядкованих служб (команд) кораблів з'єднання;

розробляти план підготовки підпорядкованих служб (команд) кораблів з'єднання на навчальний рік, річний господарський план та інші плани матеріально-технічного забезпечення кораблів з'єднання;

розробляти річний план контрольно-ревізійної роботи в з'єднанні кораблів;

керувати роботою, спрямованою на поліпшення матеріально-побутового забезпечення особового складу з'єднання кораблів;

знати наявність, технічний стан і можливості технічних засобів підрозділів матеріально-технічного забезпечення;

щоквартально підбивати підсумки роботи служб матеріально-технічного забезпечення кораблів;

не рідше одного разу на півріччя перевіряти утримання та поповнення незнижуваних запасів установленої номенклатури на кораблях з'єднання;

не рідше як двічі на рік перевіряти наявність і стан матеріально-технічних засобів та майна встановленої номенклатури в підрозділах з'єднання кораблів та на складах, де вони зберігаються, з оформленням відповідних актів;

організувати щорічне проведення інвентаризації цього майна та техніки;

організувати проведення вантажно-розвантажувальних робіт із використанням засобів механізації;

здійснювати контроль за якістю, використанням за призначенням та ощадливим витрачанням пального, мастильних матеріалів і спеціальних рідин та виконанням вимог безпеки під час поводження з ними;

брати участь у проведенні оглядів зовнішнього вигляду особового складу, перевіряти на кораблях стан зберігання речового забезпечення;

забезпечувати своєчасне якісне харчування особового складу, брати участь у розробці меню-розкладки, доповідати командирові з'єднання кораблів свої пропозиції щодо поліпшення харчування особового складу;

організувати і здійснювати контроль за організацією харчування та за додержанням розкладки продуктів на кораблях з'єднання, а також за одержанням кожним військовослужбовцем належних норм забезпечення;

знати ділові якості та морально-психологічний стан офіцерів, мічманів, старшин, які проходять військову службу за контрактом, безпосередньо підпорядкованих служб (команд) з'єднання кораблів, постійно проводити з ними роботу щодо виховання та удосконалення підготовки за спеціальністю;

розробляти заходи щодо економного використання матеріально-технічних засобів встановленої номенклатури й організувати їх виконання;

керувати підсобним господарством з'єднання кораблів;

організувати забезпечення військовослужбовців з'єднання кораблів службовим, тимчасовим (орендованим) чи постійним житлом;

своєчасно подавати заявки на транспортні засоби для підвезення матеріальних засобів, контролювати їх використання за призначенням;

організувати і контролювати своєчасність видачі особовому складу з'єднання кораблів речового забезпечення, проведення прасування та ремонту обмундирування;

організувати банно-пральне обслуговування особового складу, а також щотижневу заміну білизни;

забезпечувати виконання кораблями з'єднання заходів щодо захисту довкілля;

організувати й контролювати ведення обліку та звітності в установленому порядку.

Флагманські спеціалісти штабу з'єднання кораблів

71. Флагманський спеціаліст штабу з'єднання кораблів у мирний і воєнний час відповідає за: бойову та мобілізаційну готовність відповідних бойових частин та служб кораблів; підготовку особового складу з'єднання кораблів за своєю спеціальністю, включаючи й підготовку з боротьби за живучість зброї та технічних засобів; виховання, військову дисципліну та морально-психологічний стан особового складу бойових частин та служб кораблів з'єднання; стан матеріальної частини відповідних бойових частин, служб кораблів з'єднання, її правильну експлуатацію та ремонт; виконання заходів щодо контролю і підтримання фізичних полів кораблів у границях встановлених норм за своєю спеціальністю; забезпечення кораблів документацією за своєю спеціальністю і своєчасне внесення до неї необхідних коректувань.

Флагманські спеціалісти штабу з'єднання кораблів підпорядковуються начальникові штабу з'єднання кораблів і є начальниками відповідних спеціальних служб з'єднання кораблів.

Вони мають право давати вказівки з питань діяльності відповідних служб, організації застосування зброї і використання технічних засобів, а також з питань спеціальної підготовки, які є обов'язковими для виконання всіма категоріями особового складу.

72. Флагманський спеціаліст штабу з'єднання кораблів за своєю спеціальністю зобов'язаний:

брати участь у розробці планів бойової та мобілізаційної готовності, бойової підготовки, організувати їх виконання, контролювати стан боєздатності кораблів з'єднання;

брати участь у підтриманні військової дисципліни, організації служби та внутрішнього порядку в з'єднанні кораблів, допомагати командирам кораблів у виконанні завдань бойової підготовки за спеціальністю;

вивчати, узагальнювати та впроваджувати передовий досвід бойової підготовки;

проводити виховну роботу, підтримувати військову дисципліну та морально-психологічний стан особового складу відповідних бойових частин та служб кораблів з'єднання;

контролювати стан зброї та технічних засобів, справність матеріальної частини, дотримання особовим складом кораблів з'єднання правил та інструкцій з експлуатації та правил безпеки;

контролювати стан корпусів кораблів, герметичність переділок, люків, дверей та горловин, укомплектованість і стан технічних засобів боротьби за живучість, рятувальних засобів, рятувального майна в приміщеннях кораблів, де розміщені бойові пости та командні пункти відповідних бойових частин і служб корабля;

розробляти та вносити корективи в документи з бойового застосування зброї й використання технічних засобів;

доповідати командирові з'єднання кораблів і начальникові штабу з'єднання кораблів свої пропозиції щодо найбільш повного та ефективного застосування зброї та використання технічних засобів;

стежити за точним виконанням особовим складом з'єднання кораблів вимог керівних документів;

особисто навчати за спеціальністю командирів бойових частин, начальників служб кораблів, мічманів, старшин, які проходять військову службу за контрактом; проводити збори офіцерського складу, заняття з командирами кораблів та старшими помічниками (помічниками) командирів кораблів, контролювати підготовку вахтових офіцерів;

організовувати та проводити іспити з класної кваліфікації;

розробляти нові прийоми та способи запобігання аварійним пошкодженням і боротьби з аварійними та бойовими пошкодженнями зброї та технічних засобів, ліквідації наслідків бойових та аварійних пошкоджень, організовувати раціоналізаторську та винахідницьку роботу, узагальнювати конструктивні недоліки зброї та технічних засобів, надавати пропозиції щодо їх усунення; знати та перевіряти дії особового складу бойової частини (служби) щодо забезпечення вибухопожежозахищеності, непотоплюваності корабля та захисту особового складу;

систематично, не рідше двох разів на рік, проводити огляди зброї та технічних засобів бойової частини (служби) кожного корабля з'єднання, щорічно подавати свої пропозиції комісії з перевірки стану живучості кораблів з'єднання; перевіряти готовність бойових частин (служб) до виходу корабля в море, наявність запасів, стан матеріальної частини, укомплектованість та підготовленість особового складу, про результати перевірки доповідати начальникові штабу з'єднання кораблів;

вивчати ділові та морально-психологічні якості особового складу своєї спеціальності і подавати свої пропозиції з питань правильного його використання й просування по службі;

організовувати і контролювати навчальну практику й стажування зі своєї спеціальності курсантів та слухачів, які прибули на кораблі з'єднання з навчальних закладів;

керувати роботами щодо оснащення та удосконалення навчальної бази;

організувати і систематично контролювати несення служби спеціальних нарядів у бойових частинах (службах) на кораблях з'єднання; брати участь у розробці планів ремонту кораблів, зброї та технічних засобів, контролювати хід ремонту, який проводиться державними підприємствами Міністерства оборони України та промисловості, а також надавати допомогу в організації ремонту, що здійснюється силами та засобами кораблів і берегової бази;

контролювати виконання заходів щодо охорони довкілля.

Спеціальні обов'язки флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів визначаються відповідними правилами, інструкціями тощо.

73. Флагманський спеціаліст штабу з'єднання кораблів має право давати вказівки командирам відповідних бойових частин, начальникам служб кораблів з'єднання з питань:

підготовки особового складу за своєю спеціальністю, підтримання бойової готовності зброї та технічних засобів;

організації служби бойових частин (служб);

експлуатації зброї та технічних засобів;

організації і проведення силами особового складу корабля планово-запобіжних оглядів та ремонтів;

раціонального використання запасних частин, інструментів, приладдя та витратних матеріалів.

У разі виявлення неправильних дій особового складу відповідних бойових частин (служб) кораблів з'єднання флагманський спеціаліст зобов'язаний дати вказівку про припинення роботи і вимагати від командирів бойових частин (служб) негайного усунення недоліків. Про всі свої зауваження й указівки флагманський спеціаліст зобов'язаний негайно проінформувати командира корабля.

74. Спеціалісти управління дивізіону кораблів виконують ті самі обов'язки, що й відповідні флагманські спеціалісти штабу з'єднання кораблів.

Обов'язки інших службових осіб з'єднання кораблів

75. Функціональні обов'язки інших службових осіб, які за штатом входять до складу управління з'єднанням кораблів, розробляються заступниками (помічниками) командира з'єднання кораблів і затверджуються командиром з'єднання кораблів.

Начальники управлінь, відділів і служб Військово-Морських Сил відповідно до своїх обов'язків контролюють і погоджують розробку функціональних обов'язків усіх службових осіб, які входять до складу управління з'єднанням кораблів.

Розділ 3

Основні обов'язки особового складу корабля

Командир корабля

Загальні обов'язки командира корабля

76. Командир корабля є єдиначальником і в мирний та воєнний час відповідає за: бойову і мобілізаційну готовність корабля; успішне виконання кораблем бойових завдань; бойову підготовку, виховання, військову дисципліну, морально-психологічний стан особового складу; організацію та здійснення заходів щодо охорони державної таємниці; оборону та захист корабля; безпеку стоянки та плавання корабля, а також управління маневрами корабля; забезпечення живучості корабля в морі, пункті базування та в ремонті; внутрішній порядок, стан і збереження корпусу корабля, озброєння, боєприпасів, бойової та іншої техніки, пального і матеріальних засобів; фінансову й господарську діяльність на кораблі; всебічне забезпечення корабля; санітарний стан корабля; дотримання діючого правового режиму на морі і правил відносин з іноземними військовими кораблями та представниками влади; підтримання чистоти акваторії в місці стоянки корабля, додержання встановлених для корабля екологічних стандартів, нормативів, лімітів; організацію на кораблі нагляду за станом докільця, готовність особового складу та технічних засобів корабля до ліквідації наслідків забруднення, а також за організацію подання донесень, рапортів і звітності з цих питань.

Командир корабля є прямим начальником усього особового складу корабля. Командир корабля повинен діяти самостійно і вимагати від підлеглих виконання вимог Конституції України, законів України, військових статутів Збройних Сил України, цього Положення та інших нормативно-правових актів. Присутність на кораблі старших начальників не знімає з командира корабля відповідальності за корабель і за виконання своїх обов'язків.

77. Командир корабля зобов'язаний:

знати основи теорії корабля, досконально знати морський театр, інші райони ведення дій, свій корабель і вміти правильно управляти кораблем, використовувати його зброю та технічні засоби, керувати боротьбою за живучість;

утримувати ввірений йому корабель у призначеній готовності до бойових дій; керувати бойовою підготовкою особового складу корабля, спрямовувати бойову підготовку на виконання завдань, поставлених кораблю;

особисто керувати проведенням корабельних бойових навчань (вправ), групових вправ, а також занять та тренувань головного командного пункту, відпрацьовуючи взаємодію з бойовими частинами (службами);

знати стан військової дисципліни на кораблі, вживати заходів щодо запобігання її порушенням;

забезпечувати проведення на кораблі заходів щодо правового виховання особового складу;

знати особовий склад корабля, службові та морально-психологічні якості підлеглих офіцерів, постійно спілкуватися з матросами, старшинами, мічманами та офіцерами, проводити з ними роботу щодо військового виховання;

затверджувати кандидатів на підвищення за посадою та для вступу до військових навчальних закладів;

керувати підбором кандидатів для проходження військової служби за контрактом;

особисто навчати своїх помічників, командирів бойових частин та начальників служб, вахтових офіцерів та чергових корабля, давати їм індивідуальні завдання та контролювати їх виконання;

контролювати самостійну підготовку офіцерів корабля;

особисто навчати офіцерський склад головного командного пункту корабля методам та способам ведення боротьби за живучість корабля;

приймати від штурманської бойової частини прогнози погоди та доповіді про зміни навігаційної обстановки;

знати потреби підлеглих, піклуватися про їх здоров'я та матеріально-побутове забезпечення;

здійснювати заходи щодо соціального захисту військовослужбовців;

досконально знати норми міжнародного морського та гуманітарного права й додержуватись їх;

під час перебування корабля як у морі, так і в пункті базування підтримувати незнижені запаси й табельне забезпечення корабля відповідно до встановлених норм;

уживати заходів щодо попередження та ліквідації наслідків забруднення довкілля, а також проводити заходи виховного та освітнього характеру з питань екологічної безпеки;

контролювати підтримання рівнів фізичних полів корабля в межах визначених норм;

інформувати свого старшого помічника (помічника) та заступника з виховної роботи про отримані накази, інструкції, а також про свої розпорядження, віддані безпосередньо командирам бойових частин і начальникам служб корабля;

контролювати зберігання на кораблі боєприпасів, вибухових, хімічних та легкозаймистих речовин, а також зберігання та використання стрілецької зброї;

проводити не рідше одного разу на два місяці огляд корабля, раз на місяць - огляд корабельної зброї, боєприпасів, технічних засобів, раз на добу здійснювати обхід корабля;

контролювати правильне й своєчасне ведення бойової та повсякденної документації корабля;

керувати фінансовою та господарською діяльністю на кораблі;

зберігати корабельну печатку;

затверджувати розкладку продуктів на тиждень, організувати щотижневий контроль за якістю приготування та повнотою видачі їжі для особового складу, не рідше ніж раз на тиждень особисто перевіряти якість приготування їжі;

щоденно перед підняттям прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України приймати від старшого помічника (помічника) командира корабля добову відомість про стан корабля (додатки 4, 5 до Положення), ранковий рапорт вахтового офіцера (додаток 6 до Положення), доповідь про події, які відбулися на рейді та на кораблі за ніч;

після закінчення робочого дня приймати від старшого помічника (помічника) доповідь про виконання добового плану, розглядати та затверджувати план на наступну добу.

У випадках, які не передбачені військовими статутами Збройних Сил України, цим Положенням та наказами, командир корабля відповідно до обстановки діє на власний розсуд, додержуючи інтереси та гідність держави.

Обов'язки командира корабля під час підготовки до плавання

78. Під час підготовки корабля до плавання командир корабля відповідає за підтримання корабля в установленій готовності до походу, якісну підготовку до плавання, поповнення всіх видів запасів до встановлених норм, перевірку утримання корпусу корабля, зброї та технічних засобів у справному стані.

79. Отримавши розпорядження про підготовку корабля до плавання, командир корабля зобов'язаний:

з'ясувати завдання, поставлені на похід, визначити необхідні заходи щодо підготовки корабля та особового складу до вирішення завдань у морі, прийняти рішення щодо їх виконання та затвердити його в старшого начальника;

спланувати і провести з офіцерами та особовим складом корабля передпохідну підготовку, яка складається із: вивчення морського театру, наміченого маршруту переходу та району плавання, а також міжнародних правил плавання; вивчення оперативної, навігаційно-гідрографічної, мінної та гідрометеорологічної обстановки на маршруті переходу;

провести інструктаж особового складу щодо виконання поставлених завдань; затвердити попередню штурманську прокладку на похід;

перевірити і затвердити розрахунок навантаження (плавучості та диференту) підводного човна (після закінчення прийому всіх запасів відповідно до визначених норм);

у разі необхідності організувати огляд водолазами підводної частини корпусу корабля, забортної арматури, стерен, гребних гвинтів, хвилерізів, обтічників тощо;

доповісти командирові з'єднання кораблів про готовність корабля до виходу в море;

надати особовому складу корабля час для відпочинку, беручи до уваги труднощі наступного плавання.

80. Перед виходом корабля в море командир корабля зобов'язаний:

уточнити і отримати від оперативного чергового штабу з'єднання кораблів відомості про: обстановку на виході з пункту базування, на маршруті переходу та в районах виконання отриманих завдань; організацію та режим використання радіоелектронних засобів і засобів зв'язку; використання

фарватерів та засобів навігаційно-гідрографічного забезпечення; порядок та терміни подання донесень під час виконання завдань плавання; фактичну та очікувану погоду, гідрологічну обстановку, радіолокаційне спостереження; місця ймовірних якірних стоянок, пунктів (районів) укриття й поповнення запасів у морі та про кораблі і літаки забезпечення; порядок і час зняття з якоря (бочки, швартовів) та виходу корабля з пункту базування, а в разі виходу в складі з'єднання, крім того, і відомості про місце корабля в ордері, призначену швидкість на різних ділянках переходу, призначені сектори спостереження, дії у разі виявлення противника; отримати попередній дозвіл на вихід корабля в море;

вказати своєму старшому помічникові (помічникові) час початку приготування корабля до бою та походу з урахуванням закінчення приготування за 10 хвилин до призначеного часу зняття корабля з якоря (бочки, швартовів);

у разі необхідності провести екстрене приготування корабля до бою та походу відповідно до графіка екстреного приготування корабля;

прийняти доповідь від свого старшого помічника (помічника) щодо готовності корабля до бою та походу, а під час підготовки до плавання підводного човна, крім того, і про готовність до занурення, про повну наявність на борту корабля особового складу, корабельних запасів, запасних частин, переносних аварійно-рятувальних засобів;

доповісти командирові з'єднання кораблів про готовність корабля до бою та походу;

вказати своєму старшому помічникові (помічникові) місце корабля в ордері (у разі виходу корабля в море в складі з'єднання кораблів або групи кораблів), призначену швидкість, сектори спостереження, дії у разі виявлення противника;

запитати в оперативного чергового штабу з'єднання кораблів остаточний дозвіл на вихід корабля в море;

за сигналом командира з'єднання кораблів або в призначений час здійснити вихід корабля з пункту базування з додержанням заходів маскування та прихованості.

Обов'язки командира корабля під час плавання

81. Командир корабля відповідає за: успішне виконання поставлених завдань; підтримання встановленої бойової готовності корабля; організацію управління бойовими частинами та службами; організацію взаємодії з кораблями з'єднання й іншими силами; безпеку кораблеводіння та маневрування корабля, точне виконання правил запобігання зіткненню суден у морі, навігаційну безпеку і забезпечення живучості корабля.

82. Під час плавання в складі з'єднання кораблів командир корабля зобов'язаний:

знати і розуміти задум командира з'єднання кораблів та кожний маневр кораблів з'єднання;

утримувати призначену позицію або місце в ордері, здійснювати маневрування за сигналами командира з'єднання кораблів або за його задумом, діючи в усіх випадках ініціативно та рішуче;

контролювати місце корабля з тією ж точністю, що й в одиночному плаванні; своєчасно сповіщати кораблі про навігаційну небезпеку;

самостійно змінювати курс та швидкість у випадку безпосередньої загрози безпеці корабля;

негайно доповідати командирові з'єднання кораблів про всі несправності та вживати заходів щодо їх усунення;

інформувати екіпаж корабля про хід виконання поставленого завдання; своєчасно інформувати командирів бойових частин та начальників служб про зміни в обстановці;

повністю використовувати бойові властивості корабля, до останнього не відступати від виконання завдання, крім випадку, коли через зміну обстановки поставлене завдання втрачає своє значення;

керувати кораблем сміливо, енергійно та рішуче, без страху відповідальності за ризиковий маневр, якщо його продиктовано обстановкою.

У випадку вибуття зі строю командира з'єднання кораблів, заступника командира з'єднання кораблів і начальника штабу з'єднання кораблів командир флагманського корабля зобов'язаний керувати з'єднанням кораблів до прийняття командування службовою особою, призначеною наказом старшого начальника. Тому командир флагманського корабля завжди повинен бути обізнаним з намірами командира з'єднання кораблів.

83. В одиночному плаванні командир корабля зобов'язаний:

призначити курс та швидкість корабля, а на підводному човні - глибину занурення, ступені бойової готовності окремих видів зброї та режими використання технічних засобів;

попереджаючи можливі прорахунки штурманської бойової частини, контролювати точність прокладки, систематично особисто визначати місце корабля, про що робити запис у навігаційному журналі;

передавати управління кораблем тільки підготовленим та допущеним до самостійного управління кораблем офіцерам з обов'язковим записом про факт передачі управління у вахтовому журналі;

повідати старшому начальникові про місце корабля в морі, про прибуття до кожного порту і про вихід із нього;

стежити за всіма змінами гідрометеорологічної обстановки, заздалегідь вживати усіх необхідних заходів безпеки на випадок шторму та зміни погоди;

приймати рішення про допуск лоцмана на корабель, якщо плавання без лоцмана не допускається місцевою владою;

допускати лоцмана на корабель тільки після перевірки документів, які підтверджують його лоцманське звання, і усунути лоцмана від управління маневрами, якщо виявиться його необізнаність у своїй справі або його маневрування загрожує безпеці корабля; у разі необхідності, якщо немає

лоцмана, командирові корабля дозволяється брати на борт обізнаних осіб з місцевих жителів (рибалок, судноводіїв) і, користуючись їхніми повідомленнями, вести корабель самостійно;
у мирний час надавати допомогу власними засобами будь-якій людині, кораблю, судну або літальному апарату, що зазнали лиха в морі;
доповідати своєму начальникові про результати походу, стан корабля, екіпажу, зброї, технічних засобів та про наявність запасів;
здійснювати детальний розбір з підлеглими офіцерами результатів походу, організувати поповнення запасів до повних норм та ліквідацію несправностей.

84. У разі падіння людини за борт командир корабля в мирний час уживає всіх заходів щодо її врятування, доповідає на командний пункт з'єднання кораблів, покидає район тільки після того, як повністю вичерпані заходи щодо врятування того, хто впав за борт, і отриманий дозвіл на припинення рятувальних дій.

У воєнний час командир корабля діє відповідно до обстановки.

Обов'язки командира корабля під час плавання в складних умовах

85. Під час плавання корабля в складних умовах (значне погіршення погоди, різке зменшення видимості, проходження вузькостей, плавання на мілководді, наявність у цьому районі інтенсивного судноплавства, брак навігаційних відомостей, вихід з ладу технічних засобів керування кораблем тощо) командир корабля зобов'язаний:

підвищити бойову готовність корабля або окремих бойових частин, служб (підрозділів); у разі необхідності заборонити зміну вахти до покращання обстановки;

невідлучно перебувати на ходовому містку (головному командному пункті) і особисто управляти кораблем, підтримувати прямий зв'язок з постами управління головними двигунами та кермом;

посилити спостереження всіма засобами за обстановкою;

зменшити швидкість корабля до безпечної або застопорити хід для уточнення обстановки;

посилити контроль за точністю руху корабля визначеним маршрутом, визначити місце корабля, перейти на режим його визначення з періодичністю, яка забезпечує необхідну точність;

безперервно вимірювати глибину місця під час плавання на мілководді,

вживати заходів безпеки для запобігання посадці корабля на мілину тощо;

заборонити переключення джерел електроенергії, електричних мереж, засобів управління кораблем;

про особливості плавання в складних умовах і вжиті заходи безпеки систематично інформувати увесь особовий склад корабля.

Обов'язки командира корабля у разі зіткнення з іншим кораблем

86. У разі зіткнення з іншим кораблем (судном) командир корабля повинен вимагати детальних письмових рапортів про обставини зіткнення від командира штурманської бойової частини, вахтового офіцера, вахтового інженера-механіка, а також у разі необхідності від інших службових осіб і подати їх разом зі своєю доповіддю командирів з'єднання кораблів. У рапортах зазначаються тільки ті обставини зіткнення, які особисто спостерігали особи, які складають рапорти.

До доповіді командира корабля також додаються навігаційний, вахтовий і машинний журнали, вахтові журнали постів технічного та зорового спостереження із записами, які внесені протягом останньої доби, включаючи момент зіткнення, карти з навігаційною прокладкою корабля за останню добу й у момент зіткнення, журнал маневрових карток тощо.

87. У доповіді командира корабля та рапортах офіцерів зазначаються: час, місце зіткнення, найменування корабля, з яким сталося зіткнення, його прапор, прізвища власника та командира (капітана); напрямок та сила вітру, атмосферний тиск, стан моря під час зіткнення, напрямок та швидкість течії, видимість та інші гідрометеорологічні відомості; пункт виходу свого корабля, місце призначення, курс, швидкість, вогні, стан засобів спостереження, положення керма та інші дані про свій корабель перед зіткненням; час першого виявлення іншого корабля (судна), засоби виявлення, взаємне положення, дистанція, вогні; курс та швидкість корабля (судна), з яким трапилося зіткнення, визначені штурманом та засобами бойового інформаційного поста, сигнали та інші дані обстановки до зіткнення; заходи, вжиті кораблем для запобігання зіткненню (накази про зміни режиму роботи енергетичної установки, на кермо, подані сигнали); характер зіткнення (якими частинами зіткнулися, під яким кутом) та місцеположення кораблів (суден) після зіткнення; заходи, вжиті кораблями (кораблем або судном) після зіткнення, отримані кораблями (кораблем або судном) пошкодження з доданими відповідними кресленнями та фотознімками; лоцмани, старші начальники, які перебували на кораблях, їх звання та прізвища; хто керував кораблем та місцеперебування командира корабля в момент зіткнення.

88. Після зіткнення з кораблем (судном) навігаційний, вахтовий та машинний журнали, а також журнал маневрових карток, які велись до моменту зіткнення, вилучаються й опечатуються печаткою командира корабля.

Командир корабля не має права відводити свій корабель від корабля (судна), що зазнав лиха, не одержавши підтвердження від командира цього корабля (капітана судна) у тому, що він може безпечно продовжувати плавання.

Командир корабля повинен використати всі можливості для складання з командиром потерпілого корабля (капітаном судна) акта про пошкодження, які завдані (одержані) у результаті зіткнення.

У разі зіткнення з іноземним кораблем (судном) командир корабля керується нормами міжнародного морського права, одночасно використовуючи всі можливості (якщо дозволяє обстановка) для складання двостороннього акта

про морську пригоду. У разі неможливості або відмови іншої сторони скласти акт, заявити та оформити морський протест після прибуття корабля в порт.

Обов'язки командира корабля у випадку аварії

89. У мирний час у випадку аварійного пошкодження корабля в морі командир корабля зобов'язаний:

негайно передати встановлений сигнал про аварію корабля;

керувати боротьбою з аварією, перебуваючи на головному командному пункті, вжити всіх заходів, які запобігають небезпечному розвитку аварійної обстановки;

діяти грамотно, сміливо та рішуче.

90. Командир підводного човна, крім цього, у випадку аварії у мирний час зобов'язаний:

негайно спливати в надводне положення;

повністю продуту цистерни головного баласту; боротися за живучість у надводному положенні.

91. У воєнний час у разі бойового чи аварійного пошкодження корабля командир корабля зобов'язаний діяти згідно з тактичною обстановкою з основною метою: виконати бойове завдання, відновити боєздатність корабля, забезпечити прихованість пошкодженого корабля.

92. У випадку загрози загибелі корабля командир корабля зобов'язаний:

вчасно вжити заходів щодо організованого залишення корабля особовим складом. Насамперед з корабля евакуюють хворих, у разі наявності пасажирів - жінок та дітей, а після цього - інших пасажирів та членів екіпажу, які не беруть участі в боротьбі з аварією; переконавшись у неможливості врятувати корабель, прийняти рішення про залишення корабля рештою особового складу;

у мирний час ужити заходів щодо посадки корабля на найближчу міліну; у воєнний час - біля свого побережжя вжити тих же заходів, далеко від свого побережжя - затопити корабель і вжити заходів щодо неможливості його підняття й відновлення противником;

ужити всіх заходів щодо врятування вахтового та навігаційного журналів, секретних документів і спеціальної апаратури. Якщо це неможливо, а також у випадку загрози захоплення їх противником, вони знищуються;

ужити заходів щодо врятування та збереження корабельного майна, якщо аварія трапилася поблизу берега.

Командир корабля залишає корабель останнім.

93. Після залишення аварійного корабля і врятування екіпажу командир повністю зберігає свої права та обов'язки стосовно підлеглих до розформування екіпажу корабля, крім того, він зобов'язаний:

якщо екіпаж корабля врятовано іноземним кораблем, то вжити всіх заходів щодо дотримання своїм екіпажем установленого на іноземному кораблі порядку, виявляючи гідність громадянина України;

якщо врятований екіпаж опинився за межами України, то вжити всіх заходів щодо скорішого повернення його до найближчого порту або населеного пункту України.

Обов'язки командира корабля під час будівництва та ремонту корабля

94. Командир корабля зобов'язаний:

установити спостереження за роботами, що виконуються, контролювати терміни та якість їх виконання, сприяти своєчасному закінченню робіт; організувати вивчення всім особовим складом будови та обладнання корабля; негайно доповідати командирові з'єднання кораблів, а також особі, відповідальній за будівництво (ремонт) корабля, про: недоліки у забезпеченні живучості корабля; виникнення загрози пошкодження зброї та технічних засобів або виникнення пожежної небезпеки через несправність електрообладнання чи наявність великої кількості легкозаймистих матеріалів; порушення герметичності корпусу, що може призвести до зниження запасу плавучості та зменшення остійності; необхідність внесення змін до установки зброї, технічних засобів та корабельних пристроїв, які підвищують бойову спроможність корабля, поліпшать його експлуатаційні якості, повніше забезпечать умови розміщення та життєдіяльності екіпажу; відсутність чи недостатню ефективність технічних засобів, які запобігають забрудненню довкілля;

у випадку виникнення безпосередньої загрози для корабля - очолити дії щодо ліквідації загрози до моменту прибуття представника заводу, який відповідає за безпеку корабля;

у разі необхідності - вжити заходів щодо підсилення зовнішньої та внутрішньої охорони корабля, якщо вона здійснюється особовим складом корабля; організувати службу, побут та навчання особового складу; під час щотижневого обходу корабля знайомитися зі станом справ на місцях;

приймати доповіді командирів бойових частин та начальників служб про хід будівельних (ремонтних) робіт;

систематично вирішувати з адміністрацією заводу питання, пов'язані з поліпшенням організації та якості робіт, які виконуються, дотриманням термінів будівництва (ремонту) корабля;

контролювати порядок обліку винесення з корабля матеріальних цінностей (обладнання) та повернення їх на корабель з цехів заводу;

забезпечити безпеку корабля під час уведення його в док (виведення з доку);

після закінчення ремонту (модернізації, переобладнання) корабля організувати визначення тактико-технічних характеристик, які не були визначені в період проведення ходових випробувань корабля, і занести їх до тактичного формуляра корабля.

Обов'язки командира корабля під час прийняття та здавання корабля

95. Для прийняття і здавання посади командира корабля наказом командира з'єднання кораблів призначається комісія, яка після проведення перевірки складає відповідні акти.

В акті про прийняття і здавання посади зазначаються відомості: про особовий склад корабля за списком і наявний; про стан організації служби, військової дисципліни, бойової підготовки та технічних засобів корабля; про поставлені завдання, хід їх виконання та плани подальшого відпрацювання; про стан бойової та мобілізаційної готовності й охорони державної таємниці.

В акті про прийняття і здавання озброєння, боєприпасів, бойової та іншої техніки зазначається їх кількість за документами й фактична наявність, технічний стан, умови утримання й зберігання.

В акті про прийняття і здавання військового та фінансового господарства зазначаються відомості про законність витрат, облік і стан зберігання пального, продовольства, речового та технічного майна, інших матеріальних засобів як поточного забезпечення, так і непорушного запасу, а також про облік та використання грошових коштів.

Зазначені акти підписуються командиром корабля, який приймає посаду, командиром корабля, який здає посаду, членами комісії і затверджуються командиром з'єднання кораблів.

96. У тих випадках, коли необхідно здійснити термінову заміну командира корабля, новий командир вступає в командування кораблем негайно.

Прийняття корабля від комісії, призначеної командиром з'єднання кораблів, проводиться надалі у встановленому порядку.

97. Командир, який приймає корабель, зобов'язаний:

отримати від командирів бойових частин та начальників служб відомості про стан підпорядкованих підрозділів;

прийняти доповіді старшого помічника (помічника) і заступника командира корабля з виховної роботи з питань, які належать до їх службових обов'язків; провести огляд корабля, перевірити бойову й гуманітарну підготовку особового складу корабля, справність зброї та технічних засобів, стан корпусу та приміщень корабля, отримати відомості, що стосуються непотоплюваності корабля, а також належну документацію, перевірити наявність та стан засобів боротьби за живучість, скласти акти про прийняття-здавання корабля із зазначенням усіх виявлених недоліків;

перевірити відповідність записів у тактичному формулярі корабля фактичному стану корабля;

перевірити на корабельному бойовому навчанні організацію взаємодії головного командного пункту, командних пунктів та бойових постів корабля щодо забезпечення безпеки плавання на виході з пункту базування й у районах інтенсивного судноплавства (можливе використання учбових тренажерів), у тому числі під час тимчасового призначення командира корабля на інший корабель цього або іншого з'єднання;

у разі необхідності з дозволу командира з'єднання кораблів вийти на кораблі в море для ознайомлення з морехідними якостями і маневровими властивостями корабля;

відповісти на всі запитання та прохання особового складу, які виникли під час проведення огляду корабля.

98. Командир, який здає корабель, зобов'язаний:

повідомити нового командира корабля про недоліки, які є на кораблі;

пояснити особливості конструкції корабля;

дати характеристику особливостям в управлінні маневрами корабля;

дати пояснення щодо недоліків, помічених новим командиром, у разі необхідності скласти їх перелік та завірити своїм підписом;

підписати до моменту здавання корабля всі корабельні документи і внести до них усі необхідні записи;

відповісти на запитання та розглянути всі прохання особового складу корабля;

доповісти рапортом командирові з'єднання кораблів про здавання корабля.

99. У день затвердження акта про прийняття та здавання посади у час, призначений командиром з'єднання кораблів, проводиться урочистий ритуал вступу нового командира корабля у командування кораблем. Порядок проведення урочистого ритуалу вступу у командування кораблем зазначений у додатку 7 до Положення.

Про свій вступ у командування новий командир корабля оголошує у наказі по кораблю і робить запис у вахтовому журналі та тактичному формулярі корабля.

Про вступ у командування кораблем командир корабля доповідає рапортом командирові з'єднання кораблів для видання наказу по з'єднанню кораблів.

Старший помічник командира корабля

100. Старший помічник командира корабля в мирний і воєнний час відповідає за: бойову готовність, оборону та захист корабля; бойову підготовку, виховання та військову дисципліну особового складу; організацію служби та повсякденної діяльності на кораблі; правильне складання корабельних розписів та бойових інструкцій; стан обліку особового складу, боєприпасів, стрілецької зброї та інших матеріальних цінностей; організацію та здійснення заходів щодо охорони державної таємниці; приготування корабля до бою та походу; організацію чергової та вахтової служб; організацію підготовки особового складу корабля з боротьби за живучість, а також із радіаційного, хімічного та біологічного захисту.

Старший помічник командира корабля підпорядковується командирові корабля, є його першим заступником і прямим начальником особового складу корабля.

На кораблі, де посада старшого помічника командира корабля не передбачена штатом, його обов'язки виконує помічник командира корабля.

101. Старший помічник командира корабля зобов'язаний:

знати дійсний стан корабля, зброї, запасів та вживати заходів щодо підтримання встановленої готовності корабля;

здійснювати планування бойової підготовки на наступну добу, подавати добовий план корабля на затвердження командирові корабля, організувати й проводити загальнокорабельні заходи, контролювати бойові частини та служби;

керувати бойовою підготовкою і повсякденною діяльністю особового складу корабля;

організувати і особисто проводити заходи щодо рятувальної підготовки особового складу корабля;

знати основи теорії корабля, методи та засоби боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями;

своєчасно передавати командирам бойових частин і начальникам служб накази та розпорядження командира корабля, контролювати своєчасність і точність їх виконання;

інформувати заступника командира корабля з виховної роботи та помічників командира корабля про накази й розпорядження командира корабля, якщо вони не були доведені до них особисто командиром корабля;

знати ділові та морально-психологічні якості офіцерів, мічманів і командирів (старшин) команд, давати дозвіл командирам бойових частин, начальникам служб на сходження з корабля на берег;

особисто готувати офіцерів до несення корабельного чергування, якірної та ходової вахти;

уживати заходів щодо забезпечення корабля військовими статутами Збройних Сил України, цим Положенням, правилами, інструкціями та іншими керівними документами;

щоденно обходити корабель, перевіряти організацію служби, чистоту, порядок і утримання в належному стані зброї, боєприпасів та технічних засобів;

вимагати від помічників командира корабля, командирів бойових частин і начальників служб додержання підпорядкованим особовим складом корабельних правил, заходів щодо безпеки та запобігання аварійним пошкодженням;

вести корабельну документацію, контролювати своєчасність і точність записів у журналах, формулярах та інших документах;

вести облік правопорушень, скоєних особовим складом корабля, та надзвичайних подій, які трапилися на кораблі;

за 10 хвилин до зняття корабля з якоря (бочки, швартовів) доповідати командирові корабля про готовність корабля до бою та походу;

узагальнювати досвід застосування зброї та використання технічних засобів корабля в процесі бойової підготовки, розробляти пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності застосування зброї та використання технічних засобів корабля;

під час короткочасної відсутності на кораблі командира корабля командувати кораблем з одночасним виконанням своїх обов'язків;

у випадку аварії корабля в морі й прийняття командиром корабля рішення про залишення корабля керувати залишенням корабля особовим складом та пасажирями, залишати аварійний корабель безпосередньо перед командиром корабля, якщо не надійшло іншого розпорядження;

щоденно перед підняттям прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України подавати командирові корабля добову відомість (додатки 4 і 5 до Положення), а після закінчення робочого дня доповідати про результати виконання добового плану корабля й одержувати від нього накази та розпорядження на наступну добу.

102. Старший помічник командира корабля перебуває у готовності в будь-який момент замінити командира корабля, у зв'язку з цим він зобов'язаний: досконало знати свій корабель, його тактико-технічні дані, вміти управляти кораблем та використовувати його зброю і технічні засоби; мати допуск на самостійне управління кораблем; завжди бути поінформованим про накази й розпорядження, отримані командиром корабля від старших командирів (начальників), а також знати службові наміри командира корабля.

Заступник командира корабля з виховної роботи

103. Заступник командира корабля з виховної роботи в мирний і воєнний час відповідає за: безпосередню організацію та проведення виховної роботи; військову дисципліну, морально-психологічний стан особового складу корабля; морально-психологічне забезпечення бойової готовності, бойової підготовки, виконання бойових завдань, повсякденної діяльності особового складу корабля; соціальний захист особового складу корабля; гуманітарну підготовку, інформаційну та культурно-освітню роботу, організацію дозвілля військовослужбовців, членів їх сімей.

Заступник командира корабля з виховної роботи підпорядковується командирові корабля і є прямим начальником особового складу корабля.

104. Заступник командира корабля з виховної роботи зобов'язаний: планувати і проводити роботу, спрямовану на виховання у військовослужбовців відданості Українському народові, формування в особового складу корабля високих морально-психологічних якостей, готовності до свідомого виконання положень Конституції України, законів України, Військової присяги, вимог військових статутів Збройних Сил України, цього Положення та інших нормативно-правових актів і наказів командирів (начальників); виховувати особовий склад корабля в дусі свідомого виконання військового обов'язку, вірності прапорові Військово-Морських Сил Збройних Сил України, традиціям військової дружби й товариства, любові до свого корабля, постійної пильності і бойової готовності; брати участь у розробці планів бойової та мобілізаційної готовності, бойової підготовки й організувати морально-психологічне забезпечення їх виконання з урахуванням особливостей корабля та його підрозділів;

знати будову та обладнання корабля, його тактико-технічні дані, бойову та повсякденну організацію, основи та організацію боротьби за живучість корабля, військово-морський театр, воєнно-політичну обстановку на театрі, завдання, які поставлені кораблю, прийняті командиром рішення та розпорядження, віддані особовому складу, забезпечувати виконання прийнятих рішень;

організовувати морально-психологічну підготовку особового складу корабля, формувати в них стійкість до інформаційно-психологічного впливу противника, здатність виконувати завдання в екстремальних умовах; у випадку аварії корабля вживати всіх заходів для забезпечення високого морально-психологічного стану особового складу, спрямовуючи його на енергійні та ініціативні дії у боротьбі за живучість, рішуче припиняти випадки паніки й боягузтва;

організовувати і проводити виховну роботу, спрямовану на виконання завдань бойової підготовки, підвищення боєздатності корабля та зміцнення єдиноначальності;

вивчати та аналізувати морально-психологічний стан особового складу, надавати допомогу командирам підрозділів у поліпшенні морально-психологічного клімату в бойових частинах та службах;

знати ділові якості та морально-психологічний стан офіцерів, мічманів та старшин корабля, особисто навчати їх практиці виховної роботи з особовим складом, надавати необхідну методичну допомогу;

брати участь у роботі з особовим складом, його атестації, у відборі кандидатів для вступу до військових навчальних закладів, навчати офіцерів і керівників груп гуманітарної підготовки з питань проведення виховної роботи і гуманітарної підготовки;

планувати, організовувати й контролювати проведення на кораблі заходів морально-психологічного супроводу повсякденної діяльності особового складу; забезпечувати соціально-психологічну адаптацію військовослужбовців до умов служби з урахуванням їхньої спеціальності та індивідуально-психологічних якостей;

знати потреби і запити особового складу, вживати заходів для своєчасного розгляду скарг і заяв, підтримувати зв'язок із сім'ями військовослужбовців, піклуватися про здоров'я, харчування та поліпшення матеріально-побутових умов особового складу;

брати участь у відборі особового складу для призначення на бойове чергування та в добовий наряд;

організовувати і проводити роз'яснення законодавства та брати участь у забезпеченні додержання військовослужбовцями вимог законів України; забезпечувати проведення заходів щодо зміцнення військової дисципліни та правопорядку, профілактики правопорушень серед особового складу, згуртування військових колективів;

особисто навчати офіцерів, мічманів, старшин корабля основам педагогіки та психології, формам і методам виховання підлеглих;
брати участь у роботі щодо організації опанування і зразкового утримання військовослужбовцями зброї та технічних засобів, додержання заходів безпеки й охорони довкілля;
організувати і контролювати гуманітарну підготовку на кораблі, вносити пропозиції щодо змісту і методики проведення занять, виходячи з особливостей службової діяльності та специфіки навчальних та бойових завдань, особисто керувати однією з груп гуманітарної підготовки;
забезпечувати постійне інформування військовослужбовців про суспільно-політичну обстановку в Україні, воєнну політику держави, завдання Збройних Сил України, стан бойової підготовки та військової дисципліни на кораблі;
піклуватися про духовний і культурний розвиток військовослужбовців, розробляти плани проведення вихідних, святкових і неробочих днів, разом з командирами підрозділів організувати і проводити культурно-виховну, духовно-освітню роботу і дозвілля особового складу, членів їх сімей;
організувати правильне використання, збереження, ведення обліку, своєчасне поповнення та ремонт технічних засобів виховної роботи, своєчасну доставку і видачу особовому складу періодичних видань, контролювати своєчасність доставки і видачі поштових відправлень;
вивчати і впроваджувати передовий досвід, вносити пропозиції щодо вдосконалення форм і методів виховання, гуманітарної підготовки та інформаційної роботи;
вести облік правопорушень та подій, які скоїлися з вини особового складу, проводити соціально-психологічний аналіз їхніх причин, готувати аналітичні довідки щодо стану військової дисципліни; подавати донесення за підпорядкованістю про вчинені військовослужбовцями правопорушення; доповідати командирові корабля та заступникові командира з'єднання кораблів з виховної роботи про стан військової дисципліни та морально-психологічний стан особового складу.

Помічник командира корабля

105. Помічник командира корабля, де штатом передбачена посада старшого помічника командира корабля, в мирний та воєнний час відповідає за: бойову підготовку підпорядкованого особового складу корабля; керівництво службою постачання корабля (крім кораблів 1-го рангу); організацію служби корабельних нарядів; організацію виконання заходів щодо маскуванню корабля; складання та коректування повсякденних розписів; організацію приготування їжі та організацію харчування; керівництво морською, стрійовою, фізичною підготовками особового складу та вогневою підготовкою зі стрілецької зброї; організацію звільнення особового складу на берег та у відпустку; контроль за утриманням корабельних приміщень та кубриків особового складу (житлових приміщень берегової бази, призначених для

розміщення екіпажу корабля); контроль за дотриманням форми одягу на кораблі; контроль за виконанням екіпажем корабля корабельних правил; внутрішній порядок на кораблі (у берегових приміщеннях, які призначені для розміщення особового складу); чистоту бортів корабля, форштевня й ахтерштевня, верхньої палуби, надбудов, рангоуту, огороження бойової рубки підводного човна, житлових та побутових приміщень загального користування корабля і берегової бази, де розміщується екіпаж; безпеку проведення вантажопідіймальних робіт на кораблі та робіт за бортом корабля; стан і використання катерів та шлюпок, буксирних і підіймальних пристосувань, приготування їх до походу й закріплення на випадок шторму, справність і готовність штормових леєрів та кріплень; навчання плаванню особового складу корабля; наявність рятувальних засобів (плотиків, поясів, жилетів), розміщених на верхній палубі, їх укомплектованість, стан та готовність до використання. Помічник командира корабля підпорядковується командирові корабля і є прямим начальником особового складу корабля.

У разі сходження з корабля старшого помічника командира корабля помічник командира корабля виконує його обов'язки.

106. Помічник командира корабля зобов'язаний:

знати будову та обладнання корабля, технічні засоби забезпечення живучості корабля, аварійно-рятувальні засоби, вантажопідіймальні корабельні пристрої; знати ділові та морально-психологічні якості особового складу, брати участь у його вихованні;

керувати службою постачання корабля, подавати заявки, отримувати на складі та завантажувати на корабель харчові продукти, вести їх облік та звітність, організувати приготування та роздачу їжі, встановлювати черговість харчування та контроль за ним, доповідати командирові корабля відомості щодо стану справ у службі постачання;

під керівництвом старшого помічника командира корабля особисто проводити заходи щодо рятувальної підготовки особового складу корабля;

розподіляти корабельні наряди на роботи на кораблі та поза кораблем під час стоянки в пункті базування;

особисто керувати загальнокорабельними роботами та прибиранням корабля, контролювати спуск на воду (підняття з води) катерів, шлюпок;

розміщувати особовий склад та осіб, які тимчасово перебувають на кораблі, у каютах, кубриках та інших приміщеннях;

перед виходом корабля в море перевіряти, щоб на кораблі не було сторонніх осіб, які не отримали дозволу на участь у поході;

контролювати виконання особовим складом вимог щодо запобігання забрудненню довкілля під час стоянки та плавання корабля.

107. У разі бойового та аварійного пошкодження корабля помічник командира корабля перебуває на запасному командному пункті.

За наказом командира корабля він керує діями особового складу під час боротьби з аварією на верхній палубі надводного корабля.

108. Під час заводського ремонту корабля помічник командира корабля контролює додержання працівниками заводу правил поведінки на кораблі, правил безпеки, розпорядку дня, організовує облік осіб, які прибули на корабель і вибули з корабля. Стежить за тим, щоб сходні, трапи були добре закріплені, освітлені в нічний час, а взимку - вичищені від льоду та снігу. Контролює несення служби, яка забезпечує допуск на корабель, а також охорону й безпеку корабля. У разі потреби доповідає командирові корабля про необхідність посилення охорони корабля.

Помічник командира корабля з постачання

109. Помічник командира корабля з постачання в мирний і воєнний час відповідає за: стан корабельного господарства в підпорядкованих службах (командах); організацію повного та своєчасного забезпечення корабля матеріальними засобами та майном призначеної номенклатури.

Помічник командира корабля з постачання призначається на кораблі 1-го рангу. Він підпорядковується командирові корабля і є прямим начальником особового складу корабля з питань постачання.

110. Помічник командира корабля з постачання зобов'язаний:

- керувати бойовою підготовкою у підпорядкованих службах (командах), підтримувати в них військову дисципліну та статутний порядок;
- знати ділові якості та морально-психологічний стан особового складу підпорядкованих служб (команд), проводити з ними індивідуальну роботу щодо військового виховання;
- планувати господарську діяльність на кораблі;
- керувати діяльністю підпорядкованих служб (команд);
- організувати підготовку за спеціальністю молодших спеціалістів у підпорядкованих службах (командах);
- не рідше одного разу на три місяці перевіряти наявність, комплектність та відповідність обліковим відомостям майна та продовольства, які містяться у коморах та в бойових частинах (службах), вносячи про це записи у відповідні книги (картки) обліку, які ведуться на кораблі за встановленою формою;
- організувати періодичні перевірки (не рідше двох разів на рік) і своєчасний ремонт майна, яке є в індивідуальному та колективному користуванні особового складу корабля;
- організувати випічку хліба під час перебування корабля в морі;
- контролювати якість приготування їжі;
- організувати і контролювати роботу корабельної крамниці, перевіряти наявність та асортимент товарів у ній, додержання правил торгівлі і правильність цін на товари;
- організувати банно-пральне обслуговування особового складу, а також щотижневу заміну білизни;
- організувати харчування особового складу в їдальнях та кают-компанії корабля;

вести облік матеріально-технічних засобів, які належать до завідування особового складу підпорядкованих служб (команд), а також шкіперського майна на кораблі.

Командир бойової частини (начальник служби)

111. Командир бойової частини (начальник служби) в мирний і воєнний час відповідає за: бойову готовність підпорядкованої бойової частини (служби) та успішне виконання покладених на неї завдань; бойову підготовку, виховну роботу, військову дисципліну та морально-психологічний стан підлеглих; зберігання, правильне утримання і використання зброї, технічних засобів, засобів боротьби за живучість та індивідуального захисту; майно своєї бойової частини (служби); спеціальну підготовку особового складу бойової частини (служби), включаючи підготовку з боротьби за живучість зброї та технічних засобів бойової частини (служби); своєчасний та якісний ремонт матеріальної частини; забезпечення корабля та своєї бойової частини (служби) відповідними видами постачання (припасів) і стан їх обліку; підтримання рівня фізичних полів корабля в межах визначених норм; організацію чергової та вахтової служб у своїй бойовій частині (службі) та підготовку особового складу, призначеного від бойової частини (служби) для несення корабельних нарядів; стан обліку пально-мастильних матеріалів на кораблі; якість проходження практики курсантами та стажистами, які приписані до бойової частини (служби); відпрацювання дій осіб інших бойових частин (служб), яких розписано за бойовою тривою на бойових постах бойової частини (служби). Командир бойової частини (начальник служби) підпорядковується командирові корабля і є прямим начальником особового складу бойової частини (служби).

112. Командир бойової частини (начальник служби) зобов'язаний:

- досконало знати доручені зброю та технічні засоби, а також засоби забезпечення живучості корабля, які належать до завідування особового складу бойової частини (служби);
- уміло керувати бойовою частиною (службою) під час виконання бойових завдань та ведення боротьби за живучість корабля;
- організувати правильну експлуатацію зброї та технічних засобів;
- особисто перевіряти не рідше одного разу на місяць стан та проводити облік зброї, боєприпасів, технічних засобів, майна бойової частини (служби);
- керувати бойовою підготовкою підпорядкованого особового складу, проводити часткові та загальні навчання, заняття за спеціальністю з офіцерами, мічманами, старшинами, які проходять військову службу за контрактом, старшинами і матросами строкової служби, контролювати проведення тренувань на бойових постах;
- організувати методичну підготовку керівників занять, тренувань, навчань;
- організувати і проводити виховну роботу з особовим складом бойової частини (служби);
- знати рівень підготовки підлеглих і їхні ділові та морально-психологічні якості;

підкуватися про здоров'я та матеріально-побутове забезпечення підлеглих, детально оглядати не рідше раз на місяць стан їхнього обмундирування, постільних речей, засобів особистої гігієни, стежити за чистотою та охайністю підлеглих, регулярно відвідувати їдальню, контролювати режим харчування на кораблі та в пункті базування;

стежити за розстановкою особового складу по бойових постах та командних пунктах, доповідати старшому помічникові (помічникові) командира корабля про необхідні зміни;

підтримувати військову дисципліну, внутрішній порядок у бойовій частині (службі), стежити за утриманням житлових і службових приміщень, закріплених за особовим складом, періодично бути присутнім на підйомі та вечірній перевірці;

готувати особовий склад до несення чергової та вахтової служб;

своєчасно, правильно та акуратно вести документацію в бойовій частині (службі);

контролювати виконання робіт силами та засобами заводу, керувати ремонтними роботами, які виконуються особовим складом бойової частини (служби) і особами, які прикомандировані до бойової частини (служби) на період ремонту;

контролювати виконання особовим складом бойової частини (служби) організаційно-технічних заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням корабля та додержання правил безпеки;

щоденно перевіряти стан службових, житлових та інших приміщень, які закріплені за особовим складом бойової частини (служби), доповідати старшому помічникові (помічникові) командира корабля про виконання добового плану, про події за день та про заходи, заплановані на наступну добу; щотижнево підбивати підсумки стану бойової підготовки, військової дисципліни та внутрішнього порядку;

не рідше одного разу на місяць перевіряти наявність та стан обліку пально-мастильних матеріалів.

113. Командир бойової частини (начальник служби) зобов'язаний у разі несправної роботи або відмови зброї та технічних засобів у морі негайно доповісти командирові корабля, а під час перебування корабля в пункті базування додатково - відповідному флагманському спеціалістові штабу з'єднання кораблів, вжити всіх заходів для відновлення нормальної роботи зброї та технічних засобів.

114. У разі отримання бойових чи аварійних пошкоджень корабля командир бойової частини (начальник служби) керує діями особового складу своєї бойової частини (служби) відповідно до розпису з боротьби за живучість.

115. Спеціальні обов'язки командирів бойових частин (начальників служб) корабля, командирів підрозділів та інших осіб, які входять до складу бойової частини (служби), зазначені в правилах використання зброї, експлуатації технічних засобів відповідних бойових частин (служб) корабля.

116. Командир бойової частини (начальник служби), який тимчасово виконує обов'язки флагманського спеціаліста штабу з'єднання кораблів, від несення служби на своєму кораблі, в тому числі й від несення нарядів не звільняється.

Командир групи (батареї), інженер

117. Командир групи (батареї), інженер у мирний і воєнний час відповідає за: бойову готовність підрозділу та успішне виконання покладених завдань; бойову підготовку, виховання, військову дисципліну та морально-психологічний стан особового складу; збереження і стан озброєння, боєприпасів, технічних засобів та майна підрозділу; укомплектованість і стан засобів забезпечення живучості корабля, які належать до завідування підпорядкованого особового складу; витрачання та поповнення припасів відповідно до визначених норм; підготовку підлеглих до несення чергової та вахтової служб; відпрацювання дій особового складу інших бойових частин (служб) на бойових постах своєї групи (батареї).

Командир групи (батареї) підпорядковується командирові бойової частини і є прямим начальником особового складу групи (батареї). Інженер підпорядковується командирові бойової частини або командирові групи (батареї).

118. Командир групи (батареї), інженер зобов'язаний:

детально знати ввірені йому зброю та технічні засоби, а також засоби забезпечення живучості корабля, які належать до завідування особового складу, вміло керувати групою (батареєю) під час виконання бойових завдань та ведення боротьби за живучість корабля;

особисто проводити з особовим складом підпорядкованого підрозділу заняття та тренування з бойової підготовки, керувати навчанням матросів і старшин строкової служби, які проводять командири відділень, командири (старшини) команд, вести облік бойової підготовки підпорядкованого підрозділу; виховувати підпорядкований особовий склад і проводити заняття з гуманітарної підготовки з особовим складом;

забезпечувати безперебійну роботу матеріальної частини та готовність засобів боротьби за живучість, які належать до завідування підлеглому особового складу;

у разі несправної роботи або відмови зброї, технічних засобів та засобів боротьби за живучість, які належать до завідування підлеглому особового складу, негайно доповідати командирові бойової частини, вживати всіх заходів для відновлення їх нормальної роботи, особисто керувати діями особового складу щодо усунення несправностей, з'ясовувати й аналізувати причини несправностей, відмов і не допускати їх повторення;

знати кожного підлеглому, його військове звання, прізвище, ім'я, по батькові, місце, число, місяць та рік народження, віросповідання, строк служби, родинний стан, адресу батьків (рідних), особисті захоплення, інтереси, ділові та морально-психологічні якості, займану посаду (бойовий номер), успіхи і недоліки в службі, перспективи подальшої служби, вести список особового

складу підпорядкованого підрозділу, доповідати командирові бойової частини пропозиції щодо найбільш раціонального використання кожного підлеглого; не рідше ніж двічі на місяць перевіряти стан матеріальної частини, а також закріплених засобів забезпечення живучості корабля;

підклубатися про матеріально-побутове забезпечення, побут та здоров'я підлеглих, не рідше рази на місяць ретельно перевіряти стан їхнього обмундирування, постільних речей, засобів особистої гігієни, стежити за чистотою та охайністю підлеглих, регулярно відвідувати їдальню, контролювати приймання їжі особовим складом на кораблі та в пункті базування;

вимагати від підлеглих додержання установленої форми одягу, стежити за зовнішнім виглядом та стройовою виправкою, правильною підгонкою обмундирування, бути присутнім та оглядати підлеглих у разі їхнього звільнення або відправки у відпустку;

неухильно стежити за додержанням військової дисципліни в групі (батареї), підтримувати в чистоті та порядку всі приміщення, закріплені за групою (батареєю), щоденно проводити їх обхід, перевіряти якість прибирання, яке виконується особовим складом і особами чергової та вахтової служб;

контролювати виконання особовим складом організаційно-технічних заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням корабля та додержання підлеглими правил безпеки під час виконання робіт, проведення занять, тренувань, бойових навчань;

готувати підлеглих до несення служби корабельних та спеціальних нарядів і перевіряти якість виконання ними обов'язків та інструкцій під час несення служби, розподіляти наряди на роботу, перевіряти правильність ведення листків нарядів командирами (старшинами) команд і командирами відділень; періодично бути присутнім на підйомі та вечірній перевірці особового складу; доповідати командирові бойової частини свої пропозиції щодо коректування бойових та повсякденних розписів залежно від перестановки особового складу на бойових постах та командних пунктах;

доповідати командирові бойової частини (начальникові служби) про заохочення та стягнення, оголошені підлеглим;

щотижнево підбивати підсумки бойової підготовки, стану військової дисципліни та внутрішнього порядку.

119. У разі отримання бойових та аварійних пошкоджень корабля командир групи (батареї) бойової частини керує діями підлеглого особового складу згідно з розписом з боротьби за живучість.

Командир відсіку підводного човна

120. Командир відсіку підводного човна в мирний і воєнний час відповідає за: приготування відсіку до бою, походу та до занурення підводного човна; контроль за станом відсіку в морі та пункті базування; правильне зберігання і використання засобів регенерації повітря, засобів його очищення та контролю за наявністю у повітряному середовищі відсіку шкідливих речовин (газів);

організацію дій особового складу відсіку у випадку оголошення готовності і тривоги; чітку послідовність дій особового складу відсіку під час проведення огляду та перевірки зброї і технічних засобів у своєму відсіку; підтримання внутрішнього порядку; виконання особовим складом відсіку корабельних правил, правил безпеки, організаційно-технічних заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням підводного човна; відпрацювання дій у відсіку щодо боротьби за живучість; наявність та правильність оформлення документації відсіку.

Командирами відсіків підводного човна призначаються офіцери, мічмани та старшини, які розписані по відсіках згідно з розписом з бойової тривоги. Для них розробляються додаткові обов'язки командира відсіку підводного човна. На допомогу командирові відсіку призначається заступник командира відсіку (з числа офіцерів) чи старшина відсіку (з числа мічманів та старшин). Їх обов'язки розробляються старшим помічником командира корабля і затверджуються командиром підводного човна.

Допуск командирів відсіків, заступників командирів відсіків (старшин відсіків) до самостійного виконання обов'язків оголошується наказом командира підводного човна.

Командир відсіку безпосередньо підпорядковується старшому помічникові командира підводного човна і зобов'язаний виконувати вказівки командира електромеханічної бойової частини з питань забезпечення живучості корабля. Особовий склад, який розписаний у відсіку, зобов'язаний виконувати розпорядження та вказівки командира цього відсіку.

121. Командир відсіку зобов'язаний:

- добре знати будову та обладнання підводного човна і детально - свого відсіку, досконало володіти практичними навичками використання засобів забезпечення живучості та рятувальних пристроїв;
- знати і вміти розпізнавати ознаки бойових та аварійних пошкоджень і бути готовим у будь-який момент вступити в боротьбу за живучість корабля у своєму відсіку;
- знати рівень підготовки з боротьби за живучість особового складу відсіку, морально-психологічні якості кожного офіцера, мічмана, старшини та матроса, психологічну стійкість особового складу відсіку;
- керувати практичним відпрацюванням дій особового складу відсіку щодо запобігання аварійним пошкодженням, боротьби з аварійними та бойовими пошкодженнями, ліквідації наслідків пошкоджень силами екіпажу в морі;
- керувати діями особового складу під час оголошення тривоги, підтримувати постійний зв'язок з головним командним пунктом;
- уміло керувати діями особового складу відсіку у випадку отримання бойових та аварійних пошкоджень;
- упевнено діяти за наказами головного командного пункту або самостійно в разі загрози загибелі особового складу та підводного човна в цілому;

стежити за станом засобів забезпечення живучості у своєму відсіку, герметичністю корпусу та переділок, станом засобів регенерації повітря, за наявністю аварійного запасу продовольства та прісної води, аптечки, рятувальних пристроїв та рятувального майна, які знаходяться у відсіку; підтримувати у своєму відсіку внутрішній порядок, чистоту механізмів та трюмів, кабельних трас, трубопроводів, стежити за газовим складом повітря у відсіку.

122. Під час приготування підводного човна до бою, походу та занурення командир відсіку особисто перевіряє: герметичність відсіку (положення клапанів, клінкетів, засувів тощо); аварійний запас продовольства та питної води, наявність і укомплектованість аптечки; наявність та справність засобів регенерації повітря; стаціонарні і переносні засоби освітлення, в тому числі аварійні ліхтарі; наявність засобів індивідуального захисту підводника, стан засобів колективного захисту; наявність на штатних місцях аварійного інструменту, закріплення майна по-похідному; справність приладів, які знаходяться у відсіку.

Командир відсіку приймає доповіді командирів бойових постів та командирів командних пунктів відсіку про готовність до бою, походу та занурення, доповідає про це на головний командний пункт, зустрічає старшого помічника командира підводного човна і командира електромеханічної та бойової частини під час перевірки ними готовності відсіку до бою, походу й занурення.

123. Командир відсіку вживає самостійних заходів для усунення всіх зауважень та недоліків щодо утримання зброї й технічних засобів, підготовки особового складу, які не забезпечують надійного стану живучості підводного човна, доповідає старшому помічникові командира корабля, інформує про це командирів бойових частин і начальників служб.

124. На нагрудній картці командира відсіку, крім скороченого найменування штатної посади, також зазначається, наприклад, "Командир (вказується порядковий номер відсіку) відсіку", "Заступник командира (вказується порядковий номер відсіку) відсіку", "Старшина (вказується порядковий номер відсіку) відсіку".

Головний боцман корабля

125. Головний боцман корабля в мирний і воєнний час відповідає за: зразкове утримання верхньої палуби, надбудов та бортів; правильне використання підймальних пристроїв корабля, крім торпедно-завантажувального пристрою підводного човна; виконання фарбувальних робіт на кораблі; додержання особовим складом корабельних правил; утримання житлових та побутових приміщень підводного човна, а також приміщень берегової бази, де розташовується екіпаж.

Головний боцман корабля підпорядковується помічникові командира корабля і є прямим начальником особового складу боцманської команди надводного корабля, а на підводних човнах - команди рульових сигнальників.

Головний боцман корабля виконує обов'язки та відповідає як старшина команди.

Головний боцман корабля є найближчим помічником офіцерів корабля з питань підтримання на кораблі внутрішнього порядку, організації корабельних робіт, навчання мічманів, старшин та матросів морській справі.

На кораблі, де посада головного боцмана не передбачена штатом, його обов'язки виконує старший боцман (боцман).

Мічмани, старшини і матроси, які безпосередньо не підпорядковуються головному боцманові, зобов'язані виконувати його розпорядження, про що доповідати своїм безпосереднім начальникам.

Головний боцман корабля має право безпосередньо звертатися до командирів бойових частин та начальників служб корабля й інформувати їх про недоліки та зауваження, виявлені у відповідній бойовій частині, службі, а в разі необхідності - доповідати про це старшому помічникові (помічникові) командира корабля для вжиття заходів щодо усунення виявлених недоліків.

126. Головний боцман корабля зобов'язаний:

знати будову та обладнання свого корабля, його основні тактико-технічні дані, правила виконання фарбувальних робіт, вимоги техніки безпеки під час виконання вантажопідіймальних робіт, вимоги із запобігання аварійним пошкодженням корабля, засоби боротьби за живучість корабля та рятувальні засоби, правила експлуатації якірних, буксирних та рульових пристроїв корабля, організацію та правила виконання такелажних робіт, розміщення особового складу в каютах, кубриках, їдальнях тощо, а на підводних човнах ще й правила рейдової служби та візуального зв'язку;

за вказівкою помічника командира корабля брати участь у корабельних навантажувальних та розвантажувальних роботах, доповідати керівникові робіт про стан вантажопідіймальних пристроїв і про припустимі навантаження;

керувати та особисто бути присутнім під час виконання основних робіт у своєму завідуванні;

утримувати в справному стані вантажопідіймальні пристрої корабля, своєчасно замінювати непридатні і ті, що відслужили терміни, троси (канати) новими, доповідати помічникові командира корабля про всі помічені недоліки, несправності та вживати заходів для їх усунення;

постійно утримувати в повній готовності до використання якорі, якірні ланцюги та їх приладдя, спостерігати за укладкою якірних ланцюгів та кріпленням жвака-галсу;

утримувати в порядку та чистоті корабельні шлюпки, катери, рятувальні плоті, стежити за тим, щоб вони перебували в справному стані;

уміти особисто управляти шлюпкою та катером;

контролювати кріплення всіх предметів, які містяться на верхній палубі надводного корабля, в надбудові та огороженні бойової рубки підводного човна;

готувати команду рятувальної шлюпки, контролювати виконання нормативів щодо спуску рятувальної шлюпки на воду;
запобігати надходженню води до внутрішніх приміщень корабля у випадку заливання верхньої палуби;
перевіряти надбудову та огородження бойової рубки, кріплення люків, дверей тощо підводного човна перед виходом у море;
організувати та особисто керувати проведенням фарбувальних робіт, контролювати додержання норм витрачання фарбувальних матеріалів;
перевіряти якість прибирання корабельних приміщень (кубриків, умивальників, гальйонів, трапів, верхньої палуби, надбудови), стежити за чистотою та справністю бортів;
для усунення виявлених недоліків робити відповідні зауваження мічманам, старшинам, матросам, вимагати від них усунення недоліків, про що доповідати черговому корабля;
під час постановки (зняття) корабля на якір (бочку, швартови) керувати діями особового складу швартової команди на баку (на кормі), виконувати накази, які надходять з містка;
під час стоянки на рейді щоденно після закінчення прибирання обходити на шлюпці або оглядати з палуби надводний корабель, перевіряти стан поверхні бортів, чистоту акваторії, стежити за тим, щоб забортні трапи та швартови були в належному стані;
особисто вести встановлену документацію.

Командир (старшина) команди

127. Командир (старшина) команди в мирний і воєнний час відповідає за: навчання, виховання, військову дисципліну, морально-психологічний стан підлеглих і успішне виконання отриманих завдань; правильне утримання зброї, технічних засобів та майна команди; внутрішній порядок у команді і правильне несення служби корабельних нарядів підпорядкованим особовим складом; підтримання в готовності до дії засобів забезпечення живучості, які належать до завідування особового складу команди; зовнішній вигляд та стройову виправку підлеглих; збереження і справність інвентарного майна та обмундирування особового складу команди.

Командир (старшина) команди підпорядковується командирові групи (батареї) або командирові бойової частини (начальнику служби) і є прямим начальником мічманів, старшин і матросів команди.

Командиром (старшиною) команди призначаються найдосвідченіші мічмани, старшини, які бездоганно знають свою спеціальність і вміють керувати підлеглими.

128. Командир (старшина) команди зобов'язаний:

знати будову корабля, досконало знати зброю, технічні засоби своєї команди, вміло керувати діями особового складу під час виконання бойових завдань, правильно утримувати і використовувати ввірену зброю та технічні засоби;

детально знати засоби забезпечення живучості корабля, які належать до завідування особового складу команди, та вміти ними користуватися; уміти виконувати обов'язки кожного підлеглого щодо експлуатації його завідування;

навчати підлеглих правильному використанню своєї зброї, технічних засобів і засобів забезпечення живучості корабля, готувати командирів відділень та перевіряти їх, проводити заняття за спеціальністю, тренування на бойових постах, відпрацьовувати дії щодо боротьби за живучість корабля;

керувати проведенням планово-запобіжних оглядів та ремонтів, перевіряти якість ремонтних робіт, які виконуються особовим складом команди, доповідати командирові підрозділу про стан матеріальної частини; знати ім'я, прізвище, рік народження, строк служби, родинний стан, рід занять до військової служби, освіти, особисті якості, успіхи та недоліки в бойовій підготовці, а також займану посаду кожного підлеглого, знати, де перебувають та чим займаються підлеглі;

знати прохання та потреби підлеглих, у разі їхнього сумлінного ставлення до служби заохочувати, а в разі провини накладати стягнення, про що доповідати командирові підрозділу;

бути вимогливим та уважним до підлеглих, забезпечувати додержання в команді військової дисципліни, розпорядку дня, форми одягу, корабельних правил, виховувати підлеглих у дусі вимог Військової присяги та законів України;

утримувати в чистоті та порядку приміщення, які належать до завідування; перевіряти щотижня стан індивідуальних засобів захисту і вміння підлеглих ними користуватися;

щоденно здійснювати огляд підлеглих у строю, перевіряючи їхній зовнішній вигляд, стройову виправку, стан обмундирування;

контролювати своєчасне отримання, зберігання та використання особовим складом належного обмундирування та інших видів постачання;

призначати мічманів та старшин своєї команди в корабельні наряди, контролювати розподіл нарядів між матросами, здійснювати підготовку та своєчасно відправляти на розвід осіб, призначених від команди в добовий наряд;

систематично підбивати підсумки несення служби корабельних нарядів особовим складом команди;

додержуватись черговості й правил звільнення, перевіряти форму одягу матросів та старшин перед звільненням, нагадувати їм про правила поведінки на березі та в громадських місцях, видавати записки на звільнення,

контролювати своєчасність повернення зі звільнення;

керувати ранковим оглядом особового складу та проводити вечірню перевірку; доповідати командирові підрозділу про всі надзвичайні події, що сталися в команді;

вести належну документацію.

Командир відділення

129. Командир відділення в мирний і воєнний час відповідає за: успішне виконання відділенням поставлених завдань; навчання, виховання, військової дисципліну, морально-психологічний стан, зовнішній вигляд та стройову підготовку підлеглих; зберігання та справність обмундирування особового складу відділення; зберігання, правильне використання й утримання зброї, технічних засобів та майна відділення; готовність до застосування засобів забезпечення живучості, які належать до завідування особового складу відділення.

Командир відділення підпорядковується командирові (старшині) команди і є безпосереднім начальником особового складу відділення.

130. Командир відділення зобов'язаний:

знати будову корабля, досконало знати своє завідування, вміло керувати діями особового складу під час виконання бойових завдань, правильно утримувати і використовувати озброєння та технічні засоби корабля;

уміти виконувати обов'язки кожного підлеглого щодо експлуатації його завідування;

детально знати засоби забезпечення живучості корабля, які належать до завідування особового складу відділення, і вміти ними користуватися;

щоденно оглядати зброю та технічні засоби, які є в завідуванні підлеглих, а

також засоби їх особистого захисту, про результати огляду доповідати

командиру (старшині) команди, усунути виявлені несправності та недоліки;

знати методику і проводити заняття за спеціальністю, тренування та одиночні бойові навчання, відпрацьовувати дії (нормативи) щодо боротьби за живучість;

навчати підлеглих правильному використанню зброї, технічних засобів та засобів забезпечення живучості;

знати ім'я, прізвище, рік народження, строк служби, сімейний стан, рід занять до військової служби, освіти, особисті якості, успіхи та недоліки в бойовій підготовці, займану посаду кожного підлеглого, стан зброї і технічних засобів, які належать до завідування;

знати прохання та потреби підлеглих, про їхнє сумлінне ставлення до служби (провини) доповідати командирові (старшині) команди для заохочення (накладення стягнення);

проводити ранковий огляд особового складу відділення;

виробляти в підлеглих фізичну витривалість, вчити їх морській справі та умінню плавати;

уміти управляти шлюпкою на веслах і під вітрилом;

організувати прибирання службових та житлових приміщень, які належать до завідування, і утримувати їх у чистоті й порядку;

своєчасно доповідати командирові (старшині) команди про тих, хто захворів, а також про випадки втрати або псування обмундирування та корабельного майна;

приймати і здавати за описом до служби постачання корабля інвентарні та особисті речі підлеглих, які вибувають з корабля;
піклуватися про задоволення обґрунтованих прохань, скарг та заяв підлеглих;
призначати в наряди на службу та роботи матросів підпорядкованого відділення, вести листки нарядів.

Командир бойового поста

131. Командир бойового поста відповідає за: забезпечення безвідмовного функціонування і правильного застосування зброї та технічних засобів бойового поста; швидке усунення пошкоджень зброї та технічних засобів; правильні дії особового складу бойового поста під час боротьби з пожежами та надходженням води до приміщення (відсіку), де розташовано бойовий пост; своєчасний перехід на запасні засоби управління; надання першої медичної допомоги пораненим та їх заміну на бойовому посту.

Командир бойового поста призначається з числа старших матросів або матросів.

132. Командир бойового поста зобов'язаний:

точно і впевнено виконувати дії, які передбачені бойовою інструкцією, корабельними розписами та розпорядженнями командирів (начальників); забезпечувати безвідмовне функціонування і правильне застосування озброєння та технічних засобів бойового поста;

негайно доповідати на командний пункт, командирові бойової частини, начальникові служби, а на підводних човнах - командирові відсіку про вихід з ладу зброї, технічних засобів і вживати заходів щодо усунення несправностей; у разі виникнення пожежі, надходження води, виникнення небезпечної концентрації шкідливих речовин (газів) у місці розташування бойового поста - боротися за його живучість;

приводити в дію та обслуговувати засоби гасіння пожеж, боротьби з надходженням забортної води, газового аналізу повітря, особистого та колективного захисту, боротися за живучість зброї та технічних засобів бойового поста (відсіку підводного човна);

у бою виявляти стійкість, хоробрість, ініціативу та наполегливість, підтримувати бойовий дух підлеглих, захищати командира, надавати допомогу товаришам.

Матрос

133. Матрос у мирний і воєнний час відповідає за точне й своєчасне виконання своїх обов'язків згідно з бойовою інструкцією та книжкою "Бойовий номер", за виконання отриманих наказів, а також за утримання в справному стані й правильне використання зброї, технічних засобів, засобів забезпечення живучості, які належать до його завідування.

Матрос підпорядковується командирові відділення.

134. Матрос зобов'язаний:

сумлінно вивчати військово-морську справу, героїчну історію Українського народу, свою спеціальність, ввірену зброю та бойову техніку, старанно і твердо

засвоювати все, чому його навчають командири та начальники, зразково виконувати свої службові обов'язки, твердо знати та сумлінно виконувати вимоги військових статутів Збройних Сил України та цього Положення; безвідмовно, точно і швидко виконувати накази та розпорядження командирів і начальників;

суворо зберігати державну таємницю, відомості про свій корабель, про бойові завдання, дані про зброю та бойову техніку;

досконало знати свою зброю, бойову техніку, методи та способи боротьби за живучість зброї та технічних засобів свого бойового поста, а також обов'язки за бойовою інструкцією та книжкою "Бойовий номер";

утримувати в справному стані ввірену зброю і технічні засоби, вміти правильно та швидко готувати їх до бойового застосування, точно і впевнено виконувати дії за бойовими розписами;

знати загальну будову корабля, призначення та правила використання засобів боротьби за його живучість, засобів індивідуального захисту, рятувальних пристроїв і шлюпок (плотів);

уміло діяти під час боротьби з пожежею, з надходженням води, у випадку виникнення небезпечної концентрації шкідливих речовин (газів) у приміщеннях надводного корабля (у відсіку підводного човна), де він перебуває згідно з корабельним розписом;

неухильно виконувати вимоги щодо запобігання аварійним пошкодженням корабля та правила безпеки;

твердо знати і вміло виконувати обов'язки під час несення служби корабельних нарядів;

перебуваючи поза розташуванням корабля, свого з'єднання кораблів, поводити себе з гідністю та честю, не допускати порушення громадського порядку та скоєння негідних вчинків щодо населення та інших військовослужбовців.

135. За зразкове виконання службових обов'язків, успіхи в бойовій підготовці й зразкову військову дисципліну матросові може присвоюватися військове звання старший матрос.

Старший матрос зобов'язаний допомагати командирові відділення у навчанні та вихованні матросів.

Частина 2

Підготовка та забезпечення корабля

Розділ 4

Бойова підготовка

Загальні положення

136. Бойова підготовка - це система заходів, які плануються, організуються і проводяться з метою навчання та виховання особового складу, підготовки і злагодження бойових частин і служб кораблів, з'єднань кораблів та їх органів управління (штабів) до ведення бойових дій та виконання інших завдань за призначенням, а також для підтримання встановленої бойової готовності кораблів, з'єднань кораблів.

Бойова підготовка - це основний вид підготовки особового складу Військово-Морських Сил. У мирний час вона є головною і визначальною у житті і діяльності кораблів, з'єднань кораблів Військово-Морських Сил.

137. Безпосереднє керівництво бойовою підготовкою у з'єднанні кораблів покладається на начальника штабу з'єднання кораблів, на кораблі - на старшого помічника (помічника) командира корабля.

Керівництво бойовою підготовкою особового складу бойових частин та служб корабля покладається на відповідних командирів бойових частин та начальників служб.

138. Бойова підготовка проводиться безперервно протягом року у мирний і воєнний час як на ходу, так і під час стоянки корабля на якорі (бочці, швартовах) і повинна відповідати вимогам ведення сучасного морського бою. Для відпрацювання завдань бойової підготовки використовується кожний вихід корабля в море, перед яким проводиться передпохідна підготовка особового складу з активним використанням берегової навчальної бази.

139. Особовий склад систематично навчається діям щодо застосування зброї та використання технічних засобів з одночасним відпрацюванням прийомів та способів боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями й радіаційного, хімічного та біологічного захисту, а також діям у складних умовах (під час плавання корабля в умовах обмеженої видимості, у шторм, у звуженнях, у районах інтенсивного судноплавства, під час виконання спільного маневрування та взаємодії з іншими кораблями, суднами, літаками та вертольотами).

140. Бойова підготовка за складом учасників складається з: одиночної (індивідуальної) підготовки військовослужбовців; підготовки підрозділів, бойових частин та служб корабля, екіпажів кораблів, з'єднань (груп) кораблів; підготовки органів управління (штабів).

141. Бойова підготовка кораблів, з'єднань (груп) кораблів за питаннями, які вивчаються й відпрацьовуються, поділяється на: тактичну підготовку (включаючи вогневу підготовку з корабельної зброї); спеціальну підготовку; підготовку з боротьби за живучість; загальну підготовку.

142. Тактична підготовка - це головний вид бойової підготовки, що спрямовується на підготовку кораблів, з'єднань (груп) кораблів до ведення бойових дій (морського бою) як самостійно, так і у складі угруповань різнорідних сил.

Вона поділяється на:

тактичну підготовку офіцерів;

тактичну підготовку органів управління (штабів);

тактичну підготовку кораблів, з'єднань (груп) кораблів.

143. Спеціальна підготовка - це вид бойової підготовки, що спрямовується на навчання особового складу правильному застосуванню та обслуговуванню

зброї, бойової техніки і виконанню функціональних обов'язків у бою, а також на підготовку до боротьби за живучість озброєння та технічних засобів бойових частин (служб).

Спеціальна підготовка поділяється на: штурманську підготовку; ракетну підготовку; артилерійську підготовку; торпедну підготовку; мінну підготовку; протимінну підготовку; протипідводнодиверсійну підготовку; авіаційно-технічну підготовку; електромеханічну підготовку; радіотехнічну підготовку; підготовку із зв'язку; підготовку із розвідки; підготовку із прихованого управління та режиму секретності; підготовку з радіоелектронної боротьби; підготовку з боротьби за живучість зброї та технічних засобів; підготовку з радіаційного, хімічного та біологічного захисту та інші види підготовки за спеціальністю.

144. Підготовка з боротьби за живучість - це вид бойової підготовки, що спрямовується на вивчення та відпрацювання особовим складом прийомів і способів запобігання аварійним пошкодженням, боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями, ліквідації наслідків бойових та аварійних пошкоджень силами екіпажу в морі.

Вона включає: вивчення будови корабля, засобів боротьби за живучість, правил і заходів щодо забезпечення вибухопожежної безпеки та непотоплюваності корабля, запобігання аварійним пошкодженням, захисту особового складу від впливу небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів); відпрацювання прийомів та способів щодо керівництва й ведення боротьби за живучість корабля, його зброї та технічних засобів, відпрацювання заходів щодо відновлення їх боєздатності.

145. Загальна підготовка - це вид бойової підготовки, що спрямовується на навчання особового складу всіх спеціальностей з урахуванням специфіки служби, набуття ними навичок і відпрацювання відповідних заходів, необхідних у повсякденній діяльності та під час ведення бойових дій.

Загальна підготовка включає: вивчення військових статутів Збройних Сил України, цього Положення та інших керівних документів, а також основ екологічної безпеки; морську, водолазну, рятувальну, медичну, стройову, фізичну підготовки; вогневу підготовку зі стрілецької зброї; відпрацювання заходів щодо радіаційного, хімічного та біологічного захисту.

146. Організація бойової підготовки передбачає: визначення порядку керівництва бойовою підготовкою; оцінку рівня підготовленості; планування бойової підготовки з визначенням термінів виконання завдань; забезпечення проведення бойової підготовки; постановку завдань; проведення досліджень, контроль та надання допомоги у ході виконання поставлених завдань; облік та звітність відповідно до вимог керівних документів з бойової підготовки.

147. Форми та методи підготовки особового складу корабля повинні відповідати вимогам, які ставляться до рівня та обсягу підготовки відповідних категорій особового складу.

В оцінці рівня індивідуальної підготовки матросів, старшин, мічманів і офіцерів, а також підготовки бойових постів, командних пунктів, бойових частин, служб та корабля не допускається послаблення вимог.

148. Програми та методики підготовки особового складу корабля розробляються флагманськими спеціалістами з'єднань кораблів під керівництвом управлінь, відділів та служб Військово-Морських Сил і затверджуються командиром з'єднання кораблів.

149. Основними формами підготовки всіх категорій особового складу корабля є: заняття; тренування; бойові навчання; групові вправи; тактичні летючки; тактичні навчання; бойові вправи.

150. Заняття призначені для вивчення й практичного освоєння зброї та технічних засобів, які належать до завідування, а також інших питань, пов'язаних з підготовкою особового складу.

Заняття поділяються на теоретичні та практичні. Останні є основною формою занять.

Теоретичні питання на заняттях вивчаються в такому обсязі, який забезпечує освоєння зброї та технічних засобів і сприяє підвищенню практичних навичок особового складу.

Заняття проводяться регулярно під час проведення бойової підготовки корабля в час, визначений тижневим розпорядком. Вони проводяться як під час стоянки корабля в пункті базування, на рейді, так і під час тривалого плавання в морі.

Заняття за спеціальністю з матросами проводяться старшинами в навчальних кабінетах або на бойових постах під керівництвом і контролем офіцерів.

151. Тренування призначені для відпрацювання і закріплення практичних навичок особового складу у виконанні своїх обов'язків з обслуговування та бойового застосування зброї, використання технічних засобів, засобів боротьби за живучість корабля та індивідуальних засобів захисту, а також інших обов'язків за корабельними розписами.

Тренування поділяються на тренування за спеціальністю і тренування на бойових постах та командних пунктах.

Тренування за спеціальністю проводяться під керівництвом командирів відділень і командирів (старшин) команд з метою відпрацювання дій особового складу за штатними посадами, а тренування на бойових постах та командних пунктах - під керівництвом командирів бойових постів і командних пунктів для відпрацювання дій матросів, старшин і мічманів згідно з обов'язками за корабельними розписами.

Тренування матросів, старшин, мічманів та офіцерів проводяться систематично з урахуванням послідовності навчання: спочатку відпрацьовується правильність дій, потім чіткість та швидкість їх виконання за нормативами і наприкінці відпрацьовується витривалість.

152. Бойові навчання призначені для підготовки і відпрацювання дій особового складу бойових постів, командних пунктів, бойових частин та служб, відсіків

підводного човна та корабля в цілому щодо застосування зброї, використання технічних засобів, а також засобів боротьби за живучість корабля, його озброєння і техніки відповідно до завдань, які поставлені кораблю.

153. Бойові навчання проводяться за різними умовами обстановки як на ходу, так і під час стоянки корабля, зі справними і з умовно пошкодженими озброєнням та технікою, з повним та неповним особовим складом бойових розрахунків.

154. За складом учасників бойові навчання поділяються на одиночні, часткові, відсікові, загальні та корабельні.

Одиночні бойові навчання проводяться на окремих бойових постах та командних пунктах.

Часткові бойові навчання проводяться в групах, батареях.

Відсікові бойові навчання проводяться у відсіках підводних човнів.

Загальні бойові навчання проводяться в бойових частинах та службах.

Корабельні бойові навчання проводяться за участю всього особового складу корабля.

155. За метою проведення бойові навчання поділяються на: підготовчі; тренувальні; залікові; контрольні; показові.

Підготовчі бойові навчання призначені для набуття і підтримання в особового складу необхідних навичок виконання службових обов'язків за корабельними розписами, а також відпрацювання взаємодії між підрозділами корабля.

Під час проведення одиночних, часткових та відсікових підготовчих бойових навчань спочатку роз'яснюються та показуються учасникам послідовність, точність і правильність дій та прийомів, які відпрацьовуються на навчанні.

Загальні та корабельні підготовчі бойові навчання призначені для відпрацювання правильних дій усього екіпажу і відпрацювання взаємодії як у бойових частинах та службах, так і між ними, а також для відпрацювання елементів тактичних прийомів.

Корабельні підготовчі бойові навчання з боротьби за живучість призначені для відпрацювання взаємодії головного командного пункту з аварійними та неаварійними відсіками, з бойовими частинами, службами, а також між ними.

Тренувальні бойові навчання призначені для відпрацювання особовим складом практичних навичок, доведення їх до ступеня автоматизму і підтримання на необхідному рівні. Тренувальні бойові навчання найбільш характерні для одиночних та часткових бойових навчань. На цих бойових навчаннях відпрацьовуються нормативні дії та визначається час їх виконання.

Залікові бойові навчання призначені для оцінювання знань особового складу та рівня відпрацювання ними практичних навичок виконання службових обов'язків за корабельними розкладами, а також відпрацювання взаємодії між підрозділами корабля.

Заліковими бойовими навчаннями закінчується відпрацювання кожного курсового та спеціального завдання.

Контрольні бойові навчання призначені для перевірки старшими командирами (начальниками) чи особами, що проводять інспектування, рівня фактичної підготовки екіпажу корабля. Вони проводяться як за планом, так і раптово. Показові бойові навчання призначені для показу (навчання) офіцерам, мічманам та старшинам правильної методики проведення навчань. Вони ретельно готуються і мають проводитися з добре навченим особовим складом. 156. З метою перевірки нових зразків зброї та техніки, а також тактичних прийомів їх використання на кораблях, крім зазначених навчань, проводяться спеціальні навчання. Для відпрацювання дій особового складу за повсякденними розписами і елементами розпорядку дня проводяться корабельні повсякденні навчання.

157. Корабельні бойові навчання є основною формою підготовки одиночного корабля. Вони проводяться під керівництвом командира корабля як під час стоянки корабля у пункті базування, так і під час плавання у морі з метою відпрацювання дій особового складу за бойовими корабельними розписами.

158. Корабельна бойова вправа - це вища форма корабельного бойового навчання, що проводиться з фактичним застосуванням зброї у комплексі з підготовкою особового складу до радіаційного, хімічного та біологічного захисту і до боротьби за живучість під час вирішення конкретного тактичного завдання.

Корабельна бойова вправа проводиться з метою відпрацювання способів застосування зброї та технічних засобів корабля.

Під час проведення корабельних бойових вправ здійснюється фактичне застосування зброї, а також відпрацьовуються способи та прийоми використання технічних засобів.

Залежно від боєприпасів, що використовуються, фактичне застосування зброї поділяється на бойове і практичне.

За метою проведення корабельні бойові вправи поділяються на підготовчі, залікові, контрольні та показові. Крім того, проводяться змагальні корабельні бойові вправи з метою виявлення кораблів, кращих за рівнем підготовки.

159. На завершальних етапах бойової підготовки проводяться корабельні комплексні навчання та корабельні тактичні навчання.

Корабельне комплексне навчання - це одна з форм тактичної підготовки корабля. Корабельне комплексне навчання проводиться під час перебування корабля у пункті базування з метою навчання екіпажу корабля діям у морі без фактичного застосування зброї для вирішення тактичних завдань відповідно до бойового призначення корабля.

Корабельне тактичне навчання - це вища форма тактичної підготовки корабля. Корабельне тактичне навчання проводиться з метою навчання екіпажу корабля фактичним діям у морі із застосуванням зброї для вирішення тактичних завдань відповідно до бойового призначення корабля.

160. Для наближення умов проведення навчань до бойових використовуються різні види імітацій аварійних пошкоджень, які застосовуються спочатку на навчальних полігонах, а потім і на кораблі.

Засоби імітації застосовуються на бойових навчаннях тільки після того, як особовим складом будуть освоєні свої завідування, організація та практичні дії щодо боротьби за живучість.

Під час використання засобів імітації (пожеж, вибухів, пробоїн, пошкоджень зброї та технічних засобів тощо) неухильно додержуються правила безпеки для запобігання фактичним аваріям, нещасним випадкам, пошкодженням обладнання та псуванню корабельного майна.

161. У відсіках підводних човнів та на надводних кораблях, корпуси яких побудовано з дерева чи пластику, забороняється імітувати вибухи, пожежі з розпалюванням відкритого вогню та пробоїни з надходженням забортної води. Екіпажі цих кораблів відпрацьовують фактичне застосування засобів боротьби за живучість на полігонах, навчально-тренувальних суднах та комплексах.

162. Під час проведення на кораблі навчань для відрізнення фактичних дій та подій від умовних команди, доповіді та повідомлення подаються з доданням слова "Фактично".

Якщо під час проведення навчання складається обстановка, що потребує роботи того або іншого умовно виведеного з ладу бойового поста чи засобу зв'язку, то у разі віддання розпорядження про введення його в дію необхідно додавати слово "Фактично", яке зобов'язує негайно ввести в дію умовно виведений пост чи засіб зв'язку.

Якщо під час навчання фактично виходить з ладу зброя або технічні засоби, то на початку доповіді про це необхідно додавати слово "Фактично".

163. Заняття, тренування, навчання, а також підготовчі бойові вправи проводяться за планами встановленої форми, які розробляються керівниками цих заходів і затверджуються їх безпосередніми начальниками (командирами). Плани тренувань можуть використовуватися багаторазово.

Плани занять з екіпажем корабля, корабельних навчань та підготовчих бойових вправ розробляються старшим помічником (помічником) командира корабля із залученням командирів бойових частин, начальників служб.

164. Заняття, тренування, одиночні, часткові, відсікові та загальні бойові навчання, а також корабельні повсякденні навчання починаються за командою чергового корабля (вахтового офіцера) у час, зазначений в добовому плані.

Перед проведенням корабельних бойових навчань подається сигнал "Навчальна тривога".

Увесь особовий склад підрозділів зобов'язаний брати участь у заняттях, тренуваннях та навчаннях. Від участі у них звільняються тільки особи, які несуть службу корабельних нарядів, та хворі.

Заняття та тренування проводяться на кораблі або в навчальних кабінетах (класах) з'єднання кораблів. Під час стоянки корабля в пункті базування

перевага надається проведенню занять у навчальних кабінетах (класах) з'єднання кораблів, урахувуючи їх спеціальне обладнання.

Командири (начальники) повинні постійно контролювати якість проведення та присутність особового складу на заняттях, тренуваннях і навчаннях.

Ніхто не має права відривати особовий склад від занять, тренувань та навчань.

165. Керівники занять, тренувань, навчань та інших форм підготовки особового складу повинні бути добре підготовленими. Рівень їхньої підготовки перевіряється старшими командирами (начальниками) перед проведенням навчальних заходів. Непідготовлені керівники до проведення занять, тренувань та навчань не допускаються.

Під час проведення всіх форм навчання керівники зобов'язані суворо контролювати виконання всіма учасниками заходу правил та інструкцій щодо використання зброї і технічних засобів та додержання правил безпеки.

166. Після закінчення кожного навчального заходу (тренування, бойового навчання та інше) проводиться розбір.

167. Старшинам та матросам строкової служби, призначеним на корабель, надається один місяць для вивчення організації служби, будови корабля, засобів боротьби за живучість та свого завідування.

Офіцерам, мічманам та старшинам, які проходять військову службу за контрактом, залежно від їхнього досвіду цей термін установлює командир корабля.

Після закінчення зазначених термінів знання та практичні навички особового складу для допуску до самостійного виконання обов'язків на кораблі перевіряються у формі заліків з оформленням залікових аркушів.

Офіцери перевіряються командиром корабля із залученням флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів.

Мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, перевіряються командирами відповідних бойових частин (начальниками служб), старшини і матроси строкової служби - командирами груп (батареї) або командирами бойових частин (начальниками служб), яким вони безпосередньо підпорядковуються.

Допуск осіб до самостійного виконання своїх обов'язків (керування бойовою частиною, службою, групою, батареєю, командою, відділенням, бойовим постом тощо) визначається наказом командира корабля.

168. З метою стимулювання кращого опанування своєї спеціальності та постійного вдосконалення спеціальних знань і навичок офіцерам, мічманам, старшинам та матросам присвоюється кваліфікація спеціаліста третього, другого й першого класів, а офіцерам та мічманам, крім того, - майстра військової справи. Для цього спеціальні комісії за окремими програмами проводять іспити на класність.

169. Командири (начальники) підбивають підсумки проведення бойової підготовки під керівництвом безпосередніх начальників.

Підсумки виконання окремих завдань підбиваються під час проведення їх розбору.

Підготовка мічманів, старшин і матросів

170. Підготовка мічманів, старшин, які проходять військову службу за контрактом, та старшин і матросів строкової служби проводиться з метою: набуття спеціальних знань і навичок для використання зброї та технічних засобів у різних умовах бойової обстановки; відпрацювання ефективних прийомів та способів запобігання аварійним пошкодженням, боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями та ліквідації їх наслідків; набуття необхідних навичок використання індивідуальних та колективних засобів захисту; набуття високих морально-психологічних якостей (ініціативність, рішучість, сміливість тощо) і психологічної стійкості під час дій у бойовій (аварійній) обстановці; набуття необхідних навичок морської практики та фізичної витримки в морських походах; вивчення бойових властивостей зброї; набуття навичок надання собі й товаришам першої медичної допомоги в бою та у разі нещасних випадків; набуття твердих навичок виконання стройових прийомів та застосування особистої зброї у бою; набуття мічманами та старшинами твердих знань із методики навчання підлеглих та навичок її практичного використання.
171. Матроси, які прибули на корабель із навчального загону, розподіляються за бойовими частинами та службами. Кожному з них присвоюється бойовий номер і встановлюється термін для підготовки до самостійного виконання обов'язків за призначеною посадою, а також до несення чергової та вахтової служб у складі добового наряду.
172. Підготовленість мічманів, старшин та матросів відпрацьовується до такого ступеня досконалості, щоб усі дії, які виконуються в темряві, у разі наявності крену та диференту, у разі надходження води всередину корабля, виникнення пожеж, пошкодження зброї та технічних засобів, а також ураження отруйними речовинами й газами, були точними, швидкими й умілими, повністю відповідали порадам та інструкціям з бойового застосування зброї, використання технічних засобів та з боротьби за живучість корабля.
173. Підготовка мічманів, старшин і матросів передбачає проведення занять, тренувань та навчань: за спеціальністю, з загальної підготовки; з боротьби за живучість корабля.
174. Підготовка за спеціальністю проводиться під керівництвом командирів бойових частин та начальників служб.
- Заняття за спеціальністю з матросами проводяться старшинами та мічманами під керівництвом і контролем командирів підрозділів.

Старшини і мічмани навчаються під керівництвом командирів бойових частин (груп, батарей) та начальників служб.

Тренування за спеціальністю проводяться під керівництвом командирів відділень та командирів (старшин) команд.

Одиночні навчання проводяться під керівництвом командирів бойових постів та командних пунктів. Часткові та загальні навчання особового складу бойових частин та служб проводяться під керівництвом командирів підрозділів, командирів бойових частин і начальників служб.

Спеціальна підготовка особового складу із запобігання аварійним пошкодженням зброї та технічних засобів, їх бойового використання й боротьби за живучість зброї та технічних засобів поєднується з підготовкою особового складу з боротьби за живучість.

175. Підготовка особового складу корабля з боротьби за живучість проводиться під керівництвом старшого помічника (помічника) командира корабля.

Заняття, тренування та бойові навчання з боротьби за живучість проводяться командирами бойових частин, начальниками служб, командирами підрозділів, командирами відсіків підводних човнів.

176. Загальна підготовка проводиться під керівництвом старшого помічника (помічника) командира корабля.

Водолазна підготовка проводиться під керівництвом командира електромеханічної бойової частини.

У з'єднанні кораблів керівництво водолазною підготовкою покладається на помічника командира з'єднання кораблів з живучості. Якщо посада помічника командира з'єднання кораблів з живучості не передбачена штатом, то керівництво водолазною підготовкою покладається на заступника командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальника електромеханічної служби.

Керівництво спусками під воду особового складу в спеціальному спорядженні покладається на командира електромеханічної бойової частини або помічника командира корабля.

Заняття з радіаційного, хімічного та біологічного захисту і екологічної безпеки проводяться начальником служби радіаційного, хімічного та біологічного захисту й екологічної безпеки, з медичної підготовки - начальником медичної служби, з інших видів загальної підготовки - офіцерами, призначеними для проведення занять старшим помічником (помічником) командира корабля.

Тренування із загальної підготовки (практичні стрільби зі стрілецької зброї, відпрацювання стройових прийомів тощо) проводяться під керівництвом офіцерів, призначених старшим помічником (помічником) командира корабля.

Підготовка офіцерів

177. Основною метою підготовки офіцерів є удосконалення їх командирських якостей, підвищення рівня професійних, правових та педагогічних знань, набуття навичок організації, підготовки та ведення бойових дій, а також керівництва особовим складом за будь-яких умов обстановки.

178. Зміст підготовки офіцерів визначається відповідно до завдань оперативної та бойової підготовки, а також призначення бойової частини, служби, корабля, з'єднання кораблів.

179. Підготовка офіцерів складається з:

тактичної підготовки;

спеціальної підготовки;

підготовки з боротьби за живучість;

загальної підготовки.

180. Тактична підготовка - це головний вид підготовки офіцерів. Вона спрямовується на: відпрацювання навичок, ініціативи та самостійності в прийнятті рішень під час виконання поставленого завдання; вивчення бойових можливостей своїх сил, у тому числі й взаємодіючих, та тактики їхніх дій; вивчення бойових можливостей сил та засобів імовірного противника і тактичних прийомів їх використання; вивчення морського театру, а також питань правового регламентування засобів і методів ведення бойових дій на морі.

Тактична підготовка командирів кораблів проводиться під керівництвом командира з'єднання кораблів, а офіцерів корабля - під керівництвом командира корабля.

Під час проведення занять з тактичної підготовки командир корабля (з'єднання кораблів) особисто навчає підлеглих офіцерів проведенню необхідних розрахунків для застосування зброї, використання технічних засобів, виконання тактичних прийомів ведення бою і перевіряє рівень знань офіцерів у кабінетах тактичної та передпохідної підготовки.

181. Спеціальна підготовка офіцерського складу спрямовується на: вивчення і практичне освоєння зброї та технічних засобів, які належать до завідування підпорядкованого особового складу; засвоєння способів застосування зброї, використання технічних засобів у бою та безаварійної їх експлуатації в повсякденних умовах; засвоєння прийомів та способів боротьби за живучість зброї та технічних засобів, які належать до завідування, набуття і розвиток навичок їх використання у разі часткової втрати особового складу, а також у разі зниження тактико-технічних даних унаслідок бойових та аварійних пошкоджень; набуття методичних навичок навчання підлеглих.

Підготовка офіцерів за спеціальністю поєднується з докладним аналізом експлуатації зброї та технічних засобів.

Спеціальна підготовка офіцерів проводиться флагманськими спеціалістами з'єднання кораблів, командирами бойових частин, начальниками служб корабля.

182. Підготовка офіцерів з боротьби за живучість спрямовується на: вивчення будови корабля, технічних засобів боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями, засобів колективного та індивідуального захисту особового складу, аварійно-рятувальних пристроїв, засобів запобігання аварійним пошкодженням корабля; відпрацювання прийомів та способів боротьби з

бойовими та аварійними пошкодженнями, рятування корабля та його екіпажу, а також ліквідації наслідків бойових та аварійних пошкоджень силами особового складу в морі; відпрацювання високих морально-психологічних якостей офіцерського складу та психологічної стійкості особового складу під час дій в екстремальних умовах бойової (аварійної) обстановки; набуття методичних навичок підготовки особового складу до боротьби за живучість корабля.

Підготовка офіцерів з боротьби за живучість корабля проводиться під загальним керівництвом командира корабля і безпосереднім керівництвом старшого помічника (помічника) командира корабля.

Підготовка офіцерів з боротьби за живучість зброї та технічних засобів проводиться під керівництвом помічника командира з'єднання кораблів з живучості за участю флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів.

Підготовка з боротьби за живучість командирів кораблів та офіцерів головних командних пунктів кораблів проводиться під керівництвом командира з'єднання кораблів.

183. Загальна підготовка офіцерів спрямовується на: вивчення факторів ураження зброї масового ураження, відпрацювання всіх видів оборони та захисту корабля; розвиток морських якостей, фізичної сили, витривалості, стройового вишколу та вміння користуватися особистою зброєю; організацію першої допомоги потерпілим та пораненим; уміння опускатися під воду у водолазному спорядженні для огляду підводної частини корабля та виконання підводних робіт.

Загальна підготовка офіцерів проводиться під керівництвом старшого помічника (помічника) командира корабля за участю флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів. Керівництво водолазною підготовкою офіцерів покладається на помічника командира з'єднання кораблів з живучості.

184. Офіцери корабля, які мають у безпосередньому підпорядкуванні особовий склад, а саме - командири груп, батарей тощо повинні досконало знати завідування своїх підлеглих, знати і вміти виконувати обов'язки підлеглих за корабельними розписами та бойовими інструкціями.

Підготовка підрозділів корабля

185. Підготовка підрозділів корабля (відділень, команд, груп, батарей, бойових частин, служб), а також бойових постів та командних пунктів спрямовується на відпрацювання бойового злагодження для вирішення властивих підрозділу завдань. Основною формою підготовки підрозділів є бойове навчання (одиначне, часткове та загальне).

Підготовка підрозділів проводиться під загальним керівництвом командира корабля і безпосереднім керівництвом командирів бойових постів, командних пунктів, груп, батарей, бойових частин, начальників служб.

Теми навчань підрозділів визначаються відповідно до курсових завдань, які відпрацьовуються кораблем.

Підготовка не зазначених у штаті корабля підрозділів (корабельних корегувальних постів, аварійних партій тощо, які формуються за наказом командира корабля), здійснюється під безпосереднім керівництвом призначених командирів і загальним керівництвом відповідних командирів бойових частин, начальників служб.

Підготовка корабля

186. За рівнем бойової підготовки кораблі поділяються на кораблі першої та другої лінії. Рівень підготовки кораблів для включення до відповідної лінії визначається курсами бойової підготовки.

187. Підготовка корабля проводиться з метою бойового злагодження усього екіпажу для вирішення властивих кораблю завдань.

Основною формою підготовки корабля є корабельне навчання. Корабельне тактичне навчання є вищою формою підготовки корабля.

Кожне корабельне навчання проводиться за певною тактичною обстановкою, яка за своїм змістом повинна відповідати завданню, яке відпрацьовується згідно з керівними документами з бойової підготовки.

Вогневі завдання виконуються у комплексі із завданнями боротьби за живучість зброї, технічних засобів та корабля в цілому.

188. Корабельні навчання проводяться тільки після завершення підготовки бойових постів, командних пунктів, бойових частин та служб корабля, відсіків підводного човна.

Під час відпрацювання дій особового складу корабля додержується необхідна послідовність ускладнення умов плавання та виконання завдань.

189. Теми корабельних навчань визначаються, виходячи з курсових завдань, які відпрацьовуються кораблем.

Для кораблів, що відпрацьовали курсові завдання, теми корабельних навчань визначаються, виходячи з необхідності підтримання досягнутого рівня боєздатності корабля. Теми й терміни загальних та відсікових навчань вибираються відповідно до тем наступних корабельних навчань. Загальні та відсікові навчання є підготовчими заходами під час проведення підготовки корабля в цілому.

190. Під час проведення корабельних бойових навчань з боротьби за живучість основна увага приділяється відпрацюванню дій усього особового складу в складних та неочікуваних аварійних ситуаціях, пов'язаних з відпрацюванням способів боротьби з надходженням води, пожежами, пошкодженнями значної частини зброї та технічних засобів, з виникненням у приміщеннях корабля небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів). Офіцерський склад, крім того, особисто відпрацьовує відповідно до посади керівництво діями особового складу щодо боротьби за живучість, надання допомоги аварійному кораблю і рятування корабля та особового складу.

Планування та облік бойової підготовки

191. Планування бойової підготовки - це одна з найважливіших складових організації бойової підготовки. Планування бойової підготовки передбачає

визначення заходів і розробку планів бойової підготовки, а також організацію та контроль виконання запланованих заходів.

Керівництво плануванням бойової підготовки покладається на командира корабля.

192. Планування бойової підготовки здійснюється з урахуванням: фактичного рівня підготовки особового складу; технічного стану корабля, планових термінів ремонту; термінів виконання поставлених завдань; участі корабля в заходах, які проводяться під керівництвом начальників від командира з'єднання та вище.

193. Основними документами планування та обліку заходів бойової підготовки є журнали бойового вишколу, які ведуться старшим помічником (помічником) командира корабля, командирами бойових частин, начальниками служб та командирами (старшинами) команд.

194. Командир корабля, старший помічник (помічник) командира корабля, командири бойових частин, начальники служб зобов'язані систематично контролювати хід бойової підготовки.

Основними способами контролювання бойової підготовки є особиста перевірка знань та навичок підлеглих під час проведення занять, тренувань, навчань та виконання бойових вправ і аналіз досягнутих результатів та матеріалів обліку бойової підготовки у підпорядкованих підрозділах і на кораблі в цілому.

195. Начальники всіх рівнів зобов'язані особисто підбивати підсумки бойової підготовки за зимовий і літній періоди навчання, а також за навчальний рік. Крім того, під керівництвом безпосередніх начальників підбиття підсумків бойової підготовки здійснюється: щотижнево - у відділенні, команді, групі (батареї); щомісячно - у дивізіонах, бойових частинах та службах і на кораблі в цілому.

Підбиття підсумків здійснюється також після виконання окремих завдань під час проведення їх розбору.

Розділ 5

Виховна робота на кораблі

196. Виховна робота на кораблі - це система організаційних, морально-психологічних, інформаційних, педагогічних, правових, культурно-просвітницьких та військово-соціальних заходів, спрямованих на формування і розвиток у особового складу професійно необхідних моральних та психологічних якостей, свідомого ставлення до своїх обов'язків, що має забезпечити високу бойову й мобілізаційну готовність, військову дисципліну, згуртування екіпажу корабля.

197. Виховна робота на кораблі організовується на підставі положень Конституції України, законів України, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України, наказів і директив Міністра оборони України, Начальника Генерального штабу Збройних Сил України, Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України,

розпоряджень начальника Головного управління виховної роботи Міністерства оборони України.

Зміст виховної роботи на кораблі визначається командиром корабля, виходячи з наказів командирів об'єднання кораблів, з'єднання кораблів, корабля, характеру завдань, що виконуються, особливостей обстановки.

198. Основними складовими частинами виховної роботи є:

морально-психологічне забезпечення бойової готовності, бойового чергування, бойової служби та бойової підготовки; морально-психологічне забезпечення військової дисципліни та профілактика правопорушень;

інформаційно-пропагандистське забезпечення; культурно-виховна і просвітницька робота; військово-соціальна робота. Організація виховної роботи на кораблі також передбачає організацію зберігання, облік та використання за призначенням технічних засобів виховної роботи.

Виховна робота на кораблі організовується з дотриманням принципів: державної патріотичної спрямованості виховного процесу; взаємозалежності змісту, форм і методів виховної роботи; поваги до особистості, конституційних прав, обов'язків і свобод військовослужбовця, загальнолюдських моральних цінностей; безперервності та цілеспрямованості у виховній роботі; органічного поєднання у виховному процесі національних, історичних та культурних традицій із сучасністю.

199. Виховна робота на кораблі проводиться всіма категоріями командирів (начальників). Безпосереднім організатором виховної роботи, відповідальним за планування, методичне забезпечення, якість та ефективність проведення, дієвість заходів виховної роботи, є заступник командира корабля з виховної роботи.

200. Для успішного виконання завдань, які стоять перед кораблем, бойовою частиною, підрозділом, командири (начальники) повинні особисто систематично аналізувати морально-психологічний клімат у колективі, вживати заходів щодо його поліпшення.

Важливим обов'язком командирів (начальників) є постійна індивідуально-виховна робота з особовим складом, знання їх морально-психологічного стану, виховання у військовослужбовців високих бойових, моральних та психологічних якостей, любові до України, прагнення досконало знати доручену зброю, бойову техніку та вміло володіти ними. Командир корабля, заступник командира корабля з виховної роботи, командири бойових частин та начальники служб зобов'язані формувати в особового складу здатність до переборювання труднощів тривалого морського походу, підтримувати на кораблі високу військову дисципліну та правопорядок.

201. Основними завданнями виховної роботи на кораблі є:

виховання в особового складу відданості Українському народові, свідомого виконання військового обов'язку, вірності прапорові Військово-Морських Сил Збройних Сил України, традиціям дружби і флотського товариства;

роз'яснення особовому складу положень та вимог Конституції України, законів України, а також військової присяги, наказів командирів та начальників; формування в особового складу почуття любові до Батьківщини, духовної та психологічної готовності зі зброєю захищати її незалежність, суверенітет та територіальну цілісність, свідомого ставлення до виконання законів та інших нормативно-правових актів України;

організація гуманітарної підготовки, суспільно-політичного, правового, військово-технічного інформування особового складу, формування у них упевненості у своїй зброї, дбайливого ставлення до озброєння та військової техніки;

забезпечення взірцевості офіцерів, мічманів, старшин і матросів у виконанні функціональних обов'язків;

постійне соціально-психологічне вивчення індивідуальних якостей та психологічних особливостей військовослужбовців з метою запобігання правопорушенням, проявам психологічної неврівноваженості у їхній поведінці та діях;

вивчення та коректування морально-психологічного клімату в підрозділах, їх згуртування, утвердження пріоритетності високоморальних, гуманних норм та культури поведінки у взаємовідносинах між військовослужбовцями;

виховання військовослужбовців у дусі пильності щодо збереження державної таємниці, іншої інформації з обмеженим доступом;

проведення правового, військового, патріотичного, морального, естетичного виховання військовослужбовців, ознайомлення їх із духовною, історичною та культурною спадщиною Українського народу;

сприяння доведенню до особового складу соціальних пільг, прав та гарантій, визначених законодавством України, задоволення матеріально-побутових проблем військовослужбовців.

202. Виховна робота на кораблі проводиться цілеспрямовано та безперервно. Це досягається:

своєчасною постановкою перед командирами (начальниками) завдань з організації виховної роботи, інструктуванням їх щодо змісту, форм та методів проведення цієї роботи серед військовослужбовців;

постійним вивченням командирами (начальниками) морально-психологічного клімату в підрозділах корабля, знанням настроїв та запитів особового складу та своєчасним реагуванням на їх заяви, скарги та звернення;

організацією постійного інформаційного забезпечення всіх видів діяльності особового складу;

особистим виховним впливом командирів (начальників) на підлеглих;

здійсненням комплексного підходу в проведенні виховної роботи з особовим складом;

систематичною взаємодією з місцевими органами державної влади, громадськими, творчими та культурно-просвітницькими організаціями та використанням їх можливостей у виховному процесі.

Розділ 6

Експлуатація та ремонт корабля

Загальні положення

203. Правильна експлуатація й утримання зброї, технічних засобів та корабля в цілому, своєчасне проведення планово-запобіжних оглядів і ремонтів визначають технічну готовність корабля, яка є важливим елементом його бойової готовності.

204. Експлуатація корабля включає бойове та повсякденне використання зброї, технічних засобів, їх технічне обслуговування та догляд за корпусом корабля. Командири бойових частин та начальники служб відповідають за утримання й використання зброї та технічних засобів підпорядкованої бойової частини (служби).

205. Норми експлуатації кораблів, міжремонтні строки, обсяги і тривалість ремонтів визначаються управліннями, відділами та службами Військово-Морських Сил на підставі даних, які надаються проектними організаціями та підприємствами постачальниками зброї і технічних засобів. За поданням Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України вони затверджуються наказом Міністра оборони України.

206. Командири кораблів, командири та штаби з'єднань кораблів зобов'язані додержуватись норм експлуатації та строків ремонту кораблів, раціонально планувати витрату ресурсів протягом міжремонтного строку. Управління озброєння і судноремонту Військово-Морських Сил зобов'язане контролювати додержання норм експлуатації і ремонту кораблів, забезпечувати своєчасну постановку кожного корабля у плановий ремонт.

207. Експлуатація та ремонт корабля здійснюється відповідно до визначених технічних норм і строків, що є основною умовою збереження встановленого строку служби та тактико-технічних даних корабля.

Бойове і повсякденне використання зброї та технічних засобів корабля

208. Зброя та технічні засоби корабля мають використовуватися тільки у справному стані, який забезпечує встановлені експлуатаційні властивості (надійність, точність, безвідмовність тощо).

У бойових умовах за наказом командира корабля дозволяється використовувати зброю та технічні засоби, які мають несправності, пошкодження тощо. У цьому випадку командиром бойової частини (начальником служби) організовується безперервний нагляд за зброєю та технічними засобами, які діють в аварійному режимі, вживаються всі заходи щодо їх безпечного обслуговування, запобігання вибухам, пожежам, надходженням води всередину корабля та виникненню небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів) у повітряному середовищі корабля. У разі поліпшення тактичної обстановки за вказівкою командира корабля особовому складу надається час для проведення поглибленого огляду зброї та

технічних засобів, які використовувались з наявністю несправностей, пошкоджень тощо.

Про результати проведеного огляду командир бойової частини, начальник служби доповідає командирові корабля. У доповіді зазначаються технічний стан і бойові можливості за технічним станом зброї та технічних засобів, які використовувалися з наявністю несправностей, пошкоджень тощо.

209. Повсякденне використання зброї та технічних засобів корабля складається з виконання відпрацьованих з урахуванням часу заходів щодо їх приготування, пуску, обслуговування під час роботи, зупинки та приведення в початкове положення.

За умов тактичної обстановки допускається екстрене підготування та введення в дію зброї та технічних засобів для їх бойового використання.

Дії особового складу щодо екстреного приготування зброї та технічних засобів відпрацьовуються під керівництвом командирів відповідних бойових частин, начальників служб під час проведення заходів спеціальної підготовки.

Дії особового складу щодо екстреного приготування корабля до бою та походу, а також використання зброї та технічних засобів з наявністю типових несправностей та поломок відпрацьовуються під керівництвом командира корабля під час проведення заходів бойової підготовки.

Додержання особовим складом кораблів вимог чинних інструкцій, порадників та інших документів з використання зброї та технічних засобів контролюється флагманськими спеціалістами штабу з'єднання кораблів.

210. Для забезпечення контролю за станом механізмів та систем, що функціонують на кораблі, ведуться експлуатаційні журнали. Їх перелік, форма та порядок ведення визначається штабом з'єднання кораблів за погодженням з відповідними відділами, управліннями та службами Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Командири бойових частин, начальники служб повинні щоденно перевіряти експлуатаційні журнали та підписувати записи, внесені до них, а також не рідше одного разу на місяць подавати їх на перевірку командирові корабля.

211. Недоліки в роботі, несправності тощо, виявлені під час експлуатації комплексів зброї та технічних засобів корабля, записуються до відповідних журналів, формулярів та інших документів з експлуатації.

Ніхто не має права приховувати виявлені недоліки та несправності матеріальної частини корабля.

Командири бойових частин та начальники служб повинні вживати всіх заходів для усунення несправностей, доповідати відповідним флагманським спеціалістам штабу з'єднання кораблів і за їхньою вказівкою під час підготовки корабля до чергового планового ремонту вносити до ремонтних відомостей записи про необхідні роботи.

212. Якщо виявлені зауваження, несправності тощо комплексів зброї і технічних засобів є наслідком конструктивних чи технічних недоліків, що були допущені під час проектування та будівництва корабля, то командири бойових

частин, начальники служб після доповіді командирові корабля та відповідному флагманському спеціалістові штабу з'єднання кораблів повинні підготувати рекламаційний акт, який штаб з'єднання кораблів після затвердження в установленому порядку має надіслати до організації, яка дала гарантійні зобов'язання.

213. Флагманські спеціалісти штабу з'єднання кораблів, начальники управлінь, відділів та служб Військово-Морських Сил повинні систематично аналізувати зауваження, недоліки та несправності зброї і технічних засобів, виявлені в процесі експлуатації, проводити періодичні (не рідше одного разу на рік) збори командирів бойових частин та начальників служб кораблів за своїми спеціальностями, вивчати причини, розробляти заходи, які забезпечують безаварійну експлуатацію кораблів.

214. У разі аварії на кораблі старшим командиром (начальником) призначається спеціальна комісія для проведення розслідування. Результати роботи комісії вивчаються особовим складом свого та інших кораблів. На підставі з'ясованих причин аварії розробляються та вживаються заходи, які запобігають виникненню подібних випадків.

215. Управлінням озброєння і судноремонту Військово-Морських Сил за накопиченим досвідом експлуатації зброї та технічних засобів кораблів з урахуванням результатів розслідування аварійних пошкоджень на кораблях періодично (не рідше разу на рік) видаються відповідні збірники, де зазначаються причини аварійних пошкоджень, заходи щодо запобігання їм тощо.

Повсякденне утримання зброї та технічних засобів корабля

216. Для підтримання бойової готовності корабля, усунення недоліків у використанні зброї та технічних засобів, зберігання ресурсу та додержання міжремонтних термінів особовим складом корабля проводяться щоденні, щотижневі, щомісячні та інші планово-запобіжні огляди та ремонти.

217. Огляди і перевірки зброї та технічних засобів проводяться під безпосереднім керівництвом командирів бойових частин і начальників служб і загальним керівництвом старшого помічника (помічника) командира корабля та контролем командира корабля.

На підводних човнах огляди і перевірки зброї та технічних засобів декількох бойових частин та служб, розміщених в одному відсіку, проводяться під керівництвом командирів відсіків.

Загальнокорабельні роботи з планово-запобіжних оглядів і ремонтів проводяться під керівництвом старшого помічника командира корабля, а на підводних човнах - і командирів відсіків у своїх відсіках.

218. Щоденний та щотижневий планово-запобіжні огляди проводяться у час, зазначений у розпорядку дня. У їх проведенні бере участь увесь особовий склад корабля, який займає свої місця згідно з розписом із завідувань, огляду і перевірки зброї та технічних засобів.

Під час проведення щоденного та щотижневого оглядів командирами підрозділів перевіряється правильність і послідовність дій безпосередніх виконавців.

Особовий склад, який не має допуску до самостійного обслуговування зброї та технічних засобів, виконує дії під контролем своїх безпосередніх начальників. Зброя та технічні засоби, які не оглядалися та не перевірялися під час проведення щоденного та щотижневого оглядів, оглядаються та перевіряються в додатковий час, який зазначається в добовому плані корабля.

Дії особового складу, які виконуються під час проведення оглядів та перевірок зброї і технічних засобів, повинні точно відповідати інструкціям, розробленим штабом з'єднання кораблів.

Після закінчення проведення огляду і перевірки зброя та технічні засоби приводяться в початкове або зазначене положення, про що доповідається командирові корабля.

219. За результатами здійснених оглядів та перевірок подаються доповіді за підпорядкованістю. Командири бойових частин та начальники служб доповідають безпосередньо старшому помічникові (помічникові) командира корабля. Старший помічник (помічник) командира корабля доповідає командирові корабля.

За результатами проведення щоденного та щотижневого огляду і перевірки зброї та технічних засобів корабля робляться записи у вахтовому журналі корабля із зазначенням усіх недоліків, які знижують встановлену боєготовність корабля.

Зауваження та недоліки, виявлені під час проведення огляду й перевірки зброї та технічних засобів, враховуються і негайно усуваються. Старший помічник (помічник) командира корабля за результатами доповіді командира бойової частини (начальника служби) для усунення недоліків визначає час, необхідну кількість спеціалістів та відповідального за своєчасне виконання робіт.

220. Щомісячні планово-запобіжні огляди і ремонти корабля здійснюються у терміни, які визначаються наказом командира з'єднання кораблів.

План-графік щомісячних планово-запобіжних оглядів і ремонтів кожної бойової частини (служби) та корабля в цілому затверджується командиром корабля.

Командири бойових частин та начальники служб залежно від фактичного стану зброї та технічних засобів на підставі типового переліку робіт визначають роботи, які виконуються під час проведення щомісячних планово-запобіжних оглядів і ремонтів.

Для забезпечення проведення щомісячних планово-запобіжних оглядів і ремонтів корабля у призначений термін подаються заявки на отримання витратних матеріалів, а також виконання окремих робіт силами збройових, судноремонтних, перевірних та інших майстерень управлінь, відділів та служб Військово-Морських Сил.

Органи постачання й ремонту (берегові бази) Військово-Морських Сил повинні в установленій термін за поданими заявками забезпечити кораблі відповідно до чинних норм постачання.

221. Організація виконання запланованих робіт на кораблі та контроль за своєчасністю їх виконання покладається на командира корабля. Допомогає йому старший помічник командира корабля.

Контроль за виконанням ремонтних робіт корабельної зброї та технічних засобів, які передані до майстерень Військово-Морських Сил, інших установ та підприємств, а також за послідовністю та якістю робіт, які виконуються особовим складом корабля, покладається на заступника командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальника електромеханічної служби, помічника командира з'єднання кораблів з живучості, флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів.

222. Для контролю за станом корпусу, загальнокорабельних пристроїв та систем, стаціонарних засобів боротьби за живучість корабля наказом командира корабля призначається постійна корабельна комісія.

На надводних кораблях 1-го і 2-го рангів і на підводних човнах постійна корабельна комісія, як правило, призначається в складі: голова - старший помічник командира корабля, члени: помічник командира корабля, командири усіх бойових частин, начальники служб, головний боцман, командири (старшини) команд трюмних машиністів та інші службові особи.

У з'єднаннях кораблів 3-го і 4-го рангів склад постійних корабельних комісій визначається командирами з'єднань кораблів.

У разі необхідності до роботи постійних корабельних комісій залучаються представники штабу й електромеханічної служби з'єднань кораблів, управлінь, відділів і служб Військово-Морських Сил, установ та підприємств промисловості.

223. Постійною корабельною комісією здійснюється детальний огляд корпусу корабля, водонепроникних переділок, другого днища, дверей, люків, горловин, загальнокорабельних систем та пристроїв, стаціонарних засобів боротьби за живучість, рятувальних засобів і водолазного майна. Огляди проводяться: за планом (раз на три місяці); під час підготовки до тривалого походу та після повернення з походу; у разі необхідності - за наказом командира корабля. Підводна частина корабля оглядається постійною корабельною комісією під час кожної постановки корабля у док.

Постійна корабельна комісія під час проведення оглядів виявляє також дефекти, які можуть призвести до підвищення шумності корабля, виникнення перешкод роботі корабельних гідроакустичних комплексів (засобів).

У своїй роботі постійна корабельна комісія керується вимогами відповідних документів.

Ремонт корабля

224. Здійснення порядку формування, підготовки, матеріально-технічного забезпечення екіпажів кораблів, які ремонтуються, їхньої участі у ремонті, а також організації ремонту визначається Міністром оборони України.

225. Для відновлення технічного стану корабля передбачаються такі види планових ремонтів: навігаційний, доковий, підтримувальний, поточний, середній.

Навігаційний ремонт здійснюється з метою своєчасного виявлення дефектів, ремонту й заміни зношених деталей і вузлів озброєння та технічних засобів, а також технічних засобів, які через зношеність підлягають заміні.

Навігаційний ремонт проводиться силами особового складу корабля із залученням судноремонтних майстерень пункту базування і підприємств Міністерства оборони України та промисловості. Під час здійснення навігаційного ремонту усуваються несправності і проводиться технічне обслуговування, регламентні перевірки, а також планово-попереджувальні огляди та ремонти озброєння та технічних засобів корабля.

226. Доковий ремонт здійснюється під час перебування корабля у доку з метою підтримання технічно справного стану підводної частини корпусу корабля, а також справного стану технічних засобів та озброєння, які розміщуються нижче ватерлінії корабля.

Крім планових докових ремонтів проводяться також позапланові й аварійні докові ремонти.

Доковий ремонт здійснюється силами підприємств Міністерства оборони України та промисловості за участю особового складу корабля. Під час проведення докового ремонту виконуються роботи щодо очищення, огляду, ремонту та фарбування підводної частини корпусу корабля, цистерн, керм, ліній валів та гребних гвинтів, дейдвудного та інших пристроїв, донно-бортової арматури, технічних засобів та озброєння корабля, в тому числі цистерн головного баласту та забортної арматури підводного човна.

227. Поточний ремонт - це плановий заводський ремонт, який здійснюється з метою відновлення бойових і експлуатаційних можливостей корабля, що мають підтримуватися до наступного планового заводського ремонту.

Поточний ремонт здійснюється силами підприємств Міністерства оборони України та промисловості за участю особового складу корабля. Під час проведення поточного ремонту виконуються роботи щодо: ремонту і заміни зношених деталей озброєння, головних та допоміжних механізмів; огляду та усунення дефектів елементів корпусу, які підлягають найбільшому зношенню (перемінна ватерлінія, цистерни тощо); відновлення зношених труб і арматури; огляду та ремонту систем управління озброєнням та технічними засобами, а також агрегатної заміни технічних засобів корабля.

228. Підтримувальний ремонт здійснюється з метою підтримання бойових та експлуатаційних можливостей корабля на визначеному рівні і проводиться у мінімальному обсязі. Після проведення підтримувального ремонту за рішенням Головного командування Військово-Морських Сил Збройних Сил

України можуть обмежуватися умови експлуатації корабля (обмежуються район плавання, глибина занурення для підводного човна тощо).

229. Середній ремонт - це плановий заводський ремонт, який здійснюється з метою відновлення технічно-експлуатаційних характеристик корабля і проводиться для ремонту чи заміни елементів обмеженої номенклатури. Середній ремонт здійснюється силами підприємств Міністерства оборони України та промисловості за участю особового складу корабля. Під час проведення середнього ремонту виконуються роботи щодо: ремонту чи заміни головних і допоміжних механізмів та озброєння; ремонту валопроводів; ремонту трубопроводів із заміною дефектних ділянок труб та арматури; дефектування та ремонту корпусу корабля, а також роботи щодо модернізації та переобладнання корабля.

Крім зазначених видів планових ремонтів може проводитися також аварійний ремонт корабля.

230. Аварійний ремонт - це позаплановий ремонт, який здійснюється з метою усунення аварійних пошкоджень та відновлення боєздатності корабля.

231. За рік до призначеного терміну постановки корабля в поточний та середній ремонт спеціальною комісією, призначеною наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, вивчається та аналізується технічний стан корабля.

Залежно від фактичного стану зброї, технічних засобів, корпусних конструкцій комісією розробляються пропозиції щодо зміни норм експлуатації корабля, які подаються на затвердження Головнокомандувачеві Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

232. Підготовлений до ремонту корабель приймається заводом на ремонт за актом, який підписується командиром корабля, представниками заводу та Головного штабу Головного командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України (штабу з'єднання кораблів).

У разі перебування у ремонті на одному заводі кількох кораблів один із командирів кораблів призначається старшим.

233. На час ремонту корабля до корабельного розпорядку дня вносяться зміни з метою максимального забезпечення ремонту та наближення корабельного розпорядку дня до розкладу дня судноремонтного підприємства. У корабельному розпорядку дня передбачається час для вивчення будови корабля, зброї, технічних засобів та засобів забезпечення живучості, які під час ремонту перебувають у розібраному стані, а також час для здійснення контролю за якістю ремонту і підготовки до проведення швартових і ходових випробувань.

234. Під час ремонту корабля командир корабля, командири бойових частин та начальники служб повинні контролювати: терміни та якість виконання ремонтних робіт; виконання технічних умов на ремонт, у тому числі якість використаних матеріалів та комплектність виробів; виконання вимог щодо зберігання зброї та технічних засобів, включаючи облік деталей, механізмів,

трубопроводів тощо, які винесені з корабля; стан живучості корабля, виконання заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням, готовність технічних засобів до боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями; облік обладнання, що знімається чи встановлюється; дотримання заходів безпеки на кораблі та запобігання нещасним випадкам з особовим складом, працівниками заводу; виконання заходів щодо запобігання псуванню майна й обладнання; підтримання чистоти та порядку на кораблі, своєчасність прибирання робочих місць; ощадливу витрату матеріальних засобів, які виділені на проведення ремонту корабля; безпеку корабля, порядок допуску на нього представників заводу; забезпечення корабля енергоносіями з берега (зі стінки заводу); організацію підготовки та якість несення чергової і вахтової служб; відпрацювання дій особового складу щодо боротьби з аварійними пошкодженнями.

235. Під час перебування корабля в ремонті його командир не має права віддавати розпорядження щодо внесення змін до конструкції або встановлення на кораблі нових пристроїв, приладів тощо, а також вносити будь-які зміни до затверджених креслень та відомостей ремонтних робіт. Разом з тим, командир корабля зобов'язаний доповісти за підпорядкованістю про доцільні зміни в тих чи інших конструкціях, внесення яких підвищить тактичну цінність корабля, ефективність зброї, техніки, засобів забезпечення живучості та безпеки корабля.

236. Під час проведення ремонту попереднє прийняття відремонтованої зброї та технічних засобів у встановленому порядку й оформлення документів (закриття нарядів, внесення записів до паспортів, формулярів тощо) здійснюються командирами бойових частин та начальниками служб. Остаточне прийняття відремонтованої зброї, технічних засобів і корабля в цілому здійснюється на ходових випробуваннях спеціальною комісією, призначеною Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

237. Після закінчення ходових випробувань та усунення виявлених недоліків (недоробок) складається акт про закінчення ремонту корабля, який підписується командиром корабля, директором (начальником) заводу, головою та членами приймальної комісії і затверджується Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Розділ 7

Забезпечення живучості корабля

Загальні положення

238. Живучість корабля - це його спроможність протистояти бойовим та аварійним пошкодженням, водночас відновлюючи і підтримуючи можливий рівень своєї боєздатності.

Елементами живучості корабля є: вибухопожежозахисність; непотоплюваність; живучість зброї та технічних засобів; захисність особового складу.

239. Бойові та аварійні пошкодження відрізняються за характером (вибух, пожежа, надходження забортної води, пошкодження зброї та технічних засобів, виникнення небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів) у повітряному середовищі корабля тощо) та обсягом пошкоджень і можуть супроводжуватися травматизмом та загибеллю особового складу.

Пошкодження корабля можуть бути комплексними, наприклад надходження забортної води усередину корпусу корабля разом з пожежею, вибухом тощо.

240. Живучість корабля забезпечується за трьома основними напрямками: запобігання аварійним пошкодженням корабля; боротьба за живучість корабля; ліквідація бойових та аварійних пошкоджень корабля.

241. Забезпечення живучості корабля здійснюється: комплексом конструктивних рішень, прийнятих під час проектування, якістю та повнотою їх виконання під час побудови, модернізації та переобладнання корабля; організаційно-технічними заходами, які здійснюються в період експлуатації та ремонту корабля; підготовкою та діями особового складу щодо запобігання аварійним пошкодженням, боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями, ліквідації наслідків бойових та аварійних пошкоджень силами екіпажу в морі.

Комплекс конструктивних рішень щодо забезпечення живучості корабля на всіх етапах проектування контролюється експертною комісією Військово-Морських Сил Збройних Сил України за участю наукових спеціалістів та представників досвідчених, проектних і конструкторських організацій. Результати роботи експертної комісії доповідаються головою комісії Головнокомандувачеві Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

242. Якість та повнота виконання прийнятих рішень щодо забезпечення живучості під час будівництва, модернізації та переобладнання корабля перевіряється під час проведення державних випробувань корабля. За результатами перевірки визначається ступінь їхньої відповідності загальним тактико-технічним вимогам та вимогам щодо забезпечення елементів живучості корабля.

243. Стан живучості кораблів, які перебувають в експлуатації та ремонті, щорічно перевіряється комісією, призначеною наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

244. Підготовка з боротьби за живучість та дії особового складу щодо забезпечення живучості корабля здійснюються відповідно до вимог цього Положення та інших керівних документів.

Запобігання аварійним пошкодженням корабля

245. У мирний час у разі відсутності безпосередньої загрози отримання бойових пошкоджень головним напрямком у забезпеченні живучості є запобігання аварійним пошкодженням корабля.

Організаційно-технічні заходи, які здійснюються під час експлуатації та ремонту корабля, спрямовуються на: підтримання в постійній готовності до дії систем та засобів боротьби за живучість корабля; запобігання аварійним

пошкодженням, які можуть виникнути з вини особового складу; ефективну підготовку з боротьби за живучість усіх категорій особового складу.

246. Особовий склад корабля допускається наказом командира корабля до догляду й обслуговування зброї та технічних засобів лише після вивчення будови та правил експлуатації.

Правила поведінки зі зброєю і технічними засобами з метою запобігання аварійним пошкодженням виділяються в самостійні розділи в програмах спеціальної підготовки особового складу корабля.

Запобігання вибухам та пожежам на кораблі

247. Особовий склад корабля повинен суворо виконувати вимоги щодо запобігання вибухам та пожежам як під час виконання своїх обов'язків за корабельними розписами, так і у повсякденній діяльності.

Усі зауваження й виявлені порушення в утриманні боєприпасів, зброї, технічних засобів, пально-мастильних матеріалів тощо, які можуть призвести до вибуху або пожежі, повинні доповідатися за підпорядкованістю командирові корабля для вжиття заходів щодо усунення виявленого порушення.

248. Контроль за технічним станом корабельних погребів тощо з метою запобігання вибухам та пожежам на кораблі й усунення причин їх виникнення здійснюється старшим помічником (помічником) командира корабля та відповідними флагманськими спеціалістами штабу з'єднання кораблів.

249. На кораблі здійснюється систематичний нагляд за температурою у погребах з боєприпасами. У разі підвищення температури повітря в погребах з боєприпасами вище встановлених значень вживаються всі заходи для зниження температури і виявлення причин її підвищення.

250. У корабельних погребах і сховищах боєприпасів, а також у відсіках підводного човна з відкритим зберіганням торпед (мін) категорично забороняється: перебувати особам, які мають вогнепальну зброю, патрони, вибухові речовини, сірники, запальнички; установлювати електромережу, яка не передбачена будовою корабля; використовувати переносні електролампи, електроінструменти, електричні вентилятори, електрогрілки тощо.

У корабельних погребах і сховищах боєприпасів дозволяється користуватися переносними електролампами з напругою до 24 вольт.

У відсіках підводного човна з відкритим зберіганням торпед (мін) під час проведення огляду озброєння дозволяється користуватися переносними електролампами з напругою до 12 вольт.

251. На надводних кораблях з артилерійським і ракетним озброєнням після зняття бойової готовності артилерійські (зенітні) установки розряджаються, а подані боєприпаси повертаються на штатні місця для зберігання, ракетні установки приводяться в початкове положення відповідно до вимог інструкцій. У разі зберігання (знаходження) мін на верхній палубі надводного корабля, там виставляються вахтові.

252. Завантаженням (розвантаженням) боєприпасів (зброї зі спорядженими боєголовками) керує командир корабля.

На час проведення завантаження (розвантаження) боєприпасів (зброї зі спорядженими боєголовками) у районі проведення робіт виставляються спеціальні вахтові з переносними засобами гасіння пожежі.

З моменту подачі боєприпасів на пірс (причальну стінку) або вантажну палубу спеціальних плавучих транспортних засобів за сигналом "Навчальна тривога" особовий склад займає місця і виконує обов'язки згідно з розписом з прийняття та здавання боєприпасів до моменту приведення ракетного (торпедного) комплексу корабля в початкове положення, що означає закінчення прийняття (здавання) боєприпасів.

253. Під час перебування корабля на ходу в морі у разі загрози вибуху під час пожежі на палубі, де розміщені міни (бомби), за можливості палаюча міна (бомба) скидається за борт з корми. Одночасно швидкість ходу корабля підвищується до повного.

Під час стоянки корабля на швартовах (якорі) палаюча міна (бомба) скидається у воду з того борту, поруч якого немає кораблів та суден. У цьому разі корабель негайно відводиться від стінки, відтягується за якір і, якщо дозволяють обставини, дає хід.

Аварійне скидання (старт) ракети виконується в напрямку, безпечному для інших кораблів і берегових об'єктів, або вживаються заходи, передбачені спеціальними інструкціями.

В аварійних випадках з торпедами виконуються дії згідно зі спеціальними інструкціями, у крайньому випадку - проводиться аварійне скидання торпеди у безпечному напрямку.

254. На надводних кораблях легкозаймисті рідини та речовини, якими постачається корабель згідно з нормами постачання, зберігаються в спеціальних цистернах або ємностях у місцях, визначених наказом командира корабля.

На кораблі встановлюється контроль за температурою рідкого палива, яка не повинна перевищувати $+25^{\circ}\text{C}$ для легких (світлих) сортів.

Під час відкриття паливних цистерн та розбирання паливних трубопроводів у місцях проведення цих робіт забороняється користуватися відкритим вогнем.

На кораблі, де передбачене сховище для авіаційного пального, встановлюється контроль за виконанням вимог спеціальної інструкції.

У відсіках підводних човнів забороняється: зберігати та користуватися пальними та легкозаймистими рідинами (бензин, гас, розчинники тощо); зберігати і використовувати засоби регенерації повітря в місцях, які для цього не призначені.

У разі попадання легкозаймистої рідини (речовини) на палубу, настил або до трюму вона негайно прибирається, а приміщення - вентильюється.

Для протирання палуб, настилів, переділок, меблів тощо забороняється використовувати легкозаймисті рідини та інші вогненебезпечні матеріали.

255. У разі постановки корабля в док зброя, боєприпаси, пальне, мастила та інші легкозаймисті рідини і вибухові речовини вивантажуються з корабля, за

винятком визначених у керівних документах, які за спеціальною вказівкою командира з'єднання кораблів залишаються на кораблі.

256. Для запобігання пожежам на кораблі забороняється: подавати напругу та навантаження на електромережі, які мають опір ізоляції, нижчий від установлених норм; установлювати в електричних ланцюгах нештатні запобіжники; залишати без нагляду у службових та житлових приміщеннях (каютах) увімкнені електроприлади; зберігати насичений мастилами, гасом, бензином та іншими подібними займистими речовинами матеріал для витирання (клоччя, ганчір'я, обрізка), паливні й мастильні матеріали у відкритому вигляді, а також свіжопофарбовану парусину в складеному вигляді в погано провентильованих приміщеннях; зберігати лакофарбові матеріали на катерах; використовувати нештатні електропроводку та електричне обладнання; розміщувати комплекти хімічної регенерації повітря, регенеративні патрони, ізолювальні протигази з регенеративними патронами та споряджені регенераційні установки ближче ніж за метр від кисневих балонів, бойових зарядних відділень та резервуарів торпед, кабельних трас, паливних трубопроводів та ємностей, у місцях з температурою вище +50° С та можливим протіканням чи накопиченням паливно-мастильних матеріалів, а також води й пари; тримати використані пластини хімічної регенерації повітря або їх відламані частини разом зі сміттям, промащеним клоччям, ганчір'ям тощо; підфарбовувати корпуси комплектів хімічної регенерації повітря у відсіках підводного човна та використовувати їх не за призначенням; залишати відкритими штепсельні розетки, з'єднувальні та розподільні коробки, електричні щити закритого виконання; користуватися відкритим вогнем як засобом освітлення.

257. Для запобігання пожежам на підводних човнах, крім того, забороняється: допускати підвищення концентрації водню та кисню у відсіках та акумуляторних ямах вище встановлених норм; курити у відсіках, користуватися запальничками та сірниками; курити на містку та в надбудові під час стоянки підводного човна біля пірса.

Куріння у відсіках підводного човна забороняється. На підводному човні в морі курити дозволяється тільки в надводному положенні в місцях, визначених наказом командира підводного човна, або в спеціально обладнаних штатних приміщеннях для куріння. Курити дозволяється тільки з дозволу командира підводного човна або вахтового офіцера з додержанням усіх запобіжних заходів.

258. Вибохопожежонебезпечні роботи на кораблі проводяться з дозволу командира електромеханічної бойової частини.

Перед проведенням цих робіт здійснюються відповідні організаційно-технічні заходи щодо запобігання виникненню вибухів та пожеж.

У місцях проведення вогнебезпечних робіт, а також за рішенням командира електромеханічної бойової частини у суміжних приміщеннях виставляються спеціальні вахтові з переносними засобами гасіння пожежі. У районі

проведення вогнебезпечних робіт усі стаціонарні та переносні засоби гасіння пожежі приводяться у готовність до негайного використання.

Час початку та закінчення вогнебезпечних робіт, а також закінчення огляду приміщень, де виконувалися ці роботи, записується до вахтового журналу корабля та журналу виконання вогнебезпечних робіт.

259. Під час стоянки корабля в пункті базування забороняється забруднювати акваторію, залишати мотлох та сміття на пірсах й причалах, створювати передумови для виникнення пожежі на воді і на березі.

Під час просушування трюмів вода відкачується тільки в спеціальні цистерни. Після прибирання приміщень та закінчення інших робіт промашене ганчір'я й сміття виноситься з корабля і викидається у контейнери, які встановлені на березі у спеціально відведених місцях, обладнаних протипожежним інвентарем.

Запобігання надходженню води всередину корабля

260. Під час плавання корабля в морі та стоянки в пункті базування стан його корпусу, заборотної арматури, водних трубопроводів, горловин цистерн, торпедних апаратів та інших пристроїв, які відгороджують внутрішні приміщення корабля від забортного простору, повинно повністю виключати несанкціоноване надходження води всередину корабля, затоплення трюмів, приміщень, відсіків, заповнення цистерн, відгороджень тощо.

Положення заборотної арматури, люків, дверей, засувок та інших пристроїв, крізь які забортна вода може надходити всередину корабля, зазначається у відповідних інструкціях, розписах та інших документах і знаходиться під контролем особового складу з обслуговування, яким забезпечується наявність на цих пристроях показників положення ("Відкрито", "Закрито", "Незворот").

261. Під час плавання підводного човна з особовим окладом, який не має достатніх практичних навичок плавання в морі, у надводному положенні всі приводи клапанів вентиляції, кінгстонів цистерн головного баласту повинні утримуватися у закритому положенні, взятими на стопори та зачиненими на замки. Переведення цих приводів на дистанційне управління виконується тільки за наказом командира корабля під час приготування підводного човна до занурення.

262. Під час стоянки підводного човна в пункті базування гідравлічні приводи клапанів вентиляції, кінгстонів цистерн головного баласту утримуються в закритому положенні, взятими на стопори та зачиненими на замки, ключі від яких здаються черговому корабля.

Розблокування кришок торпедних апаратів, пристроїв відстрілювання імітаційних сигнальних патронів як у пункті базування, так і в морі виконується тільки з дозволу командира підводного човна.

263. За підготовку особового складу, який обслуговує забортну арматуру, відповідають командири відповідних бойових частин (підрозділів) і начальники служб, до завідування підпорядкованого особового складу яких належать забортна арматура та інші пристрої такого самого призначення.

264. Протікання забортної води всередину корабля не допускається. У випадку виникнення протікання нещільність у забортній арматурі негайно усувається. Про всі зауваження щодо стану забортної арматури та інших пристроїв, які пов'язані із забортним простором, командири бойових частин, начальники служб доповідають старшому помічникові (помічникові) командира корабля та командирові електромеханічної бойової частини.

Усі роботи, пов'язані із забортними отворами, здійснюються тільки з дозволу командира корабля.

265. Навантаження корабля контролюється командиром електромеханічної бойової частини, помічником командира корабля (на кораблі 3-го і 4-го рангів). Командири бойових частин, начальники служб, командири (старшини) команд (на кораблях 3-го і 4-го рангів) відповідно до своїх обов'язків повинні доповідати їм про прийняття, розвантаження, переміщення та витрати вантажів. Під час плавання в морі перевірка навантаження корабля здійснюється через кожні чотири години, а під час стоянки в пункті базування - один раз на добу.

266. На підводному човні облік змінних вантажів і розрахунки диференту (навантаження) здійснюється командиром електромеханічної бойової частини, до обов'язків якого належить безпосереднє керівництво діями особового складу під час занурення (спливання) підводного човна.

Командири бойових частин, начальники служб, а також помічник командира підводного човна зобов'язані доповідати командирові електромеханічної бойової частини про завантаження, розвантаження, витрати та переміщення змінних вантажів у підпорядкованих підрозділах.

Контроль за остійністю та запасом плавучості корабля здійснюється командиром електромеханічної бойової частини.

267. На надводному кораблі бойові навчання, пов'язані з надходженням води всередину корабля (імітація пробоїни), дозволяється проводити лише в спеціально оснащених тренувальних відсіках та приміщеннях, які визначаються наказом командира корабля. У цьому випадку використовуються спеціальні імітаційні ящики.

Під час проведення зазначених навчань необхідно дотримуватися таких заходів безпеки: надходження води всередину корабля дозволяється лише у разі наявності надійних пристроїв, які швидко закриваються (відкриваються); подача води до приміщення починається лише після вжиття всіх заходів щодо запобігання zalиванню матеріальної частини, що може отримати пошкодження від води, а також надходженню води до суміжних приміщень; визначається рівень, до якого можуть затоплюватися приміщення; на час подання води до приміщень виставляються спостерігачі, які повинні доповідати керівникові навчання про підхід рівня води та крену до встановленого значення; не допускається прийняття надмірної кількості води, що може призвести до виникнення небезпечного крену і зменшення до критичних значень остійності та запасу плавучості корабля.

Зазначені вимоги безпеки повинні неухильно виконуватися під час відпрацювання дій особового складу щодо створення фактичного крену і спрямлення надводного корабля.

На підводних човнах забороняється проведення бойових навчань, які пов'язані з подачею води до відсіків.

Запобігання аварійним пошкодженням зброї та технічних засобів

268. Бойове та повсякденне використання зброї та технічних засобів корабля здійснюється із виконанням вимог чинних правил експлуатації. Особи чергової і вахтової служб повинні оглядати всі механізми, що функціонують, кожні 30 хвилин (у разі необхідності - частіше).

269. Про всі виявлені зауваження, несправності чи поломки доповідається командирові відповідної бойової частини, начальникові служби.

Про виникнення загрози вибуху, пожежі, надходження забортної води всередину корабля та небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів) командир бойової частини, начальник служби повинні доповісти командирові корабля і вжити всіх заходів щодо запобігання травматизму (загибелі) особового складу та усунення виявлених зауважень, несправностей, поломок.

270. За усунення виявлених зауважень, несправностей, поломок зброї та технічних засобів відповідає командир бойової частини, начальник служби. Для швидкого усунення несправностей зброї та технічних засобів на кораблі має бути повний комплект запасних частин, інструменту та пристроїв.

271. З метою запобігання аварійним пошкодженням зброї та технічних засобів на кораблі (у з'єднанні кораблів) організовується систематичне вивчення досвіду експлуатації зброї та технічних засобів, випадків аварійних пошкоджень та встановлюється контроль за виконанням організаційних і технічних заходів щодо безаварійного використання зброї та експлуатації технічних засобів.

272. У бойових частинах та службах повинні бути переліки типових (характерних) аварій, поломок зброї та технічних засобів, пов'язаних з їх використанням.

273. Контроль за змістом цих переліків і відпрацюванням відповідних дій особового складу кораблів покладається на заступника командира з'єднання кораблів з електромеханічної частини - начальника електромеханічної служби, помічника командира з'єднання кораблів з живучості та відповідних флагманських спеціалістів.

Запобігання виникненню на кораблі небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів)

274. У приміщеннях надводного корабля та відсіках підводного човна необхідно контролювати газовий склад повітряного середовища, відсутність диму, запаху чаду та інших ознак несприятливої зміни складу повітря.

275. Бойові пости та командні пункти (приміщення надводного корабля та відсіки підводного човна) обладнуються стаціонарними та переносними приладами газового аналізу повітря.

Увесь особовий склад повинен мати навички практичного використання цих приладів, а також розпізнавання характерних ознак наявності в повітрі шкідливих речовин і газів за своїм самопочуттям (поява головного болю, ознобу тощо).

276. За укомплектованість корабля приладами газового аналізу повітря, їх перевірку, регулювання та точність показань відповідає начальник служби радіаційного, хімічного та біологічного захисту й екологічної безпеки (помічник командира корабля), а також командири бойових частин та начальники інших служб корабля й командири відсіків підводного човна. Періодичність замірів відповідно до оголошеної готовності корабля, порядок реєстрації результатів газового аналізу складу повітря та подання доповідей зазначаються в обов'язках особового складу.

277. У разі підвищення концентрації шкідливих речовин (газів), виявлених у повітряному середовищі корабля, вживаються заходи щодо ліквідації причин їх виникнення і виконуються дії щодо запобігання поширенню виявлених речовин та газів на кораблі і зменшення їх концентрації до мінімального рівня.

Боротьба з бойовими й аварійними пошкодженнями корабля

Організація боротьби за живучість корабля

278. Керівництво боротьбою за живучість корабля здійснюється командиром корабля з головного командного пункту. До складу розрахунку головного командного пункту кораблів 1-го і 2-го рангів входять: командир корабля; старший помічник командира корабля; заступник командира корабля з виховної роботи; командир електромеханічної бойової частини надводного корабля, місцеперебування якого - командний пункт енергетики та живучості; командир електромеханічної бойової частини підводного човна, командний пункт якого міститься на центральному посту.

Безпосереднє керівництво діями всього особового складу щодо боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями корабля (вибух, пожежа, надходження забортної води) здійснюється командиром електромеханічної бойової частини.

Керівництво діями щодо боротьби за живучість у відсіках підводного човна здійснюється командиром відсіку.

Безпосереднє керівництво діями особового складу щодо боротьби за живучість зброї та технічних засобів здійснюється відповідними командирами бойових частин та начальниками служб.

279. Ознаками бойового та аварійного пошкодження корабля є: вибух (сильний удар по корпусу корабля); пожежа (поява запаху гару й диму); надходження забортної води всередину корабля (затоплення трюмів, приміщень, відгороджень, цистерн тощо); поява небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів) у приміщеннях (відсіку) корабля, торпедному апараті,

аккумуляторній ямі тощо; викид розпиленої пальної рідини; надходження великої кількості пари; надходження повітря високого тиску, яке неможливо припинити, тощо.

280. Перший, хто виявив ознаки пошкодження (аварії) на кораблі, повинний: оголосити голосом аварійну тривогу в приміщенні, відсіку, де він перебуває; негайно доповісти про місце та характер аварії на головний командний пункт (вахтовому офіцерові, черговому корабля), а якщо це неможливо, то на запасний командний пункт або до інших приміщень, відсіків корабля; приступити до дій щодо боротьби за живучість, які виконуються без наказу; з прибуттям на місце аварії командира бойової частини (групи, батареї), начальника служби, старшого в приміщенні надводного корабля, командира відсіку підводного човна доповісти про вжиті заходи та діяти під їх керівництвом.

281. Головний командний пункт (вахтовий офіцер, черговий корабля), отримавши доповідь про аварію, оголошує аварійну тривогу дзвінками та голосом по корабельній трансляції із зазначенням місця та характеру аварії. Особовий склад, крім осіб, які перебувають в аварійному приміщенні (відсіку), негайно займає місця за розписом з боротьби за живучість та виконує дії без наказу. Прохід аварійним приміщенням (відсіком) забороняється.

282. У разі аварії у безлюдному приміщенні (відсіку) вахтовий офіцер (черговий корабля) оголошує аварійну тривогу за даними автоматичних приладів, систем виявлення ознак пожежі, надходження води тощо і спрямовує до місця аварії аварійну партію корабля.

283. Увесь особовий склад, який у момент виявлення аварії перебуває в аварійному приміщенні (відсіку), після оголошення голосом аварійної тривоги негайно починає дії щодо боротьби за живучість під керівництвом старшого в аварійному приміщенні (відсіку).

Ніхто не має права без дозволу старшого залишати аварійне приміщення надводного корабля, аварійний відсік підводного човна чи ухилятися від спільних дій щодо боротьби за живучість.

У разі неможливості прибути на своє місце за розписом з боротьби за живучість внаслідок герметизації аварійного приміщення (відсіку), що перешкоджає пересуванню особового складу, всі залишаються в приміщеннях (відсіках), суміжних з аварійним, і за вказівкою з головного командного пункту переходять у розпорядження старших приміщень надводного корабля (командирів відсіків підводного човна), де вони залишилися.

284. У мирний час у разі аварійного пошкодження командир корабля повинен ужити всіх заходів щодо запобігання небезпечному розвитку аварійної обстановки.

З цією метою командир корабля повинен: негайно передати встановлений сигнал про аварію корабля; у разі необхідності зупинити механізми та вимкнути діючі системи, які забезпечують хід та управління кораблем; вимкнути електричне живлення аварійного приміщення (відсіку) або аварійної

носової (кормової) частини корабля; перекрити подачу до аварійного приміщення (відсіку) і, наскільки це можливо та доцільно, транзит через нього кисню, повітря високого тиску, палива, мастил та інших корабельних запасів; повністю герметизувати корабель, визначити рубежі оборони, максимально локалізувати аварію; зібрати та проаналізувати всю інформацію про аварійну обстановку, у разі необхідності провести розвідку аварійного приміщення (відсіку), переконатися у відсутності прямої загрози життю особового складу, який перебуває в аварійному приміщенні (відсіку), а за її наявності вивести особовий склад до сусіднього приміщення (відсіку) та надати необхідну допомогу; рішуче вести боротьбу за живучість, використовуючи всі засоби, які є в розпорядженні; у процесі з'ясування аварійної обстановки та в разі відсутності загрози її ускладнення ввімкнути системи керування кораблем та дати хід.

285. У воєнний час у випадку бойового чи аварійного пошкодження корабля командир корабля діє згідно з тактичною обстановкою, спрямовуючи свої дії на: виконання бойового завдання; відновлення боєздатності корабля; забезпечення прихованості пошкодженого корабля.

286. Особовий склад аварійного приміщення (відсіку) у випадку аварії корабля діє з урахуванням заміни відсутніх бойових номерів, встановлює та підтримує зв'язок з головним командним пунктом, регулярно, без запитів та нагадувань головного командного пункту, доповідає про виконані заходи та зміни аварійної обстановки.

Якщо особовий склад використовує індивідуальні засоби захисту органів дихання, то доповіді на головний командний пункт здійснюються за допомогою технічних засобів зв'язку без знімання маски або за допомогою умовних сигналів.

287. Особовий склад неаварійних приміщень (відсіків) виконує обов'язкові заходи щодо локалізації аварії та перебуває в готовності надати допомогу особовому складу аварійного приміщення (відсіку).

У тих випадках, коли особовий склад аварійного приміщення (відсіку) не може впоратися з пошкодженнями і потребує допомоги, головний командний пункт направляє до аварійного приміщення (відсіку) аварійну партію, приймає до суміжного приміщення (відсіку) потерпілих та поранених, передає до аварійного приміщення (відсіку) додатковий аварійний інструмент тощо.

288. У разі втрати зв'язку з головним командним пунктом за умов, які безпосередньо загрожують життю особового складу, старший в аварійному приміщенні надводного корабля (командир аварійного відсіку підводного човна) самостійно приймає рішення про виведення особового складу, про що після залишення аварійного приміщення (відсіку) доповідає на головний командний пункт.

289. Під час надання кораблями (суднами) і літальними апаратами допомоги аварійному кораблю в морі зв'язок з ними та безпосереднє керівництво

прийняттям допомоги здійснює старший помічник (помічник) командира корабля, про що доповідає командирові корабля.

290. У тому разі, коли на борт аварійного корабля для надання допомоги прибуває особовий склад з інших кораблів (суден), то перш ніж направити його безпосередньо до аварійної ділянки, необхідно сформувати аварійно-рятувальні групи кількістю 5 - 10 осіб разом з командиром групи на надводних кораблях і 3 - 5 осіб - на підводних човнах, поставити кожній групі конкретне завдання, призначити провідника та забезпечити групи засобами зв'язку з головним командним пунктом аварійного корабля.

Після прибуття на місце командир аварійно-рятувальної групи доповідає про це на головний командний пункт і переходить у підпорядкування керівника боротьбою за живучість на призначеній ділянці.

Після виконання поставленого завдання та доповіді про це на головний командний пункт аварійно-рятувальна група повертається на свій корабель або направляється на іншу аварійну ділянку.

291. Аварійно-рятувальними групами, що прибули з інших кораблів, керує офіцер, призначений командиром аварійного корабля, який веде облік їхньої чисельності, технічного спорядження, місцеперебування та ходу виконання завдання, про що регулярно доповідає старшому помічникові командира корабля на головний командний пункт та командирові електромеханічної бойової частини на його командний пункт.

Боротьба з пожежами на кораблі

292. Головними завданнями боротьби з пожежами на кораблі є: локалізація пожежі в найменшому можливому просторі; захист особового складу від ураження токсичними газами та опіків; гасіння пожежі усіма способами та засобами, які є в розпорядженні; ліквідація умов, що сприяють розвиткові пожежі; запобігання вибухові; недопущення задимлення неаварійних приміщень, командних пунктів та бойових постів.

293. Гасити пожежу на кораблі необхідно тільки в ізолювальних засобах захисту органів дихання. Особовий склад, який не має засобів захисту органів дихання, негайно виводиться з аварійного приміщення (відсіку).

294. У разі неможливості загасити пожежу корабельними засобами, необхідно вивести особовий склад з аварійного приміщення (відсіку) і повністю герметизувати його. Якщо методом герметизації аварійного приміщення (відсіку) пожежу загасити не вдалося, то головним командним пунктом приймається рішення про затоплення його з урахуванням зміни остійності та плавучості корабля.

295. Дії особового складу під час пожеж (загорянь) вибухових речовин на кораблі визначаються спеціальними інструкціями.

Зрошення й затоплення погребів, торпедних апаратів та інших приміщень (відсіків), де зберігаються боєприпаси та зброя, здійснюються тільки за наказом командира корабля.

У випадку нагальної потреби у разі пожежі у погребі, торпедному апараті та інших приміщеннях (відсіках), де зберігаються боєприпаси і зброя, або в сусідніх приміщеннях їх зрошення та затоплення може здійснюватися за наказом командира ракетно-артилерійської або мінно-торпедної бойових частин, командира батареї, чергового корабля.

Особовий склад заздалегідь виводиться з приміщення, яке зрошується або затоплюється.

296. На підводних човнах під час гасіння пожежі зрошення та затоплення торпедних апаратів і відсіків з відкритим зберіганням зброї здійснюються тільки за наказом командира підводного човна чи службової особи, яка його заміщає.

Боротьба з надходженням води

297. Головними завданнями боротьби з надходженням води всередину корабля є: не допускати надходження всередину корабля надмірного обсягу води, що загрожує зменшенням до критичних значень остійності та запасу плавучості корабля; запобігати надходженню забортної води з аварійного приміщення (відсіку) в інші приміщення (відсіки); зберігати таку осадку корабля, яка забезпечує використання зброї, хід та керованість корабля.

298. Усі технічні засоби, яким загрожує затоплення чи заливання водою, зупиняються та відключаються від електроживлення. Припиняється подача до них палива, пари тощо. Діючими залишаються лише технічні засоби, пристосовані до роботи під водою.

299. У разі неефективності вжитих заходів щодо боротьби з надходженням води особовий склад необхідно вивести з аварійного приміщення (відсіку), а приміщення (відсік) герметизувати. Водночас необхідно стежити із суміжних приміщень (відсіків) за тим, щоб в аварійному приміщенні (відсіку) не стравлювалася повітряна подушка і не відбувалося витікання води та її подальше поширення по кораблю.

300. У разі надходження великих мас забортної води в кормові (носові) приміщення (відсіки) та їхнього затоплення необхідно контролювати зростання статичного диференту аварійної кінцевої частини корабля та вжити всіх заходів щодо припинення його зростання. На надводному кораблі у разі наявності необхідного запасу плавучості необхідно здійснити затоплення цистерн, відсіків, приміщень, які розташовані вздовж іншого борту. На підводному човні необхідно періодично продувати безкінгстонні цистерни головного баласту аварійної кінцевої частини корабля.

301. Командир електромеханічної бойової частини повинен своєчасно доповідати командирові корабля інформацію про небезпеку втрати остійності та плавучості корабля і про необхідність залишення аварійного корабля.

Боротьба за живучість зброї та технічних засобів

302. Головними завданнями боротьби за живучість зброї та технічних засобів є: локалізація аварії шляхом виведення з дії пошкоджених ділянок і переходу на дублюючі та резервні засоби; збереження можливості використання зброї, а

також збереження ходу та керованості корабля, підтримання життєдіяльності особового складу; відновлення та введення в дію пошкоджених ділянок; запобігання виникненню внаслідок аварії зброї та технічних засобів вибуху, пожежі, надходження води, небезпечних концентрацій шкідливих та отруйних речовин (газів).

303. Командир корабля (вахтовий офіцер) після отримання доповіді про пошкодження зброї чи технічних засобів, урахувавши їх характер, обсяг і ступінь загрози живучості корабля, приймає рішення про оголошення аварійної тривоги.

304. Командир бойової частини (начальник служби) у випадку бойового чи аварійного пошкодження зброї та технічних засобів, які належать до його завідування, повинен доповісти командирові корабля про можливість їх бойового використання, про наявність загрози для корабля через несприятливий розвиток аварії, необхідність аварійного скидання боєприпасів, повної зупинки ходу корабля, припинення подачі енергоносіїв до комплексів зброї та систем управління кораблем.

305. Дії особового складу корабля у разі пошкодження зброї і технічних засобів, які виконуються за наказом головного командного пункту та командирів бойових частин (начальників служб), включають: перехід на дублюючі та резервні засоби; використання резерву потужності та допустимих режимів перевантаження діючих механізмів корабля; обмежене використання пошкодженої зброї та технічних засобів; усунення пошкоджень, часткове або повне введення в дію зброї та технічних засобів.

306. Особовий склад бойової частини (служби), зброя та технічні засоби якої отримали пошкодження, діє згідно з вимогами порадників, інструкцій та правил про поводження з комплексами зброї у разі аварій або отримання пошкоджень й пам'яток з бойового використання технічних засобів.

307. Особовий склад інших бойових частин і служб виконує обов'язки щодо локалізації аварії, приводить і підтримує технічні засоби в готовності до негайного використання на випадок виникнення вибуху, пожежі чи інших несприятливих наслідків аварії.

308. У випадку надходження великого обсягу пари до приміщення, якщо обслуговування технічних засобів і перебування особового складу в аварійному приміщенні стає неможливим, то особовий склад за наказом головного командного пункту покидає приміщення, вживши всіх можливих заходів щодо локалізації аварії.

309. У разі отримання пошкоджень, пов'язаних з розривом (порушенням герметичності) повітряного трубопроводу високого тиску, та надходження до відсіку підводного човна повітря високого тиску, яке неможливо відключити, необхідно: максимально зменшити недоторканий запас повітря високого тиску; контролювати тиск в аварійному відсіку, у разі досягнення надмірного тиску 2 кг/см² особовий склад зобов'язаний підключитися до індивідуальних дихальних апаратів; з'єднати з атмосферою аварійного відсіку внутрішні

порожнини герметичних відгороджень, цистерн тощо, які містяться в ньому, запобігти можливості підвищення тиску в інших відсіках (цистернах, відгородженнях), які пов'язані з аварійним відсіком трубопроводами; зупинити діючі механізми, що втрачають здатність функціонувати у разі підвищення тиску.

Захист особового складу від впливу шкідливих речовин (газів)

310. Головними завданнями захисту особового складу від впливу небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів) є: герметизація корабля, корабельних приміщень, бойових постів та командних пунктів; з'ясування причин появи небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів); захист особового складу аварійних приміщень за допомогою ізолювальних протигазів, індивідуальних дихальних апаратів та інших засобів.

311. У випадку виявлення небезпечної концентрації шкідливих речовин (газів) на кораблі оголошується аварійна тривога, вказуються місце виявлення, назва одного чи кількох компонентів шкідливих речовин (газів), а також час, протягом якого в умовах дії виявленої концентрації токсичних речовин (газів) гарантується збереження життя, здоров'я та працездатності особового складу, в тому числі й у разі ведення боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями.

312. У разі виявлення небезпечної концентрації токсичних речовин (газів) після оголошення сигналу аварійної тривоги особовий склад корабля повинен герметизувати приміщення (відсіки) корабля, привести в положення "Напоготові" ізолювальні протигазы, приготувати до використання індивідуальні дихальні апарати.

Особовий склад аварійного приміщення (відсіку) повинен підключитися до ізолювальних протигазів чи індивідуальних дихальних апаратів і почати виявлення причин виникнення небезпечної концентрації токсичних речовин (газів), а в разі виявлення - усунути їх.

Особовий склад неаварійних приміщень (відсіків) повинен безперервно контролювати вміст токсичних речовин (газів) у повітряному середовищі своїх приміщень (відсіків) та усувати витікання повітря з аварійного приміщення (відсіку).

313. Для видалення токсичних речовин (газів) слід розпочати вентилявання аварійних приміщень (відсіків) в атмосферу та ввести в дію засоби очищення повітря. Для запобігання поширенню токсичних речовин (газів) по підводному човну в аварійному відсіку утворюється понижений тиск (вакуум) або підвищений тиск у суміжних відсіках із перепадом 50 - 100 мм водяного стовпа.

314. Командир підводного човна у разі виявлення небезпечної концентрації токсичних речовин (газів) під час перебування підводного човна в підводному положенні зобов'язаний дати команду спливати (у мирний час) і у надводному положенні почати вентилявання аварійного відсіку в атмосферу.

315. Для зменшення концентрації токсичних речовин (газів) в аварійному приміщенні (відсіку) забороняється змішувати повітря між відсіками підводного човна, приміщеннями надводного корабля.

316. Безпосереднє керівництво виявленням причин виникнення в приміщенні (відсіку) шкідливих речовин (газів) покладається на начальника служби радіаційного, хімічного та біологічного захисту й екологічної безпеки та командира бойової частини (начальника служби), технічні засоби якої стали причиною появи у відсіку (приміщенні) шкідливих речовин (газів).

317. Якщо всі вжиті заходи щодо захисту особового складу аварійного відсіку від небезпечної концентрації шкідливих речовин (газів) не дали необхідного ефекту і перебування в аварійному відсіку стало небезпечним для життя та здоров'я людей, то за наказом командира корабля особовий склад виводиться в суміжні приміщення (відсіки). У приміщенні (відсіку), з якого виводиться особовий склад, технічні засоби виводяться з дії або переводяться на дистанційне управління, вживаються заходи щодо забезпечення безпеки особового складу суміжних приміщень (відсіків).

Боротьба за врятування аварійного корабля та особового складу

318. Під час боротьби за врятування аварійного корабля та особового складу командир корабля відповідає за: повноту і своєчасність доповідей на флагманський командний пункт та командний пункт Військово-Морських Сил про критичний стан корабля і вжиті заходи; своєчасне та обґрунтоване рішення про залишення особовим складом аварійного корабля, якому загрожує загибель; збереження вахтового та навігаційного журналів, секретних документів і спеціальної апаратури або, у разі неможливості врятування, їх знищення; організацію та порядок залишення особовим складом корабля, що гине.

У мирний час, якщо дозволяє обстановка, аварійний корабель, який гине, відводиться (відтягується) на мілководдя.

319. У випадку надходження всередину корпусу корабля великої кількості забортної води підставою для рішення командира надводного корабля про залишення особовим складом аварійного корабля є такі обставини та зовнішні ознаки:

зростання осадки корабля й зниження запасу плавучості до обсягу одного найбільшого незатопленого відсіку;

зростання крену корабля й досягнення краєм відкритої палуби вздовж борту поверхні води;

зростання диференту корабля й досягнення краєм відкритої палуби аварійної кінцевої частини поверхні води;

зростання крену та диференту корабля й досягнення краєм відкритої палуби вздовж борту та краєм відкритої палуби аварійної кінцевої частини поверхні води;

поява на верхній палубі та на бортах, особливо в середній частині корабля, тріщин (розривів) і гофрів.

320. У випадку надходження всередину міцного корпусу підводного човна великої кількості води під час його перебування в надводному положенні підставою для рішення командира підводного човна про залишення особовим складом аварійного підводного човна є такі обставини та зовнішні ознаки: зростання диференту підводного човна й досягнення аварійною кінцевою частиною поверхні води;

зростання осадки й наближення поверхні води до основи бойової рубки.

321. Рішення командира корабля про залишення особовим складом аварійного корабля у зв'язку з надходженням великої кількості забортної води всередину корабля і загрозою його загибелі підкріплюється доповіддю командира електромеханічної бойової частини про критичний стан аварійного корабля, який достатньо точно визначається розрахунком елементів остійності та плавучості за методиками і таблицями, які зазначені в документації з боротьби за непотоплюваність корабля.

322. Старший помічник командира корабля покидає корабель безпосередньо перед командиром корабля, якщо щодо цього не надійшло інших наказів.

323. Після залишення екіпажем аварійного корабля командир корабля відповідає за організацію, порядок і дисципліну особового складу незалежно від місця перебування та умов життєдіяльності аж до прийняття рішення про розформування екіпажу.

324. У випадку залишення аварійного корабля і висадки на територію іноземної держави командир корабля повинен захищати права членів екіпажу як громадян України та вживати необхідних заходів для негайного повідомлення офіційних органів України про обставини, що склалися.

Ліквідація наслідків бойових та аварійних пошкоджень корабля

325. Ліквідація наслідків бойових та аварійних пошкоджень корабля здійснюється після успішного завершення боротьби особового складу за живучість корабля й усунення безпосередньої загрози для корабля. Ліквідація наслідків бойових та аварійних пошкоджень здійснюється з метою відновлення і підтримання боєздатності корабля силами особового складу в морі.

326. У разі перебування пошкодженого корабля у морі командир корабля повинен використовувати всі можливості для усунення отриманих пошкоджень з метою подальшого виконання поставленого завдання або самостійного повернення до свого пункту базування (найближчого порту).

327. Головними завданнями ліквідації наслідків бойових та аварійних пошкоджень корабля силами екіпажу в морі є: ремонт і відновлення технічних засобів забезпечення живучості корабля та захисту особового складу; відновлення і перевірка зброї та систем управління зброєю, штурманського (навігаційного) обладнання, засобів зв'язку та спостереження; забезпечення режимів роботи головної енергетичної установки, допоміжних механізмів, перевірка справності джерел електроенергії та систем подачі її споживачам;

поповнення корабельних запасів до необхідного рівня, який дає можливість успішно виконувати поставлене завдання; забезпечення умов життєздатності особового складу корабля.

328. Перед початком робіт уточнюються обсяг, характер отриманих пошкоджень і можливість їх ліквідації своїми силами.

Командир корабля доповідає про своє рішення на командний пункт Військово-Морських Сил. У разі необхідності просить про допомогу. Надалі підтримує постійний зв'язок з командним пунктом Військово-Морських Сил, доповідає про хід ремонтно-відновлювальних робіт, отримує вказівки та рекомендації.

329. У ліквідації наслідків бойових та аварійних пошкоджень бере участь увесь особовий склад корабля незалежно від спеціальності.

Ремонтно-відновлювальні роботи мають авральний характер, ведуться цілодобово за участю в роботах офіцерського складу. Командири бойових частин і начальники служб безпосередньо керують роботами щодо відновлення боєздатності своїх бойових частин і служб.

Загальне керівництво ремонтно-відновлювальними роботами покладається на старшого помічника (помічника) командира корабля.

Через кожні 4 години командир корабля приймає доповідь про хід виконання робіт і не рідше ніж через кожні 8 годин обходить ділянки та знайомиться зі станом справ на місці.

330. Для забезпечення ремонтно-відновлювальних робіт під час ліквідації бойових та аварійних пошкоджень використовуються комплекти запасних частин, інструменту й приладдя, які є на кораблі, а також усі інші можливості за обставинами, включаючи розбирання однотипних механізмів і систем для їх подальшого використання як запасних частин і деталей, а також доставку на пошкоджений корабель необхідних деталей і механізмів.

331. Після повернення пошкодженого корабля до пункту базування (найближчого порту України) своїм ходом або на буксирі ліквідація наслідків бойових чи аварійних пошкоджень насамперед спрямовується на забезпечення непотоплюваності, вибухопожежної безпеки, запобігання аваріям зброї та технічних засобів і виникненню небезпечних концентрацій шкідливих речовин (газів).

Розділ 8

Медичне забезпечення корабля

Загальні положення

332. Медичне забезпечення корабля включає проведення лікувально-профілактичних, санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів, забезпечення корабля медичним майном, а також медичну підготовку всього особового складу, спрямовану на збереження його здоров'я та підтримання життєдіяльності.

333. Виконання медичних вимог є обов'язковим для всіх членів екіпажу корабля. Загальний контроль за виконанням медичних вимог покладається на

старшого помічника (помічника) командира корабля. Усі командири та начальники повинні подавати приклад щодо їхнього додержання та вимагати від підлеглих їх виконання.

За медичне забезпечення корабля відповідає начальник медичної служби, який здійснює його керівництво.

334. Для проведення заходів медичного забезпечення в повсякденних умовах на кораблях обладнуються приміщення медичного призначення і склад медичного майна.

Медичні приміщення корабля в повсякденних умовах використовуються лише за прямим призначенням.

Медичне обладнання, яке є на кораблі, а також приміщення медичного призначення призначаються в завідування особового складу медичної служби корабля.

335. На кораблі, де посада начальника медичної служби не передбачена штатом, медичне забезпечення корабля покладається на помічника командира корабля, а безпосередній контроль за виконанням особовим складом корабля медичних вимог - на службових осіб медичної служби з'єднання кораблів.

Лікувально-профілактичне забезпечення особового складу корабля

336. Основними лікувально-профілактичними заходами є диспансеризація, амбулаторне, стаціонарне і санаторно-курортне лікування військовослужбовців.

До інших заходів профілактики і лікування особового складу корабля відносяться: контроль за газовим складом повітря у внутрішніх приміщеннях корабля; контроль за своєчасним очищенням повітря від шкідливих газів та вентиляванням приміщень; своєчасне надання особовому складу необхідної медичної допомоги в установленому обсязі; медичне забезпечення бойової підготовки, ремонтних, господарських робіт та інших заходів, які проводяться на кораблі; пропаганда гігієнічних знань, здорового способу життя.

337. Диспансеризація особового складу корабля проводиться відповідно до керівних документів і включає: медичний контроль за станом здоров'я особового складу; активне завчасне виявлення захворювань; вивчення умов служби та побуту особового складу корабля; виявлення факторів, які негативно впливають на здоров'я особового складу; проведення профілактичних і лікувально-оздоровчих заходів.

338. Повсякденний медичний нагляд за станом здоров'я особового складу включає: надання медичної допомоги тим, хто її потребує, з реєстрацією всіх звернень в амбулаторній книзі обліку хворих; медичний контроль за фізпідготовкою; проведення медичних обстежень контрольних груп (20 - 30 % особового складу екіпажу корабля), вивчення стану здоров'я всього особового складу (у період підготовки корабля до походу, у плаванні, одразу ж після походу).

339. Огляди шкірних покривів та слизових оболонок особового складу проводяться перед черговим миттям з метою своєчасного виявлення захворювань шкіри та контролю за дотриманням військовослужбовцями правил особистої гігієни. Про результати оглядів санітарний інструктор доповідає начальникові медичної служби корабля, а якщо на кораблі немає начальника медичної служби, то помічникові командира корабля.

340. Медичним оглядам підлягають: особовий склад, який прибув на корабель з відпустки, відрядження, гауптвахти, лікувального закладу (у день прибуття на корабель); особовий склад, який постійно працює на камбузі, у пекарнях, у перукарнях, лазнях, пральнях, об'єктах водопостачання, а також санітари (раз на тиждень); особи, які потребують за станом здоров'я систематичного лікарського нагляду; особи у разі наявності епідемічних показників; особовий склад перед заступанням у наряд, призначенням на роботи на камбузі, в кают-компанії та перед відправленням на гауптвахту.

341. Особовий склад кораблів підлягає таким видам медичних обстежень: первинні (обстеження прибулого поповнення в період перебування його в карантині); чергові (перед початком зимового та літнього періодів навчання); контрольні (для осіб, які потребують лікарського нагляду, і спеціалістів, що за спеціальністю мають контакт із шкідливими або отруйними речовинами) у строки, встановлені керівними документами для проведення обстежень. Обстеження проводяться начальником медичної служби або під його керівництвом лікарями корабля. Забезпечення прибуття особового складу для медичного обстеження покладається на безпосередніх начальників особового складу, який підлягає обстеженню.

Про результати медичного обстеження, а також про необхідність проведення оздоровчих заходів начальник медичної служби доповідає командирові корабля.

342. Офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, підлягають диспансеризації, яка включає медичний контроль за станом здоров'я особового складу, активне завчасне виявлення захворювань, виявлення факторів, які негативно впливають на здоров'я особового складу, проведення профілактичних та лікувально-оздоровчих заходів.

343. Під час підготовки до тривалого плавання (30 діб і більше) проводиться медичний огляд усього екіпажу корабля із санацією порожнини рота, а також флюорографією органів грудної клітки, якщо з моменту попередньої флюорографії минуло більше одного року. Одночасно здійснюється медичне обстеження тих, хто його потребує.

344. Запобіжні щеплення екіпажу корабля проводяться за планом, а також у разі наявності епідемічних показників. Крім цього, особовому складу кораблів, які перебувають у районах, особливо небезпечних з епідемічної точки зору, щеплення можуть проводитися за рішенням командира з'єднання кораблів і погодженням начальника медичної служби Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Від щеплення звільняються особи тільки за медичними протипоказаннями. Відмітки про щеплення та їхні результати записуються до медичних книг і військових квитків.

Усім новоприбулим на корабель, якщо в їх документах немає відповідних відміток, робляться необхідні щеплення.

345. Матроси та старшини, які потребують медичної допомоги, доповідають про це своїм безпосереднім начальникам і з їхнього дозволу відправляються на амбулаторне приймання, яке проводиться в час, визначений розпорядком дня. Після надання допомоги лікар записує свій висновок до медичної книжки військовослужбовця і до книги запису хворих.

346. Дозвіл на звільнення (часткове чи повне) особового складу корабля від виконання службових обов'язків у зв'язку із захворюванням дається лікарем корабля. Особи, які проходять військову службу за контрактом, за довідкою лікаря можуть залишитися для лікування вдома (у межах гарнізону за місцем дислокації корабля). Звільнення військовослужбовців від виконання службових обов'язків у зв'язку з призначенням лікування вдома та вихід на службу після хвороби оформляються наказом командира корабля.

347. Про хворих, які розміщуються в корабельному лазареті та потребують госпіталізації, і звільнених від робіт та занять начальник медичної служби доповідає старшому помічникові (помічникові) командира корабля, а також повідомляє командира бойової частини, начальника служби.

348. На стаціонарне лікування за межами корабля військовослужбовці направляються командиром корабля на підставі висновку лікаря. Відправляючись до госпіталю, військовослужбовці повинні мати із собою медичну книжку, посвідчення особи, направлення командира корабля, необхідні особисті речі та продовольчий атестат.

Для супроводження тяжкохворих призначається фельдшер (санітарний інструктор).

349. Для ознайомлення зі станом здоров'я військовослужбовців, які перебувають на лікуванні за межами корабля, начальник медичної служби відвідує їх, отримує потрібні відомості від лікарів медичної установи, а перед виходом корабля в тривале плавання з'ясовує, хто з хворих може повернутися на корабель.

350. Кораблі забезпечуються медичним майном у пункті постійного базування відповідно до встановлених норм.

Кожне з'єднання кораблів розпорядженням начальника медичної служби Військово-Морських Сил Збройних Сил України прикріплюється до медичного складу, в якому визначається порядок видачі на кораблі медичного майна та лікувальних препаратів.

Зберігання, облік, звітність медичних препаратів групи "А" на кораблях здійснюються згідно з вимогами керівних документів.

Санітарно-гігієнічне та протиепідемічне забезпечення особового складу корабля

351. Кожний член екіпажу корабля повинен піклуватися про збереження свого здоров'я, не приховувати хвороб, суворо додержуватись правил особистої, громадської гігієни та утримуватися від шкідливих звичок (уживання алкоголю тощо).

352. Командири (начальники) повинні забезпечувати в підпорядкованому підрозділі додержання особовим складом правил особистої і громадської гігієни.

Додержання правил особистої гігієни включає: ранкове та вечірнє вмивання з чищенням зубів; миття рук перед прийманням їжі; своєчасне гоління, підстригання волосся та обрізання нігтів; щотижневе миття в лазні зі зміною натільної та постільної білизни; утримання в чистоті обмундирування та взуття.

Правила громадської гігієни включають: підтримання чистоти в кубриках, гальюнах та інших приміщеннях загального користування і на кораблі в цілому; регулярне вентиляювання приміщень.

353. Для забезпечення потреб особистої та громадської гігієни, а також для приготування їжі прісна вода на кораблі подається споживачам не менше 4 разів на добу (перед прийманням їжі), а на камбуз, до буфетів офіцерського складу і мічманів, до медичних приміщень - постійно або за запитом.

Мінімальні витрати прісної води на кораблі на одну людину за добу у звичайних умовах становлять: для вмивання, приготування їжі та обробки харчових продуктів - 10 л і за вказівкою командира корабля можуть бути збільшені до 15 л; для миття посуду, банно-прального обслуговування - не менше 30 л.

Для пиття, приготування їжі, миття посуду та продуктів, які не підлягають термічній обробці, використовується тільки прісна вода.

354. Під час перебування в морі у разі нестачі прісної води на кораблі у виняткових випадках за вказівкою командира корабля для банно-прального обслуговування, а також для миття столового та камбузного посуду дозволяється використовувати забортну воду. У цьому разі прісна вода витрачається тільки для вмивання особового складу та ополіскування посуду після миття.

355. Питна вода приймається на корабель тільки після схвалення начальником медичної служби результатів аналізів, що підтверджують її доброякісність.

Насоси та шланги, призначені для подачі питної води, утримуються в чистоті. Застосування їх для інших потреб забороняється. Наконечники шлангів для води фарбуються різними кольорами і мають пояснювальні надписи: "Для пиття" (колір білий); "Для миття" (колір "шаровий"); "Забортна" (колір зелений). Клапани, які з'єднують трубопроводи для питної води з трубопроводами води для миття та забортної води, закриваються (пломбуються) й відкриваються тільки за розпорядженням командира електромеханічної бойової частини після погодження з начальником медичної служби корабля.

Бачки, які призначені для короткочасного зберігання води, щоденно поповнюються свіжою питною водою, замикаються і перебувають під наглядом осіб чергової служби.

На підводному човні в кожному відсіку встановлюється бачок з аварійним запасом питної води, який є під наглядом командира відсіку.

Бачки з аварійним запасом питної води наповнюються свіжою водою перед кожним виходом у море, де вода замінюється в разі потреби. Її якість контролюється особами медичної служби корабля.

356. Начальник медичної служби корабля бере участь у складанні раціону харчування особового складу та здійснює щоденний контроль за отриманням продуктів згідно з нормами харчування, а також за технологією приготування їжі. Про виявлені недоліки він доповідає командирові корабля й особисто вживає заходів щодо їх усунення.

357. Безпосередньо перед прийняттям на корабель продовольства медичною службою проводиться перевірка санітарного стану приміщень, призначених для зберігання продуктів, та справності роботи систем, що обслуговують ці приміщення.

Харчові продукти, які поставляються на корабель, підлягають обов'язковому медичному контролю з метою визначення доброякісності та відповідності встановленим вимогам.

358. Під час приготування їжі необхідно контролювати закладку до котла повної норми продуктів, додержуватися правил кулінарної обробки, смакових якостей приготованої їжі та її різноманітності. Контроль за якістю продуктів покладається на начальника служби постачання та начальника медичної служби.

Камбуз та камбузний посуд утримуються в чистоті та справності.

Розкладка харчових продуктів для особового складу корабля складається помічником командира корабля (помічником командира корабля з постачання) спільно з начальником медичної служби. Як правило, після цього письмова інформація про розкладку вивіщується в установлених місцях.

359. На підводних човнах за отримання, зберігання і видачу особовому складу поточного, недоторканного та аварійного запасів продовольства відповідає помічник командира підводного човна.

360. Перед походом корабля медична служба організовує бактеріологічне обстеження особового складу, який працює на камбузі, вістових тощо (на підводних човнах - усього особового складу). Під час плавання зазначені особи підлягають щотижневому медичному оглядові із записом результатів до особистих санітарних книжок. Крім того, щоденно проводиться медичний огляд камбузного наряду.

361. Приладдя для стрижки та гоління, яке є в загальному користуванні, призначається в завідування й утримується в чистоті. Після кожного користування воно знезаражується згідно з правилами санітарного нагляду за корабельними перукарнями.

362. Накопичення брудного одягу і білизни, а також просушування одягу та взуття у житлових приміщеннях забороняється.

Мокре спорядження сушиться в спеціально обладнаних приміщеннях.

Брудну білизну дозволяється зберігати в житловому приміщенні окремо від чистої у спеціальних рундуках чи мішках і тільки до чергового прання.

363. Особовий склад під час несення служби на зовнішніх постах у холодну та дощову погоду забезпечується спеціальним одягом. Веслярі шлюпок та особовий склад, призначений для виконання робіт на шлюпках, повинні мати із собою верхній одяг залежно від погоди - теплий чи дощовий.

Для виконання робіт, пов'язаних із забрудненням одягу, виконавці забезпечуються робочим або спеціальним одягом, взуттям та рукавицями.

364. У спеку на верхній палубі та всередині корабля командир може дозволити особовому складу роздягатися до пояса чи до трусів. У цьому разі військовослужбовці повинні додержуватися правил безпеки, не допускаючи зайвого перегрівання чи забруднення тіла.

365. На кораблях ведеться постійний нагляд за станом повітря в приміщеннях та своєчасністю вентиляції згідно з розписом.

Опалення регулюється за показниками термометрів, які мають бути у всіх житлових та службових приміщеннях корабля. Узимку в житлових приміщеннях підтримується температура не нижче +18° С (у медичних - не нижче +20° С), в інших приміщеннях - згідно з установленими нормами.

366. Підтримання нормальної епідемічної обстановки на кораблі в морі забезпечується проведенням медичних та загальних заходів. Медичні заходи виконуються медичною службою корабля. У проведенні загальних заходів головна роль належить командирам бойових частин (начальникам служб) та особовому складу корабля. Контроль за своєчасністю, повнотою та якістю проведення цих заходів покладається на медичну службу корабля.

367. Військовослужбовці повинні доповідати за підпорядкованістю про випадки виникнення інфекційних захворювань в осіб, які розміщуються з ними в одному кубрику.

У разі виявлення на кораблі інфекційного хворого начальник медичної служби корабля негайно доповідає про це командирові корабля і старшому медичному начальникові, забезпечує ізоляцію та госпіталізацію хворих, проведення дезінфекції у кубрику, спостереження за особами, які були в контакті з хворими, і посилення санітарно-гігієнічного контролю.

Банно-пральне обслуговування

368. Особовий склад корабля один раз на тиждень повинен митися в корабельній або береговій лазні та міняти натільну й постільну білизну. Коки, пекарі, хліборізи повинні щодня приймати душ.

Особовий склад, який виконує роботу, пов'язану із забрудненням тіла, повинен після закінчення роботи (зміни зі служби) митися в лазні чи під душем.

Особовому складу корабля після кожного тривалого походу виділяється час для миття в лазні та прання білизни.

369. Білизну перуть спеціально призначені особи у корабельних пральнях. На кораблях, де немає пралень, особовий склад пере білизну самостійно у відведених для цього місцях і в час, відведений розкладом дня (добовим планом).

370. Улітку на незабруднених рейдах, якщо температура води не нижче +18° С, особовому складу дозволяється купатися у морі. Висновок про санітарний стан рейду робиться начальником медичної служби корабля. Перед початком купання припиняється спуск стічної води та нечистот за борт. Під час купання лікар (фельдшер) перебуває на верхній палубі і наглядає за тими, хто перебуває у воді. Після закінчення купання в підрозділах проводиться перевірка наявності особового складу.

Розділ 9

Базування та матеріальне забезпечення кораблів

Загальні положення

371. Кораблям та суднам Військово-Морських Сил призначаються пункти базування, які являють собою ділянки узбережжя з відповідними прилеглими акваторіями і призначаються для забезпечення стоянки, постачання та відновлення боєздатності кораблів.

Пункти базування входять до складу військово-морських баз Військово-Морських Сил.

372. Військово-морська база Військово-Морських Сил (далі - військово-морська база) призначається для підтримання оперативного режиму в призначеній зоні відповідальності, посилення охорони морського державного кордону України, забезпечення розгортання і повернення кораблів до пунктів базування, здійснення оборони пунктів базування, конвоїв та поодиноких транспортів на переході морем, а також бойового, технічного, тилового, медичного та морально-психологічного забезпечення з'єднань, кораблів та військових частин Військово-Морських Сил.

373. Командир військово-морської бази підпорядковується Головнокомандувачеві Військово-Морських Сил Збройних Сил України і є старшим морським начальником у зоні відповідальності військово-морської бази. Командирові військово-морської бази підпорядковуються командири з'єднань кораблів та командири кораблів (суден), які дислокуються у пунктах базування військово-морської бази, і, як старшому морському начальникові, - інші командири з'єднань кораблів та командири кораблів (суден), які постійно або тимчасово перебувають у зоні відповідальності військово-морської бази.

374. Особовий склад кораблів, які дислокуються у пунктах базування військово-морської бази, дозволяється залучати до виконання робіт на березі тільки з дозволу командира з'єднання кораблів.

375. Основними завданнями військово-морської бази в частині, що стосується матеріального забезпечення кораблів та суден, є: утримання складів, сховищ зброї і боєприпасів, організація їх охорони та оборони;

накопичення, зберігання та розосередження всіх видів запасів озброєння, військової техніки та майна;

поповнення запасів матеріально-технічних засобів на кораблях та суднах Військово-Морських Сил;

здійснення поточного судноремонту та усунення окремих пошкоджень кораблів та суден Військово-Морських Сил;

утримання портових споруд, систем водо- та електропостачання кораблів та суден, казармено-житлового фонду, комунальних споруд та території військових містечок.

376. Для матеріального забезпечення кораблів та суден Військово-Морських Сил до складу військово-морської бази входять такі частини та підрозділи (крім частин та підрозділів бойового забезпечення):

технічного забезпечення (бази озброєння, бази ремонту і зберігання засобів зв'язку, радіотехнічних засобів; об'єднані склади озброєння та майна, інженерні склади, судноремонтні майстерні);

тилового забезпечення (склади тилу, тиліві частини з транспортними підрозділами);

медичного забезпечення (лазарети та медичні пункти).

До складу військово-морської бази також може входити дивізіон кораблів, які будуються та ремонтуються. Він призначається для організації: утримання екіпажів кораблів; технічного супроводження будівництва й ремонту кораблів та передачі їх до складу Військово-Морських Сил у встановлені терміни; забезпечення кораблів усіма видами постачання; підготовки екіпажів кораблів, забезпечення проведення випробувань кораблів.

377. В окремих пунктах базування створюються берегові бази.

Берегова база пункту базування у разі наявності виробничих фондів, відповідного устаткування, обладнання та штатних підрозділів може виконувати крім завдань матеріального забезпечення також такі завдання: підготовка і забезпечення постачання на кораблі зброї, боєприпасів, шкіперського та технічного майна; зберігання та підготовка до заміни акумуляторних батарей підводних човнів; забезпечення навігаційного ремонту кораблів; забезпечення перезарядження вогнегасними речовинами корабельних станцій та засобів гасіння пожежі; проведення метеорологічних перевірок та регулювання пристроїв різного призначення; проведення водозазних робіт з підводними частинами корпусів кораблів, гребними гвинтами тощо.

378. Командири берегових баз безпосередньо підпорядковуються командирові військово-морської бази, а у спеціальному відношенні (за видами забезпечення) - відповідним начальникам управлінь, відділів та служб Головного командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

379. Порядок базування, тилового, технічного та медичного забезпечення кораблів та суден у пункті базування військово-морської бази визначає Положення про пункт базування Військово-Морських Сил Збройних Сил

України, яке затверджує Головнокомандувач Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Розміщення особового складу корабля в приміщеннях берегової бази

380. План розміщення особового складу в приміщеннях берегової бази та перелік обладнання приміщень складається командиром берегової бази і погоджується з командиром з'єднання кораблів.

Для розміщення особового складу кораблів у приміщеннях берегової бази використовуються тільки обладнані приміщення.

381. За стан приміщень берегової бази, які призначені для розміщення особового складу корабля, зберігання інвентарю та внутрішній порядок у них, а також за організацію несення чергової служби відповідає командир корабля.

382. Перед виходом корабля в море всі зайняті приміщення здаються відповідальним особам берегової бази, замикаються та опечатуються сургучевою печаткою корабля. Ключі від приміщень передаються на зберігання відповідальній особі, яка прийняла приміщення.

У разі виходу корабля у море на тривалий термін обмундирування та особисті речі екіпажу акуратно укладаються у валізи і здаються до комори берегової бази.

383. У тому разі, коли корабель змушений терміново покинути пункт базування на тривалий термін, а особовий склад не зміг підготувати приміщення до здавання, командир берегової бази вживає заходів для наведення в приміщеннях порядку, перевірки наявності обладнання та інвентарю, їх опечатування та охорони.

384. Особовий склад корабля, який розміщується у приміщеннях берегової бази, повинен виконувати вимоги Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України і вимоги осіб чергової служби берегової бази.

Про всі випадки пошкодження обладнання необхідно доповідати відповідним службам берегової бази для вжиття відповідних заходів.

385. Якщо в разі виходу корабля у море частина особового складу залишається на березі (хворі тощо), то списки осіб, які залишилися, подаються старшому начальникові пункту базування. Серед тих, хто залишається, призначається старший, вони переводяться до іншого приміщення і переходять, якщо не прийнято іншого рішення, у тимчасове підпорядкування старшого начальника пункту базування.

386. У випадку оголошення бойової тривоги в пункті базування особовий склад кораблів, розміщений у приміщеннях берегової бази, прибуває на свої кораблі. У випадку оголошення навчальної тривоги в пункті базування дозволяється залишати одну зміну днювальних у приміщеннях, закріплених за особовим складом корабля.

Поповнення запасів корабля

387. Командир корабля перед поверненням до пункту базування зобов'язаний завчасно подати через командира з'єднання кораблів заявки на поповнення

корабельних запасів, які розглядаються флагманськими спеціалістами штабу з'єднання кораблів за своєю номенклатурою і подаються до відповідних органів матеріального забезпечення.

У разі одночасного поповнення запасами великої кількості кораблів, начальником штабу з'єднання кораблів визначається черговість їхнього матеріального забезпечення.

388. Кораблю, який перебуває на забезпеченні (обслуговуванні) безпосередньо у службах Військово-Морських Сил, усі види матеріально-технічного забезпечення доставляються транспортними засобами цих служб. Кораблям, які перебувають на забезпеченні берегової бази, запаси тилової номенклатури та морської інженерної служби доставляються транспортними засобами берегової бази.

Командир корабля зобов'язаний ужити заходів щодо забезпечення прийняття кораблем матеріальних засобів у найкоротші терміни.

389. Відділи (підрозділи) забезпечення пункту базування (берегової бази) повинні мати чіткий розклад роботи, в якому зазначається час приймання службових осіб з кораблів, які базуються. Необхідно запобігати утворенню черг під час оформлення документів або отримання вантажу. У відділах (підрозділах) забезпечення на видному місці мають вивішуватися зразки оформлення заявок, актів та інших документів.

390. Тимчасове базування кораблів, передислокованих з інших пунктів базування, здійснюється за наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Кораблі, які базуються тимчасово, постачаються всіма видами забезпечення нарівні з кораблями, що базуються постійно.

Частина 3

Повсякденна служба корабля

Розділ 10

Корабельний розпорядок дня

391. Типовий тижневий розпорядок дня розробляється штабом з'єднання кораблів з урахуванням умов базування кораблів з'єднання, особливостей клімату та пори року і затверджується командиром з'єднання кораблів.

Корабельний розпорядок дня складається старшим помічником (помічником) командира корабля з урахуванням вимог Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та заходів, зазначених у типовому тижневому розпорядку дня, і затверджується командиром корабля. Основною метою розробки корабельного розпорядку дня є забезпечення найбільш успішного виконання завдань, покладених на корабель, з урахуванням особливостей служби та життєдіяльності особового складу.

392. У корабельному розпорядку дня передбачається час для: ранкової фізичної зарядки, ранкового огляду, ранкового і вечірнього туалету; підймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України; проведення навчань, підготовки до них; інструктажу та розводу добового наряду; зміни спеціального (робочого) одягу, чищення одягу, взуття, миття рук перед прийманням їжі,

харчування, обслуговування озброєння та технічних засобів корабля; гуманітарної, культурно-освітньої та спортивно-масової роботи, слухання радіо й перегляду телепередач; приймання хворих у медичній службі; приймання командуванням військовослужбовців з особистих питань; відвідування військовослужбовців; особистих потреб військовослужбовців, вечірньої прогулянки, вечірньої перевірки та восьмигодинного сну.

393. Усі дії особового складу корабля, зазначені в корабельному розпорядку дня, виконуються за командами чергового корабля (у разі розміщення на березі - чергового команди) точно в призначений час без попередньої доповіді начальникові.

394. Якщо в добовому плані корабля не зазначено час для приготування корабля до бою та походу або збору особового складу, то ніхто, крім командира корабля або старшого помічника (помічника) командира корабля (за наказом командира корабля), не має права віддавати розпорядження черговому корабля (вахтовому офіцерові) на приготування корабля до бою та походу, оголошувати сигнал "Великий збір" або збирати увесь особовий склад корабля у вказаному місці.

395. Офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, повинні прибувати на корабель або до казарми берегової бази за 30 хвилин до підняття прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

396. Після закінчення вечірніх заходів на кораблі проводиться провітрювання та прибирання приміщень.

Люки, двері та горловини приводяться в положення, яке зазначене в інструкції про утримання корабля в нічний час.

397. Під час стоянки корабля на швартовах (якорі, бочці) у пункті базування вечірня перевірка проводиться щоденно. Керівництво проведенням вечірньої перевірки здійснюється черговим корабля (черговим казарми).

Вечірня перевірка на кораблі починається у час, визначений розпорядком дня. За командою "Малий збір" особовий склад шикуються в бойових частинах та службах корабля.

Перевірка проводиться старшинами команд (черговими бойових частин і служб). За сигналом "Слухайте всі" та командою чергового корабля (чергового казарми) "Почати перевірку в підрозділах" і після сигналу "Виконавчий" старшини команд або особи, що їх заміщують, виходять із строю. На початку перевірки призначений старшина команди називає прізвища військовослужбовців, зарахованих наказом Міністра оборони України до складу екіпажу корабля навечно, на що командир відповідного відділення голосно та урочисто відповідає: "(Військове звання й прізвище) поліг як герой у бою за волю і незалежність Вітчизни".

Після цього старшини команд починають перевірку особового складу за списками. Почувши своє прізвище, кожен відповідає: "Я". За відсутніх відповідають командири відділень, називаючи дійсну причину відсутності підлеглого, наприклад, "На вахті", "У відпустці".

398. Результати вечірньої перевірки в підрозділах доповідаються черговому корабля (черговому казарми).

Черговий корабля, прийнявши доповіді, оголошує добовий план на наступну добу та список тих, хто заступає в наряд, після чого подається сигнал "Слухайте всі" й команда "Розійтись". За сигналом "Виконавчий" особовий склад розходиться.

Черговий корабля (черговий казарми) результати вечірньої перевірки доповідає командирові корабля або особі, яка його заміщає, а також черговому з'єднання кораблів.

399. У вихідні та святкові дні час від підняття прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України й до відбою призначається для проведення культурно-масових, спортивних та інших заходів.

У вільний час матроси та старшини строкової служби можуть відпочивати або займатися особистими справами, крім військовослужбовців, які залучені до виконання службових обов'язків.

У передвихідні та передсвяткові дні дозволяється закінчувати культурно-масові та інші заходи, а у вихідні і святкові дні - здійснювати підйом особового складу на годину пізніше ніж у робочі дні.

400. Особовому складу дозволяється лягати в ліжка після 22-ї години. За команду "Відбій" усі матроси та старшини строкової служби, вільні від служби, повинні перебувати в ліжках.

Розділ 11

Утримання корабля

Корабельні завідування

401. Зброя, боєприпаси, технічні засоби, обладнання, засоби забезпечення живучості, корпусні конструкції, верхня палуба, надбудова, приміщення корабля, відгородження, цистерни, погреби, арсенали, прилади, майно, запасні частини, інструменти, пристрої тощо призначаються в завідування осіб, визначених згідно з розписом із завідувань, огляду та перевірки зброї і технічних засобів.

Розпис із завідувань, огляду і перевірки зброї та технічних засобів складається з особливою ретельністю. На кораблі не повинно бути жодної безгосподарної речі.

402. За утримання зброї і технічних засобів бойової частини (служби) відповідає командир бойової частини (начальник служби), а у підрозділах бойових частин (служб) - командири і старшини цих підрозділів.

У тому разі, коли технічні засоби належать до завідування й обслуговуються особовим складом однієї бойової частини (служби), а використовуються для потреб інших бойових частин (служб), то командири останніх подають запит на їх використання командирові бойової частини (начальникові служби), до завідування підпорядкованого особового складу якого належать технічні засоби.

403. У бойових частинах (службах) ведуться загальні відомості обліку (книги обліку), в яких зазначаються прізвища осіб, до завідування яких належать зброя, боєприпаси, технічні засоби, корпусні конструкції, пристрої, засоби забезпечення живучості корабля та захисту особового складу корабля, запасні частини, інструмент, пристосування тощо.

Облік здійснюється в підрозділах (групах, батареях, командах, відділеннях). Загальна відомість обліку (книгу обліку) затверджується командиром бойової частини, начальником служби.

Командири бойових частин і начальники служб повинні контролювати правильність заповнення загальних відомостей обліку (книг обліку), які ведуться в бойових частинах і службах, а також їх відповідність корабельному розпису із завідувань, огляду і перевірки зброї та технічних засобів.

404. На бойових постах складається опис усього обладнання та майна, яке міститься на бойовому посту, і визначаються місця розташування та зберігання табельного майна.

У разі призначення нового командира бойового поста він приймає обладнання та майно бойового поста згідно з цим описом.

405. Табельне майно бойових постів використовується тільки за прямим призначенням.

Для навчання особового складу правилам використання табельного майна виділяється майно поза табелем постачання корабля, яке заноситься до книги обліку і з дозволу командира корабля зберігається на кораблі.

406. Корабельне майно перевіряється не рідше одного разу на рік. Для проведення перевірки наказом командира корабля (командира з'єднання кораблів) призначається комісія для його перевірки.

Перевірка проводиться за табелями і нормами постачання корабля майном. Одночасно комісією перевіряється стан корабельного майна та порядок його зберігання.

Акт перевірки корабельного майна затверджується командиром корабля. У разі виявлення фактів нестачі призначається службове розслідування з притягненням до відповідальності винних осіб.

407. Зброя, технічні засоби, прилади, засоби забезпечення живучості корабля та захисту особового складу, які належать до завідування матросів, старшин, мічманів та офіцерів, повинні мати документацію (паспорт, формуляр тощо), а також інструкції з використання (експлуатації).

Особи, які мають завідування, відповідають за утримання та збереження своїх завідувань. Вони зобов'язані: досконало знати обладнання та правила використання своїх завідувань, утримувати їх у справному стані, чистоті та готовності до дії; стежити за тим, щоб усі технічні засоби, які належать до завідування, використовувалися відповідно до вимог інструкцій; у разі виявлення несправностей уживати заходів щодо їхнього усунення і провести після усунення несправності випробування технічного засобу в дії.

408. Особи (офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом), що мають завідування, з метою підвищення рівня особистої підготовки повинні вести робочі зошити, до яких записуються технічні дані, схеми, ескізи тощо, які розкривають особливості конструкції, а також причини поломок і несправностей зброї та технічних засобів, які належать до завідування.

409. Особи, до завідування яких належать установки, механізми, прилади, зобов'язані: перед введенням у дію установки, механізму, приладу впевнитися в їхній справності, особисто готувати їх до роботи і бути присутніми під час введення в дію; стежити за роботою, у разі виявлення несправностей уживати заходів щодо усунення несправностей або вивести несправну установку, механізм, прилад з дії з обов'язковою доповіддю про це своєму командирові (начальникові); після виведення з дії несправної установки, механізму, приладу знайти причину несправності, усунути її, привести механізм, установку, прилад у готовність до подальшої роботи, про що доповісти своєму командирові (начальникові); вимагати від осіб, які обслуговують установку, механізм, прилад, виконання вимог інструкцій з експлуатації; одержувати матеріали, необхідні для догляду за зброєю та технічними засобами, які належать до завідування, стежити за їх витратою за призначенням, своєчасно в установленому порядку списувати й поповнювати відповідно до норм.

410. Особи, до завідування яких належать корабельні приміщення, відповідають за: їхній стан; справність дверей, люків, горловин, кришок вентиляційних шахт, ілюмінаторів та задрайок; наявність і порядок зберігання табельного майна; чистоту та внутрішній порядок; своєчасне вентилювання приміщень, справність електричного освітлення, електричних механізмів і розподільних пристроїв; виконання вимог щодо запобігання аварійним пошкодженням; справний стан засобів боротьби за живучість корабля; організацію прибирання приміщень після закінчення занять та робіт; за положенням згідно з інструкцією про утримання корабля заборотної арматури, електророзподільних пристроїв, механізмів, систем тощо, які розміщені в приміщенні згідно з інструкцією про утримання корабля.

411. Після закінчення робочого дня особа, до завідування якої належить корабельне приміщення, зобов'язана особисто оглянути та перевірити стан трюмів, положення заборотної арматури, електророзподільних пристроїв, механізмів, які працюють, систем тощо, щоб унеможливити надходження в приміщення заборотної води, виникнення пожежі та небезпечної концентрації шкідливих речовин (газів).

Якщо під час робочого дня в приміщенні проводилися роботи, то особа, до завідування якої належить приміщення, повинна відразу після закінчення робіт у присутності виконавців оглянути місця проведення робіт.

Про результати огляду особа, до завідування якої належить приміщення, після закінчення робочого дня доповідає своєму безпосередньому начальникові.

412. Особи, до завідування яких належать службові приміщення корабля, в яких розміщуються командні пункти, засоби спостереження та зв'язку, штурманське обладнання, електростанції (джерела електроенергії), головні та допоміжні механізми тощо, повинні стежити за тим, щоб після закінчення робочого дня ніхто не залишався в приміщенні, крім осіб чергової та вахтової служб і осіб, які мають спеціальний дозвіл командира бойової частини, начальника служби із зазначенням, до якого часу будуть проводитися додаткові заняття або роботи, а також, щоб приміщення були перевірені черговим корабля.

413. Особовий склад, до завідування якого належать переносні частини озброєння, засоби забезпечення живучості корабля, ключі від спеціальних клапанів (затоплення та зрошення погребів тощо), індивідуальні засоби захисту, а також запасні частини, інструменти, приладдя, прилади тощо, зобов'язаний зберігати їх у спеціально призначених для цього місцях і використовувати тільки за призначенням.

414. На кораблі до всіх приміщень, які замикаються, у будь-який час доби має забезпечуватися доступ.

До замків від цих приміщень мають бути 2 комплекти ключів. На підводному човні, крім того, мають бути 2 комплекти ключів до замків приводів кінгстонів, клапанів вентиляції та аварійних засувок цистерн головного баласту, а також перших та других запорів систем загальнокорабельної та спеціальної вентиляції.

415. Перший комплект ключів від приміщень та приводів, які зачиняються, в робочий час знаходиться в осіб, до завідування яких належать ці приміщення та приводи.

На надводному кораблі наказом командира корабля визначається перелік приміщень, ключі першого комплекту від яких після закінчення робочого часу особи, до завідування яких належать приміщення, здають черговому корабля або черговому бойової частини (служби). Ці ключі зберігаються на спеціальних дошках, що замикаються.

У разі вибуття особового складу підводного човна до берегових приміщень ключі першого комплекту здаються особами, до завідування яких належать приміщення, черговому підводного човна, який зберігає їх у спеціальній скриньці, що замикається.

Про приймання та видачу ключів першого комплекту робиться запис у журналі обліку приймання та видачі ключів.

416. Другий комплект ключів від приміщень та приводів, які замикаються, зберігається на надводному кораблі на головній корабельній дошці, на підводному човні в спеціальній скриньці, установленій на центральному посту. Головна корабельна дошка та спеціальна скринька з ключами другого комплекту замикаються, опечатуються, охороняються та передаються під час зміни чергової та вахтової служб.

Ключ від замка головної корабельної дошки зберігається в опечатаному пеналі в командному пункті енергетики та живучості. Відповідає за його збереження черговий електромеханічної бойової частини надводного корабля.

На підводному човні ключ від спеціальної скриньки з другим комплектом ключів зберігається в опечатаній шкатулці на центральному посту. Відповідає за його збереження черговий підводного човна.

417. За наявність ключів першого комплекту і їх відповідність замкам на дверях приміщень та приводах, які замикаються, відповідають командири підрозділів, до завідування яких ці приміщення (приводи) належать.

За видачу, використання та зберігання ключів другого комплекту від приміщень та приводів, які замикаються, відповідає помічник командира корабля. Ці ключі за відповідними сигналами видаються спеціально призначеним особам.

Корабельні погребі для збереження боєприпасів

418. На кораблі відповідно до визначених вимог обладнуються погребі для зберігання боєприпасів.

За обладнання погребів та зберігання боєприпасів відповідає командир корабля.

За організацію обліку, отримання (здавання) на корабель (з корабля) боєприпасів, їх розміщення на кораблі та охорону, а також додержання правил відчинення (зачинення) погребів відповідає старший помічник (помічник) командира корабля.

419. Особи, до завідування яких належать погребі, призначаються наказом командира корабля і відповідають за ведення обліку, зберігання та збереження боєприпасів, а також за стан обладнання погребів. Цим наказом також визначаються порядок приймання (здавання) боєприпасів та порядок зберігання ключів від погребів.

420. Відмикання (замикання) погребів на кораблі здійснюється: особами, до завідування яких належать погребі, за відповідними сигналами та для виконання робіт, перевірок, оглядів; дозорними погребів під час обходу погребів.

421. Перший комплект ключів від закритих погребів з боєприпасами зберігається в сейфах (металевих скриньках), які зачиняються, опечатуються печаткою дозорних погребів і охороняються. Ці сейфи (металеві скриньки) розміщуються: на надводному кораблі в приміщенні чергового корабля; на підводному човні на центральному посту.

Ключі від замків цих сейфів (металевих скриньок) зберігаються: на надводному кораблі у дозорних погребів; на підводному човні у чергового торпедиста.

422. Другий комплект ключів від погребів з боєприпасами зберігається: на кораблях 1-го і 2-го рангів у відповідних командирів бойових частин у сейфах (металевих скриньках), які замикаються та опечатуються їх печатками; на кораблях 3-го і 4-го рангів - у офіцерів, до завідування яких належать погребі з боєприпасами.

423. Детонатори на всіх кораблях зберігаються в спеціальних сейфах (металевих скриньках) в арсеналах, а на кораблях, де немає арсеналів, - у каюті командира корабля. Сейфи опечатуються печатками відповідних командирів бойових частин (командирів (старшин) команд на кораблях 3-го і 4-го рангів). Ключі від сейфів зберігаються в командира корабля.

Зберігання на кораблі стрілецької зброї та боєприпасів до стрілецької зброї

424. Облік і зберігання на кораблі стрілецької зброї та боєприпасів до неї здійснюються у порядку, визначеному Міністром оборони України.

У з'єднаннях кораблів відповідно до чинних інструкцій, ураховуючи конструктивні особливості кораблів та особливості корабельної служби, розробляються додаткові інструкції з організації обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів до неї, які затверджуються командиром з'єднання кораблів.

425. На кораблях стрілецька зброя та боєприпаси до неї зберігаються в арсеналах або спеціально обладнаних приміщеннях. Двері арсеналів та приміщень для зберігання зброї і боєприпасів до неї обладнуються надійними замками, електрозвуковою та світловою сигналізацією, яка виводиться до приміщення чергового корабля і має дублююче живлення від автономного джерела живлення. Біля арсеналів виставляються озброєні вахтові.

Боєприпаси до стрілецької зброї зберігаються окремо від стрілецької зброї у спеціально обладнаних приміщеннях або окремих металевих скринях.

426. На підводних човнах стрілецька зброя зберігається у металевих шафах або ставницях, боєприпаси до неї - у сейфах, які розміщуються в одному з відсіків. Металеві шафи, сейфи та ставниці надійно закріплюються, обладнуються замками, електрозвуковою та світловою охоронною сигналізацією, яка виводиться до центрального поста підводного човна, опечатуються особами, до завідування яких належать шафи, сейфи та ставниці, і здаються під охорону особам чергової та вахтової служб підводного човна.

427. За обладнання арсеналів і спеціальних приміщень для зберігання стрілецької зброї та боєприпасів до неї та їх зберігання відповідає командир корабля.

За організацію обліку, приймання (здавання) на корабель, видачі (приймання) особовому складу корабля стрілецької зброї та боєприпасів до неї, а також за охорону і додержання правил відмикання (замикання) арсеналів і спеціальних приміщень відповідає старший помічник (помічник) командира корабля.

428. Особа, до завідування якої належить корабельний арсенал, й особи, відповідальні за збереження боєприпасів, призначаються наказом командира корабля і відповідають за ведення обліку, зберігання, видачу та приймання стрілецької зброї і боєприпасів до неї, а також за стан обладнання арсеналів (спеціальних приміщень). Цим наказом визначаються також порядок відчинення арсеналів і спеціальних приміщень, порядок зберігання ключів тощо.

429. Перший комплект ключів від корабельного арсеналу, ставниць зі стрілецькою зброєю зберігається в сейфі чергового корабля в металевому тубусі, опечатаному печаткою особи, до завідування якої належить корабельний арсенал. Черговому корабля забороняється видавати ключі від арсеналу іншим особам, крім особи, до завідування якої належить корабельний арсенал.

Перший комплект ключів від приміщень та скринь (шаф), де зберігаються боєприпаси до стрілецької зброї, зберігається в сейфі чергового корабля в металевому тубусі, опечатаному печаткою особи, відповідальної за збереження боєприпасів.

430. Другий комплект ключів від корабельного арсеналу та ставниць зі зброєю зберігається в сейфі командира корабля в металевому тубусі, опечатаному печаткою особи, до завідування якої належить корабельний арсенал.

Другий комплект ключів від приміщення та скринь (шаф), де зберігаються боєприпаси до стрілецької зброї, зберігається в сейфі командира ракетно-артилерійської бойової частини корабля в металевому тубусі, опечатаному печаткою особи, відповідальної за збереження боєприпасів.

431. Третій комплект ключів від корабельного арсеналу, ставниць зі зброєю зберігається у таємній частині корабля в металевому тубусі, опечатаному печаткою особи, до завідування якої належить корабельний арсенал.

Третій комплект ключів від приміщення та скринь (шаф), де зберігаються боєприпаси до стрілецької зброї, зберігається в таємній частині корабля в металевому тубусі, опечатаному печаткою особи, відповідальної за збереження боєприпасів.

432. Ключі від корабельного арсеналу та ставниць зі зброєю за наказом командира корабля видаються черговим корабля тільки особі, до завідування якої належить корабельний арсенал. Ключі від приміщень та скринь (шаф), де зберігаються боєприпаси до стрілецької зброї, за наказом командира корабля видаються черговим корабля тільки особі, відповідальній за збереження боєприпасів. Відчинення корабельного арсеналу та спеціальних приміщень та скринь (шаф), де зберігаються боєприпаси до стрілецької зброї, здійснюється за письмовим наказом командира корабля особою, до завідування якої належать корабельний арсенал, та особами, відповідальними за збереження боєприпасів, в присутності чергового корабля.

433. Особи добового наряду, які несуть вахту (чергування) озброєними, перед розводом добового наряду в установленому порядку отримують у корабельному арсеналі зброю та боєприпаси до неї, а після закінчення добового наряду здають зброю до корабельного арсеналу.

Під час несення добового наряду стрілецька зброя та боєприпаси до неї, які отримані особами добового наряду чергової та вахтової служб корабля, зберігаються в приміщенні чергового надводного корабля (у центральному посту підводного човна) в окремих металевих скринях (шафах, ставницях), які замикаються, опечатуються печаткою чергового корабля, охороняються і

видаються (приймаються) у встановленому порядку черговим корабля під час чергової зміни озброєних осіб чергової і вахтової служб.

434. Контроль за обліком, зберіганням, видачею (здаванням) та організацією охорони стрілецької зброї та боєприпасів до неї, які отримані в корабельному арсеналі особами добового наряду чергової і вахтової служб корабля, а також шабел (палашів) для асистентів прапорноносця покладається на старшого помічника (помічника) командира корабля.

Огляд корабля

435. Огляд корабля проводиться з метою перевірки бойової готовності, стану зброї, технічних засобів, корабельних пристроїв, засобів забезпечення живучості корабля, а також підготовки особового складу до дій за бойовими корабельним розписами та бойовими інструкціями. Огляд проводиться командиром з'єднання кораблів та командиром корабля.

436. Спеціальні (інспекторські) огляди кораблів проводяться особами, які призначаються Міністром оборони України та Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України під час інспектування (перевірки) з'єднання кораблів.

437. Огляд корабля призначається заздалегідь, порядок і час проведення огляду зазначаються в плані, який оголошується особовому складу корабля для проведення підготовки корабля до огляду.

438. Огляд корабля може проводитися раптово. У цьому разі план огляду корабля оголошується особовому складу безпосередньо перед проведенням огляду.

439. Огляд корабля починається шиккуванням особового складу за сигналом "Великий збір". Потім подається сигнал "Слухайте всі" і вахтовий офіцер (черговий корабля) подає команду "Корабель - до огляду".

За сигналом "Виконавчий" особовий склад корабля займає свої місця згідно з розписом з бойової тривоги. Командири бойових частин, начальники служб, командири відсіків підводних човнів та командири підрозділів прибувають на свої командні пункти (до своїх відсіків).

Для проведення огляду корабля відкриваються всі приміщення корабля, в них забезпечується добре освітлення, знімаються чохла зі зброї, підготовлюються до роботи технічні засоби, розгортаються засоби боротьби за живучість корабля, підготовлюється до перевірки документація та виконуються інші необхідні заходи.

Під час зустрічі особи, яка проводить огляд, командир корабля подає йому добову відомість та супроводжує його під час проведення огляду. Якщо огляд проводиться командиром корабля, то його зустрічає і супроводжує старший помічник (помічник) командира корабля.

440. Під час стоянки в пункті базування план огляду корабля може передбачати обхід корабля з метою перевірки стану зброї, технічних засобів, засобів забезпечення живучості, утримання приміщень, перевірки підготовленості особового складу методом опитування обов'язків чи шляхом проведення

контрольних навчань, а також стройовий огляд особового складу та опитування його щодо скарг і заяв.

441. Під час проведення спеціального (інспекторського) огляду, як правило, призначається вихід корабля в море для виконання корабельної бойової вправи з фактичним застосуванням зброї й перевіркою дій особового складу з імітацією бойових пошкоджень корабля в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження.

442. Особа, яка проводить огляд, прибуває на корабель у супроводі спеціалістів різних напрямків, яких відрекомендовують особовому складу.

Командир бойової частини, начальник служби після прибуття на командний пункт бойової частини (служби) або у приміщення, що належить до завідування підпорядкованого особового складу, спеціаліста, який бере участь у проведенні огляду корабля, повинен відрекомендуватися йому і виконувати всі його вказівки стосовно перевірки зброї, технічних засобів, засобів забезпечення живучості та підготовки особового складу бойової частини (служби) відповідно до затвердженого плану огляду корабля.

На підводному човні особу, яка здійснює огляд корабля, у разі прибуття її до відсіку зустрічає командир відсіку.

443. Для опитування особового складу щодо скарг та заяв особовий склад корабля шикується в місцях, зазначених командиром корабля. Опитування офіцерів, мічманів, старшин та матросів проводиться окремо.

Опитування здійснюється начальником, який проводить огляд корабля.

444. Після закінчення огляду подається сигнал "Слухайте всі" і вахтовий офіцер (черговий корабля) подає команду "Відбій".

За сигналом "Виконавчий" зброя та технічні засоби приводяться в початкове положення, приміщення зачиняються, освітлення вимикається.

Особовий склад корабля залишає свої бойові пости і командні пункти за командою "Від місць відійти".

Після закінчення огляду корабля особою, яка здійснювала огляд, проводиться його розбір, де оголошується підсумкова оцінка й указуються недоліки. Розбір огляду здійснюється за участю командирів бойових частин та начальників служб.

Після цього командирами бойових частин та начальниками служб проводиться з особовим складом підлеглих підрозділів розбір огляду.

Усі недоліки, виявлені під час проведення огляду корабля, заносяться до журналу бойової підготовки корабля, а основні з них указуються в наказі по кораблю (з'єднанню кораблів) із зазначенням термінів усунення та повторної перевірки за участю осіб, які проводили огляд корабля.

Якщо огляд корабля проводився командиром з'єднання кораблів або старшим начальником, то після усунення виявлених недоліків командир корабля повинен доповісти йому за підпорядкованістю про усунення недоліків.

Огляди бойових частин, служб

445. Огляд бойової частини, служби проводиться командиром корабля, командиром бойової частини, начальником служби або офіцерами штабу з'єднання кораблів, які призначаються командиром з'єднання кораблів.

446. Основною метою огляду є перевірка: стану зброї, технічних засобів та корабельних пристроїв; утримання приміщень, палуб і надбудови; умов життя і побуту особового складу, а також його підготовки до дій згідно з повсякденними корабельними розписами.

Командиром корабля може проводитися огляд усіх бойових частин і служб або деяких з них. Про готовність до огляду командири бойових частин і начальники служб доповідають старшому помічникові (помічникові) командира корабля, а на підводному човні командири відсіків доповідають і на центральний пост.

447. Огляд бойової частини (служби) починається шикуванням особового складу в призначеному місці. Після цього особовий склад займає свої місця згідно з розписом із завідувань, огляду і перевірки зброї та технічних засобів і готує матеріальну частину до огляду.

Після прибуття до приміщення особи, яка проводить огляд бойової частини (служби), старший подає команду "Струнко" й доповідає про готовність до огляду.

Якщо особа, яка проводить огляд, звертається до будь-кого з присутніх у приміщенні, то той, до кого звернулися, повинен відрекомендуватися, назвати свою посаду (бойовий номер), військове звання та прізвище і відповісти на всі поставлені запитання.

448. Результати огляду бойової частини (служби) заносяться до журналу бойової підготовки бойової частини (служби).

Особою, яка здійснювала огляд, проводиться розбір, де оголошується оцінка і вказуються виявлені недоліки.

Заступники командира з'єднання кораблів, помічник командира з'єднання кораблів з живучості, флагманські спеціалісти, начальники служб з'єднання кораблів мають право відповідно до своїх обов'язків проводити планові огляди кораблів, бойових частин (служб).

Корабельні роботи

449. Корабельні роботи виконуються особовим складом з метою підтримання в належному стані зброї, технічних засобів, засобів боротьби за живучість корабля, приміщень, корпусних конструкцій, верхньої палуби, надбудови. Корабельні роботи зазначаються у добовому плані корабля і проводяться у час, визначений розпорядком дня.

450. Термінові роботи проводяться на кораблі з дозволу старшого помічника командира корабля в будь-який час доби під безпосереднім керівництвом і за участю помічника командира корабля, командирів бойових частин та начальників служб.

451. Розподіл загальнокорабельних робіт між бойовими частинами та службами, контроль за якістю і своєчасним виконанням робіт покладається на помічника командира корабля.

Керівництво роботами, які виконуються в бойових частинах та службах, покладається на командирів відповідних бойових частин, начальників служб і командирів підрозділів.

452. У разі службової потреби у роботах бойової частини або служби може брати участь особовий склад інших бойових частин та служб, який на час виконання робіт підпорядковується керівникові робіт. У кожному такому разі рішення про призначення на роботу до іншої бойової частини або служби приймається старшим помічником (помічником) командира корабля.

453. Якщо робота на кораблі виконується групою осіб, то призначається керівник робіт, який відповідає за організацію, якісне та своєчасне виконання роботи, безпеку виконавців і підтримання порядку на своїй ділянці роботи. Якщо робота доручається окремим виконавцям, то кожний з них підпорядковується особі, яка віддала наказ (розпорядження) про виконання цієї роботи.

Після закінчення робіт керівник повинен перевірити повноту та якість виконання робіт і доповісти особі, яка віддала наказ (розпорядження) про виконання цих робіт.

454. Особи, до завідування яких належать окремі пристрої, механізми та прилади, повинні брати участь у роботах, які виконуються в їх завідуваннях. Офіцери (мічмани, старшини) призначаються керівниками робіт, які виконуються в їх завідуваннях.

455. Призначення особового складу на роботи проводиться під час проведення розводу за участю всього особового складу, за винятком осіб, відсутніх через поважні причини (чергування, вахта, відпустка, перебування в госпіталі тощо). Для розводу на роботи особовий склад за командою "Малий збір" шикується за бойовими частинами та службами. Командири підрозділів перевіряють додержання встановленої форми одягу та присутність у строю підлеглих.

456. Керівництво розводом особового складу на корабельні роботи покладається на помічника командира корабля. Спочатку здійснюються призначення осіб для виконання загальнокорабельних робіт, потім для виконання робіт у бойових частинах і службах.

Безпосередньо перед виконанням робіт командири підрозділів проводять інструктаж виконавців робіт щодо виконання вимог безпеки.

457. Розподіл особового складу на загальнокорабельні роботи та облік розподілу здійснюються помічником командира корабля, який повинен погоджувати призначення на загальнокорабельні роботи особового складу бойових частин (служб) з відповідними командирами бойових частин (начальниками служб).

458. Призначення особового складу на роботи за межами корабля, якщо вони не пов'язані з підтриманням боєздатності корабля, здійснюється тільки за наказом командира з'єднання кораблів.

Прибирання на кораблі

459. Для підтримання відповідно до санітарно-гігієнічних вимог чистоти і порядку на кораблі у час, визначений за корабельним розпорядком дня, проводяться великі та малі прибирання.

На кораблі спеціально обладнуються місця для зберігання інвентарю та матеріалів для проведення прибирання.

Обов'язки всього особового складу корабля під час проведення прибирань зазначаються у розписі з прибирання.

Особи, які призначені керівниками прибирань, відповідають за якісне і своєчасне проведення прибирань. У разі відсутності на прибиранні через поважну причину призначеного керівника, за якісне і своєчасне проведення прибирання відповідає заступник керівника прибирання.

460. Розписом з прибирання передбачається прибирання всіх приміщень корабля, палуб, надбудов, бортів, трюмів, відгороджень, дверей, люків тощо.

Під час проведення прибирання кожний прибиральник забезпечується інвентарем та матеріалами для прибирання.

На всіх об'єктах прибирання прикріплюються таблички встановленого зразка із зазначенням керівника прибирання, його заступника та прибиральників.

461. Велике прибирання проводиться під час стоянки корабля в пункті базування за корабельним розпорядком дня, а в морі на ходу корабля - за вказівкою командира корабля.

Під час великого прибирання, яке проводиться у суботу та напередодні святкових днів, на кораблі виконується: миття всіх корабельних приміщень, включаючи настил, переділки, стелю, меблі, обладнання тощо; миття верхньої палуби, бортів, трапів, надбудови, труб, щогл, катерів та шлюпок; чищення зброї, обслуговування (за потребою) боєприпасів та технічних засобів; прибирання трюмів; винесення із приміщень постільних речей, обмундирування й особистих речей матросів та старшин строкової служби, їх огляд, витрушування та провітрювання; перевірка правильності укладки корабельного майна та спорядження; профілактична дезінфекція місць загального користування (умивальників, душових, гальюнів тощо); дезінсекція та дератизація окремих приміщень корабля, які проводяться в плановому порядку.

Обсяг та перелік заходів, які повинні виконуватися під час проведення великого прибирання корабля, можуть бути залежно від погодних умов (дощ, сніг тощо) змінені старшим помічником (помічником) командира корабля. За несприятливих погодних умов, як правило, прибирання проводиться тільки у внутрішніх приміщеннях корабля.

Після закінчення великого прибирання старший помічник командира корабля разом з помічником командира корабля, начальником медичної служби й головним боцманом обходять корабель, перевіряють якість прибирання і доповідають про результати командирові корабля.

Якщо старший помічник командира корабля визначить, що окремі приміщення корабля або відсіки підводного човна прибрані незадовільно, то призначається додатковий час для продовження прибирання.

462. Малі прибирання на кораблі проводяться відповідно до розпорядку дня тричі на добу (зранку, перед обідом, увечері).

Перелік і послідовність заходів, які виконуються під час проведення малого прибирання, визначаються керівником прибирання або його заступником.

463. Під час стоянки корабля на швартовах (якорі, бочці) побутове сміття виноситься на берег й складається в спеціально обладнаних місцях чи зсипається в призначені для цього контейнери або на баржу, пришвартовану до борту корабля. У відкритому морі побутове сміття спалюється в спеціальних печах (топках) або збирається в контейнери.

464. Приміщення корабля, в яких протягом робочого дня проводилися роботи або заняття, одразу ж після їхнього закінчення приводяться в порядок учасниками цих занять або виконавцями робіт.

Підтримання чистоти і порядку у відсіках підводних човнів та приміщеннях малих надводних кораблів на час відсутності на кораблі частини особового складу, який розміщується у приміщеннях пункту базування, здійснюється особами чергової та вахтової служб.

465. Приміщення для зберігання продуктів, камбузи, умивальники, гальюни, душові, лазні, пральні тощо, а також сміттєві рукави утримуються в чистоті та періодично дезінфікуються.

466. Приміщення корабля (міждонні простори, коридори гребних валів, відгородження тощо), які не потребують щоденних прибирань, прибираються за вказівкою командирів відповідних бойових частин, начальників служб.

467. У неробочий час та в нічні години чистота і порядок у корабельних приміщеннях, а також у місцях загального користування підтримується особами чергової та вахтової служб.

Контроль за чистотою і порядком на кораблі покладається на чергового корабля.

Утримання пірсів, причальних стінок та акваторій

468. Утримання та прибирання пірсів, причальних стінок, закріплених за кораблем, а також очищення акваторії від плавучого сміття у місці стоянки корабля покладається на особовий склад корабля.

469. Пірси, причальні стінки та акваторії у місці стоянки корабля повинні утримуватися в належному стані, що забезпечує пожежну безпеку і запобігає забрудненню довкілля. Для цього необхідно: систематично очищати їх від сміття, не накопичувати легкозаймистих матеріалів на пірсах та причальних стінках, а біля бортів кораблів не допускати плівки, яка свідчить про наявність у воді нафтопродуктів; не загороджувати під'їзних шляхів до пірса, причальної стінки, де стоїть корабель і розташовані засоби гасіння пожежі, які потрібно утримувати в справному стані; для куріння відводити спеціальні місця, обладнані контейнерами з водою для недопалків та сірників, а також

вогнегасниками; прийняття і здавання кораблем рідкого палива здійснювати тільки біля спеціально обладнаних пірсів та причальних стінок, не допускаючи попадання палива в забортну воду; на кораблі та на березі утримувати в справному стані технічні засоби та пристрої, призначені для очищення і збирання води, забрудненої нафтопродуктами, та інших забруднених рідин.

470. Під час стоянки корабля в пункті базування особовому складу дозволяється розпалювати відкритий вогонь на пірсі та причальній стінці, здійснювати на них електрозварювальні і газозварювальні роботи тільки в спеціально обладнаних місцях з додержанням правил пожежної безпеки.

471. Забороняється відкачувати з корабля за борт мазут, дизельне паливо, мастила або емульсії, утворені на їхній основі, інші легкозаймисті рідини, забруднювати акваторію зливними водами, побутовим сміттям, відходами їжі тощо.

472. Командири (начальники) усіх ступенів повинні вживати дійових заходів щодо запобігання забрудненню моря та акваторії рейду (бухти) шкідливими для здоров'я людей та морських організмів речовинами, зливними водами, побутовим сміттям, відходами їжі тощо.

Командир корабля персонально відповідає за порушення особовим складом корабля вимог щодо запобігання забрудненню моря та акваторії рейду (бухти).

473. Забезпечення корабля баржами (плавучими ємностями) для відкачування води, забрудненої нафтопродуктами, контейнерами для складання побутового сміття на причальних стінках і їх очищення, утримання під'їзних шляхів, берегових засобів гасіння пожежі, обладнання місць для куріння, забезпечення виконання електрогазозварювальних робіт тощо покладаються на командирів берегових баз і начальників постачальних підрозділів центрального підпорядкування.

Розділ 12

Корабельні правила

Правила поведінки особового складу на кораблі

474. Особовий склад корабля повинен знати й додержуватись таких правил поведінки на кораблі: підійматися на корабель чи сходити з нього лише по призначених для цього трапах (сходнях); по трапах (сходнях) і проходах корабля рухатися швидко, енергійно, не зупиняючись; за тривогою рухатися до носа корабля по правому борту, до корми корабля - по лівому борту; на верхній палубі та в надбудовах перебувати лише в місцях, спеціально визначених наказом командира корабля; не розмовляти без службової потреби з особами, які виконують службові обов'язки, щоб не відвертати їхньої уваги; якщо це не стосується власних службових обов'язків, не вмикати, не вимикати та не перемикають будь-які прилади, системи тощо; не сідати та не спиратися на кришки вентиляційних шахт, кожухи, леєрні загородження, планшири, кнехти тощо; купатися за бортом корабля лише у визначений час, входити у воду та виходити з неї під час купання лише в зазначених місцях; виконувати команди, що подаються свистком або голосом; не лягати на ліжку у верхньому одязі або

взутті, не чистити брудне обмундирування або взуття в житлових приміщеннях; підтримувати чистоту в їдальні та інших місцях загального користування; прати білизну (робочий одяг) тільки в зазначених місцях у час, передбачений розпорядком дня, не полоскати випрані речі з бортів, трапів, шлюпок; сушити білизну (робочий одяг) після прання в сушарнях або на верхній палубі в місцях, спеціально визначених для цього; не викидати за борт сміття, не зливати воду, забруднену пально-мастильними матеріалами; не приносити на корабель спиртних напоїв, наркотичних препаратів, не приймати їх від інших осіб і не вживати; не грати в азартні ігри або ігри, що принижують людську гідність.

475. На кораблі особовому складу без попереднього дозволу або наказу прямого начальника, а також вахтового офіцера (чергового корабля) забороняється: ходити по зовнішніх трапах, сідати в шлюпки або використовувати рятувальні засоби, підійматися на щогли, спускатися за борт корабля; розмовляти з особами, які перебувають на березі, на кораблях (плавучих засобах), розташованих поруч, або на кораблях (плавзасобах), що проходять мимо; відкривати ілюмінатори на ходу корабля або вночі; без дозволу командира корабля вносити на корабель або передавати з корабля будь-які предмети, в тому числі й особисті речі; ловити рибу з борту корабля або плавучих засобів, що пришвартовані до борту корабля, а також з причальної стінки, пірса тощо, біля яких стоїть корабель; передавати коку для приготування на камбузі продукти, куплені на березі або отримані від будь-кого; тримати будь-які інструменти, пристосування, матеріали, предмети обмундирування та особистого вжитку в безпосередній близькості від механізмів, приводів, паропроводів, електричних розподільчих пристроїв, вентиляційних систем тощо, а також прилаштовувати будь-що до електричних кабелів, трубопроводів, механізмів.

476. Курити на кораблі, а також користуватися сірниками, запальничками дозволяється лише в спеціально призначених та обладнаних місцях, розташування яких указується в наказі командира корабля.

Курити на кораблі не дозволяється, якщо не дано окремого дозволу (команди), під час проведення оглядів корабля (бойових частин, служб), оголошення тривоги, проведення навчань, тренувань, занять, під час виконання авральних робіт, а також під час несення служби корабельних нарядів, перебуваючи на посту.

На ходовому містку курити дозволяється командирові корабля, а також іншим особам після отримання персонального дозволу командира корабля або старшого на ходовому містку.

На підводному човні в надводному положенні курити, а також користуватися сірниками, запальничками дозволяється лише в огороженні бойової рубки, не виходячи на відкриту палубу.

477. Особи, призначені на корабель, а також особи, які тимчасово прибули на корабель, повинні отримати інструктаж з правил поведінки на кораблі і неухильно їх додержуватись.

478. Речі (предмети) перед винесенням з корабля (внесенням на корабель) оглядаються вахтовим офіцером (черговим корабля). Офіцери, мічмани, старшини та матроси доповідають вахтовому офіцерові (черговому корабля) для чого ці речі (предмети) виносяться з корабля (вносяться на корабель). Посилки, отримані особовим складом, вносяться на корабель після відкриття їх на березі одержувачем, перевірки відсутності в них речей (предметів), які забороняється вносити на корабель, а також зіпсованих харчових продуктів.

479. У разі внесення на корабель старшиною або матросом строкової служби коштовної речі, яка отримана у посилці чи куплена на березі, про це доповідається вахтовому офіцерові (черговому корабля), черговому бойовій частини (служби) і робиться запис у спеціальному журналі, де зазначаються характерні ознаки коштовної речі (заводський номер, рік виготовлення, колір, розмір тощо).

480. Особовому складу дозволяється тримати на кораблі фотоапарати, магнітофони, радіоприймачі, переносні телевізори, друкарські машинки та іншу оргтехніку лише з дозволу командира корабля.

Особи, які отримали дозвіл, повинні зареєструвати особистий фотоапарат, магнітофон, радіоприймач, переносний телевізор, друкарську машинку та іншу оргтехніку у старшого помічника командира корабля. Для зберігання цих речей (предметів) призначається спеціальне приміщення й організовується видача для особистого користування в установлений час.

481. Предмети спортивного екіпірування також зберігаються в окремому приміщенні і видаються особовому складу в дні проведення спортивно-масових заходів, а також для прання, сушіння, підгонки в час, передбачений розпорядком дня.

482. Утримувати на кораблі тварин та птахів можна лише з дозволу командира корабля за умов забезпечення їх необхідним харчуванням та доглядом і відсутності негативного впливу їх утримання на повсякденну діяльність і відпочинок екіпажу.

Правила користування корабельними катерами та шлюпками

483. На кожний катер (шлюпку) на кораблі наказом командира корабля призначається командир катера (шлюпки) та старшина катера (шлюпки). Командиром катера (шлюпки) призначається офіцер, який має допуск до самостійного управління катером (шлюпкою). Він зобов'язаний стежити за справністю, укомплектованістю та належним утриманням катера (шлюпки). Старшиною катера (шлюпки) призначаються мічман чи старшина, який пройшов спеціальну підготовку і має допуск до самостійного управління катером (шлюпкою).

Допуск осіб до самостійного управління катером (шлюпкою) здійснюється наказом командира корабля. Особам, допущеним до самостійного управління, видаються відповідні посвідчення.

484. Старшина катера (шлюпки) відповідає за: утримання катера (шлюпки) у справному стані та чистоті; збереження обладнання та майна. Про всі виявлені

несправності, необхідність фарбування чи ремонту він доповідає офіцерові, до завідування якого належить катер (шлюпка).

Особовий склад, призначений на шлюпку веслярами, підпорядковується командирові шлюпки.

485. Під час перебування шлюпки біля пристані (на березі) з дозволу командира шлюпки старшина та веслярі шлюпки можуть відлучитися. У цьому разі на шлюпці залишається вахтовий, який повинен знати, де перебувають старшина та веслярі шлюпки.

486. Катери (шлюпки) відправляються з корабля лише за наказом командира корабля, старшого помічника командира корабля, вахтового офіцера (чергового корабля).

487. Катери (шлюпки) не повинні перевантажуватися. Для всіх катерів (шлюпок) визначається вантажність та місткість пасажирів за різним станом погодних умов. Ці дані позначаються на катерах у рубці, на шлюпках - на внутрішньому боці транцевої дошки.

За дотримання норм вантажності та місткості пасажирів відповідає старший на катері (шлюпці), а у разі відправлення катера (шлюпки) від борту корабля - вахтовий офіцер (черговий корабля).

488. Під час плавання шлюпки під вітрилом, а також під час буксирування особовий склад розміщується на днищі (на рибинах).

Катер (шлюпка) у разі відправлення з корабля повністю споряджається табельним майном.

489. Перед відправленням катера або шлюпки вахтовий офіцер (черговий корабля) повинен переконатися: перед відправленням шлюпки - у повній кількості веслярів, наявності засобів сигналізації, ліхтаря та рятувальних засобів; перед відправленням катера - у справності ходових вогнів і повному спорядженні пальним, водою, протипожежним майном, засобами сигналізації і рятувальними засобами.

У разі відправлення катера (шлюпки) за межі гавані (рейду) вахтовий офіцер (черговий корабля) повинен переконатися, що командир та старшина катера (шлюпки) повністю усвідомили поставлене перед ними завдання, а також у справності корпусу та механізмів катера (шлюпки), у наявності компаса, карти або схеми району, дрека з дректовом, комплекту сигнальних ракет.

У цьому разі на катер призначаються сигнальник і радист з рацією.

490. Старшина катера (шлюпки), на якому перебувають офіцери, подає команду на відхід від борту корабля за наказом старшого з них і з дозволу вахтового офіцера. У разі відсутності на катері (шлюпці) офіцерів команда на відхід від борту корабля подається за наказом вахтового офіцера (чергового корабля).

491. У разі прибуття на катер (шлюпку) або сходження з нього адміралів, генералів і офіцерів старшина катера (шлюпки) подає команду "Струнко" і прикладає праву руку до головного убору. Після подання цієї команди присутні на шлюпці продовжують сидіти й зберігають тишу. У разі присутності на катері (шлюпці) старшого начальника команда "Струнко" не подається.

Особовий склад, який перебуває на катері (шлюпці), виконує військове привітання за командою старшого з присутніх "Струнко, рівняння праворуч (ліворуч)". За цією командою всі повертають голови в сторону начальника, а адмірали, генерали, офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, крім цього, прикладають руку до головного убору. Для виконання військового привітання особи, які перебувають на малих катерах (на всіх шлюпках), з місць не встають. На шлюпках, які йдуть на веслах, веслярі за командою для виконання військового привітання виконують команду "Сушити весла".

Під час буксирування, на змаганнях, у разі значного хвилювання моря тощо військове привітання не виконується.

Під час здійснення управління катером старшинами катерів військове привітання не виконується.

492. Після відходу катера (шлюпки) від трапа (стілки, пристані) і під час руху за маршрутом старшина катера (шлюпки) стежить за зовнішнім станом катера (шлюпки), за положенням прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України на флагштоку та за тим, щоб за бортом не було кранців, кінців тощо.

493. Під час руху катера (шлюпки) командир катера (старшина шлюпки) суворо додержується вимог документів із запобігання зіткненню суден у морі, а також виконує вказівки вахтового офіцера (чергового корабля), які отримані під час приготування до відправлення катера (шлюпки).

Старшина катера (шлюпки) додержується всіх вимог безпеки, стежить за змінами метеорологічної обстановки і вживає відповідних заходів у разі зміни погоди.

494. У випадку аварії катера (шлюпки) командир та старшина катера (шлюпки) за допомогою радіо чи візуальних засобів зв'язку негайно доповідають про це на ближчий береговий пост (корабель), керують боротьбою з аварією та вживають усіх можливих заходів для врятування особового складу.

У темний час доби катери (шлюпки) несуть встановлені вогні.

Командир катера (старшина шлюпки) повинен надавати допомогу іншим катерам (шлюпкам), що зазнали лиха, та людям, які потребують порятунку.

495. Під час здійснення обходу корабля, який стоїть на якорі, проти руху годинникової стрілки катер (шлюпка) повинен прокладати свій курс на такій відстані від корабля, щоб зустрічні катери (шлюпки), які обходять корабель за рухом годинникової стрілки, змогли вільно пройти між ним і кораблем, тобто катери (шлюпки) у цьому випадку повинні розходитися лівими бортами.

496. За безпеку плавання катера (шлюпки) відповідає старший з присутніх на ньому офіцерів корабельного складу, а в разі їхньої відсутності - командир (старшина) катера (шлюпки).

497. Старшина катера (шлюпки) у разі отримання з корабля, повз який катер (шлюпка) проходить, наказу підійти до його трапа або борту повинен виконати наказ, доповісти вахтовому офіцеру корабля, з якого надійшов наказ підійти, про своє завдання і надалі діяти за його вказівками.

Старшина катера (шлюпки) одразу ж після повернення до борту свого корабля доповідає вахтовому офіцерові про всі випадки затримки на маршруті і їх причини.

498. Катери (шлюпки), що перебувають на ходу, несуть прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Прапор на катері (шлюпці) підіймається перед відходом від борту корабля чи пристані та опускається (незалежно від часу доби) після приходу катера (шлюпки) до місця призначення.

На катерах та шлюпках, які йдуть на веслах, прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України підіймається на кормовому флагштоку.

У разі буксирування декількох шлюпок прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України підіймається лише на кінцевій шлюпці. На шлюпках, які йдуть під вітрилами, прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України прикріплюється до задньої шкаторини біля нок-бензельного кута (на двощоглових шлюпках підіймається на гроті, на однощоглових - на фоку).

На корабельній шлюпці прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України не підіймається, якщо шлюпку відправлено для рятування людини, яка впала за борт. Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України піднімається після підняття людини в шлюпку.

499. Усім катерам та шлюпкам присвоюються розпізнавальні знаки, які наносяться на катерах у рубці, а на шлюпках - на внутрішньому боці транцевої дошки. На зовнішньому боці транцевої дошки та носовій частині обох бортів корабельних катерів і шлюпок прикріплюються корабельні флюгарки, форма, розміри і розфарбування яких визначається штабом з'єднання кораблів за погодженням з Головним штабом Головного командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

500. Катери (шлюпки) не слід без необхідності залишати біля трапів корабля. У разі перебування на шлюпці двох або більше веслярів вона протягується та ставиться на бакштов або, якщо не отримано особливого наказу, міститься на траверзі корабля.

Під час стоянки корабля на відкритому рейді уночі, а також з погіршенням погоди катери (шлюпки) піднімаються на борт корабля або відправляються до гавані (до закритого місця стоянки).

Під час стоянки корабля в закритих бухтах, гаванях у темний час доби дозволяється залишати на воді лише необхідну кількість шлюпок, у цьому разі вахтовим офіцером перевіряється їх кріплення та організовується постійний нагляд за ними.

Правила безпеки на кораблі

501. Правила безпеки на кораблі неухильно дотримуються всім особовим складом і служать для запобігання нещасним випадкам, пошкодженням зброї та технічних засобів, псуванню корабельного майна, обладнання тощо. Командири бойових частин (підрозділів) та начальники служб повинні забезпечувати дотримання правил безпеки підлеглим особовим складом під

час виконання робіт, проведення практичних занять, тренувань, навчань тощо як під час перебування корабля в плаванні, так і під час стоянки в пункті базування та перебування корабля в ремонті (у доку).

502. Контроль за додержанням правил безпеки на кораблі покладається на старшого помічника (помічника) командира корабля, а на підводному човні - і на командирів відсіків.

У разі виявлення порушення правил безпеки, необхідно вжити негайних заходів щодо усунення порушень і доповісти про це за підпорядкованістю, щоб порушення правил безпеки не сталися вдруге.

503. До небезпечних робіт, які виконуються на кораблі, належать: вибухопожежонебезпечні роботи; навантаження й розвантаження босприпасів; вантажопідіймальні роботи; роботи з електрообладнанням; роботи із системами, які перебувають під тиском; роботи із забортною арматурою; водолазні роботи; роботи, які можуть призвести до виникнення на кораблі великого крену (диференту); роботи з отруйними та небезпечними для здоров'я особового складу речовинами, газами тощо; роботи з акумуляторами; роботи в обтічниках (контейнерах) антен гідроакустичних станцій (комплексів); роботи в цистернах та спеціальних герметичних відгородженнях; роботи, які виконуються на висоті та за бортом корабля.

504. З метою додержання правил безпеки перед початком робіт проводиться інструктаж виконавців робіт. Про виконання небезпечних робіт робиться запис у вахтовому журналі, де зазначається, за чий наказом та дозволом проводяться роботи, безпосередній керівник роботи, кількість особового складу, призначеного для виконання роботи, проведення інструктажу та інші відомості.

505. Запобіжні пристрої, якими обладнуються технічні засоби корабля (запобіжні клапани, регулятори тощо), а також вимірювальні прилади, що мають контрольну стрілку максимального навантаження, повинні утримуватися справними і постійно перевірятися в терміни, зазначені в керівних документах.

506. Для запобігання травматизму особового складу таблички з надписами "Не чіпати. Небезпечно для життя" вивішуються на кораблі: у місцях, де можливе доторкання людей до механізмів та пристроїв, які перебувають під небезпечною для життя електричною напругою, ці місця огорожуються; під час ремонту механізмів, трубопроводів, арматури на клапанах, які від'єднують їх від ділянок, де зберігається тиск, у цьому випадку необхідно стежити за тим, щоб клапани були закриті, а кінці труб надійно заглушені; біля дверей, люків, горловин, лазів відсіків та цистерн під час проведення їх випробування повітряним тиском. Зазначені таблички вивішуються також в інших місцях за рішенням керівника робіт або за наказом старшого помічника (помічника) командира корабля.

Під час проведення робіт ніхто, крім безпосереднього керівника робіт, не має права знімати або переставити в інше місце таблички з надписом "Не чіпати. Небезпечно для життя".

507. За стан вантажопідіймальних пристроїв корабля та допуск особового складу до їх самостійного обслуговування відповідає помічник командира корабля. Він повинен раз на рік організувати в установленому порядку перевірку вантажопідіймальних пристроїв корабля.

На крани, стріли, шлюпбалки, талі тощо наносяться надписи із зазначенням вантажопідіймальності і дати чергової перевірки.

508. У місцях виконання вантажопідіймальних робіт на кораблі виставляються вахтові з метою попередження про небезпеку особового складу, який не бере участі в проведенні робіт.

Забороняється перебувати під вантажем, який підіймається або опускається. У темний час доби місце виконання вантажопідіймальних робіт добре освітлюється, а керівник робіт забезпечується надійним зв'язком з кранівником і виконавцями робіт (стропальниками). Під час підймання (опускання) вантажу використовуються спеціальні команди: "Віра" - підймання; "Майна" - опускання; "Стоп" - повна зупинка. Команда "Стоп" виконується незалежно від того, ким вона була подана.

Забороняється перебування в небезпечній близькості від тросів та якірних ланцюгів, які вибираються або стравлюються, тощо.

509. Перед виконанням роботи на висоті керівник роботи зобов'язаний: переконатися в надійності технічних засобів для підймання людей; отримати дозвіл від вахтового офіцера (чергового корабля) на підймання виконавця робіт на необхідну висоту; повідомити осіб, до завідування яких належать антени, висувні пристрої та пристрої, що обертаються, про виконання робіт на висоті для недопущення несанкціонованого увімкнення (приведення в дію) зазначених антен та пристроїв.

Під час проведення виконавцем роботи на висоті необхідно стежити, щоб інструменти та деталі обладнання були прикріплені шкертами. Зв'язок з виконавцем робіт на висоті підтримується голосом.

510. Під час виконання робіт за бортом корабля, виконавець робіт, який перебуває у колиці, забезпечується рятівним жилетом і обв'язується страховим кінцем. Спуск людини за борт у колиці здійснюється з дозволу вахтового офіцера (чергового корабля). Призначений для спускання колицки матрос (старшина) повинен перебувати на місці спускання колицки до закінчення роботи та підймання виконавця робіт на верхню палубу. Під час виконання роботи він підтримує зв'язок голосом з виконавцем робіт і виконує його вказівки щодо переміщення колицки.

511. Під час обслуговування тралів та лотів, виконання скидання мін, проведення тренувань та бойових навчань особовий склад забезпечується рятівними жилетами та користується спеціальними стропами для запобігання падінню за борт (змиву хвилею).

512. Водолазні роботи на кораблі виконуються відповідно до вимог керівних документів.

Під час проведення водолазних робіт біля підводної частини корабля категорично забороняється: запускати насоси заборотної води; виконувати вибухові роботи; умикати гідроакустичні станції та працювати на них; продувати баластні цистерни та інші пристрої стисненим повітрям; повертати лінії валів; висувати, убирати й випробовувати рульові пристрої, які є під водою. Якщо через умови обстановки виникає необхідність виконання зазначених дій під час проведення водолазних робіт, то вживаються всі можливі заходи щодо забезпечення безпеки водолаза.

513. Перед проведенням робіт на електричних механізмах та пристроях необхідно переконатися, що вони знеструмлені на час проведення робіт. Виконання робіт на електричних механізмах та пристроях (світильники, коробки, щити, мережі тощо), які перебувають під напругою, забороняється. Перед увімкненням потужних радіолокаційних станцій та інших корабельних джерел випромінювання надвисокої частоти в повсякденних умовах особовий склад завчасно виводиться з ділянок верхньої палуби та надбудов, де йому може загрожувати опромінювання. Забороняється торкатися до працюючих антенних пристроїв.

514. На кораблях дозволяється використовувати тільки переносні лампи із запобіжними сітками та електроінструмент із живленням від корабельної мережі з напругою не більше 27 вольт. На кораблях, де немає такої мережі, замість переносних ламп використовуються акумуляторні ліхтарі. Особовий склад, який працює з електрообладнанням у вологих приміщеннях корабля, забезпечується спеціальними гумовими рукавицями і калошами (гумовими чоботями).

515. Для роботи в корабельних акумуляторних ямах особовий склад забезпечується спеціальним одягом.

В акумуляторній ямі (відсіку) повинен міститися достатній запас нейтралізувальних речовин, які використовуються у разі попадання електроліту на тіло (обличчя, руки), одяг та взуття людини.

В акумуляторній ямі забороняється використовувати неізольовані інструменти і переносні лампи без запобіжних сіток з ізолювальним покриттям.

516. Перед спуском людей у паливні та мастильні цистерни, у цистерни головного баласту, міждонні простори та інші ізольовані безлюдні приміщення корабля ці приміщення ретельно вентилуються, після чого проводиться перевірка відсутності в їх повітрі шкідливих речовин (газів).

У термінових випадках і коли існує ймовірність, що склад повітря небезпечний для здоров'я людей, виконавці робіт повинні використовувати ізолювальні засоби захисту органів дихання.

В усіх випадках забороняється входити (спускатися) у зазначене приміщення (цистерну) одному або працювати в ньому без безперервного зв'язку з особою, яка страхує.

Особи, які працюють у небезпечних приміщеннях, обв'язуються кінцями для страховки, а нагорі перебуває спеціальний вахтовий для термінового підймання виконавця робіт у разі потреби чи виникнення небезпеки.

517. Під час прийняття на корабель та зберігання на ньому балонів із стисненим повітрям, киснем, ацетиленом та іншими газами виконуються такі вимоги: балони приймаються лише у разі наявності паспортів, клейма про їх випробування, запобіжних кілець та ковпаків, які захищають головки балонів від ударів; балони зберігаються на спеціальних стелажах і надійно закріплюються; забороняється зберігати в одному приміщенні балони з киснем та легкозаймистими газами, а також балони з газами, що утворюють у разі поєднання вибухові або вогненебезпечні суміші; забороняється зберігати балони в одному приміщенні з вибуховими та легкозаймистими матеріалами; приміщення, де зберігаються балони, повинні систематично вентилюватися, а балони - перевірятися на витікання; забороняється розміщувати балони поблизу нагрівальних приладів; необхідно вживати заходів щодо запобігання падінню балонів або ударам по них; забороняється змінювати встановлене пофарбування балонів; слід пам'ятати, що кисень та мастила можуть стати причиною вибуху та пожежі.

У кожному приміщенні, де зберігаються балони з газом, призначається особа, до завідування якої належатиме це приміщення. У її розпорядження призначається спеціальне спорядження (ключі, редуктори, пальники тощо).

518. Офіцери, мічмани, старшини корабля, до завідування яких належать вибухові, вогненебезпечні, отруйні речовини та агресивні рідини, відповідають за їхнє збереження та правильне використання.

Отруйні та інші речовини, небезпечні для здоров'я особового складу, зберігаються на кораблі в спеціально призначених для цього місцях у герметичній тарі, яка має попереджувальні написи.

Приміщення, де зберігаються отруйні технічні рідини, замикаються, опечатуються і здаються під охорону особам чергової та вахтової служб корабля.

519. У приміщеннях корабля, де є розкриті механізми, розібрана арматура парових систем, повітря високого тиску та інших технічних засобів, забороняється перебування особового складу без дозволу керівника робіт, а в разі його відсутності - чергового корабля, чергового бойової частини (служби). Перед розкриттям (розбиранням) механізмів, трубопроводів, цистерн і зняттям арматури корабля необхідно переконатися, що в них немає пари, газу (повітря) чи рідин під тиском.

520. Під час виконання особовим складом робіт в ізолювальних засобах захисту органів дихання необхідно виконувати такі вимоги: заздалегідь перевіряти справність ізолювальних засобів захисту органів дихання і працювати лише в справних; організувати зовнішнє та взаємне підстрахування виконавців робіт; підтримувати з виконавцями робіт постійний зв'язок; контролювати тривалість роботи з моменту підключення до ізолювальних засобів захисту, а

також виконувати всі інші вимоги безпеки залежно від умов та характеру роботи.

Зазначені вимоги необхідно виконувати під час проведення з особовим складом тренувань та навчань з фактичним використанням ізолювальних засобів захисту органів дихання.

521. Особовий склад, який перебував під час виконання робіт, проведення тренувань та навчань, ведення боротьби за живучість корабля тощо у середовищі, шкідливому для здоров'я, проходить медичне обстеження. Без проходження медичного обстеження призначення зазначеного особового складу у наряди на вахту, чергування та роботи не допускається.

522. Під час стоянки корабля біля пірса, стінки заводу або в доку сходні, трапи, докові риштування надійно закріплюються, бортові леєрні стояки та леєри утримуються справними. У темний час доби трапи добре освітлюються, а взимку - очищуються від льоду та снігу.

523. Перед виходом корабля в море всі предмети, які можуть зміститися (перекинутися) під час качки, надійно закріплюються, постійні та штормові леєри перевіряються та обтягуються, а їхні стояки закріплюються.

524. У морі за штормових умов і у разі обмерзання верхньої палуби особовий склад надіває рятівні жилети, а на малих кораблях та катерах з моменту виходу корабля в море особовий склад постійно перебуває у рятівних жилетах.

Швартовні команди перебувають у рятівних жилетах під час виконання своїх обов'язків незалежно від погоди.

525. Під час перебування підводного човна в надводному положенні в морі особовий склад виходить на місток та спускається в надбудову тільки з дозволу командира підводного човна (вахтового офіцера).

Вахтовий офіцер повинен знати кількість людей, які перебувають на містку або спустилися в надбудову.

Під час руху підводного човна в надводному положенні двері огороження бойової рубки утримуються зачиненими (закріпленими), а вихід особового складу за огороження бойової рубки забороняється.

Особовий склад швартовної команди, а також особи, призначені для виконання термінових (аварійних) робіт, під час виходу за огороження бойової рубки підводного човна обв'язуються спеціальними поясами з карабінами або кінцями для страхування, прикріпленими до огороження бойової рубки так, щоб у разі необхідності їх було легко віддати.

526. Термінові (аварійні) роботи у морі виконуються на верхній палубі лише з дозволу командира підводного човна і в присутності спеціально призначеного офіцера.

Перед виходом особового складу на верхню палубу для виконання робіт командиром підводного човна призначається курс та швидкість підводного човна з таким розрахунком, щоб заливання водою верхньої палуби було найменшим.

Особи, які отримали дозвіл для виходу на верхню палубу під час руху підводного човна у надводному положенні, повинні перебувати у рятувних жилетах і обв'язатися кінцями для страхування.

527. Особи, які тимчасово перебувають на кораблі, у тому числі й персонал заводів під час проведення ремонту корабля, мають бути ознайомлені старшим помічником командира корабля з правилами безпеки та неухильно додержуватися їх.

За безпеку осіб, які тимчасово перебувають на кораблі, відповідає командир корабля. Команди та особи, які тимчасово перебувають на кораблі, керуються Правилами тимчасового перебування на кораблі команд та осіб (додаток 8 до Положення).

Розділ 13

Повсякденне життя на кораблі

Розміщення особового складу на кораблі

528. Житлові приміщення на кораблі поділяються на каюти та кубрики (приміщення для команди).

У кожному корабельному житловому приміщенні призначається особа, до завідування якої належатиме це житлове приміщення.

529. Каюти, кубрики й місця, які пристосовані для житла, забезпечуються службою постачання корабля усім необхідним інвентарем (предметами побуту). Особи, до завідування яких належать житлові приміщення корабля, приймають інвентар (предмети побуту) за описом і несуть за нього матеріальну відповідальність. У разі зміни особи, до завідування якої належало житлове приміщення, інвентар (предмети побуту) приміщення передається новій особі, до завідування якої належатиме житлове приміщення, за актом через службу постачання корабля.

530. На надводних кораблях не дозволяється призначати під житло машинні та котельні відділення, спеціальні рубки (ходові, гідроакустичні, бойові, радіо та радіолокаційні), приміщення рульових машин, пральні, камбузи, хлібопекарні, комори та інші підсобні приміщення.

Кубрики та порядок, який у них підтримується

531. Матроси та старшини строкової служби, а також матроси, які проходять військову службу за контрактом, розміщуються в кубриках, розташованих поблизу бойових постів, за якими вони розписані згідно з корабельним розписом з бойової тривоги.

Старшини, які проходять військову службу за контрактом, також можуть розміщуватись у кубриках.

532. На кораблі встановлюються єдині для всіх матросів і старшин строкової служби, а також для матросів, які проходять військову службу за контрактом, правила зберігання предметів обмундирування, особистих і колективних речей, порядок заправлення ліжок тощо, які затверджуються командиром корабля.

533. Кубрики належать до завідування офіцерів чи мічманів корабля, які призначаються з урахуванням належності основної частини матросів і старшин, які проживають у кубрику, до бойової частини (служби) корабля. Крім того, із числа старшин, розміщених у кубрику, призначається старший приміщення, який повинен стежити за додержанням матросами та старшинами, розміщеними у кубрику, правил зберігання предметів обмундирування, особистих і колективних речей, порядку заправлення ліжок, а також підтриманням чистоти тощо.

534. У кубриках у всіх старшин та матросів повинні бути ліжка, рундуки, вішалки, стільці (банки), столи, а також шафи для зберігання посуду, скриньки для предметів для чищення взуття та обмундирування, зберігання ниток, гудзиків, матеріалу для прибирання тощо.

535. Протягом дня від підняття на кораблі прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України і до закінчення вечірньої перевірки особи чергової служби корабля повідомляють особовий склад, який перебуває в кубриках, про встановлену форму одягу.

Забороняється перебувати в житлових приміщеннях корабля у верхньому одязі, головних уборах, а також спати чи лежати на ліжках у невстановлений час.

Для відпочинку в ліжках у час, не передбачений за розпорядком дня, необхідно отримати дозвіл командира бойової частини або начальника служби корабля, про що повідомляється черговий бойової частини (служби) або черговий корабля (вахтовий офіцер).

536. У робочий час у кубрику корабля можуть перебувати лише матроси і старшини, які звільнені від занять і робіт з поважних причин (хвороба, підготовка до заступання на вахту й чергування, відпочинок після вахти та чергування тощо), про що в установленому порядку повідомляються особи чергової і вахтової служб.

537. У кожному кубрику оформляється наочна документація, до якої включаються опис інвентарю, що підлягає перевірці та передачі під час зміни осіб чергової служби, опис протипожежного та рятувального майна, схема розміщення особового складу в ліжках, правила складання та зберігання обмундирування, порядок заправлення ліжок, а також зазначаються посади, військові звання, прізвища та ініціали особи, до завідування якої належить кубрик, старшого кубрика та інші відомості (графіки несення чергової і вахтової служб тощо).

538. Кубрики матросів і старшин строкової служби, а також матросів, які проходять військову службу за контрактом, оформляються відповідним чином для створення належних умов для відпочинку. У разі можливості в кубриках встановлюються телевізори, відеоапаратура, розвішуються картини, забезпечується трансляція музичних і розважальних радіопередач, призначається місце для зберігання й читання газет, журналів тощо. Безпосереднє керівництво оформленням кубриків покладається на заступника командира корабля з виховної роботи.

На кораблі забороняється наклеювати будь-що на борти, двері, переділки, стелю.

Каюти, порядок їхнього розподілу та використання

539. Офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, у разі призначення на корабель, розміщуються в індивідуальних або спільних каютах. Старшини, які проходять військову службу за контрактом, розміщуються у каютах за можливості залежно від специфікації корабля. Якщо такої можливості немає, то вони розміщуються в кубриках або інших місцях, пристосованих для житлового використання.

Розподіл офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, по каютах здійснюється відповідно до посади, а якщо посади рівні, - з урахуванням військового звання і затверджується командиром корабля.

540. У разі тимчасового перебування офіцерів штабу з'єднання кораблів або вищого штабу на кораблі під час перебування корабля у морі за рішенням командира корабля і погодженням старшого начальника мічмани та старшини корабля можуть переводитися із займаних кают до кубриків, офіцери корабля - на їхні місця, а прибулим особам надаються каюти офіцерів, за винятком каюти командира корабля та кают, оснащених спеціальною технікою.

У разі постійного розміщення офіцерів штабу з'єднання на кораблі, в тому числі й під час стоянки корабля в пункті базування, розподіл кают за поданням командира корабля затверджує начальник штабу з'єднання кораблів.

541. Офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, незважаючи на їх розміщення в каюті (постійне чи тимчасове), зобов'язані: підтримувати в каюті загальний порядок, поважаючи працю прибиральників; виходячи з каюти, навіть на короткий час, вимикати освітлення, електроприлади та електронагрівальні прилади; не замикати каюту на ключ, якщо ілюмінатори в ній не зачинені; не замикати каюту на ключ на час оголошення тривоги та проведення оглядів корабля; перед сходженням з корабля оглянути каюту, задраїти ілюмінатори, вимкнути гучномовець корабельної радіотрансляції (якщо в каюті розміщується кілька осіб, то зазначені дії здійснюються останнім з них перед виходом з каюти для сходження з корабля).

542. Каюти і тимчасові приміщення, які займають офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, прибираються матросами згідно з розписом з прибирання.

543. Право входити до кают офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, крім осіб, які розміщуються в них, мають командир корабля, старший помічник (помічник) командира корабля, командир бойової частини (служби), прибиральники, та особи, що проводять огляди приміщень корабля.

У решті випадків, за винятком дій у разі отримання бойових та аварійних пошкоджень, для входу до каюти необхідно одержати дозвіл особи, яка розміщується в ній.

Порядок харчування старшин та матросів на кораблі

544. Старшини та матроси харчуються в їдальні особового складу. Для визначення черговості харчування (зміни) і місця харчування (столів) старшин та матросів складається розпис. Під час складання розпису ураховується, що особовий склад однієї команди (відділення) має приймати їжу в одній зміні.

545. У корабельному приміщенні для харчування особового складу в кожній зміні з числа старшин призначаються старші столів. Вони зобов'язані: перед прийманням їжі перевірити, що стіл підготовлений повністю, увесь посуд і столове приладдя чисті і розкладені на своїх місцях; під час харчування підтримувати встановлений порядок.

546. Приготування їжі на кораблі закінчується у призначений час.

До початку роздавання їжі начальником медичної служби разом з черговим корабля перевіряється її якість, здійснюється контрольне зважування порцій, а також перевіряється санітарний стан приміщення для харчування особового складу, столово-кухонного посуду та інвентарю.

Командиром корабля (за його дорученням старшим помічником (помічником) командира корабля чи заступником командира корабля з виховної роботи) щоденно перевіряється якість приготування їжі.

Записи про результати перевірок вносяться до книги обліку контролю за якістю приготування їжі.

547. У встановлений час з дозволу командира корабля черговим корабля (вахтовим офіцером) дається дозвіл видавати їжу. Частина їжі залишається для осіб чергової та вахтової служб і видається особовому складу після зміни зі служби (повернення з робіт).

Для осіб, які не з'явилися для харчування у зазначений у розпорядку дня час, їжа не залишається.

Їжа, залишена для осіб чергової і вахтової служб, зберігається на камбузі не більше двох годин і перед видачею проходить ретельну теплову обробку (кип'ятіння, підсмажування тощо).

Харчування осіб, які заступають на чергову та вахтову службу, організовується до видачі за розпорядком дня їжі матросам та старшинам з таким розрахунком, щоб особовий склад, який змінився з чергової і вахтової служби, харчувався разом з усіма в установлений час.

548. Якщо особовий склад корабля призначається на роботи поза місцем розташування корабля, і перевезення його для приймання їжі з місця виконання робіт до корабля і назад для продовження робіт недоцільне, то за рішенням командира корабля чи особи, що його заміщає, організовується доставка їжі, посуду та столового приладдя до місця проведення робіт або видається суха пайка.

Кают-компанія корабля

549. Кают-компанія на кораблі є приміщенням для колективного відпочинку, занять, нарад та загального столу офіцерів.

Першою особою в кают-компанії є старший помічник командира корабля, а в разі його відсутності - старший за посадою.

У тих випадках, коли в кают-компанії перебуває командир корабля або його прямі начальники, провідне положення належить їм.

550. Офіцери корабля організують у кают-компанії загальний стіл і обирають із свого складу відповідального за утримання столу в кают-компанії.

Відповідальний за утримання столу виконує свої обов'язки протягом трьох місяців, після закінчення терміну він має право відмовитися від переобрання або переобиратися. За рішенням офіцерів кают-компанії відповідальний за утримання столу може бути в будь-який час усунений від виконання обов'язків відповідального за утримання столу.

551. Відповідальний за утримання столу у кают-компанії має виконувати вказівки старшого помічника командира корабля та побажання офіцерів. Він відповідає за стан обладнання та інвентарю кают-компанії, керівництво вістовими, закупівлю додаткових напоїв та харчових продуктів (свіжих овочів, фруктів, ягід тощо) і організацію приготування їжі з них.

552. Для утримання столу кают-компанії під головуванням старшого помічника командира корабля і за участю офіцерів кают-компанії проводяться збори, на яких більшістю голосів вирішуються питання про виділення (не рідше рази на місяць) коштів із грошового забезпечення офіцерів.

Для допомоги відповідальному за утримання столу може обиратися касир.

553. На кораблі для приготування їжі офіцерам призначається окремий камбуз або частина загального камбуза.

Видача на камбуз додаткових харчових продуктів, придбаних на гроші, зібрані офіцерами корабля, здійснюється через помічника командира корабля (начальника служби постачання).

Їжа до столу подається матросами (вістовими), призначеними старшим помічником командира корабля.

554. Час харчування в кают-компанії за пропозицією старшого помічника командира корабля встановлюється командиром корабля. Ранковий чай (сніданок) починається після закінчення ранкового прибирання кают-компанії і закінчується за 15 хвилин до підняття прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, обід і вечеря - згідно з розпорядком дня, додаткова вечеря (вечірній чай) за загальним бажанням офіцерів - у час, погоджений зі старшим помічником командира корабля.

У вільний від занять і робіт час офіцерам, які харчуються в кают-компанії, може за їхнім бажанням подаватися чай, який також подається їм на ходу корабля після зміни з вахти.

555. Місця офіцерів за загальним столом у кают-компанії визначаються старшим помічником командира корабля.

Офіцери під час відвідування кают-компанії повинні бути в установленій формі одягу. Не дозволяється відвідувати кают-компанію у робочому одязі. Верхній одяг і головні убори залишаються в каютах або в роздягальні кают-компанії.

556. Якщо на кораблі не передбачено командирського салону, то командир корабля харчується в кают-компанії разом з офіцерами.

557. В окремих випадках з дозволу старшого помічника командира корабля до кают-компанії у позаслужбовий час можуть запрошуватися мічмани, старшини та матроси.

558. Якщо на кораблі є кают-компанія для мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, то загальний порядок у ній установлюється командиром корабля.

Допуск на корабель

559. Під час стоянки у пункті базування на швартовах (якорі, бочці) за додержання вимог допуску на корабель відповідає черговий корабля (вахтовий офіцер).

560. Офіцери, мічмани, старшини, які проходять військову службу за контрактом, із складу екіпажу корабля допускаються на корабель без перевірки документів. Командир вахтового поста біля вхідного трапа, верхній вахтовий на пірсі (причальній стінці), де стоїть підводний човен, вахтовий центрального поста підводного човна повинні знати в обличчя офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, із складу екіпажу корабля, а також знати їхні посади, прізвища, ім'я, по батькові. Якщо особи вахтової служби не знають в обличчя прибулого офіцера, мічмана або старшину, які проходять військову службу за контрактом, то вони повинні викликати чергового корабля (вахтового офіцера).

561. Старшини та матроси строкової служби, а також матроси, які проходять військову службу за контрактом, у разі їх повернення на свій корабель із звільнення, відпустки, госпіталю тощо пропускаються на корабель лише після перевірки документів.

562. Якщо на корабель прибувають командир з'єднання кораблів та старші начальники, то їх зустрічає командир корабля.

Військовослужбовці штабу з'єднання кораблів допускаються на корабель без перевірки документів, якщо черговий корабля (вахтовий офіцер) знає їх в обличчя, знає їхні посади та прізвища. У разі прибуття їх на корабель черговий корабля (вахтовий офіцер) повинен терміново доповісти командирові корабля і повідомити офіцера, до якого вони прибули.

563. На підводний човен під час відсутності на борту екіпажу з метою перевірки стану підводного човна та виконання обов'язків особами чергової та вахтової служб в будь-який час доби безперешкодно допускаються: командир з'єднання кораблів; начальник штабу з'єднання кораблів; заступники командира з'єднання кораблів; помічник командира з'єднання кораблів з живучості; командир підводного човна; старший помічник командира підводного човна; помічник командира підводного човна; командир електромеханічної бойової частини підводного човна; черговий з'єднання (групи) кораблів; помічник чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості.

564. Особи, які не входять до складу екіпажу корабля і складу з'єднання кораблів, допускаються на корабель лише з дозволу чергового корабля (вахтового офіцера), який викликається до майданчика біля вхідного трапа. Черговий корабля (вахтовий офіцер) повинен звернутися до прибулого за військовим званням і запитати: "Кому і як про вас доповісти?". Після перевірки документів, які посвідчують особу, і з'ясування мети прибуття черговий корабля (вахтовий офіцер) приймає рішення про допуск на корабель, доповідає старшому помічникові (помічникові) командира корабля або безпосередньо командирові корабля і робить запис у вахтовому журналі, де зазначає час, посаду, військове звання, прізвище й мету прибуття на корабель, і у супроводженні розсильного направляє прибулого до вказаної особи. Якщо службова особа, до якої прибули, відсутня на кораблі, то черговий корабля (вахтовий офіцер) повідомляє про це прибулого і за його проханням направляє його у супроводженні розсильного до старшого начальника, який має відповідні повноваження для вирішення службових питань.

565. Перебування на кораблі допущених за особистими справами старшин і матросів строкової служби дозволяється лише до 21-ї години. Офіцерам, мічманам, старшинам та матросам, які проходять військову службу за контрактом, дозволяється перебувати на кораблі до 23-ї години. Час перебування на кораблі сторонніх осіб може подовжуватися лише з дозволу командира корабля.

566. Робітники та службовці судноремонтних підприємств, представники промисловості допускаються на корабель лише за списками, які складаються керівником робіт (підприємством промисловості) і затверджуються командиром корабля, після перевірки заводської перепустки з фотокарткою. Прибулі реєструються у спеціальному журналі у чергового корабля або у бойових частинах, перепустки залишаються у чергового корабля (чергового підводного човна) до вибуття прибулих з корабля.

567. Делегації та представники іноземних держав допускаються на корабель лише з дозволу Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, про що заздалегідь повідомляються командир корабля та командир з'єднання кораблів. Командир корабля зустрічає делегацію або представників іноземних держав на борту свого корабля і віддає встановлені почесті. Черговий корабля (вахтовий офіцер) та інші особи чергової і вахтової служб повинні стежити, щоб разом з делегацією або представниками іноземних держав на корабель не проникли сторонні особи.

568. Відвідування корабля представниками телебачення, радіо, преси, духовенства та інших організацій дозволяється за заявкою, поданою до штабу з'єднання кораблів, про що повідомляється командир корабля, і здійснюється лише за оформленим списком.

569. Допуск на корабель родичів, які прибули з інших місцевостей для відвідування матросів і старшин строкової служби, а також матросів, які

проходять військову службу за контрактом, здійснюється тільки з дозволу командира корабля.

Зустріч на кораблі особового складу з прибулими родичами відбувається у спеціально призначеному приміщенні. Командир підрозділу, де служить матрос або старшина строкової служби, до якого прибули родичі, повинен познайомитися з прибулими.

Якщо матрос або старшина строкової служби, а також матрос, який проходить військову службу за контрактом, служить на підводному човні, то зустріч з прибулими родичами відбувається у спеціально призначеному приміщенні на березі.

Прибулих на зустріч родичів попереджають, що приносити на корабель недоброякісні продукти, спиртні напої, лікувальні препарати або наркотичні речовини не дозволяється.

Черговий корабля (вахтовий офіцер), командир підрозділу підлеглого, до якого прибули родичі, повинні проявити до них повагу та увагу, і повідомити про відвідувачів заступника командира корабля з виховної роботи.

570. У дні відзначання державних свят і важливих подій державного та військового значення та в дні річних свят корабля з дозволу командира з'єднання кораблів може організовуватись вільне відвідування корабля мешканцями міста.

Вільне відвідування корабля Військово-Морських Сил може організовуватись і під час дружнього візиту корабля Військово-Морських Сил до порту (морської бази) іноземної держави з дозволу Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України та після погодження з органами влади держави, яка приймає корабель.

У цьому разі командир корабля діє за спеціальною інструкцією, зі змістом якої повинні ознайомитися відповідальні особи іноземної держави, що забезпечують безпеку корабля, який прибув з дружнім візитом.

За організацію вільного відвідування корабля відповідає старший помічник (помічник) командира корабля.

Вільне відвідування корабля здійснюється за визначеним маршрутом. Під час вільного відвідування корабля перевірка будь-яких документів не проводиться, двері приміщень, до яких дозволяється доступ, відчиняються, двері приміщень, до яких доступ не дозволяється, зачиняються і перебувають під наглядом особового складу корабля.

Розділ 14

Звільнення особового складу корабля на берег

Загальні положення

571. Сходження офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, звільнення старшин і матросів строкової служби і матросів, які проходять військову службу за контрактом, з корабля на берег здійснюється відповідно до вимог Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України.

Організація оповіщення офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову

службу за контрактом, та оголошення сигналів у гарнізоні для термінового повернення особового складу з берега на корабель повинна забезпечувати встановлену бойову готовність корабля.

572. Після сходження офіцерів, мічманів і старшин, які проходять військову службу за контрактом, звільнення старшин та матросів з корабля на берег особовим складом, який залишається на кораблі, забезпечується виконання заходів щодо екстреного приготування корабля до бою та походу, відходу від пірса (причальної стінки) з метою розосередження кораблів, а також заходів щодо боротьби за живучість корабля.

573. Сходження офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, а також звільнення особового складу з корабля на берег здійснюється з дозволу старшого на рейді чи командира з'єднання кораблів (в одиночному плаванні - командира корабля).

У разі необхідності зазначеними службовими особами може заборонятися сходження та звільнення на берег особового складу корабля.

574. Якщо матроси та старшини строкової служби, а також матроси, які проходять військову службу за контрактом, звільняються з корабля у межі гарнізону, то вони одержують записки про звільнення, а у разі вибуття за межі гарнізону вони одержують відпускні квитки.

575. Звільнення особового складу проводиться в дні та години, зазначені у розпорядку дня.

Через поважні причини командир корабля може дозволити сходження на берег офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом, а також звільнення окремих старшин і матросів строкової служби та матросів, які проходять військову службу за контрактом, в інший час.

576. У корабельній канцелярії (або у чергового корабля) повинна бути книга з адресами військовослужбовців корабля, які мають квартири на березі.

577. Перед сходженням з корабля офіцери, мічмани та старшини, які мають підлеглих, повинні на час своєї відсутності залишати заступників.

Сходження на берег офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом

578. Норми сходження на берег офіцерів, мічманів, старшин, які проходять військову службу за контрактом, устанавлюються командиром з'єднання кораблів, а під час перебування корабля в одиночному плаванні - командиром корабля.

Норма сходження на берег визначається з урахуванням умов плавання та обстановки (підвищена готовність, особливості бойової підготовки, стоянка на відкритому рейді тощо) і не повинна перевищувати двох третин загальної кількості офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом.

579. З метою постійного та повноцінного забезпечення бойової готовності корабля на час відсутності на кораблі (сходження на берег, відпустка тощо) командира корабля та командира електромеханічної бойової частини їх

заміщують відповідні офіцери, підготовлені та допущені за наказом командира з'єднання кораблів до виконання обов'язків зазначених осіб.

У разі сходження з корабля на берег командира корабля замість нього, як правило, залишається старший помічник (помічник) командира корабля.

580. Офіцери, мічмани й старшини, які проходять військову службу за контрактом, у разі отримання права сходження на берег, вибувають з корабля у робочі дні згідно з корабельним розпорядком дня (який має відповідати розпорядку дня в гарнізоні) після закінчення занять, навчань та робіт, а у вихідні і святкові дні - згідно з графіком, затвердженим командиром корабля. Військовослужбовець, який вибуває на берег, повинен отримати дозвіл свого безпосереднього начальника і повідомити про це чергового корабля (вахтового офіцера).

581. Офіцери та мічмани, які зійшли на берег, повинні прибути на корабель за 30 хвилин до підймання Прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, якщо не було встановлено іншого терміну, а старшини, які проходять військову службу за контрактом, - до початку ранкового прибирання. Про своє повернення з берега вони повідомляють чергового корабля і доповідають безпосередньому начальникові.

582. Командир корабля вибуває на берег з дозволу свого безпосереднього начальника.

У разі сходження з корабля командира з'єднання кораблів замість нього залишається заступник командира з'єднання кораблів, начальник штабу з'єднання кораблів або командир флагманського корабля (один з командирів інших кораблів).

583. Порядок сходження на берег офіцерів, мічманів, старшин, які проходять військову службу за контрактом, штабу з'єднання кораблів, якщо штаб розміщується на кораблі, визначається начальником штабу з'єднання кораблів.

Звільнення на берег старшин та матросів строкової служби, а також матросів, які проходять військову службу за контрактом

584. Старшини та матроси строкової служби, а також матроси, які проходять військову службу за контрактом, якщо вони не мають дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на чергове звільнення, користуються правом звільнення з корабля. Звільнення здійснюється у такій черговості і за такими нормами, щоб це не призвело до зниження рівня бойової готовності корабля.

Норма звільнення матросів і старшин строкової служби та матросів, які проходять військову службу за контрактом, установлюється командиром з'єднання кораблів (командиром корабля в одиночному плаванні). Ця норма не повинна перебільшувати 30 % від загальної кількості матросів і старшин строкової служби та матросів, які проходять військову службу за контрактом, що перебувають на кораблі.

585. Старшини та матроси в робочі дні звільняються після закінчення вечері, у вихідні дні - після закінчення обіду або вечері.

Термін повернення на корабель установлюється старшим на рейді (командиром з'єднання кораблів), в одиночному плаванні - командиром корабля.

Звільнення проводиться по черзі, яка встановлюється командирами відділень, а в командах - командирами (старшинами) команд.

586. Старшини та матроси можуть звільнитися на берег на ніч, в окремих випадках - тільки з дозволу командира корабля і лише в пунктах базування Військово-Морських Сил.

Старшини та матроси, звільнені на берег на ніч, прибувають на корабель до початку ранкового прибирання.

587. За дозволом на звільнення старшини і матроси строкової служби та матроси, які проходять військову службу за контрактом, звертаються до свого безпосереднього начальника.

Командирами відділень заздалегідь подаються за підпорядкованістю списки матросів та старшин, які отримали від них дозвіл на звільнення, для запису в книзі обліку звільнених.

Записи про звільнених у книзі обліку звільнених підписуються командиром підрозділу або командиром бойової частини (начальником служби), а на малих кораблях - помічником командира корабля.

588. За наказом старшого помічника (помічника) командира корабля виділяються необхідні плавучі засоби для перевезення звільнених на берег. У разі відсутності корабельних транспортних засобів за заявкою старшого помічника (помічника) командира корабля плавучі засоби виділяються старшим на рейді.

589. За 15 хвилин до сходження на берег або відправлення катерів (шлюпок) за командою чергової (вахтової) служби всі, хто звільняється, шикуються у призначеному місці.

Командири (старшини) команд перевіряють зовнішній вигляд, встановлену форму одягу тих, хто звільняється, знання ними правил виконання військового вітання, поведінки на березі та в громадських місцях. Після чого звільненим видаються записки про звільнення, а командири (старшини) команд доповідають черговому корабля (вахтовому офіцерові) про готовність особового складу до звільнення.

Матроси та старшини, звільнені на берег, повинні мати при собі військові квитки та записки про звільнення.

590. Старший помічник (помічник) командира корабля або за його дорученням черговий корабля (вахтовий офіцер) оголошує звільненим на берег час повернення на корабель, час відходу катерів (шлюпок), розпорядження командира корабля стосовно звільнення, місцеві громадські правила та звичаї, санітарний стан порту або пункту, а також характер сигналів про негайне повернення на корабель.

591. Посадка на катери, шлюпки або рух на берег по сходнях починається за командою чергового корабля (вахтового офіцера) "Звільнені, на берег (у катер,

шлюпку) марш". Посадка звільнених на плавучі засоби здійснюється під керівництвом вахтового офіцера.

Катери та шлюпки зі звільненими відходять від корабля за наказом вахтового офіцера точно в призначений час.

592. Під час розміщення екіпажу корабля у приміщеннях берегової бази шикування особового складу здійснюється в приміщеннях команди.

Звільнення здійснюється відповідно до Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України під керівництвом чергового казарми, ним же приймаються матроси та старшини, які повертаються зі звільнення.

593. Старшини і матроси, які повернулися з берега на корабель, шикуються на верхній палубі за бойовими частинами та службами. Для їхнього приймання і перевірки черговим корабля (вахтовим офіцером) викликаються з підрозділів особи, які призначені для забезпечення звільнення та приймання особового складу.

Зазначені особи перевіряють старшин та матросів, прибулих з берега, приймають від них записки про звільнення, роблять запис про їх прибуття у книзі обліку звільнених, і доповідають черговому корабля (вахтовому офіцерові) про результати перевірки. Після чого з дозволу чергового корабля (вахтового офіцера) прибулі відправляються до житлових приміщень.

594. Під час стоянки корабля на швартовах матроси та старшини після прибуття на корабель особисто доповідають черговому корабля (вахтовому офіцеру) про прибуття, здають записки про звільнення особам, які забезпечують звільнення та приймання особового складу, потім відправляються до житлового приміщення і доповідають своєму безпосередньому начальникові.

595. Після закінчення терміну повернення звільнених на корабель черговий корабля (вахтовий офіцер) доповідає командирові корабля та черговому з'єднання кораблів.

Звільнення особового складу корабля у відпустку

596. Звільнення особового складу корабля у відпустку здійснюється протягом року в такій черговості, щоб це не призводило до зниження бойової готовності корабля та якості бойової підготовки.

597. На кораблі (з'єднанні кораблів) складається річний план відпусток особового складу. У плані зазначаються строки відпусток офіцерів, мічманів та старшин, які проходять військову службу за контрактом.

598. Звільнення у відпустку командирів кораблів та їхніх старших помічників (помічників) здійснюється за наказом командира з'єднання кораблів. Інші офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, звільняються у відпустку за наказом командира корабля, а на кораблях 3-го і 4-го рангів - за наказом командира дивізіону кораблів.

599. На час звільнення у відпустку командира корабля його обов'язки за наказом командира з'єднання кораблів виконуються старшим помічником

(помічником) командира корабля, який повинен мати допуск до самостійного управління кораблем.

Офіцер, призначений тимчасово виконувати обов'язки старшого помічника (помічника) командира корабля, повинен мати допуск до самостійного виконання його обов'язків.

600. Старшини та матроси строкової служби, які мають право на відпустку, звільняються за клопотанням своїх начальників за наказом командира корабля.

601. У разі звільнення у відпустку старшини чи матроса строкової служби та термін більше ніж три доби він повинен здати командирові відділення або командирові (старшині) команди особисті речі на зберігання. Інвентарні речі здаються до служби постачання корабля.

602. Безпосередні начальники повинні своєчасно підготувати старшин та матросів до звільнення у відпустку, подбати про оформлення їхніх документів і забезпечення підлеглих належним постачанням, перевірити форму одягу та речі відпускників, а також проінструктувати їх.

603. На кораблях 1-го і 2-го рангів забезпечення відправлення з корабля та посадки на транспортні засоби (потяг, тепловід, автотранспорт тощо) звільнених у відпустку покладається на помічника командира корабля, а на кораблях 3-го і 4-го рангів - на мічмана, який призначається командиром дивізіону кораблів.

604. Після прибуття з відпустки військовослужбовці повинні доповісти черговому корабля (вахтовому офіцерові) та безпосередньому начальнику (командиру підрозділу) про повернення з відпустки і про зауваження, отримані під час відпустки.

Відпускні квитки з відмітками, квитки на проїзд, квитанції про оплату здаються військовослужбовцями до канцелярії корабля.

Частина 4

Служба корабельних нарядів

Розділ 15

Чергування, вахта та наряди на роботу

Загальні положення про корабельні чергування і вахту

605. Чергування та вахта на кораблі належать до служби корабельних і спеціальних нарядів. Під спеціальним нарядом слід розуміти несення чергування особовим складом бойових частин та служб корабля на діючих комплексах озброєння, технічних засобах, механізмах та системах для забезпечення корабля безперебійним енергопостачанням, зовнішнім і внутрішнім зв'язком та спостереженням, для підтримання в готовності до використання засобів боротьби за живучість корабля, а також для підтримання бойової готовності корабля та його готовності до походу. Спеціальні наряди призначаються у бойових частинах та службах корабля.

606. В особливих випадках за наказом Головнокомандувача

Військово-Морських Сил Збройних Сил України на кораблі призначається

варта. Несення вартової служби на кораблі організовується відповідно до вимог Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

607. Чергування та вахта на кораблі призначаються на кожну добу. Особи, які призначені на чергування та вахту, складають добовий наряд корабля. Кількість осіб, які призначаються в добовий наряд, не повинна перевищувати однієї третини особового складу корабля.

608. Склад добового наряду, його спорядження, кількість постів і особливості несення чергової та вахтової служб, а також порядок його посилення за рахунок особового складу спеціальних нарядів визначається в наказі командира з'єднання кораблів (командира корабля). Табелі постів корабельного і спеціального чергування та вахти (додаток 9 до Положення) розробляється командиром корабля і затверджуються командиром з'єднання кораблів.

609. Організація служби корабельних нарядів покладається на помічника командира корабля, спеціальних нарядів - на командирів бойових частин та начальників служб. У з'єднанні кораблів 3-го і 4-го рангу організація служби корабельних нарядів покладається на одного з офіцерів управління дивізіону кораблів.

610. На ходу корабля чергова і вахтова служби корабля очолюються вахтовим офіцером.

Під час стоянки корабля на швартовах (бочці) чергова і вахтова служби корабля очолюються черговим корабля.

На підводних човнах та надводних кораблях 2-го і 3-го рангів під час стоянки на якорі чергова і вахтова служби корабля очолюються вахтовим офіцером.

611. Особовий склад, призначений у корабельні наряди (чергування та вахту), переходить у підпорядкування чергового корабля (вахтового офіцера).

Особовий склад бойової частини (служби), призначений у спеціальні наряди, підпорядковується черговому бойової частини (служби), який у свою чергу підпорядковується командирові бойової частини (начальнику служби).

Особовий склад, призначений у спеціальні наряди на командні пункти і бойові пости, що знаходяться у бойовій готовності, підпорядковується черговому корабля (вахтовому офіцерові) з питань управління кораблем, спостереження та застосування зброї.

Черговий надводного корабля та черговий низів надводного корабля мають право давати вказівки особам, які несуть службу спеціальних нарядів, з питань додержання корабельного розпорядку, чистоти приміщень, вимог щодо запобігання виникненню пожеж, затопленню приміщень, виникненню аварійних ситуацій зі зброєю.

612. Офіцери, мічмани, старшини та матроси корабля після підготовки та перевірки знань та навичок за наказом командира корабля (командира дивізіону кораблів 3-го і 4-го рангів) допускаються до самостійного несення служби корабельних та спеціальних нарядів.

613. Командир підрозділу, підлеглі якого призначаються на чергування та вахту, відповідає за їх підготовку і своєчасне прибуття на розвід добового наряду.

Перед заступанням у добовий наряд особовому складу надається не менше чотирьох годин для підготовки, перевірки їх стосовно знання обов'язків та для відпочинку (сну). В ніч перед заступанням у наряд особовий склад повинен спати.

Особи, які змінилися з чергування та вахти ввечері, звільняються від занять і робіт. У разі зміни особового складу з чергування та вахти вранці, їм надається час для відпочинку до обіду.

614. Особовий склад корабля, призначений у добовий наряд, несе службу відповідно до вимог цього Положення. Якщо через особливості служби на кораблі вимоги цього Положення потребують розвитку або доповнення, то для осіб чергової і вахтової служб корабля штабом з'єднання кораблів розробляються відповідні інструкції, які затверджуються командиром з'єднання кораблів.

615. Особовий склад, який несе чергову та вахтову служби на кораблі, повинен перебувати в установленій формі одягу та мати нарукавну пов'язку: синього кольору з білою смугою посередині вздовж пов'язки - для чергування; червоного кольору з білою смугою - для вахти.

Загальна ширина нарукавної пов'язки 10 см, довжина - 30 - 40 см, ширина білої смуги - 2 см.

Черговий з'єднання кораблів, його помічники, черговий корабля та вахтовий офіцер мають нарукавну пов'язку, на яку нашивається тризуб золотистого кольору, а на пов'язках чергового низів, чергового команди - тризуб жовтого кольору.

Для осіб, які несуть спеціальні наряди, на пов'язки нашиваються відповідні цифри (літери) чорного кольору, які вказують на належність до бойових частин (служб). На пов'язці чергового боцмана нашивається чорна літера "Б".

616. Особи чергової та вахтової служб озброюються: черговий з'єднання кораблів - пістолетом з двома спорядженими магазинами; черговий корабля, черговий низів - пістолетом з двома спорядженими магазинами; вахтовий офіцер під час стоянки корабля на якорі (швартовах) - пістолетом з двома спорядженими магазинами; командир вахтового поста біля вхідного трапу - багнетом у піхвах; озброєний вахтовий для охорони корабля в місці його стоянки на швартовах - автоматом з двома спорядженими магазинами і примкнутим багнетом.

617. Зарядження і розрядження зброї проводиться особовим складом у спеціально обладнаних для цього місцях.

618. Особи, які несуть службу корабельних та спеціальних нарядів, без дозволу чи наказу чергового корабля (чергового бойової частини, чергової служби) не мають права залишати пост або передоручати іншій особі виконання своїх обов'язків.

619. Черговий корабля (вахтовий офіцер) може через радіотрансляційну мережу корабля віддавати накази, які стосуються всього особового складу корабля або окремих підрозділів. Передаючи накази через радіотрансляційну мережу, слід урахувати потужність встановлених зовні гучномовців і не передавати команди, які розкривають організацію та діяльність корабля. Інші особи можуть користуватися корабельною радіотрансляційною мережею тільки у разі аварії або з дозволу командира корабля.

620. Місцеперебування чергового корабля і чергового низів завжди повинно бути відоме. Черговий надводного корабля та черговий низів під час обходу корабля за своїми службовими обов'язками повинні залишити біля телефону свого поста матроса (зв'язківця), який знає схему зв'язку, і повідомляти його про місце свого перебування.

621. Особи корабельної чергової служби по черзі, яка встановлена на кораблі, мають право відпочивати (спати) з 00.00 годин і повинні підніматися за 30 хвилин до підйому всього особового складу корабля. Під час несення служби відповідно до своїх обов'язків вони повинні періодично протягом ночі обходити підпорядковані їм пости для перевірки несення служби.

Черговий корабля, його помічник та черговий низів можуть під час чергування по черзі відпочивати (спати) не більше 4 годин кожний, не роздягаючись і не знімаючи спорядження. Вони повинні не рідше ніж двічі за ніч перевіряти несення служби особовим складом добового наряду, який підпорядковується їм на час чергування.

Вільним змінам вахти, днювальним, черговим камбуза і черговому сигналісту дозволяється роздягатися й відпочивати (спати) від відбою до підйому особового складу корабля.

622. Особовий склад корабля, який перебуває в корабельному добовому наряді, не повинен призначатися на роботи або виконувати доручення, що перешкоджають несенню чергової та вахтової служб.

Організація чергування на кораблях

623. У з'єднанні кораблів або в групі кораблів, що стоять окремо, організовується чергова служба, яка очолюється черговим з'єднання кораблів (групи кораблів), помічником чергового з'єднання кораблів (групи кораблів) з живучості та черговим казарми (у разі розміщення екіпажу в приміщеннях берегової бази).

624. На надводному кораблі 1-го і 2-го рангів до складу корабельної чергової служби входять: черговий корабля; черговий низів; дозорні з живучості корабля; команда чергового катера; черговий боцман; черговий камбуза; черговий сигналіст; днювальні житлових приміщень; розсильний.

На надводних кораблях 3-го і 4-го рангів склад чергової служби корабля визначається командиром з'єднання кораблів згідно з вимогами цього Положення.

625. На підводному човні під час стоянки в пункті базування на швартовах до складу чергової служби входять: черговий підводного човна; помічник

чергового підводного човна; чергові спеціалісти (моторист, електрик, трюмний-машиніст, торпедист); а також черговий команди підводного човна і днювальні житлових приміщень (у разі розміщення команди в приміщеннях берегової бази).

626. Якщо в з'єднанні кораблів встановлено чергування корабля, то додатково в наряд від цього корабля призначається черговий підрозділ, який очолюється офіцером або мічманом.

Черговість чергування кораблів у з'єднаннях кораблів за поданням командирів з'єднань кораблів затверджується начальником Головного штабу - першим заступником Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Організація вахти на кораблі

627. Вахта є особливим видом чергування на кораблях Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Вона призначається у разі потреби встановлення підвищеної пильності та для забезпечення безперервного перебування особового складу на постах. До складу корабельної вахти входять: вахтовий офіцер; командир вахтового поста; озброєний вахтовий біля трапа (сходень); командир рятувальної шлюпки; вахтовий на шлюпці; вахтовий на кінцях; розсильний.

628. На ходу корабля несення вахти організовується у дві чи три зміни залежно від штатної організації корабля та тривалості плавання. Під час перебування корабля в негайній готовності до походу й у готовності до виходу через годину чергова та вахтова служби корабля організуються "по-похідному".

Тривалість вахти - чотири години. Залежно від обстановки за наказом командира корабля тривалість вахт на окремих постах може бути скорочена до однієї години або збільшена до восьми годин.

629. Особовий склад, який змінився з вахти, є підвахтовим. У разі необхідності він залучається для тимчасового підсилення вахти або підзміни окремих вахтових.

630. Для охорони кораблів та корабельного майна біля трапів (сходень) на борту корабля виставляються озброєні вахтові.

На підводному човні озброєні вахтові виставляються додатково для охорони спорядженої зброї (торпед, мін).

Число вахтових постів і тривалість несення вахти встановлюються командиром з'єднання кораблів.

631. У розпорядження чергового корабля та вахтового офіцера призначаються зв'язкові. На флагманському кораблі зв'язкові, крім того, можуть призначатися в розпорядження командира з'єднання кораблів, його заступника та начальника штабу з'єднання кораблів.

Порядок призначення на корабельні чергування і вахту

632. До несення чергової та вахтової служб залучається увесь особовий склад корабля, за винятком старшого помічника (помічника) командира корабля,

заступника командира корабля з виховної роботи, а також командирів та офіцерів бойових частин (служб), які несуть службу спеціальних нарядів.

633. Напередодні виходу корабля в море і під час плавання офіцери штурманської бойової частини не призначаються на чергування і вахту за умови, що інші офіцери несуть чергування та вахту не більше як у три черги. До несення корабельного чергування і вахти на кораблі не залучаються офіцери і мічмани медичної служби, вони чергують за спеціальністю у військових медичних установах.

634. Облік черговості призначення на корабельні чергування і вахту здійснюється: у з'єднанні кораблів - начальником штабу з'єднання кораблів; на кораблі - помічником командира корабля; у командах та відділеннях - командирами (старшинами) команд та командирами відділень.

635. Призначення офіцерів на чергування і вахту здійснюється в з'єднанні кораблів не менше ніж у чотири черги, на кораблі - не менше ніж у три черги. У разі неможливості забезпечення призначення офіцерів на корабельні чергування в три черги, дозволяється допускати до корабельного чергування підготовлених мічманів та старшин.

636. Розписи корабельних чергувань (додаток 10 до Положення) та розписи корабельної вахти (додаток 11 до Положення) складаються помічником командира корабля на тиждень. Під час складання розпису корабельної вахти для кожного офіцера повинна передбачатися зміна часу доби несення вахти. Розписи спеціального чергування та вахти складаються командирами бойових частин і служб.

637. Облік нарядів на службу і роботи старшин та матросів ведеться за листками нарядів на службу та роботи матросів і старшин (додаток 12 до Положення). Листки нарядів зберігаються на кораблі протягом року, після чого знищуються в установленому порядку.

Розвід добового наряду

638. Розвід добового наряду на кораблі проводиться в час, установлений корабельним розпорядком дня.

Місце розводу добового наряду корабля призначається командиром корабля.

639. Типовий порядок шиккування особового складу для розводу добового наряду на надводному кораблі такий. Починаючи з правого флангу, шикуються: особи, призначені в корабельні чергування (черговий боцман, черговий сигналіст, дозор з живучості корабля та днювальні приміщень); за ними - корабельна вахта (командири вахтових постів з підлеглими їм вахтовими); далі - на лівому фланзі спеціальний наряд за бойовими частинами та службами. Відстань між зазначеними групами - один крок.

640. Вахтові сигнальники, штурманські електрики, радіотелеграфісти, радіометристи, гідроакустики, а також особовий склад наряду на камбуз не беруть участі у розводі, а змінюються на постах згідно з відповідними інструкціями.

641. За 30 хвилин до розводу черговий корабля (вахтовий офіцер) подає команду "Спорядженим на чергування та вахту приготуватися для розводу, форма одягу номер (вказується номер)".

За 20 хвилин до розводу черговий корабля (вахтовий офіцер) подає команду "Новому чергуванню та вахті вишикуватися для розводу (там-то)".

Під час шикування особового складу перевіряється зовнішній вигляд, призначена форма одягу і знання своїх обов'язків.

Новопризначений вахтовий офіцер перевіряє осіб, призначених у всі зміни корабельної вахти, новопризначений черговий низів перевіряє наявність особового складу, призначеного у корабельне чергування, новопризначені чергові бойових частин (служб) - осіб, призначених у спеціальні наряди відповідних бойових частин (служб).

Після закінчення перевірки черговий низів через розсильного доповідає новопризначеному черговому корабля про готовність добового наряду до розводу.

Під час зустрічі новопризначеного чергового корабля, черговий низів подає команду "Струнко. Рівняння праворуч (ліворуч, до середини)", підходить до новопризначеного чергового корабля і рапортує. Наприклад: "Товаришу (пане) капітан-лейтенанте, добовий наряд для розводу вишикуваний. Черговий низів мічман Сердюк".

Командою "Струнко" визначається момент перепідпорядкування особового складу добового наряду новопризначеному черговому корабля.

Новопризначений черговий корабля вітається з особовим складом добового наряду та подає команду "Вільно".

Новопризначений черговий корабля обходить разом з черговим низів стрій особового складу добового наряду, перевіряє склад наряду, знання ними своїх обов'язків, дає вказівки щодо несення добового наряду і запитує: "Хто не зрозумів свого призначення, підняти руку". Після чого черговий низів стає в стрій на призначене місце.

642. Якщо розвід добового наряду проводиться на кораблі, то черговий корабля подає команду "Струнко, по місцях". Особовий склад зміни, що заступає, розходиться по своїх постах, а вільні прямують до житлових приміщень.

Після перевірки на постах особового складу зміни, яка заступила, вахтовий офіцер, черговий низів і чергові бойових частин (служб) доповідають новопризначеному черговому корабля про заступання нового наряду. Після чого попередній і новопризначений чергові корабля доповідають про зміну командирів корабля.

643. Якщо розвід добового наряду проводиться у з'єднанні (групі) кораблів, то місце проведення розводу визначається командиром з'єднання кораблів (старшим групи кораблів).

Після закінчення перевірки добового наряду на кораблях особовий склад кораблів, призначений у добовий наряд, прямує до місця проведення розводу і шикується в установленому порядку.

Новопризначені чергові кораблів доповідають новопризначеному помічнику чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості про готовність особового складу добового наряду до розводу.

Під час зустрічі новопризначеного чергового з'єднання (групи) кораблів новопризначений помічник чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості подає команду "Струнко. Рівняння праворуч (ліворуч, до середини)", підходить до новопризначеного чергового з'єднання (групи) кораблів і рапортує.

Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 3-го рангу, добовий наряд з'єднання (групи) кораблів для розводу вишикуваний. Помічник чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості старший лейтенант Черненко".

Командою "Струнко" визначається момент підпорядкування особового складу добового наряду новопризначеному черговому з'єднання (групи) кораблів.

Новопризначений черговий з'єднання (групи) кораблів вітається з особовим складом добового наряду, подає команду "Вільно", обходить разом з новопризначеним помічником чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості стрій, перевіряє зовнішній вигляд особового складу, призначеного у добовий наряд, знання ними своїх обов'язків і дає вказівки стосовно несення служби. Після закінчення перевірки він запитує: "Хто не зрозумів свого призначення, підняти руку".

Потім новопризначений черговий з'єднання (групи) кораблів подає команду "Струнко, по місцях", за якою особовий склад добового наряду кораблів прямує у строю до своїх кораблів.

644. На ходу корабля розвід вахти бойових частин (служб) та днювальних приміщень здійснюється вахтовим офіцером та вахтовим інженером-механіком у місцях, визначених наказом командира корабля.

На підводних човнах розвід вахти здійснюється вахтовим офіцером і вахтовим інженером-механіком у одному з відсіків.

Зміна особового складу, який несе вахту на бойових постах, здійснюється за командою вахтового офіцера.

645. Порядок чергової зміни корабельної вахти такий. За 15 хвилин до чергової зміни вахти вахтовий офіцер подає команду "Черговій зміні приготуватися на вахту. Форма одягу (така-то), для верхньої вахти номер (такий-то)".

За цією командою днювальні приміщень, яким мають бути відомими місця відпочинку матросів та старшин чергової вахтової зміни, повинні розбудити зазначених осіб і повідомити їх про чергову зміну вахти.

646. За 10 хвилин до зміни вахти вахтовий офіцер подає команду "Черговій зміні вишикуватися для розводу". За цією командою особовий склад чергової вахтової зміни шикується у призначених місцях для розводу.

За 5 хвилин до зміни вахти вахтовий офіцер подає команду "Струнко. Почати розвід" - після чого починається розвід чергової зміни корабельної вахти.

Одночасно вахтовим інженером-механіком (черговим електромеханічної бойової частини) проводиться розвід зміни спеціальної вахти електромеханічної бойової частини.

647. Під час розводу чергової зміни вахти перевіряється наявність особового складу та знання своїх обов'язків під час несення вахти.

Після отримання доповіді від вахтового інженера-механіка (чергового електромеханічної бойової частини) про результати перевірки особового складу спеціальної вахти вахтовий офіцер подає команду "По місцях", за якою особовий склад займає свої місця на постах, про що доповідає вахтовому інженеру-механіку (черговому електромеханічної бойової частини).

Після отримання доповідей від командирів вахтових постів і вахтового інженера-механіка (чергового електромеханічної бойової частини) про заступання на вахту чергової зміни вахтовий офіцер подає команду "Підвахтовим від місць відійти". За цією командою особовий склад чергової зміни приступає до виконання обов'язків вахтових, а особовий склад, який змінився з вахти, відходить від місць несення вахти.

Порядок зміни спеціальної вахти визначається командиром корабля.

Наряд на роботи

648. Господарські роботи на кораблі і на березі виконуються особовим складом, призначеним у наряд на роботи.

Кількість особового складу для призначення на господарські роботи на березі визначається старшим помічником командира корабля і не повинна перевищувати однієї чверті екіпажу корабля.

Якщо з корабля відправляється більше 10 осіб, то керівником наряду на роботу призначається офіцер або мічман.

Розвід особового складу, призначеного у наряд на роботи, та інструктаж щодо заходів безпеки проводиться безпосередньо перед початком роботи.

649. За організацію та безпеку робіт, а також за організацію доставки особового складу до місця виконання робіт відповідає начальник, у розпорядження якого переходить особовий склад, призначений у наряд на роботи.

Керівник робіт (офіцер, мічман) відповідає за військовий порядок під час прямування особового складу до місця виконання робіт й повернення на корабель, військову дисципліну, тривалість роботи та відпочинок особового складу, а також контролює додержання особовим складом вимог безпеки під час виконання робіт.

Якщо об'єкт роботи розташовується на відстані менше двох кілометрів від корабля, то особовий склад прямує до місця роботи пішки в строю.

650. У разі виконання тривалих робіт на березі особовий склад забезпечується гарячою їжею в час, установлений розпорядком дня.

Тривалі роботи виконуються позмінно. Для цього з корабля до місця проведення робіт заздалегідь відправляється чергова зміна. Контроль за вчасним відправленням чергової зміни до місця проведення робіт покладається на чергового корабля.

Розділ 16

Обов'язки осіб, які чергують

Черговий з'єднання (групи) кораблів

651. Черговий з'єднання (групи) кораблів призначається з числа командирів кораблів та старших помічників (помічників) командирів кораблів. За рішенням командира з'єднання кораблів черговими з'єднання кораблів можуть призначатися офіцери штабу з'єднання кораблів.

Він відповідає за: безпеку стоянки кораблів у пункті базування; пожежну безпеку в місцях стоянки кораблів; своєчасне оповіщення кораблів, командування та штабу з'єднання кораблів про оголошення тривоги; підтримання внутрішнього порядку в з'єднанні кораблів; несення служби добовим нарядом; зберігання документів, які містяться в кімнаті чергового з'єднання кораблів.

Черговий з'єднання (групи) кораблів підпорядковується командирові з'єднання кораблів (старшому групи кораблів). Йому підпорядковується добовий наряд з'єднання (групи) кораблів. Якщо до складу добового наряду призначається внутрішня варта, то він керується положеннями Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

652. Перед заступанням на чергування в призначений час новопризначений черговий з'єднання кораблів прибуває до начальника штабу з'єднання кораблів на інструктаж і для отримання пароля, якщо до складу добового наряду входить внутрішня варта.

На розводі добового наряду новопризначений черговий з'єднання кораблів перевіряє чисельний склад наряду, озброєння, встановлену форму одягу, знання обов'язків особами, призначеними на службу, і дає вказівки стосовно усунення недоліків та порядку несення служби.

Після розводу черговий з'єднання кораблів приймає від попереднього чергового: документацію за описом (таємну - під підпис); технічні засоби сигналізації з фактичною перевіркою; відомості про бойову і похідну готовність кораблів, про дислокацію та технічний стан кожного корабля, а також про роботи, які на них проводяться; відомості (зміст і терміни) про виконання наказів командира з'єднання кораблів; відомості про порядок дій кораблів у разі оголошення тривоги та підвищення готовності; відомості про розміщення і призначення всіх постів чергової та вахтової служб з'єднання кораблів, а також про стан засобів зв'язку в з'єднанні кораблів і системі оповіщення на поточну та наступну добу.

Новопризначений черговий з'єднання кораблів повинен виконувати всі вказівки начальника штабу з'єднання кораблів, отримані на інструктажі.

Після здавання і прийняття чергування та доповідей про зміну начальників варти, якщо до складу чергової служби входить варта, помічників чергового з'єднання кораблів з живучості, чергових казарм, попередній і новопризначений чергові прибувають до командира з'єднання кораблів або до особи, яка виконує його обов'язки, і рапортують про здавання та прийняття чергування. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 1-го рангу, капітан 3-го рангу Андріївський чергування по з'єднанню кораблів здав", "Товаришу (пане)

капітане 1-го рангу, капітан 3-го рангу Вишневецький чергування по з'єднанню кораблів прийняв".

Після рапорту новопризначений черговий з'єднання кораблів у присутності попереднього чергового з'єднання кораблів доповідає про всі недоліки, виявлені під час приймання чергування, які не зміг усунути попередній добовий наряд, і отримує від командира з'єднання кораблів указівки стосовно усунення недоліків, зазначених у рапорті.

653. Черговий з'єднання (групи) кораблів зобов'язаний:

силами чергової і вахтової служб забезпечити безпеку стоянки кораблів у пункті базування та пожежну безпеку в місцях стоянки кораблів;

у разі аварії на кораблях з'єднання негайно оголосити аварійну тривогу і керувати діями особового складу щодо боротьби з аварією до прибуття командира з'єднання кораблів та інших службових осіб з'єднання кораблів, після чого виконувати їхні розпорядження;

отримавши сигнал тривоги, повідомлення про мобілізацію або про збір особового складу з'єднання кораблів, негайно передати цей сигнал або повідомлення командирові з'єднання кораблів, його заступникам і ввести в дію систему оповіщення;

підтримувати зв'язок з оперативним черговим штабу з'єднання кораблів, отримувати від нього необхідну інформацію, яка пов'язана з виходом (поверненням) кораблів до пункту базування, погіршенням погодних умов тощо, і діяти відповідно до обстановки (забезпечити зустріч корабля, заведення додаткових швартовів тощо);

контролювати виконання особовим складом з'єднання кораблів розпорядку дня й додержання встановленої форми одягу, порядку пересування військовослужбовців по території з'єднання кораблів та відвідування їдальні берегової бази;

підтримувати силами осіб чергової та вахтової служб чистоту та порядок у місцях стоянки кораблів, контролювати виконання заходів щодо запобігання забрудненню довкілля;

протягом чергування особисто перевіряти не рідше ніж двічі на добу (з них 1 раз уночі) несення служби добовим нарядом на кораблях; уживати заходів для усунення виявлених недоліків;

приймати доповіді про результати проведення вечірніх перевірок особового складу кораблів, а також екіпажів підводних човнів (катерів тощо), які розміщені в приміщеннях берегової бази;

у дні звільнення особового складу на берег приймати доповіді про кількість звільнених, підтримувати зв'язок з черговим гарнізону, контролювати порядок та своєчасність повернення особового складу зі звільнення на кораблі;

постійно знати місцеперебування командира з'єднання кораблів і негайно доповідати йому про всі надзвичайні події у з'єднанні кораблів, про військовослужбовців, які вийшли самовільно, про осіб, що не прибули зі

звільнення до призначеного часу, та про заворушення в громадських місцях гарнізону, які пов'язані з поведінкою військовослужбовців з'єднання кораблів; вести облік особового складу, який перебуває поза територією з'єднання кораблів (у патрульній службі, вартувій службі гарнізону, на роботах тощо), мати відомості про кількість транспортних засобів, що перебувають у рейсі, доповідати командирові з'єднання кораблів про всі випадки затримання їх у рейсі, вживати заходів для пошуку та повернення автомобілів і плавучих засобів до призначеного місця;

перевіряти та своєчасно відправляти за межі з'єднання кораблів призначені від з'єднання кораблів патрулі та варту, а також команди, підрозділи тощо, контролювати їх повернення, приймати доповіді про виконання поставленого завдання;

перевіряти спільно з лікарем якість їжі, приготованої для роздачі особовому складу в ідальні берегової бази, робити відповідні записи до книги контролю за якістю їжі й давати дозвіл на її роздачу, бути присутнім у ідальні під час роздачі та приймання їжі; у разі виникнення сумнівів щодо якості приготованої їжі негайно доповідати командирові з'єднання кораблів та інформувати командира берегової бази; не дозволяти змінювати час харчування, визначений розпорядком дня, без наказу командира з'єднання кораблів або старшого групи кораблів, які стоять окремо;

перебувати в приміщенні чергового з'єднання кораблів, відлучатися з нього лише в службових справах, залишаючи в приміщенні розсильного з поінформуванням його куди й на який час відлучається, а також про діючі засоби зв'язку, після повернення отримати від розсильного доповідь про всі накази та доповіді, які надійшли за цей час;

приймати доповіді від помічника чергового з'єднання кораблів з живучості, чергових кораблів про заступання на чергування і зауваження за ніч;

у разі прибуття командира з'єднання кораблів (старшого групи кораблів, що стоять окремо) зустрічати його в установленому місці, подавати команду "Струнко" і рапортувати. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 1-го рангу, під час мого чергування надзвичайних подій не трапилося (або трапилося те-то і те-то), черговий з'єднання кораблів капітан-лейтенант Дорош". Після закінчення доповіді повторити подану командиром з'єднання кораблів команду "Вільно", супроводжувати його, відповідати на всі поставлені запитання і виконувати накази з питань служби.

Помічник чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості

654. Помічник чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості призначається з числа командирів електромеханічних бойових частин та груп кораблів.

Він відповідає за: виконання особами чергової і вахтової служб заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням кораблів з'єднання, які перебувають у пункті базування; правильне несення служби добовим нарядом на кораблях; організацію правильних дій особового складу чергової і вахтової служб у

боротьбі з бойовими та аварійними пошкодженнями кораблів під час стоянки їх у пункті базування і відсутності екіпажів, що розміщуються на березі.

Помічник чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості підпорядковується черговому з'єднання (групи) кораблів. Йому підпорядковується весь особовий склад чергової та вахтової служб кораблів, призначений у добовий наряд.

Особовий склад чергової та вахтової служб кораблів повинен знати місце постійного перебування помічника чергового з'єднання кораблів з живучості.

655. На розводі добового наряду новопризначений помічник чергового з'єднання кораблів з живучості за вказівкою чергового з'єднання кораблів перевіряє наявність і якість підготовки осіб чергової та вахтової служб.

Після розводу новопризначений помічник чергового з'єднання кораблів з живучості приймає від попереднього помічника чергового з'єднання кораблів з живучості: відомості про бойову і технічну готовність кораблів, які стоять у пункті базування; місця їхньої стоянки та стан технічних засобів, які працюють для забезпечення кораблів; відомості про всі роботи особового складу, які проводяться на кораблях після сходження основної частини екіпажу на берегову базу, де зазначаються керівники робіт, кількість людей, які беруть участь у роботах, а також заходи щодо запобігання аварійним пошкодженням корабля; відомості про наявність запасів на кораблях, які забезпечують їх бойову та технічну готовність; документи з організації чергової та вахтової служб кораблів щодо забезпечення живучості за переліком.

Потім попередній та новопризначений помічники чергового з'єднання кораблів з живучості рапортують попередньому та новопризначеному черговим з'єднання кораблів. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 2-го рангу, старший лейтенант Бережняк чергування з живучості здав", "Товаришу (пане) капітане 2-го рангу, капітан-лейтенант Пугач чергування з живучості прийняв".

Після рапорту попередній помічник чергового з'єднання кораблів з живучості в присутності новопризначеного помічника чергового з'єднання кораблів з живучості доповідає про всі недоліки, які не були усунені особами попередньої чергової та вахтової служб. Потім новопризначений помічник чергового з'єднання кораблів з живучості обходить всі кораблі з'єднання, приймає доповіді чергових кораблів, перевіряє стан живучості кораблів та вжиті додаткові заходи для забезпечення живучості кораблів і доповідає черговому з'єднання кораблів про результати перевірки.

656. Помічник чергового з'єднання (групи) кораблів з живучості зобов'язаний: контролювати виконання особовим складом кораблів та особами чергової і вахтової служб інструкції з утримання корабля, заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням, особисто перевіряти кораблі у разі відсутності на них екіпажу не рідше одного разу вночі та не рідше одного разу вдень; перевіряти якість підготовки осіб чергової та вахтової служб шляхом проведення навчань з боротьби за живучість з імітацією пошкоджень на кораблях, а також відпрацьовувати організацію спільних дій кількох кораблів у

випадку пожежі (вибуху) біля причалу та на водній поверхні в місцях стоянки кораблів;

у разі бойових та аварійних пошкоджень корабля керувати діями чергової і вахтової служб щодо боротьби за живучість корабля до прибуття на аварійний корабель командира корабля або старшого помічника командира корабля, координувати зусилля під час надання допомоги аварійному кораблю іншими кораблями до прибуття командира з'єднання кораблів або помічника командира з'єднання кораблів з живучості;

під час пожежі (вибуху) на причалі керувати боротьбою з пожежею (наслідками вибуху) силами осіб чергової та вахтової служб кораблів, які стоять біля інших причалів; у разі загрози кораблям прийняти рішення про їх відведення від палаючого причалу силами чергової та вахтової служб;

підтримувати на причалах (пірсах) чистоту, порядок, належний стан шлангів подання на корабель з берега пари, води, палива, мастил, електричних кабелів, трубопроводів повітря високого тиску тощо, забезпечувати додержання вимог протипожежної безпеки;

у разі погіршення погодних умов (посилення вітру, хвилювання моря) забезпечити заведення додаткових швартовів, закріплення трапів (сходень), перевірку стану кабелів, шлангів та інших засобів, що з'єднують кораблі з берегом.

Черговий надводного корабля

657. Черговий надводного корабля призначається під час стоянки корабля на швартовах (якорі, бочці) із числа офіцерів корабля, які наказом командира корабля допущені до виконання обов'язків чергового корабля.

Він відповідає за: безпеку стоянки корабля на швартовах (якорі, бочці); зберігання стрілецької зброї та боєприпасів до неї, яка здається черговому корабля підвахтовими; виконання особами чергової і вахтової служб заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням корабля; належний стан корпусу, забортної арматури, механізмів та систем корабля, які визначені спеціальною інструкцією; безпеку корабля та дотримання встановленої організації допуску на корабель осіб, які не є членами екіпажу; організацію та ефективність дій особового складу чергової і вахтової служб у випадку бойових та аварійних пошкоджень корабля до прибуття на корабель командира корабля, старшого помічника командира корабля, командира електромеханічної бойової частини; організацію та ефективність дій особового складу чергової і вахтової служб під час ведення боротьби з пожежею (вибухом) на причалі і своєчасний відхід корабля від палаючого причалу.

Черговий надводного корабля підпорядковується командирові корабля, а під час стоянки корабля на швартовах у пункті базування також черговому з'єднання кораблів та помічникові чергового з'єднання кораблів з живучості.

Черговому надводного корабля підпорядковується увесь особовий склад добового наряду корабля.

Старший помічник командира корабля безпосередньо керує діями чергового корабля. Помічник командира корабля має право давати вказівки черговому корабля з питань несення служби корабельних нарядів, підтримання належного зовнішнього вигляду корабля та використання плавучих засобів. Увесь особовий склад корабля повинен виконувати вимоги чергового корабля та осіб чергової і вахтової служб, які призначені у добовий наряд.

658. Перед розводом новопризначений черговий корабля в призначений час прибуває до старшого помічника командира корабля на інструктаж. Після інструктажу він отримує від попереднього чергового корабля відомості про: бойову готовність корабля й готовність його до походу; віддані якорі, кількість якірних ланцюгів на ключі, готовність інших якорів до віддання, заведені швартови; місце корабля (за місцевістю та за картою), глибини, характер ґрунту, течії та прогноз погоди; запаси пального і води; розпорядок дня, робіт, занять та інших заходів, які проводяться або намічені; місце перебування командира корабля, старшого помічника (помічника) командира корабля, командира з'єднання кораблів, його заступників, начальника штабу з'єднання кораблів, помічника командира з'єднання кораблів з живучості; накази командира корабля та його помічників, які залишилися невиконаними або стосуються поточної доби; функціонуючі механізми; стан непроникних переділок, дверей, люків та горловин; корабельні катери, шлюпки як відсутні, так і ті, які перебувають біля борту; оголошену форму одягу; відсутніх осіб екіпажу корабля, а також про перебування на кораблі сторонніх осіб.

На розводі новопризначений черговий корабля перевіряє чисельний склад осіб, призначених у добовий наряд, їх озброєння, встановлену форму одягу, знання обов'язків, вимог безпеки у поводженні зі стрілецькою зброєю, порядку її застосування і дає вказівки стосовно усунення виявлених недоліків та порядку несення служби.

Після розводу новопризначений черговий корабля приймає від попереднього чергового корабля документи (за переліком), а також зброю та боєприпаси (поштучно за номерами та комплектністю) і спільно з попереднім черговим корабля перевіряє справність технічних засобів сигналізації.

Після доповідей чергових бойових частин і служб про прийняття та здавання чергування попередній та новопризначений чергові корабля прибувають до командира корабля, а в разі його відсутності - до старшого помічника (помічника) командира корабля і рапортують про здавання та прийняття чергування. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 3-го рангу, капітан-лейтенант Бабиц чергування по кораблю здав", "Товаришу (пане) капітане 3-го рангу, капітан-лейтенант Касько чергування по кораблю прийняв".

Після рапорту новопризначений черговий корабля доповідає про всі недоліки, виявлені під час приймання чергування, які не були усунені попереднім добовим нарядом.

659. Новопризначений черговий корабля отримує від старшого помічника (помічника) командира корабля розпорядження на наступну добу про розпорядок дня, проведення навчань, занять та робіт на кораблі, а також про призначення додаткових нарядів.

Накази, які стосуються служби корабельних нарядів, як правило, віддаються через чергового корабля, який повинен контролювати своєчасність їх виконання.

Після отримання розпоряджень черговий корабля віддає всі необхідні вказівки, обходить корабель і перевіряє пости. Недоліки, які виявляються під час обходу, усуваються на місцях. Про необхідність вжиття заходів, які виходять за межі його прав, черговий корабля доповідає за команду і повідомляє командирів відповідних бойових частин (начальників служб) корабля.

На кораблі обладнується спеціальне приміщення (рубка) із засобами зв'язку та сигналізації для постійного перебування чергового корабля. Якщо будовою корабля не передбачено спеціального приміщення (рубки) чергового корабля, то місце перебування чергового корабля призначається наказом командира корабля (з'єднання кораблів).

660. Черговий надводного корабля зобов'язаний:

підтримувати визначену бойову готовність корабля і готовність до походу; у разі надходження сигналу тривоги негайно подати сигнал особовому складу корабля, доповісти командирю корабля (у разі його відсутності - старшому помічнику командира корабля) і діяти згідно з інструкцією;

уживати заходів щодо запобігання аваріям, контролювати виставлення вахтових до місць роботи з відкритим вогнем та до суміжних приміщень, біля боєприпасів, які знаходяться на верхній палубі, а також під час приймання (видачі) палива на корабель;

у випадку вибуху, пожежі, аварійного надходження забортної води в приміщення корабля негайно оголосити аварійну тривогу, доповісти командирю корабля і вжити заходів щодо боротьби з аварією;

знати будову та обладнання корабля, мати у повному обсязі відомості про стан корабля і вміти керувати боротьбою за живучість корабля силами чергової і вахтової служб;

стежити за виконанням корабельних заходів щодо охорони довкілля, запобігання забрудненню водної поверхні біля борту корабля, не допускати відкачування за борт нафтопродуктів та інших забруднених рідин;

контролювати виконання на кораблі розпорядку дня та добового плану;

протягом чергування не рідше одного разу вдень та двох разів уночі особисто перевіряти несення служби добовим нарядом та додержання внутрішнього порядку на кораблі;

забезпечувати контроль за обслуговуванням технічних засобів, які працюють на повсякденні потреби корабля;

мати інформацію про всіх офіцерів, які прибули (вибули) на корабель (з корабля), а також про осіб особового складу корабля, які перебувають у відрядженні;

керувати звільненням особового складу, перевіряти зовнішній вигляд, організувати відправку у звільнення та приймання зі звільнення;

мати відомості про місцеперебування особового складу поза межами корабля, а також про місцезнаходження корабельних плавучих засобів, контролювати повернення плавучих засобів до борту корабля, доповідати командирові корабля про випадки затримання їх у рейсі, вживати заходів для пошуку і повернення плавучих засобів до борту корабля;

спільно з лікарем (фельдшером) перевіряти якість приготування їжі, а також оглядати стан камбуза для особового складу, посуду, інвентарю тощо і записувати свій висновок до корабельної книги контролю за якістю приготування їжі; у разі виникнення сумніву щодо її якості негайно доповідати про це командирові корабля; за 15 хвилин до роздачі їжі доповідати командирові корабля про готовність їжі й запитувати дозволу на роздачу її особовому складу; особисто перебувати у їдальні під час роздачі та приймання їжі; на кораблі, де немає їдальні, під час роздачі їжі перебувати біля камбуза і після закінчення роздачі обходити приміщення та місця приймання їжі;

після підйому особового складу та після вечірньої перевірки обійти корабель, керувати ранковим прибиранням, фізичною зарядкою, вечірньою перевіркою, купанням, а також усіма загальними зборами особового складу;

стежити за належним порядком у приміщеннях; контролювати порядок відбивання склянок на надводних кораблях 1-го і 2-го рангів (додаток 13 до Положення);

перебувати в приміщенні чергового корабля і відлучатися з нього лише в службових справах, залишаючи в приміщенні замість себе чергового низів, повідомивши його, куди і на який час відлучається;

повідати старшому помічникові командира корабля про всі події, які впливають на підтримання безпеки корабля;

у разі прибуття командира корабля зустріти його, подати команду "Струнко" і відрапортувати. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 3-го рангу, під час мого чергування надзвичайних подій не трапилося (або трапилося те-то і те-то).

Черговий корабля капітан-лейтенант Богун". З прибуттям старшого помічника (помічника) командира корабля, заступника командира корабля з виховної роботи - тільки відрекомендуватися;

вести вахтовий журнал (якщо є вахтовий офіцер - стежити за правильним веденням вахтового журналу) і стежити за своєчасним внесенням записів до інших корабельних журналів та книг, які стосуються чергування на кораблі; контролювати здавання зброї та боєприпасів корабельними і гарнізонними нарядами, які змінилися з чергувань;

видавати прапороносцеві перед підняттям та приймати від нього після спуску прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України та інші прапори,

видавати холодну зброю (палаші, шаблі) асистентам прапороносця та приймати її.

Черговий підводного човна

661. Черговий підводного човна призначається під час стоянки підводного човна на швартовах із числа офіцерів, які наказом командира підводного човна допущені до виконання обов'язків чергового підводного човна.

Він відповідає за: виконання особами чергової і вахтової служб заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням корабля; зберігання стрілецької зброї та боєприпасів до неї, яка здається черговому підводного човна підвахтовими; належний стан корпусу, заборотної арматури, механізмів та систем корабля, які зазначені в інструкції; додержання встановленого режиму допуску на підводний човен осіб, які не є членами екіпажу підводного човна; організацію та ефективність дій особового складу чергової і вахтової служб під час боротьби за живучість підводного човна до прибуття на підводний човен командира підводного човна, старшого помічника командира підводного човна, командира електромеханічної бойової частини; організацію та ефективність дій особового складу чергової і вахтової служб під час боротьби з пожежею (наслідками вибуху) на причалі і своєчасний відхід підводного човна від палаючого причалу згідно з інструкцією.

Черговий підводного човна підпорядковується командирові підводного човна, а також черговому з'єднання кораблів та помічникові чергового з'єднання кораблів з живучості. Йому підпорядковується увесь особовий склад чергової та вахтової служб підводного човна.

Старший помічник командира підводного човна безпосередньо керує діями чергового підводного човна. Помічник командира підводного човна, командир електромеханічної бойової частини мають право відповідно до своїх обов'язків давати вказівки черговому підводного човна.

Увесь особовий склад підводного човна повинен виконувати вимоги чергового підводного човна та осіб чергової і вахтової служб підводного човна.

662. Перед розводом добового наряду новопризначений черговий підводного човна в установлений час прибуває до старшого помічника командира підводного човна на інструктаж. Після інструктажу він отримує від попереднього чергового підводного човна відомості про: бойову готовність корабля; готовність до походу; стан заведених швартовів; корабельні запаси; корабельний розпорядок дня, робіт, занять та інших заходів, які проводяться або намічені на добу; місце перебування командира корабля, старшого помічника (помічника) командира корабля; накази командира корабля та його помічників, що залишилися невиконаними або стосуються поточної доби; функціонуючі механізми; стан міцного корпусу; встановлену форму одягу особового складу, відсутніх та відряджених осіб екіпажу корабля, а також про перебування на підводному човні сторонніх осіб.

На розводі новопризначений черговий підводного човна перевіряє чисельний склад наряду, форму одягу, знання обов'язків, вимог безпеки у поводженні зі

штатною стрілецькою зброєю та порядку її застосування. Дає вказівки стосовно усунення виявлених недоліків та порядку несення служби.

Після розводу новопризначений черговий підводного човна отримує від попереднього чергового підводного човна відомості про: стан та навантаження підводного човна; стан головної енергетичної установки; стан герметичності міцного корпусу, відсікових переділок; наявність палива, мастил, прісної води, інших запасів; густину електроліту корабельних акумуляторних батарей; стан ізоляції електромереж; справність водовідливних засобів головної осушувальної та трюмної систем (з фактичним пробним пуском головного осушувального і трюмних насосів); запас повітря високого тиску; наявність та готовність до використання засобів боротьби з пожежами; стан резервних засобів руху підводного човна; стан трюмів, відгороджень; додержання встановленого порядку у відсіках; надійність та кількість швартовів; накази начальників, які передані за службою, місцеперебування командира підводного човна, чергового з'єднання підводних човнів та його помічника з живучості.

663. Черговий підводного човна зобов'язаний:

прийняти доповіді від чергових спеціалістів підводного човна;

у разі отримання сигналу тривоги негайно подати сигнал особовому складу, черговій та вахтовій службам підводного човна, сповістити командира підводного човна (у разі його відсутності - старшого помічника командира підводного човна) і діяти згідно з інструкцією;

доповісти командирові підводного човна (старшому помічникові командира підводного човна) та черговому з'єднання кораблів про прийняття чергування по підводному човну, про наявність зауважень щодо стану підводного човна тощо;

особисто перевіряти закриття клапанів вентиляції та кінгстонів цистерн головного та допоміжного баласту, приймальних кінгстонів водовідливних засобів та охолодження дизелів, клапанів осушення трюмів і відгороджень та інших забортних отворів, через які може статися несанкціоноване надходження забортної води всередину підводного човна, концентрацію водню в акумуляторних ямах, справність систем вентиляції корабельних акумуляторних батарей (пробним пуском), систем газоаналізу, герметичність міцного корпусу підводного човна шляхом фактичного створення вакууму витяжним вентилятором, а також прийняти ключі, зброю, майно та документацію за описом;

протягом чергування не рідше двох разів уночі та одного разу вдень обходити підводний човен з метою перевірки його стану, відсутності води в трюмах відсіків, виконання особами чергової і вахтової служби своїх обов'язків;

проводити з особовим складом чергової і вахтової служб бойові навчання з боротьби за живучість підводного човна (не рідше одного навчання за кожним з типових аварійних завдань);

контролювати своєчасність вентилявання акумуляторної батареї, відсіків підводного човна та здійснення необхідних замірів концентрації шкідливих речовин в акумуляторних відсіках і ямах;

забезпечити виконання вимог непотоплюваності і пожежної безпеки підводного човна;

у разі одержання пробоїни чи виникнення пожежі оголосити аварійну тривогу на підводному човні, перебувати на центральному посту і негайно доповісти про аварію черговому з'єднання підводних човнів та його помічникові з живучості, увімкнути ходові вогні і до прибуття екіпажу вживати всіх заходів щодо боротьби з аварією силами чергової та вахтової служб підводного човна, а якщо аварія сталася на сусідньому кораблі або плавучому засобі, - вжити всіх заходів щодо забезпечення безпеки свого підводного човна та організації надання допомоги аварійному кораблю або плавучому засобу;

особисто стежити за креном, диферентом, осадкою підводного човна, станом швартовів та кабелів живлення з берега;

приймати на підводний човен прибулий екіпаж і отримувати відомості щодо відсутніх і відряджених;

перевіряти перед сходженням основної частини екіпажу з підводного човна стан підводного човна, готовність засобів забезпечення його вибухопожежозахищеності та непотоплюваності (про що робити запис у вахтовому журналі), і проводити шиккування екіпажу для відправки до приміщень берегової бази;

допускати на підводний човен тільки осіб, зазначених у відповідних статтях цього Положення;

з прибуттям командира підводного човна зустріти його, подати команду "Струнко" і відрепортувати. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 2-го рангу, під час мого чергування надзвичайних подій не трапилося (або вказати, що трапилося). Черговий підводного човна капітан-лейтенант Богун". З прибуттям старшого помічника (помічника) командира корабля, заступника командира корабля з виховної роботи - тільки відрекомендуватися;

керувати підняттям та спуском прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, вмиканням і вимиканням якірних вогнів;

стежити за виконанням розпорядку дня і дотриманням особовим складом установленої форми одягу;

зустрічати й особисто супроводжувати по підводному човну осіб, які мають право перевіряти стан підводного човна і стан несення чергової та вахтової служб;

доповідати черговому з'єднання кораблів, помічникові чергового з'єднання кораблів з живучості про стан підводного човна і про події, що трапилися вночі; здійснювати зміну вахти в установленому порядку, особисто керувати зарядженням і розрядженням зброї озброєними вахтовими; перед виставленням їх на пости впевнитися в знанні ними вимог безпеки у поводженні зі стрілецькою зброєю та правил її застосування;

постійно перебувати на підводному човні, у разі вибуття з підводного човна залишати замість себе помічника чергового підводного човна.

Помічник чергового підводного човна

664. Помічник чергового підводного човна призначається з числа командирів (старшин) команд і найкраще підготовлених старших спеціалістів підводного човна. Він підпорядковується черговому підводного човна, а з питань забезпечення живучості підводного човна - старшому помічникові командира підводного човна та командирові електромеханічної бойової частини.

Помічникові чергового підводного човна підпорядковується особовий склад чергової та вахтової служб підводного човна (крім офіцерів).

665. Помічник чергового підводного човна зобов'язаний:

знати і вміти виконувати обов'язки чергового підводного човна;

під час боротьби з бойовими та аварійними пошкодженнями підводного човна керувати діями особового складу чергової служби в аварійному відсіку (на причалі), підтримувати зв'язок з черговим підводного човна, який перебуває на центральному посту підводного човна;

під керівництвом чергового підводного човна відпрацьовувати з особовим складом чергової та вахтової служб заходи щодо боротьби за живучість підводного човна;

протягом чергування не рідше двох разів уночі та одного разу вдень обходити підводний човен з метою перевірки належного стану підводного човна та виконання вахтовими своїх службових обов'язків;

контролювати своєчасність вентилявання акумуляторних батарей, відсіків підводного човна та керувати щодобовим вимірюванням технічних показників контрольних елементів акумуляторних батарей підводного човна;

організувати харчування осіб чергової та вахтової служб на підводному човні; стежити за належним порядком у відсіках підводного човна та на причалі в місці стоянки підводного човна, організувати прибирання силами осіб чергової та вахтової служб підводного човна;

контролювати своєчасність внесення записів до вахтового журналу підводного човна;

приймати та видавати ключі від приміщень;

залишаючись замість чергового підводного човна, виконувати його обов'язки.

Черговий низів надводного корабля

666. Черговий низів надводного корабля призначається з числа мічманів та старшин корабля, а на кораблі 1-го рангу під час перебування в морі - із числа офіцерів. Він відповідає за: виконання обов'язків особовим складом чергової та вахтової служб у внутрішніх приміщеннях корабля; підтримання порядку у внутрішніх приміщеннях корабля; виконання особовим складом корабля заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням; виконання належним чином вимог щодо екологічної безпеки.

Черговий низів надводного корабля підпорядковується черговому корабля, а на ходу корабля - вахтовому офіцерові.

Черговому низів підпорядковуються особи корабельного чергування, які несуть службу у внутрішніх приміщеннях корабля. Особовий склад, який несе спеціальну чергову та вахтову служби, повинен виконувати вказівки чергового низів з питань забезпечення живучості корабля та додержання правил безпеки на кораблі.

667. Після розводу новопризначений черговий низів приймає від попереднього чергового низів відомості про: бойову готовність і готовність корабля до походу; стан непроникних дверей, люків та горловин; указівки командира корабля (старшого помічника командира корабля) щодо занять та робіт, які виконуються чи намічені згідно з добовим планом, а також щодо чергування; розпорядження щодо встановлення форми одягу, а також про те, хто і до якого часу дозволив перебування на кораблі сторонніх осіб.

Після обходу житлових приміщень корабля і приміщень загального користування новопризначений черговий низів прибуває до чергового корабля і доповідає про прийняття чергування та виявлені під час прийняття чергування недоліки, які не були усунені попереднім добовим нарядом корабля.

668. Черговий низів надводного корабля зобов'язаний:

стежити за виконанням встановленого розпорядку дня та за додержанням особовим складом корабельних правил у внутрішніх приміщеннях корабля; керувати особовим складом, який несе службу корабельних нарядів у внутрішніх приміщеннях, у тому числі дозорними з живучості корабля; знати будову корабля та розташування внутрішніх приміщень, а також правила відчинення і зачинення непроникних дверей, люків, горловин, ілюмінаторів; знати порядок та правила користування корабельними аварійними засобами; організувати харчування особового складу добового наряду в час, встановлений командиром корабля, а також збір заявок чергових бойових частин і служб корабля на залишення їжі для осіб чергової і вахтової служб та подавати їх черговому камбуза; негайно доповідати черговому корабля про події та про порушення особовим складом корабля корабельних правил; особисто перевіряти не рідше одного разу вдень та двох разів уночі несення служби особами чергової та вахтової служб у внутрішніх приміщеннях корабля, виконання правил відчинення і зачинення непроникних дверей, люків, горловин, ілюмінаторів, їхній стан і положення, стан приміщень корабля (службових, житлових, культурно-просвітніх, господарських, побутових та приміщень загального користування); обходити корабельні приміщення, в яких проводились навчання, заняття або роботи, з метою перевірки їхньої відповідності вимогам безпеки, брати під особистий контроль приміщення, де за наказом командира корабля (старшого помічника командира корабля) здійснюються роботи в неробочий час; у випадку оголошення сигналу тривоги на кораблі прийняти зброю чергового корабля та озброєних вахтових, замкнути приміщення чергового корабля,

опечатати його і здати під охорону, не змінюючись, зайняти своє місце згідно з корабельним розписом з тривоги;
супроводжувати чергового корабля під час обходу ним внутрішніх приміщень після вечірньої перевірки особового складу корабля;
контролювати своєчасність дій особового складу за сигналами і командами, які подаються на кораблі.

669. Крім того, на ходу корабля черговий низів надводного корабля зобов'язаний:

отримувати від старшого помічника командира корабля розпорядження на наступну добу про розпорядок дня, заплановані навчання, заняття та роботи, а також про додаткові наряди на кораблі;
контролювати виконання корабельного розпорядку дня, проведення навчань, занять, виконання робіт згідно із затвердженим добовим планом корабля;
перевіряти своєчасність приготування і доброякісність їжі, записуючи результати до книги контролю за якістю приготування їжі; за 15 хвилин до роздачі їжі в супроводженні чергового камбуза і кока представляти командирі корабля пробу їжі і запитувати дозвіл на роздачу її особовому складу, перебувати у їдальні під час роздачі їжі та її приймання особовим складом. Де немає їдальні - обходити приміщення і місця приймання їжі;
негайно доповідати вахтовому офіцеру про недоліки, які знижують живучість корабля, і вживати всіх необхідних заходів щодо їхнього усунення.

Дозорний з живучості надводного корабля

670. Дозорні з живучості корабля призначаються на кораблях 1-го і 2-го рангу з числа старшин та матросів ракетно-артилерійської, мінно-торпедної і електромеханічної бойових частин.

У дозор з живучості на добу призначається не менше двох осіб, які у встановлений час спільно обходять корабель. На надводних кораблях 3-го і 4-го рангів за наказом командира з'єднання кораблів обов'язки дозорних з живучості виконуються особами спеціального чергування та вахти.

Дозорні з живучості підпорядковуються черговому низів корабля.

671. Дозорний з живучості корабля зобов'язаний:

знати будову корабля, стан герметичності корпусу корабля та пожежної безпеки, розміщення засобів гасіння пожежі і правила користування ними, місця, в яких найбільш імовірно виникнення пожежі або аварійне проникнення забортної води у внутрішні приміщення корабля, правила користування відкритим вогнем на кораблі, засоби внутрішнього корабельного зв'язку та порядок їхнього використання;

обходити корабель з 21.00 до 07.00 через кожні дві години, а в інший час - через кожні чотири години за маршрутами, які затверджені командиром корабля;
перевіряти положення дверей, люків, горловин, кришок зовнішніх вентиляційних отворів та ілюмінаторів (зачинені чи відчинені) згідно з їх маркуванням і відповідно до розпоряджень чергового низів;

перевіряти готовність відчинених дверей, люків, горловин, кришок зовнішніх вентиляційних отворів та ілюмінаторів до негайного задраювання за командою або за сигналом тривоги;

стежити за виконанням особовим складом заходів щодо запобігання надходженню забортної води до відсіків (приміщень) корабля, вимог пожежної безпеки;

перевіряти належний стан відсіків, приміщень, трюмів, відгороджень тощо; записувати до спеціального журналу інформацію про всі недоліки, виявлені в результаті обходу, доповідати черговому низів та вживати всіх заходів щодо їхнього усунення;

у разі оголошення тривоги на кораблі, не змінюючись з чергування, зайняти своє місце згідно з корабельним розписом з тривоги;

якщо під час обходу виявлено ознаки аварійного надходження води до відсіків (приміщень) корабля, виникнення пожежі (поява диму, запаху гару), то негайно (особисто або через осіб найближчого поста чергової служби) доповісти про це черговому низів, черговому корабля і, залишаючись на місці події, вжити всіх заходів для ліквідації аварії;

у разі проведення на кораблі робіт, пов'язаних із загрозою порушення непроникності корпусу або з використанням відкритого вогню, перевірити додержання особовим складом, який виконує роботи, встановлених заходів безпеки не тільки в приміщеннях, де здійснюються роботи, а також у суміжних приміщеннях; після закінчення робіт оглянути ці приміщення, доповісти черговому низів про результати огляду і протягом найближчих 12 годин здійснювати за ними більш ретельне спостереження з метою недопущення виникнення пожежі.

Днювальний приміщення на кораблі (днювальний команди на березі)

672. Днювальний приміщення на кораблі призначається з числа матросів, які розміщуються у цьому приміщенні. Він відповідає за порядок у приміщенні та збереження майна й особистих речей матросів та старшин.

Днювальний приміщення на кораблі підпорядковується черговому низів. Якщо особовий склад корабля розміщується у приміщеннях берегової бази, то днявальний приміщення підпорядковується черговому команди. У цьому разі до інструкції днявального приміщення командиром корабля повинні вноситися додаткові обов'язки, які враховують особливості організації служби днявального команди.

673. Днювальний приміщення на кораблі зобов'язаний:

виконувати всі вказівки відповідального за приміщення з питань підтримання внутрішнього порядку;

не залишати приміщення без дозволу чергового низів і без підміни підзмінним днявальним;

підтримувати належний порядок у приміщенні;

стежити за дотриманням матросами встановленої форми одягу і за виконанням ними корабельних правил;
забороняти викидання будь-чого через ілюмінатори;
не дозволяти перебувати в приміщенні в робочий час, спати чи лежати особам, які не мають на це дозволу;
негайно доповідати черговому низів про всі події, виявлені несправності та порушення вимог пожежної безпеки;
дублювати усі команди по службі і вимагати своєчасного їх виконання особовим складом;
додержуватись правил використання чергового освітлення;
у разі прибуття прямих начальників від командира підрозділу та вище, а також чергового корабля, чергового низів подавати команду "Струнко" і відрекомендуватися. Наприклад: "Товаришу (пане) капітан-лейтенанте, днювальний приміщення матрос Петренко";
без дозволу відповідального за приміщення не дозволяти виносити з приміщення корабельне майно та особисті речі матросів;
стежити за своєчасним задраюванням непроникних дверей, люків, горловин, а також ілюмінаторів та бойових кришок до них;
стежити, щоб у бачках з питною водою завжди була кип'ячена вода;
у разі оголошення сигналу тривоги після виходу всього особового складу з приміщення зачинити приміщення і, не змінюючись, зайняти своє місце згідно з корабельним розписом з тривоги.

Черговий боцман

674. Черговий боцман призначається на надводних кораблях 1-го і 2-го рангів із числа старшин та найкраще підготовлених матросів боцманської команди. Він відповідає за: додержання корабельних правил і виконання вимог безпеки під час проведення робіт на верхній палубі; правильне утримання швартових пристроїв, якірних ланцюгів, їх кріплення, стан швартовів корабля. Черговий боцман підпорядковується вахтовому офіцерові. Якщо на кораблі вахтовий офіцер не призначається, то черговий боцман підпорядковується черговому корабля.

675. Черговий боцман зобов'язаний:

стежити за дотриманням старшинами та матросами порядку і чистоти на верхній палубі;
керувати навантаженням (розвантаженням) вантажів на корабель (з корабля);
керувати спорядженням леєрів для білизни та правильним кріпленням на них білизни, чохлів тощо під час сушіння;
керувати підійманням і спусканням катерів та шлюпок;
керувати діями вахтових на кінцях під час підходу до корабля і відходу від нього суден та інших плавучих засобів; мати наготові кидальні кінці, кранці, штормтрапи тощо;
оглядати плавучі засоби, які підходять (підводяться) до борту корабля, та визначати, чи не загрожують вони безпеці корабля (з точки зору виникнення

пожежі тощо), у разі виявлення загрози доповідати про це вахтовому офіцерові (черговому корабля);

негайно доповідати вахтовому офіцерові (черговому корабля) про всі події, несправності та порушення корабельних правил на верхній палубі;

на ходу корабля перевіряти закріплення предметів по-похідному і стежити за тим, щоб внутрішні приміщення корабля не заливалися водою через двері й люки, які розміщені на верхній палубі;

під час стоянки корабля у кригах керувати своєчасним сколюванням криги довкола корабля, стежити за загородженням ополонок, під час стоянки корабля в доку контролювати справність загороджень;

у разі оголошення тривоги, не змінюючись з чергування, зайняти місце згідно з корабельним розписом з тривоги.

Старшина чергового катера (шлюпки)

676. На надводних кораблях 1-го і 2-го рангу у разі необхідності призначаються на добу чергові катери (шлюпки) з особовим складом (на шлюпки призначаються веслярі).

677. Старшина чергового катера (шлюпки) призначається з числа старшин та матросів корабля, допущених до самостійного управління катером (шлюпкою). Він відповідає за своєчасну готовність, правильне використання і навантаження катера (шлюпки).

Старшина чергового катера (шлюпки) підпорядковується вахтовому офіцерові. Старшині чергового катера (шлюпки) підпорядковується команда катера (веслярі шлюпки).

678. Старшина чергового катера (шлюпки) зобов'язаний:

ознайомитися з командою катера (веслярами, призначеним на шлюпку), перевірити стан катера (шлюпки);

знати розпис рейсів чергових катерів (шлюпок) і в призначений час бути готовим до підходу до трапа корабля;

відходити від трапа корабля чи від причалу точно в установлений розписом

час, запитуючи на це дозвіл у старшого з присутніх. Наприклад: "Товаришу (пане) капітан-лейтенанте, час закінчився". За затримку катера (шлюпки) після доповіді відповідає особа, яка затримала катер (шлюпку);

у разі перевантаження катера (шлюпки) вантажами чи пасажирями - доповісти про це старшому з осіб корабельного складу, які присутні на катері (шлюпці), а в разі відправлення з корабля - вахтовому офіцерові;

контролювати наявність табельного майна на катері (шлюпці);

подавати команду "Струнко" і виконувати військове вітання у разі входу (сходження) на катер (шлюпку) офіцерів, адміралів і генералів;

у разі оголошення тривоги за наказом вахтового офіцера (чергового корабля) - зайняти своє місце згідно з корабельним розписом з тривоги.

Черговий камбуза

679. Черговий камбуза призначається на кораблях 1-го рангу з числа мічманів або старшин, які проходять військову службу за контрактом. Він відповідає за:

правильність отримання продуктів з провізійних комор; повноту закладки їх у котел; якість, своєчасне приготування і роздачу їжі відповідно до встановлених норм; санітарно-гігієнічний стан камбуза і підтримання в ньому порядку. Черговий камбуза підпорядковується черговому корабля (на ходу корабля - черговому низів) і виконує вказівки начальника служби постачання та начальника медичної служби з питань технології приготування їжі, підтримання чистоти і порядку на камбузі.

Черговому камбуза підпорядковуються коки й особовий склад добового наряду, призначений для роботи на камбузі, в їдальні, хлібопекарні, посудомийні.

680. Перед заступанням у добовий наряд черговий камбуза перевіряє особовий склад, призначений для роботи на камбузі, в їдальні, хлібопекарні, посудомийні, і в установлений час забезпечує явку на медичний огляд.

Новопризначений черговий камбуза приймає за описом документи, кухонний інвентар, посуд, перевіряє справність технологічного обладнання, проводить інструктаж добового наряду, призначеного на камбуз, щодо заходів безпеки.

Про здавання і прийняття чергування попередній і новопризначений чергові камбуза доповідають помічникам командира корабля з матеріально-технічного постачання (помічникам командира корабля), черговому корабля (під час плавання корабля - черговому низів).

681. Черговий камбуза зобов'язаний:

мати: інструкції чергового камбуза, старшого кока, хліборіза, працівників їдальні та посудомийні, пекаря; інструкції за тривогами та щодо вимог пожежної безпеки; розпорядок дня, графік черговості харчування підрозділів, добового наряду та тих, для кого за заявками залишається їжа; книгу приймання і здавання чергування, опис майна та обладнання, яке є на камбузі та в їдальні; норми виходу готової їжі та відходів при обробці продуктів; таблиці тривалості варіння різних продуктів; норми видачі хліба, масла й цукру; книгу контролю за якістю приготування їжі;

знати кількість особового складу, прийнятого на постачання, та меню-розкладку;

бути присутнім під час отримання продуктів з комор і стежити, щоб продукти видавалися точно за вагою і були доброякісними (у разі необхідності - викликати лікаря);

стежити за обробкою продуктів, а також за тим, щоб м'ясо і риба оброблялися тільки коками;

бути присутнім під час закладання продуктів у котел і стежити за тим, щоб усе належне за розкладкою було покладено у котел точно за вагою;

бути присутнім під час розподілу м'яса та риби на порції, перевіряти їхню вагу, контролювати правильність записів кока-інструктора (старшого кока) у книзі контролю за якістю приготування їжі;

не допускати до роботи на камбузі матросів, які не пройшли медичний огляд, стежити, щоб під час роботи дотримувалися правила гігієни;

розподіляти роботу між матросами, які призначені на камбуз;

підтримувати порядок на камбузі під час приготування їжі, не допускати на камбуз матросів і старшин у головних уборах, шинелях і в брудному одязі; протягом усього дня стежити за своєчасним сервіруванням і прибиранням столів, а також за підтриманням чистоти та порядку в їдальні, на камбузі та в посудомийні;

стежити за своєчасністю і правильністю роздачі їжі і точним дотриманням черговості видачі їжі;

організувати своєчасне прибирання відходів після обробки продуктів, винесення відходів до встановленого місця, а також якісне миття посуду (знежирення); не дозволяти виносити посуд з камбуза;

залишати їжу за заявками, не допускати її зберігання понад установлений термін;

не допускати на камбуз сторонніх осіб;

забезпечувати дотримання правил експлуатації електрообладнання камбуза та вимог пожежної безпеки;

про всі недоліки доповідати черговому низів чи черговому корабля;

у разі відвідування камбуза прямими начальниками - від помічника командира корабля і вище, а також черговим низів та черговим корабля

відрекомендуватися їм. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 3-го рангу, черговий камбуза мічман Шевчук";

у разі оголошення тривоги тільки після зміни призначеною особою зайняти місце згідно з корабельним розписом з тривоги.

Черговий сигналіст

682. Черговий сигналіст призначається з числа підготовлених матросів корабля і підпорядковується черговому корабля (вахтовому офіцерові).

Черговий сигналіст зобов'язаний: подавати сигнали за особистим наказом чергового корабля (вахтового офіцера); перебувати в приміщенні чергового корабля або на верхній палубі.

Під час зустрічей і проводів начальників черговий сигналіст займає місце відповідно до схеми шикування екіпажу корабля за сигналом "Великий збір" (додаток 14 до Положення).

Черговий казарми

683. Черговий казарми призначається з числа офіцерів кораблів, екіпажі яких розміщуються в казармених приміщеннях. Він відповідає за: підтримання внутрішнього порядку в казармі; додержання особовим складом кораблів розпорядку дня; несення служби добовим нарядом у казармі; протипожежну безпеку приміщень.

Черговий казарми підпорядковується черговому з'єднання кораблів.

Черговому казарми підпорядковуються всі особи чергової служби у казармі.

Під час несення служби черговий казарми виконує обов'язки згідно зі статтею 298 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України.

Черговий команди

684. Черговий команди призначається з числа мічманів та старшин корабля у разі розміщення екіпажу корабля у приміщеннях берегової бази. Він відповідає за: підтримання внутрішнього порядку в команді; точне виконання розпорядку дня; цілісність та збереження майна команди, особистих речей матросів і старшин; справне несення служби днювальними команд; пожежну безпеку в приміщенні команди.

Черговий команди підпорядковується черговому казарми, а з питань внутрішньої служби - командирові корабля і старшому помічникові (помічникові) командира корабля. Черговому команди підпорядковуються днювальні команди.

685. Перед розводом добового наряду новопризначений черговий команди: перевіряє підготовку осіб, які заступають на чергування, їх зовнішній вигляд; отримує від попереднього чергового команди відомості про наявність особового складу корабля; веде добовий наряд на розвід.

Після розводу новопризначений черговий команди отримує від попереднього чергового команди відомості про: призначену форму одягу; план робіт і занять на поточну та наступну добу; накази, які стосуються особового складу і чергової служби; інструкції стосовно своїх дій під час оголошення тривоги, а також приймає майно за описом, засоби гасіння пожеж і сигналізації з відповідною перевіркою. Після цього новопризначений і попередній чергові команди роблять записи в книзі приймання та здавання чергування.

Про приймання та здавання чергування новопризначений і попередній чергові команди доповідають старшому помічнику (помічнику) командира корабля, а новопризначений черговий команди - і черговому казарми.

686. Черговий команди зобов'язаний:

забезпечувати виконання розпорядку дня в команді, знати місцеперебування команди, наявність особового складу, кількість осіб, які перебувають у наряді, а також хворих, заарештованих, звільнених з розташування частини, тих, що перебувають у відраджених, на роботах тощо;

у разі оголошення тривоги чи збору підняти особовий склад і відправити його на корабель, у разі необхідності здати приміщення берегової бази в установленому порядку;

негайно доповісти командирові корабля і черговому казарми про всі надзвичайні події та вживати необхідних заходів;

стежити за наявністю і справним станом засобів гасіння пожеж у приміщеннях, де розташована команда, а також за додержанням вимог пожежної безпеки (куріння та просушування обмундирування дозволяти лише в спеціально відведених місцях);

своєчасно шикувати та вести особовий склад до їдальні, на роботи, на корабель, доповісти черговому корабля про відсутніх і причини їх відсутності;

перед відправкою особового складу з корабля до приміщень берегової бази прийняти особовий склад від чергового корабля, отримати відомості про відсутніх;

у разі виникнення пожежі викликати пожежну команду, вжити заходів для її гасіння, негайно доповісти черговому казарми та командирові корабля, а також вивести людей і винести майно з приміщень, яким загрожує небезпека; своєчасно змінювати днювальних команди, а також відправляти всіх хворих, які підлягають оглядові лікаря, до медичного пункту; шикувати особовий склад на вечірню перевірку; про результати перевірки доповідати черговому казарми. Наприклад: "Товаришу (пане) лейтенанте, в команді вечірню перевірку проведено, усі люди в наявності, за винятком двох осіб, які перебувають у відпустці, і трьох осіб - у наряді. Черговий команди мічман Головка"; доповідати черговому казарми про повернення особового складу зі звільнення та про зауваження за ніч; за годину до приймання їжі подавати черговому казарми заявку на залишення їжі для осіб, які будуть відсутніми під час приймання їжі, установлений розпорядком дня; стежити за ретельністю прибирання та утримання приміщень команди, підтриманням у них установленої температури повітря, дотриманням порядку освітлення, провітрювання приміщень, наявності питної води в бачках, а також за прибиранням ділянки території, яка закріплена за екіпажем; бути присутнім у їдальні під час приймання їжі особовим складом корабля та стежити за порядком; у разі прибуття до команди прямих начальників від командира корабля і вище, чергового з'єднання кораблів, а також осіб, які інспектують (перевіряють), подавати команду "Струнко", рапортувати їм. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 1-го рангу, під час мого чергування надзвичайних подій не трапилося (чи трапилося, вказати що). Команда перебуває на кораблі. Черговий команди мічман Таран". Потім супроводжувати їх під час обходу приміщень команди. У разі відсутності у приміщенні інших військовослужбовців, у нічний час, а також під час проведення прибирання та робіт команда "Струнко" не подається, а віддається лише рапорт. Іншим офіцерам, які не входять до складу екіпажу корабля, черговий команди тільки відрекомендується.

Розділ 17

Обов'язки осіб, які несуть вахту

Вахтовий офіцер

Загальні обов'язки

687. Вахтовий офіцер призначається з числа офіцерів, допущених до самостійного несення ходової (якірної) вахти. Він відповідає за: підтримання встановленої бойової готовності корабля; зовнішню безпеку корабля; правильне несення особовим складом корабельної вахтової служби. Вахтовий офіцер на ходу та під час стоянки корабля на якорі підпорядковується командирові корабля, а у разі його відсутності на кораблі - старшому помічникові командира корабля. Під час стоянки корабля на швартовах і на

бочці вахтовий офіцер підпорядковується командирові корабля, старшому помічникові командира корабля та черговому корабля.

Ніхто, крім зазначених вище осіб та їхніх прямих начальників, не має права втручатися в розпорядження вахтового офіцера.

Вахтовому офіцерові підпорядковується особовий склад корабельної вахти, а на ходу та під час стоянки корабля на якорі йому підпорядковується особовий склад корабельного чергування. Крім того, з питань керування кораблем, спостереження і застосування зброї вахтовому офіцерові підпорядковується особовий склад спеціальних нарядів, призначений на командні пункти і бойові пости, які перебувають у бойовій готовності.

Особовий склад корабля повинен виконувати всі вимоги вахтового офіцера.

688. Вахтовий офіцер під час приймання вахти отримує відомості про: призначену бойову готовність, готовність до походу, а також готовність чергових технічних засобів і зброї; місце корабля (за місцевістю та за картою); фактичну гідрометеорологічну обстановку та прогнози; розпізнавальні сигнали і час їхньої зміни, чинні режими використання радіо та радіотехнічних засобів; функціонуючі механізми; стан і режим роботи технічних засобів спостереження; місцеперебування командира корабля, старшого помічника командира корабля, а також командира з'єднання кораблів і начальника штабу з'єднання кораблів; накази і розпорядження, які віддані по вахтовій службі командиром корабля чи командиром з'єднання кораблів; заняття, навчання, тренування і роботи, що проводяться на кораблі; стан та режим роботи головної енергетичної установки, батарейної та корабельної вентиляції, час останнього вентилявання акумуляторної батареї.

689. Вахтовий офіцер зобов'язаний:

під час несення вахти керуватися документами із забезпечення безпеки стоянки та плавання корабля, корабельними розписами та іншими документами щодо бойової і повсякденної діяльності корабля;

підтримувати встановлену бойову готовність і готовність корабля до походу; оголошувати тривоги за наказом командира корабля або особи, яка його заміщає, а у випадках, які не допускають зволікання, - самостійно;

керувати особовим складом бойового інформаційного поста з питань забезпечення безпеки стоянки та плавання корабля;

знати район плавання і вміти використовувати технічні засоби кораблеводіння для визначення місця корабля та обчислення шляху;

стежити за зовнішньою безпекою корабля і вживати заходів щодо запобігання навігаційним аваріям;

знати стан технічних і візуальних засобів зв'язку та спостереження корабля, вміти їх використовувати;

правильно застосовувати розпізнавальні сигнали;

уміти застосовувати зброю для самооборони корабля у разі раптового нападу противника;

знати стан головної енергетичної установки корабля;

стежити за дією механізмів і пристроїв, які містяться на верхній палубі;
знати наявні запаси корабля;
виконувати встановлені заходи у разі оголошення штормової готовності,
зниження видимості, під час плавання у вузькостях та на мілководді;
стежити за постійною готовністю чергових рятувальних засобів;
подавати команди і сигнали відповідно до розпорядку дня та контролювати їх виконання;
віддавати почесні посадовим особам, які прибувають на корабель, а також кораблям, які проходять мимо або йдуть назустріч;
вести вахтовий журнал протягом вахти, після здавання вахти засвідчувати своїм підписом зроблені в ньому записи.

690. Вахтовий офіцер повинен уміти організувати боротьбу за живучість корабля. У разі вибуху, пожежі, затоплення приміщення (відсіку), великого надходження пари, розриву трубопроводів повітря високого тиску, гідравліки, заклинювання горизонтальних рулів на ходу підводного човна в підводному положенні, появи небезпечної концентрації шкідливих речовин (газів) тощо вахтовий офіцер негайно оголошує аварійну тривогу та керує боротьбою за живучість корабля до прибуття на головний командний пункт командира корабля або особи, яка його заміщує.

Вахтовий офіцер у непередбачених випадках чи за обставинами, коли є сумніви і виникає потреба в допомозі або присутності на головному командному пункті командира корабля (старшого помічника командира корабля), повинен як удень, так і вночі негайно викликати командира корабля (старшого помічника командира корабля). Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 2-го рангу, прохання вийти наверх". У крайніх випадках, які не допускають зволікання, вахтовий офіцер діє самостійно з негайною доповіддю командирові корабля і, залежно від обстановки, повідомленням інших службових осіб.

691. Під час несення вахти вахтовому офіцерові забороняється займатися будь-якими справами, що не входять до обов'язків вахтового офіцера.

692. Вахтовий офіцер повинен мати при собі бінокль, секундомір, свисток, мегафон, записник та олівець.

693. У разі оголошення тривоги вахтовий офіцер передає свої обов'язки старшому помічникові командира корабля або спеціально призначеній особі і займає своє місце згідно з розписом з тривоги.

Обов'язки на ходу корабля

694. Вахтовий офіцер є безпосереднім помічником командира корабля з питань маневрування, порядку застосування зброї, ухилення корабля від атак підводних човнів, засобів повітряного нападу та бойових катерів, а також від виявлених торпед і мін.

695. Під час приймання вахти на ходу корабля вахтовий офіцер повинен отримати відомості про: готовність комплексів зброї; місце корабля (обсерваційне чи обчислене), курс (за показниками основних і резервних засобів зазначення курсу), призначену швидкість руху та режим роботи

енергетичної установки, а також час, коли відбуватиметься їх зміна; характер строю або номер ордера і місце корабля в строю (ордері); елементи дрейфу корабля та зносу його течією; поправки курсовказівників і вимірювачів швидкості, які враховуються; обстановку в районі плавання, засоби навігаційного обладнання та берегового технічного спостереження; глибини і навігаційну небезпеку, кораблі (судна), які перебувають у межах спостереження, та умови розходження з ними.

Вахтовий офіцер надводного корабля під час приймання вахти повинен особисто перевірити місце корабля, курс, швидкість і положення надводного корабля в ордері, вимірити глибину ехолотом, вивчити обстановку на маршруті плавання на час вахти.

Вахтовий офіцер підводного човна під час приймання вахти повинен отримати відомості про: глибини занурення; режим руху; те, як підводний човен керується горизонтальними рулями; дальність видимості в перископ, гідрологічні дані і час їхнього останнього визначення; стан спеціальних приладів і засобів регенерації повітря, стан цистерни швидкого занурення, батареїної та корабельної вентиляції, а в разі плавання підводного човна в надводному положенні - про порядок виходу особового складу на місток і в огороження бойової рубки.

696. Вахтовий офіцер зобов'язаний:

стежити за точним дотриманням призначених курсу, швидкості, режиму руху корабля, глибини занурення підводного човна;

утримувати корабель у строю (ордері);

контролювати точність і безпеку проходження корабля призначеним маршрутом, періодично визначати місце корабля;

керувати роботою бойового інформаційного поста з питань забезпечення плавання;

визначати елементи руху, стежити за зміною пеленгу під час зустрічі з кораблями, судами та визначати умови розходження з ними;

стежити за справністю ходових вогнів, а у разі плавання без вогнів - за повним затемненням корабля;

у разі виникнення іскріння з димових труб уживати заходів щодо його ліквідації;

стежити за положенням підймальних і спускових пристроїв і за можливістю їхнього використання залежно від глибини, хвилювання моря та швидкості ходу корабля;

керувати підняттям і поданням сигналів у разі зміни курсу, ходу, під час маневрування корабля, зльоту й посадки літальних апаратів, приймання й передавання сухих і рідких вантажів, а також у разі погіршення видимості; доповідати командирові корабля (старшому помічникові командира корабля) про все виявлене, що може вплинути на безпеку плавання чи на виконання поставлених завдань, а також про зміни обстановки та умов плавання;

інформувати вахтового штурмана, командира бойового інформаційного поста про початок і закінчення повороту на новий курс, зміни режиму управління рулями, зміну швидкості, початок та закінчення зміни глибини занурення підводного човна, про отримані накази, які пов'язані зі зміною маршруту, місця в строю (ордері), а також про появу в межах видимості берегів та засобів навігаційного обладнання безпеки кораблеводіння, різку зміну гідрометеорологічної обстановки, підймання та опускання висувних пристроїв і про інші дії;

отримувати від вахтового штурмана довідкові дані і доповіді про час повороту на новий курс (за 5 хвилин, за 1 хвилину та в розрахований момент початку повороту) та тривалість перебування корабля на новому курсі;

контролювати справну роботу та переключення пристрою для розмагнічування корабля;

попереджувати командира електромеханічної бойової частини за півгодини до підходу корабля до призначеного місця (якірної стоянки, вузькості тощо), а також в інших випадках, коли це необхідно;

здійснювати розрахунки маневрування під час спільного плавання в ордерах, а також для забезпечення зльоту і посадки літальних апаратів.

697. На підводному човні під час перебування його в підводному положенні, крім зазначеного, вахтовий офіцер зобов'язаний:

вести кругове спостереження в перископ за морем і повітрям під час перебування підводного човна на перископній глибині;

стежити за диферентом, плавучістю та глибиною занурення підводного човна, а у разі необхідності виконувати піддиферентування підводного човна;

періодично з дозволу командира підводного човна вимірювати ехолотом глибину під кілем і звіряти її з глибиною місця по карті;

стежити за режимом роботи енергетичної установки, не допускати зменшення напруги акумуляторної батареї до кінцевого значення під час розрядження,

контролювати вимірювання температури електроліту контрольних елементів акумуляторної батареї, концентрації водню в акумуляторних ямах та відсіках, про що доповідати командирові підводного човна;

стежити за зміною гідрологічних умов у районі плавання;

контролювати використання засобів регенерації повітря, своєчасність перемішування повітря між відсіками;

здійснювати контроль за підйманням та спусканням висувних пристроїв і станом забортної арматури залежно від глибини занурення.

698. Вахтовий офіцер має право без дозволу командира корабля змінювати курс і швидкість корабля (на підводному човні ще й глибину занурення) тільки за обставинами, які загрожують безпеці корабля (щоб уникнути зіткнення з іншим кораблем, у разі виявлення раптової навігаційної небезпеки, для відхилення від раптових атак противника тощо), а також для рятування людини, яка впала за борт з негайною доповіддю командирові корабля про вжиті заходи.

699. Вахтовий офіцер повинен невідлучно перебувати на ходовому містку надводного корабля (на підводному човні під час перебування його у підводному положенні - на центральному посту, у надводному положенні - на містку).

Зміна вахтового офіцера, у тому числі, й підзміна його на короткий час, здійснюється тільки з дозволу командира корабля (старшого помічника командира корабля).

Під час плавання корабля в складних умовах зміна особового складу, який несе ходову вахту, здійснюється тільки з дозволу командира корабля.

Обов'язки під час стоянки корабля на якорі (бочці, швартовах)

700. Під час приймання вахти у разі стоянки корабля на якорі (бочці, швартовах) вахтовий офіцер повинен отримати відомості про: готовність корабля до походу; розрахунки диференту підводного човна і готовність його до занурення; довжину якірного ланцюга на ключі (кількість заведених на бочку чи на стінку швартовів); готовність другого якоря надводного корабля до віддачі; глибину, характер ґрунту, швидкість течії у місці стоянки корабля; відсутніх осіб екіпажу, а також перебування сторонніх осіб на кораблі; катери і шлюпки як відсутні, так і ті, що містяться біля борту корабля; диспозицію кораблів, які стоять на рейді, та місцеперебування старшого на рейді; призначені сигнали тривоги.

701. На кораблі 1-го рангу може призначатися помічник вахтового офіцера з числа офіцерів корабля, допущених наказом командира корабля до виконання обов'язків помічника вахтового офіцера. Його обов'язки розробляються старшим помічником командира корабля і затверджуються командиром корабля.

702. Вахтовий офіцер зобов'язаний:

доповідати командирові корабля (старшому помічникові командира корабля) про всі кораблі та судна, які входять на рейд і виходять з рейду, а також про все виявлене, що може вплинути на безпеку корабля;

контролювати правильне використання корабельних катерів та шлюпок, керувати їх відправленням і прийманням, здійснювати посадку в них особового складу, не допускаючи перевантаження;

перевіряти виконання особовим складом корабля правил рейдової служби;

уживати заходів щодо забезпечення безпеки стоянки і руху катерів та шлюпок біля борту корабля;

уживати заходів щодо надання допомоги шлюпкам, які зазнають лиха, а також щодо рятування потоплюваних;

вимагати від особового складу корабля дотримання корабельних правил, встановленої форми одягу, порядку, чистоти на верхній палубі і на водній поверхні біля борту корабля;

керувати підняттям і спуском прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, вмиканням і вимиканням якірних вогнів, підняттям і передачею

сигналів згідно з Міжнародними правилами запобігання зіткненню суден у морі;

за 30 хвилин до підняття прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України подавати старшому помічникові командира корабля ранковий рапорт за формою, зазначеною в додатку 6 до цього Положення;

контролювати порядок відбивання склянок на надводних кораблях 1-го і 2-го рангів, як зазначено в додатку 13 до цього Положення;

контролювати сходження з корабля і повернення на корабель особового складу, зведення різних предметів і доставку їх на корабель;

стежити за дрейфом корабля, використовувати для цього особисті розрахунки місця корабля, контрольні пеленги, дистанції до берегових орієнтирів тощо; у разі виявлення дрейфу корабля негайно доповісти про це командирові корабля.

703. Вахтовий офіцер веде спостереження за якірним ланцюгом (його попущена довжина має відповідати умовам стоянки та стану погоди), за швартованими, підтримує в готовності до віддачі другий якір.

Під час посилення вітру наказує доповісти йому заміри вітру через кожну годину або через 30 хвилин, уживає заходів для підймання катерів і шлюпок або відсилає їх в укрите місце стоянки, доповідає про це командирові корабля (старшому помічникові командира корабля).

704. У разі приймання до борту корабля судна забезпечення вахтовий офіцер відповідає за своєчасну підготовку корабля до приймання до борту судна забезпечення (прибирання трапів, шлюпок, завалювання шлюпбалок, кранів), швидке прийняття швартовів та таку організацію приймання запасів, яка забезпечує найменший час стоянки судна біля борту корабля.

705. Перед виконанням пробних обертів машин вахтовий офіцер уживає необхідних заходів застереження стосовно шлюпок (катерів) і кінців за кормою, встановлює спостереження за швартованими та за якірними ланцюгами. З дозволу старшого помічника командира корабля, впевнившись у готовності машинного телеграфу, він дає дозвіл на виконання пробних обертів відповідно до інструкції з використання засобів руху надводного корабля (підводного човна).

706. Під час відправки особового складу з корабля вахтовий офіцер не допускає їх скупчення біля трапів (сходень). Перед початком посадки на катер (шлюпку) старшини і матроси повинні шикуватися.

Після підходу катера (шлюпки) до трапа корабля вахтовий офіцер здійснює посадку спочатку матросів і старшин, а потім мічманів і офіцерів, не допускаючи перевантаження катера (шлюпки) більше установлених норм. Під час посадки особового складу на катери (шлюпки) і до їхнього відходу від трапа корабля вахтовий офіцер надводного корабля перебуває на верхньому майданчику трапа.

Під час приймання катера (шлюпки) з мічманами, старшинами і матросами вахтовий офіцер надводного корабля залишається на верхньому майданчику

трапа до виходу з катера (шлюпки) останньої прибулої на ньому (на ній) людини.

Під час зустрічі службових осіб (начальників), які прибувають на катерах (шлюпках), вахтовий офіцер займає місце відповідно до схеми шикуння екіпажу корабля під час зустрічі службової особи, що прибуває на корабель на катері (шлюпці) (додаток 15 до Положення).

707. Під час несення вахти вахтовий офіцер, як правило, перебуває на верхній палубі надводного корабля, переважно на юті або біля вхідних трапів. Вахтовий офіцер перебуває на ходовому містку за таких умов: у вітряну погоду під час стоянки корабля, який має головні машини в готовності до негайного ходу; під час проведення пробних обертів головних машин; в інших випадках, які потребують особистого спостереження вахтового офіцера за навколишньою обстановкою.

Вахтовий офіцер підводного човна під час несення вахти постійно перебуває на містку підводного човна.

Вахтовий центрального поста (носових, кормових відсіків) підводного човна

708. Вахтовий центрального поста (носових, кормових відсіків) підводного човна призначається з числа чергових спеціалістів (черговий моторист, черговий електрик, черговий трюмний машиніст, черговий торпедист) і підпорядковується черговому підводного човна та помічнику чергового підводного човна.

Черговість несення вахти визначається черговим підводного човна.

Приймання та здавання вахти вахтовими центрального поста (носових, кормових відсіків) здійснюються в присутності чергового підводного човна чи його помічника.

709. Під час приймання вахти черговий спеціаліст, який призначається вахтовим центрального поста (носових, кормових відсіків), повинен обійти підводний човен (носові, кормові відсіки) і перевірити: крен, диферент, осадку підводного човна; відсутність тиску в цистернах допоміжного баласту; відсутність у відсіках запаху чаду; відсутність відчинених забортних отворів і надходження води до відсіків; зачинення електричних приладів, розподільних щитів і коробок; сухість та освітлення акумуляторних ям, трюмів і відгороджень; наявність тиску в повітряних магістралях, пожежних системах та системах гідравліки; правильність приготування системи вентиляції акумуляторної батареї за призначеним режимом (відчинення клінкетів, які ведуть від цієї системи до акумуляторної батареї та кришок на витяжних трубах акумуляторних ям); справність приладів газоаналізу акумуляторних відсіків та приладів спалення водню; стан та облік електроагрівальних приладів, увімкнених в електромережу; цілісність замків, пломб і печаток на приміщеннях, зданих під охорону, а також на пристроях, які є під контролем у визначеному положенні ("зачинено", "відчинено", "увімкнено", "вимкнено" тощо).

710. Вахтовий центрального поста (носових, кормових відсіків) зобов'язаний: доповісти черговому (помічникові чергового) підводного човна про заступання на вахту;

через кожні 30 хвилин обходити підводний човен (носові, кормові відсіки), перевіряти їхній стан, доповідати про результати огляду черговому підводного човна і робити запис у журналі вахтового центрального поста, в якому зазначити і результати огляду вахтовими носових та кормових відсіків;

у разі виявлення ознак бойових та аварійних пошкоджень оголосити аварійну тривогу (подати сигнал), увімкнути ходові вогні, доповісти про місце і характер аварії черговому підводного човна та розпочати боротьбу з аварією;

у разі виявлення крену, диференту, а також збільшення осади підводного човна (за інформацією озброєного вахтового) доповісти черговому підводного човна;

своєчасно вентилявати акумуляторну батарею та відсіки підводного човна в зазначених режимах;

негайно доповідати черговому підводного човна про порушення особовим складом вимог пожежної безпеки та непотоплюваності підводного човна;

вести облік електронагрівальних приладів, увімкнутих в електромережу, і перевіряти їх стан під час огляду;

забороняти перебування на центральному посту осіб без необхідності, а також вести гучні розмови;

передавати через внутрішні корабельні засоби зв'язку всі накази і команди, які стосуються дій особового складу;

підтримувати постійний зв'язок з озброєним вахтовим;

вести записи в журналі вахтового центрального поста, зазначаючи всі дії особового складу, прихід і вихід осіб, які не належать до екіпажу, час пуску та зупинки основних механізмів, винесення (принесення) на підводний човен різних речей тощо;

після сходження основної частини екіпажу на берегову базу, допуск на підводний човен здійснювати відповідно до вимог цього Положення.

711. Якщо під час несення вахти вахтовим центрального поста (носових, кормових відсіків) виявлені недоліки, які не потребують вжиття термінових заходів з залученням особового складу корабля, то вони усуваються силами чергової та вахтової служб.

712. Вахтовий центрального поста (носових, кормових відсіків) під час несення вахти перебуває в центральному посту (у носових, кормових відсіках) підводного човна.

Під час несення вахти вахтовому центрального поста (носових, кормових відсіків) забороняється займатися будь-якими справами, що не належать до його обов'язків.

Командир вахтового поста

713. Командир вахтового поста на надводному кораблі призначається з числа старшин корабля. Він відповідає за: зовнішню безпеку корабля в районі свого

поста; виконання особовим складом корабельних правил, дотримання порядку і чистоти на верхній палубі, форми одягу, порядку допуску на корабель і сходження з корабля особового складу та інших осіб; безпеку катерів (шлюпок), що перебувають на плаву в районі поста.

Командир вахтового поста підпорядковується вахтовому офіцерові (черговому корабля).

Командирів вахтового поста підпорядковуються озброєні вахтові. На час, коли за наказом вахтового офіцера (чергового корабля) він керує прийманням швартових кінців з іншого корабля, йому підпорядковуються черговий боцман і вахтові на кінцях.

714. Під час приймання вахти командир вахтового поста отримує відомості про: положення швартовів, кранців, сходень, люків і горловин верхньої палуби в районі поста; катери і шлюпки, що перебувають на плаву в районі поста; а також про місцеперебування командира корабля та його старшого помічника. Потім він разом з командиром вахтового поста, який здає вахту, оглядає верхню палубу в районі поста, перевіряє стан швартовів, кранців, сходень, люків, горловин, катерів і шлюпок, які перебувають у районі поста.

Після цього командир вахтового поста прибуває до вахтового офіцера (чергового корабля) і рапортує. Наприклад: "Товаришу (пане) капітан-лейтенанте, старшина 2-ї статті Величко вахтовий пост на баку (юті, шкафуті) прийняв". Після рапорту він доповідає про недоліки, виявлені під час приймання вахти і не усунені попередньою вахтою.

715. Командир вахтового поста зобов'язаний:

постійно перебувати на верхній палубі в установленому місці, періодично обходити район свого поста; під час несення вахти біля трапа корабля здійснювати обхід за дозволом вахтового офіцера (чергового корабля); стежити за тим, щоб особовий склад, який перебуває в районі поста, всі віддані накази виконував швидко і точно;

стежити за додержанням особовим складом, який перебуває на верхній палубі, корабельних правил і встановленої форми одягу;

стежити за утриманням у належному стані швартовів, кранців та сходень; стежити за безпекою катерів (шлюпок), які перебувають на плаву в районі його поста; у нічний час періодично окликати вахтових на шлюпках, а у разі їх відсутності для огляду шлюпок не рідше одного разу на годину посилати матросів, які призначаються для цього вахтовим офіцером (черговим корабля);

стежити за тим, щоб ті, хто працюють за бортом, були обв'язані кінцями для страхування, мали рятувальні жилети, а їх робота забезпечувалася спеціально призначеним особовим складом; у разі падіння людини за борт негайно скидати їй рятувальний засіб, одночасно гучним голосом сповіщати: "Людина за бортом" і доповісти про це вахтовому офіцерові (черговому корабля);

зустрічати і проводити катери (шлюпки), які підходять до корабля і відходять від нього, спостерігати за своєчасною подачею в районі його поста на катери (шлюпки) кінців, а також за тим, щоб кінці були прибрані та укладені;

у разі відсутності вахтового офіцера (чергового корабля) розпоряджатися зустріччю і відправленням катерів (шлюпок), доповідати прибулому старшому начальникові про місцеперебування вахтового офіцера (чергового корабля); під час зустрічей (проводів) начальників, які прибувають (вибувають) на корабель (з корабля), перебувати у місці, зазначеному на схемі шиккування осіб чергової та вахтової служб корабля під час зустрічі (проводів) службової особи (додаток 16 до Положення);

від заходу до сходу сонця спостерігати за вогнями в дорученому йому районі корабля;

під час стоянки корабля на швартовах (якорі, бочці) без вогнів стежити за тим, щоб світло з внутрішніх приміщень не проникало назовні;

вести постійне спостереження за навколишньою обстановкою, не допускати підходу катерів, шлюпок, наближення плавців до борту корабля без дозволу вахтового офіцера (чергового корабля);

спостерігати за дрейфом корабля всіма доступними засобами; доповідати вахтовому офіцеру (черговому корабля) про свої сумніви щодо безпеки стоянки корабля;

тільки з дозволу вахтового офіцера (чергового корабля) допускати на корабель сторонніх осіб і дозволяти сходження з корабля особового складу строкової служби;

негайно доповідати вахтовому офіцеру (черговому корабля) про надзвичайні ситуації в акваторії, погіршення метеорологічних умов і порушення особовим складом корабельних правил.

Командир вахтового поста на баку додатково зобов'язаний спостерігати за якірними пристроями (положенням якірного ланцюга, кріпленням якорів тощо) і не допускати без дозволу вахтового офіцера (чергового корабля) проведення робіт біля якірних пристроїв і шпилів.

716. Командир вахтового поста у разі оголошення тривоги здає зброю і, не змінюючись, займає місце згідно з розписом з тривоги.

Озброєний вахтовий

717. Озброєний вахтовий (верхній вахтовий) призначається з числа матросів для охорони та оборони підводного човна (надводного корабля), який стоїть у пункті базування на швартовах. На надводних кораблях озброєні вахтові виставляються за окремою вказівкою командира з'єднання кораблів (в одиночному плаванні - командира корабля) і призначаються для охорони й оборони як корабля, так і окремих приміщень та постів корабля.

Озброєний вахтовий відповідає за зовнішню безпеку підводного човна (надводного корабля або окремих приміщень та постів).

Він підпорядковується: на підводному човні - черговому підводного човна (помічників чергового підводного човна); на надводному кораблі - черговому корабля, черговому низів, а також у разі несення служби біля трапа (сходні) командирові вахтового поста.

718. Інструкції озброєним вахтовим розробляються з урахуванням особливостей об'єкта охорони та умов перебування на посту. В них зазначається: порядок дій у разі нападу на пост; випадки, коли озброєному вахтовому дозволяється застосовувати зброю; порядок допуску на пост осіб для відчинення приміщень, які є під охороною; особливі обов'язки з охорони поста, а також дії у разі оголошення тривоги на кораблі, виникнення пожежі, вибуху в місці розташування поста (на причалі, пірсі).

719. Під час заступання на пост озброєний вахтовий у присутності чергового корабля приймає пост від попереднього озброєного вахтового відповідно до вимог Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України та спеціальної інструкції.

720. Озброєний вахтовий, крім виконання вимог статей 233 - 237 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, зобов'язаний: віддавати військове вітання адміралам, генералам, офіцерам та іншим особам, які мають вищі військові звання. Під час виконання військового вітання приймати положення "Струнко", повертати голову в бік начальника, не змінюючи встановленого положення зброї; у разі виявлення ознак пожежі, стихійного лиха, аварії на сусідніх кораблях викликати чергового корабля; знати особливі обов'язки несення служби на посту та чітко виконувати їх.

721. На підводних човнах озброєний (верхній) вахтовий, крім вимог статей 233 - 237 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, зобов'язаний:

стежити за осадкою, креном, диферентом підводного човна і доповідати черговому підводного човна (вахтовому центрального поста) про їх зміни, а також про посилення вітру, послаблення швартовів, відходи та підходи інших підводних човнів (суден), про оголошення тривоги на сусідніх кораблях або з'єднаннях кораблів;

забороняти кораблям, суднам, катерам та іншим плавучим засобам підходити до підводного човна без дозволу чергового підводного човна;

не допускати на підводний човен сторонніх осіб без дозволу чергового підводного човна або його помічника;

підтримувати постійний зв'язок з вахтовим центрального поста;

у разі виникнення аварії на підводному човні про що свідчить ввімкнення ходових вогнів підводного човна з'ясувати у вахтового центрального поста характер аварії та доповісти оперативному черговому штабу з'єднання кораблів і черговому з'єднання підводних човнів, помічникові чергового з'єднання підводних човнів з живучості, сповістити, не покидаючи свій пост, сусідні кораблі про аварію, використовуючи засоби зв'язку, які є на посту.

722. Застосування зброї озброєним вахтовим здійснюється відповідно до статей 195 - 202 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

723. Зміна озброєних вахтових здійснюється одночасно зі зміною вахти на кораблі. У разі складних метеорологічних умов та в інших випадках тривалість

несення вахти озброєними вахтовими може скорочуватися до двох годин чи однієї години.

724. У разі оголошення тривоги на кораблі за наказом чергового корабля (вахтового офіцера) озброєний вахтовий залишає пост, здає зброю і, якщо не надійшло інших указівок, займає своє місце згідно з розписом з тривоги.

Командир рятувальної шлюпки

725. Командир рятувальної шлюпки призначається з числа молодших офіцерів корабля або мічманів, які допущені до самостійного управління шлюпкою. Він відповідає за: веслярів, які повинні перебувати в призначеному місці і мати при собі індивідуальні рятувальні засоби; правильне розміщення майна рятувальної шлюпки і її оснащення, а також за закриття пробки, положення румпеля, який має бути вкладений і прив'язаний до борту шлюпки, яким вона звернена до корабля; кріплення шлюпки і готовність її до спуску на воду. Командир рятувальної шлюпки підпорядковується вахтовому офіцерові. Йому підпорядковуються веслярі, призначені на рятувальну шлюпку.

726. Командир рятувальної шлюпки зобов'язаний:

контролювати готовність веслярів рятувальної шлюпки;

за командою "Людина за бортом" чи "Рятувальну шлюпку до спуску" першим зайняти місце в шлюпці і керувати посадкою веслярів у визначеному порядку;

до спуску шлюпки уточнити завдання, поставлене вахтовим офіцером;

якщо завданням є рятування людини, яка впала за борт, то доручити

спостереження за нею старшині шлюпки і вести спостереження за

сигнальником на кораблі, який указує напрямок на об'єкт рятування;

керувати діями веслярів під час спуску шлюпки та відходу її від корабля;

керувати шлюпкою відповідно до вимог морської практики для того, щоб у найкоротший строк підійти до місця призначення;

у момент підняття врятованої людини на борт шлюпки поставити флагшток з прапором Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Вахтовий на шлюпці

727. Вахтовий на шлюпці призначається з числа матросів надводного корабля.

Він відповідає за надійне кріплення шлюпки, підтримання на ній чистоти, порядку, за збереження і цілість її майна та оснащення.

Вахтовий на шлюпці підпорядковується командирові вахтового поста, вахтовому офіцерові (черговому корабля).

728. Вахтовий на шлюпці зобов'язаний:

постійно спостерігати за кріпленням шлюпки, не допускати на шлюпку сторонніх осіб;

стежити за збереженням і цілістю шлюпки, не давати їй битися об борт корабля, пірс та інші шлюпки;

стежити за дотриманням командою шлюпки чистоти і порядку (команда повинна сідати в шлюпку, знявши взуття, а в холодну пору року обтерти взуття від пилу та бруду) і не дозволяти ходити по банках.

729. Вахтовий на шлюпці розміщується на кормовому сидінні шлюпки обличчям до її носа. Якщо під охороною вахтового є декілька шлюпок, то він перебуває на останній шлюпці.

Вахтовому на шлюпці під час несення вахти забороняється лягати, читати, курити та без дозволу виходити зі шлюпки.

У разі оголошення тривоги на кораблі вахтовий на шлюпці за наказом командира вахтового поста залишає пост і займає своє місце згідно з розписом з тривоги.

Вахтовий на кінцях

730. Вахтовий на кінцях призначається з числа матросів корабля. Він підпорядковується командирові вахтового поста.

Вахтовий на кінцях зобов'язаний:

утримувати кінці укладеними і завжди готовими до подачі;

подавати кінці на катер (шлюпку), який підійшов до борту корабля, ретельно стежити за тим, щоб кінці не потрапили під гвинти катера;

надійно і правильно кріпити подані кінці;

спускати за борт кранці, коли в цьому є необхідність;

стежити, щоб на бортах корабля зовні не було вільних кінців та інших предметів, в яких немає необхідності;

підтримувати чистоту на призначеній йому ділянці корабля;

у разі падіння людини за борт кидати їй кінці, рятувальні круги.

Розсильний

731. Розсильний призначається з числа матросів корабля і є в розпорядженні чергового з'єднання кораблів, чергового корабля та вахтового офіцера.

Вони дають завдання розсильному, якщо наказ, доповідь чи повідомлення не може передаватися за допомогою внутрішніх корабельних засобів зв'язку.

732. На ходовому містку надводного корабля розсильний займає місце за вказівкою вахтового офіцера. Якщо не надійшло вказівки, розсильний запитує.

Наприклад: "Товаришу (пане) старший лейтенанте, де накажете перебувати?".

Усі розпорядження розсильний виконує бігом. Якщо він не знаходить особи, до якої його відправили з дорученням, то зобов'язаний негайно звернутися за вказівкою до осіб чергової чи вахтової служб.

Після виконання дорученого завдання розсильний доповідає начальнику, який дав йому завдання. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 3-го рангу, ваше завдання (вказати яке завдання) виконано". У разі невиконання завдання він доповідає про причини, які перешкодили виконанню завдання.

Якщо немає розпоряджень, розсильний має право сидіти.

Розсильний, призначений у розпорядження будь-якого начальника, після звільнення від обов'язків прибуває до вахтового офіцера.

Розділ 18

Спеціальні наряди

Загальні положення

733. Спеціальні наряди (чергування і вахти) призначаються в бойових частинах і службах корабля для: підтримання бойової готовності зброї та технічних засобів і готовності корабля до походу; обслуговування зброї, технічних засобів та здійснення контролю за їх справним станом; спостереження за навколишньою обстановкою, розпізнавання виявлених цілей і попередження про небезпеку; виконання заходів щодо запобігання аварійним пошкодженням корабля і підтримання в постійній готовності до використання за призначенням засобів боротьби за живучість; здійснення контролю за станом і правильним зберіганням боєприпасів, вибухових, пальних та шкідливих речовин; здійснення заходів щодо негайного відновлення пошкоджених технічних засобів; забезпечення корабля безперебійним енергопостачанням, зовнішнім і внутрішнім зв'язком та засобами спостереження; забезпечення повсякденної життєдіяльності особового складу.

734. До складу спеціального чергування на надводному кораблі входять: чергові бойових частин і служб; черговий зв'язку; черговий синоптик, черговий рульовий, електрик штурманський; черговий спостерігач; командир дозору погребів з боєприпасами, помічник командира дозору погребів з боєприпасами і дозорні погребів з боєприпасами; чергові центральних артилерійських постів; дозорні з живучості; черговий машиніст; чергові мотористи; чергові трюмні; чергові електрики; черговий санітар; черговий кок.

735. До складу спеціальної вахти на надводному кораблі входять: вахтовий офіцер (старшина) бойового інформаційного поста; вахтовий інженер-механік; вахтовий штурман, помічник вахтового штурмана, вахтові стернові; вахтові, які виставляються біля поданих до гармат боєприпасів; вахтові, які виставляються біля зброї та приладів, що перебувають у бойовій готовності; вахтовий поста мікроклімату ракетно-артилерійської бойової частини; вахтовий біля боєприпасів, які містяться на палубі; вахтовий з пожежної безпеки погребів; вахтові радіотелеграфісти, телефоністи, механіки (у тому числі спеціального зв'язку), сигнальники, радіометристи та гідроакустики, вахтові діючого допоміжного котла, вахтові машинного відділення, вахтові діючих турбо- і дизель-генераторів, вахтові ліній валів, вахтові палубної і машинної вентиляції, вахтовий електростанції, вахтовий поста радіаційного хімічного і біологічного захисту (за окремим наказом), вахтовий діючих холодильних машин та інших діючих механізмів.

736. Під час стоянки підводного човна на швартовах у пункті базування, у разі відсутності на ньому екіпажу особовий склад спеціальних нарядів включається до розрахунку з боротьби за живучість.

737. На надводному кораблі особовий склад спеціальних нарядів підпорядковується черговим бойових частин (служб), а з питань додержання корабельного розпорядку, чистоти приміщень, запобігання аварійним пошкодженням - черговому корабля і черговому низів.

На підводних човнах особовий склад спеціальних нарядів підпорядковується черговому підводного човна (вахтовому офіцерові).

738. Усі особи, призначені у спеціальні наряди, під час виконання своїх обов'язків керуються інструкціями, які розробляються флагманськими спеціалістами штабу з'єднання кораблів і затверджуються командиром з'єднання кораблів.

739. У разі оголошення тривоги на кораблі особовий склад спеціальних нарядів, не змінюючись, займає свої місця згідно з розписом з тривоги, крім осіб, які обслуговують діючі механізми, пристрої та системи, та дозорних погребів з боєприпасами, які залишають свої пости лише після їх зміни особами, зазначеними у розписі з тривоги. Порядок зміни у разі оголошення тривоги на кораблі зазначається в інструкції для кожного поста.

740. Здійснення контролю за організацією служби спеціальних нарядів на кораблях покладається на флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів, а у з'єднанні кораблів - на головних спеціалістів управлінь, відділів, служб Військово-Морських Сил.

Черговий бойової частини (служби)

741. Черговий бойової частини (служби) призначається з числа офіцерів, мічманів чи старшин бойової частини (служби). Він відповідає за: підтримання встановленої готовності; утримання та використання технічних засобів і зброї відповідно до інструкцій і встановлених на кораблі правил та розписів; проведення систематичних оглядів і перевірок стану приміщень та пристроїв згідно зі спеціальними інструкціями; чистоту і порядок у приміщеннях, які належать до завідування особового складу бойової частини (служби); точне і своєчасне внесення записів про надзвичайні події, порушення та зауваження до відповідних журналів і своєчасну доповідь про це командирові бойової частини (начальникові служби) та черговому корабля.

Черговий бойової частини (служби) підпорядковується командирові бойової частини (начальникові служби) та черговому корабля.

742. Черговий бойової частини (служби) доповідає про заступання на чергування командирові бойової частини (начальникові служби) та черговому корабля.

У доповіді зазначаються відомості про: готовність зброї і технічних засобів бойової частини (служби); параметри мікроклімату в погребах, контейнерах; діючі механізми; роботи, які виконуються в бойовій частині (службі), та плановий строк їхнього закінчення; відсутній на кораблі особовий склад (перебувають у відрядженні, госпіталі тощо).

743. Черговий бойової частини (служби) зобов'язаний: підтримувати встановлену готовність корабля до походу і забезпечувати встановлену готовність зброї та технічних засобів бойової частини (служби); керувати службою спеціального наряду своєї бойової частини (служби); керувати відправкою з корабля команд, які призначені від бойової частини (служби) для виконання службових завдань; здійснювати контроль за додержанням особовим складом бойової частини (служби) розпорядку дня;

підтримувати внутрішній порядок і чистоту в житлових і службових приміщеннях бойової частини (служби), а також здійснювати контроль за діями особового складу бойової частини (служби) у вільний від занять і робіт час; виконувати розпорядження чергового корабля, які стосуються стану живучості корабля, дотримання розпорядку дня, чистоти приміщень.

744. Черговий електромеханічної бойової частини, крім того, зобов'язаний: забезпечувати корабель всіма видами енергії, паливом, паром, водою тощо; забезпечувати справну роботу всіх діючих механізмів, систем і пристроїв електромеханічної бойової частини;

підтримувати постійну готовність засобів боротьби за живучість корабля, які належать до завідування особового складу бойової частини.

Командир дозору і дозорні погребів з боєприпасами

745. Командир дозору погребів з боєприпасами призначається з числа командирів відділень і старшин ракетно-артилерійської та мінно-торпедної бойових частин корабля, допущених наказом командира корабля до виконання обов'язків. Він відповідає за: своєчасність обходу дозорними погребів, виконання замірів температури, вологості тощо і внесення записів до відповідних журналів; контроль готовності до використання систем гасіння пожеж, зрошення та затоплення погребів.

Командир дозору погребів з боєприпасами підпорядковується командирові відповідної бойової частини та черговому бойової частини.

Командиром дозору погребів з боєприпасами ведеться спеціальний контрольний журнал, який не менше двох разів за час чергування подається на перевірку черговому бойової частини.

746. Дозорні погребів з боєприпасами призначаються з числа найбільш досвідчених та дисциплінованих старшин і матросів ракетно-артилерійської та мінно-торпедної бойових частин корабля, які допущені наказом командира корабля до виконання обов'язків дозорних.

Вони відповідають за: справність і цілість дверей, люків, горловин і запорів дверей і люків командних пунктів своїх бойових частин, погребів та арсеналів з боєприпасами і зброєю; відсутність у погребах та інших підвідомчих їм приміщеннях сторонніх предметів, особливо ганчірок, мастил та інших легкозаймистих матеріалів; своєчасне згідно з розписом вентилявання погребів і приміщень з боєприпасами.

Дозорні погребів з боєприпасами підпорядковуються командирові дозору погребів з боєприпасами. Під час чергування вони перебувають у спеціально призначеному приміщенні.

747. Дозорні погребів з боєприпасами зобов'язані:

не рідше ніж через кожні дві години обходити погреби з боєприпасами; контролювати справність температурно-тривожної сигналізації, температуру і вологість повітря в погребах;

вести журнал замірів температури в погребях і негайно доповідати командирові дозору та черговому бойової частини про відхилення температури та вологості повітря від норми в погребі (арсеналі) з боєприпасами; своєчасно згідно з розписом вентилювати погреби з боєприпасами.

У час, не передбачений розписом, дозорні погребів з боєприпасами можуть включати вентиляцію погребів лише за дозволом чергового бойової частини, крім випадків, які потребують термінового включення вентиляції, з наступною доповіддю черговому бойової частини.

Частина 5

Прапори, почесні, урочистості, візити

Розділ 19

Підіймання і спуск прапорів на кораблі

Державний Прапор України

748. Державний Прапор України, піднятий на кораблі, визначає його державну приналежність.

Державний Прапор України підіймається на кораблях Військово-Морських Сил: перед початком бою; у разі відвідування корабля Президентом України, Головою Верховної Ради України, Прем'єр-міністром України; за розпорядженням командира з'єднання кораблів на відзначення державних свят та важливих подій державного та військового значення; а також під час перебування кораблів у територіальному морі (портах) іноземних держав - у дні національних свят цих держав.

На ходу надводного корабля перед початком бою Державний Прапор України підіймається на грот-стенгю (на однощогловому кораблі - на стенгю щогли).

749. Охорона Державного Прапора України, піднятого на кораблі перед початком бою, є почесним обов'язком екіпажу корабля.

Особовий склад корабля зобов'язаний самовіддано та мужньо захищати Державний Прапор України і не допускати захоплення його противником.

Охорона Державного Прапора України в бою і безпосереднє спостереження за його станом покладаються на спеціально призначених осіб, зазначених у корабельному розписі з бойової тривоги.

750. Якщо під час ведення бою полотнище Державного Прапора України збивається, то воно негайно замінюється запасним. Для заміни збитого в бою Державного Прапора України наготові є запасні полотнища Державного Прапора України, які зберігаються на містку надводного корабля. У разі неможливості підняти запасне полотнище Державного Прапора України на грот-стенгю, воно підіймається на аварійному флагштоку, який закріплюється у будь-якому місці корабля.

751. Під час стоянки надводного корабля на якорі (бочці, швартовах)

Державний Прапор України підіймається на стенгах щогл, крім грот-стенги, а на підводному човні - на одному з висувних пристроїв або виносній щоглі.

752. Державний Прапор України, піднятий на кораблі, спускається за наказом командира корабля (командира з'єднання кораблів): після закінчення бою;

після сходження з корабля Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України; після заходу сонця у дні відзначання державних свят і важливих подій державного та військового значення; під час перебування в територіальному морі (порту) іноземної держави відповідно до керівних документів.

Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України

753. Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України, піднятий на кораблі (катері, шлюпці), на флагштоках споруд і військових містечок, означає їх належність до Військово-Морських Сил.

Особовий склад Військово-Морських Сил повинен віддавати встановлені почесні піднятому прапору Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

754. На кораблі, який стоїть на якорі (бочці, швартовах), Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України підіймається щоденно на кормовому флагштоку корабля в робочі дні о 8-й годині, у вихідні та святкові дні - о 9-й годині і спускається після заходу сонця.

755. У разі виходу корабля в море після заходу сонця й до 8 (9)-ї години ранку прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України підіймається на гафелі чи кормовому флагштоку у момент переходу корабля з положення "на якорі" (бочці, швартовах) до положення "на ходу".

Під час перебування корабля в морі прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України не спускається ні вдень, ні вночі.

Якщо корабель повертається з моря до пункту базування чи заходить до порту (гавані) у нічний час або до 8 (9)-ї години ранку, то прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України спускається у момент переходу корабля з положення "на ходу" до положення "на якорі (бочці, швартовах)".

У зазначених випадках під час підймання та спуску прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України команда "Струнко" не подається.

У разі зміни кораблем місця стоянки у гавані в нічний час і до 8 (9)-ї години ранку прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України на кораблі не підіймається.

756. У разі перебування на рейді кількох кораблів прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України підіймається і спускається за сигналом командира з'єднання кораблів або старшого на рейді командира (начальника).

757. Підймання (спуск) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України може призначатися урочистим і повсякденним.

Перед урочистим підйманням (спуском) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України виконується порядок його внесення (винесення) відповідно до Порядку проведення ритуалу внесення (винесення) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України на кораблі (додаток 17 до Положення).

758. Урочисте підймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України здійснюється: у разі включення корабля до складу Військово-Морських

Сил (перше підіймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України); під час відвідування корабля Президентом України, Головою Верховної Ради України, Прем'єр-міністром України; на відзначення державних свят і важливих подій державного та військового значення.

759. Урочисте підіймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України здійснюється у такому порядку.

За 15 хвилин до підіймання прапора на кораблі виконується сигнал "Повістка". За 5 хвилин до підіймання прапора на кораблі, де перебуває старший командир з'єднання кораблів або старший на рейді, за командою вахтового офіцера "Виконавчий до половини" підіймається до половини сигнал, який складається з двох прапорів "Виконавчий". На кораблях інших командирів з'єднань кораблів цей сигнал повторюється, а на решті кораблів підіймається до половини "Вимпел у відповідь". Одночасно за сигналом "Великий збір" на кожному кораблі увесь екіпаж в оголошеній формі одягу шикується згідно зі схемою шиккування, сигнальники посилаються на фали, черговий корабля (вахтовий офіцер) доповідає командирові корабля (командирові з'єднання кораблів): "Через 5 хвилин урочисте підіймання прапора".

У момент виходу командира корабля (з'єднання кораблів) на верхню палубу подається команда "Струнко". Прийнявши доповідь старшого помічника, командир корабля (з'єднання кораблів) вітається з особовим складом і, якщо це потрібно, поздоровляє його. Після цього подається команда "Вільно".

За хвилину до підіймання прапора на кораблі командира з'єднання кораблів або старшого на рейді командира (начальника) сигнал "Виконавчий, виконавчий" підіймається на місце. На всіх кораблях, які повторюють дії старшого на рейді, зазначений вище сигнал або "Вимпел у відповідь" підіймається до місця.

Черговим корабля (вахтовим офіцером) подається команда "На прапор, гюйс, стеньгові прапори та прапори розцвічування, струнко". За цією командою особовий склад приймає положення "струнко", офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, не прикладають руки до головних уборів, крім командирів підрозділів, які стоять у строю.

Для підіймання прапора після доповіді командирові корабля (черговому корабля, вахтовому офіцерові): "Час закінчився", рівно о 9-й годині (чи в призначений час) швидко спускається сигнал "Виконавчий, виконавчий" чи "Вимпел у відповідь" і черговий корабля (вахтовий офіцер) подає команду "Прапор, гюйс, стеньгові прапори і прапори розцвічування підняти". Прапори в розгорнутому вигляді повільно підіймаються. Під час підіймання прапора виконується Державний Гімн України, офіцери, мічмани, старшини, які проходять військову службу за контрактом, прикладають руки до головних уборів.

Після урочистого підіймання прапора, гюйса, стеньгових прапорів і прапорів розцвічування і закінчення виконання Державного Гімну України з дозволу

командира корабля (командира з'єднання кораблів) подається команда "Вільно".

760. Повсякденне підіймання (спуск) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України виконується в такому порядку.

За 15 хвилин до підіймання (спуску) прапора на кораблях виконується сигнал "Повістка". За 5 хвилин до підіймання (спуску) прапора на кораблі, де перебуває старший командир з'єднання кораблів чи старший на рейді, за командою чергового корабля (вахтового офіцера) "Виконавчий до половини" підіймається до половини прапор "Виконавчий". На кораблях, де перебувають інші командири з'єднань, "Виконавчий" повторюється, на решті кораблів "Вимпел у відповідь" підіймається до половини.

Потім на кораблях виконуються такі дії: сигналіст викликається наверх; сигнальніки посилаються на фали прапора та гюйса; черговий корабля (вахтовий офіцер) доповідає командирові корабля (командирові з'єднання кораблів): "Через 5 хвилин підіймання (спуск) прапора"; у разі підіймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України із шикунням особового складу за сигналом "Великий збір" екіпаж корабля шикунється згідно зі схемою шикуння.

У момент виходу командира корабля на верхню палубу подається команда "Струнко". Прийнявши доповідь старшого помічника (помічника) командира корабля, командир корабля вітається з особовим складом. Після цього подається команда "Вільно".

За хвилину до підіймання (спуску) прапора на кораблі, де перебуває командир з'єднання кораблів чи старший на рейді, сигнал "Виконавчий" підіймається до місця. Усі кораблі, які повторюють дії корабля, де перебуває старший командир з'єднання кораблів чи старший на рейді, підіймають сигнал "Виконавчий" чи "Вимпел у відповідь" до місця.

Черговий корабля (вахтовий офіцер) подає команду "На прапор і гюйс струнко". За цією командою особовий склад приймає положення "струнко", офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, не прикладають руки до головних уборів, крім командирів підрозділів, які стоять у строю.

Точно в момент, призначений для підіймання (спуску) прапора, після доповіді командирові корабля: "Час закінчився" черговий корабля (вахтовий офіцер) подає команду "Прапор і гюйс підняти (спустити)".

Прапор і гюйс у розгорнутому вигляді повільно підіймаються (спускаються), а сигнал "Виконавчий" або "Вимпел у відповідь" швидко спускається. Особовий склад повертає голови в бік прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, а офіцери, мічмани і старшини, які проходять військову службу за контрактом, крім цього, прикладають руки до головних уборів.

Якщо здійснюється спуск прапора, то сигналіст виконує сигнал "Зоря".

Після закінчення підймання (спуску) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України черговий корабля (вахтовий офіцер) за дозволом командира корабля подає команду "Вільно".

761. Екіпаж корабля не шикується для підймання (спуску) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України: під час приготування корабля до бою та походу; під час перебування корабля у стані бойової готовності; у дні проведення на кораблі великого прибирання, авральних робіт; під час повсякденного спуску прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України; за несприятливих погодних умов. У цих випадках черговий корабля (вахтовий офіцер) за 2 - 3 хвилини до підймання (спуску) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України подає команду "Стати до борту". За цією командою особовий склад, який перебуває на верхній палубі, стає обличчям до середини корабля. У всьому іншому порядок підймання прапора Військово-Морських Сил той самий, що й у разі підймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України із шикуванням екіпажу.

Під час урочистого спуску прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України на підводних човнах і надводних кораблях 3-го і 4-го рангів екіпажі не шикуються, а за командою "Стати до борту" особовий склад, який перебуває на верхній палубі, стає обличчям до середини корабля.

762. Матроси і старшини, які під час підймання (спуску) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України перебувають поблизу кораблів на стінках, пірсах і причалах, призупиняють роботи, заняття та стають у положення "струнко" обличчям до свого чи найближчого корабля, а офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, крім цього, прикладають руки до головних уборів.

763. На шлюпці, яка міститься поблизу корабля, на якому здійснюється підймання (спуск) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, якщо дозволяє обстановка, за командою старшини шлюпки веслярі сушать весла, а старшина шлюпки, а також офіцери, мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом, що перебувають у ній, не підіймаючись з банок прикладають руки до головних уборів.

764. На морських та рейдових суднах забезпечення, навчальних суднах, суднах забезпечення бойової підготовки кораблів, суднах забезпечення випробувань зброї та бойової техніки, посильних суднах, а також інших суднах і плавучих засобах, які укомплектовані екіпажами з військовослужбовців, підймання (спуск) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України виконується в установленому порядку.

765. Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України не підіймається на кораблі, якщо оголошено наказ про його виключення зі складу Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

766. У дні відзначання державних свят і важливих подій державного та військового значення прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України дозволяється підіймати на флагштоках будівель і територій військових

містечок Військово-Морських Сил з дотриманням порядку його внесення (винесення) відповідно до порядку проведення ритуалу внесення (винесення) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України на кораблі, який викладений у додатку 16 до цього Положення.

Прапори посадових осіб

767. Під час відвідування корабля Президентом України на кораблі підіймається за згодою Президента України дублікат штандарту Президента України, а також Державний Прапор України.

У разі прибуття на корабель посадової особи на кораблі підіймається на грот-стенгю (на стенгю - у разі наявності однієї щогли) надводного корабля відповідно до посади прибулого: прапор Міністра оборони України; прапор начальника Генерального штабу Збройних Сил України; прапор Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України; прапор начальника Головного штабу - першого заступника Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України; прапор командира морського району (ескадри); прапор командира з'єднання кораблів.

768. Уночі в мирний час під час стоянки на якорі та на ходу флагманський корабель, крім прапора посадової особи, яка перебуває на кораблі, несе на грот-щоглі флагманський вогонь.

769. У разі перебування на катері (шлюпці) посадових осіб, яким присвоєні посадові прапори, прапор старшої посадової особи за її розпорядженням підіймається на носовому флагштоку або щоглі і спускається після сходження цієї посадової особи з катера (шлюпки).

Прапори суден забезпечення

770. Морським і рейдовим суднам забезпечення Військово-Морських Сил присвоюються прапори суден забезпечення Військово-Морських Сил.

Прапор судна забезпечення вручається судну на підставі наказу Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Цей прапор на судні перестають підіймати після оголошення наказу про виключення судна зі складу Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

771. Прапори на суднах забезпечення підіймаються і спускаються згідно з порядком підймання та спуску прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, який викладено в цьому Положенні, за винятком проведення ритуалу внесення (винесення) прапора.

772. Під час перебування судна забезпечення у ремонті або консервації у разі відсутності на борту екіпажу прапор судна забезпечення не підіймається.

Гюйс корабля

773. Гюйс, піднятий на кораблі, означає, що корабель належить до 1-го або 2-го рангу. Гюйс підіймається на гюйс-штоку під час стоянки корабля на якорі (бочці, швартовах). Підймання та спуск гюйса на кораблі здійснюється одночасно з підйманням (спуском) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

774. Під час здійснення салюту на щоглі берегового салютного пункту підіймається гюйс корабля Військово-Морських Сил.

Вимпели корабля

775. Вимпел, піднятий на кораблі, означає, що корабель перебуває в кампанії. Вимпел кораблю вручається на підставі наказу Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Вимпел підіймається на грот-стенгю (на стенгю - у разі наявності однієї щогли) надводного корабля і є постійно піднятим удень і вночі, на ходу й на якорі, бочці, швартовах. Вимпел спускається після виведення (виключення) корабля з кампанії.

На підводному човні вимпел підіймається на виносній щоглі під час стоянки на швартовах (бочці) у пункті базування.

776. Брейд-вимпел присвоюється командирові з'єднання кораблів і підіймається на грот-стенгю (на стенгю - у разі наявності однієї щогли) флагманського надводного корабля (на виносній щоглі на підводному човні) під час стоянки на швартовах (бочці) у пункті базування.

Брейд-вимпел присвоюється також старшому на рейді командирові (начальникові).

На кораблі брейд-вимпел підіймається під прапором посадової особи чи під вимпелом корабля.

Прапори розцвічування корабля

777. У дні відзначання державних свят і важливих подій державного та військового значення здійснюється розцвічення кораблів сигнальними прапорами, які розміщуються між клотиками щогл, та від останніх - до штевнів кораблів. Якщо з технічних причин це неможливо здійснити, то прапори розміщуються тільки від клотика фок-щогли до форштевня корабля.

778. Прапори розцвічування підіймаються на кораблі під час стоянки на якорі (бочці, швартовах) у пункті базування одночасно з підйманням прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України і спускаються разом з ним. У разі виходу корабля з пункту базування прапори розцвічування спускаються за 30 хвилин до призначеного терміну зняття корабля з якоря (бочки, швартовів). Перед постановкою корабля на якір (бочку, швартови) прапори розцвічування підіймаються разом з перенесенням прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України і підйманням гюйса корабля. На ходу корабля прапори розцвічування не підіймаються.

779. У дні відзначання державних свят і важливих подій державного та військового значення за наказом командира корабля (командира з'єднання кораблів) корабель може ілюмінуватися. Комплект ілюмінації корабля виготовляється як штатне електрообладнання корабля з додержанням норм виготовлення корабельного електрообладнання та правил безпеки. Ілюмінація на кораблі розміщується у тих самих місцях, що й прапори розцвічування, а також на зовнішніх обводах корабля. Увімкнення (вимкнення) ілюмінації здійснюється за сигналом командира з'єднання кораблів чи старшого

начальника одночасно на всіх кораблях, які стоять на швартовах (якорях, бочках).

Порядок зберігання прапорів на кораблі

780. Дублікат штандарту Президента України, прапор Міністра оборони України, прапор начальника Генерального штабу Збройних Сил України, прапор Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, прапор начальника Головного штабу - першого заступника Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України зберігаються у з'єднанні кораблів і видаються на корабель до прибуття на нього зазначених осіб.

781. Державний Прапор України, прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України і прапори посадових осіб, які зазначені в цьому Положенні, зберігаються в приміщенні чергового надводного корабля, а на підводному човні за рішенням командира підводного човна - в одному з відсіків або в бойовій рубці.

Прапори видаються прапороносцю або призначеній особі в установлений час перед підйманням (внесенням) прапора і здаються на зберігання після спуску.

782. Запасні прапори, а також вимпели, гюйси кораблів 1-го і 2-го рангів та сигнальні прапори зберігаються на кораблі в боцманській коморі і видаються за вказівкою старшого помічника (помічника) командира корабля.

Сигнальні прапори зберігаються у спеціально обладнаному місці на ходовому містку надводного корабля, в бойовій рубці підводного човна.

783. Для догляду за прапорами, гюйсами, вимпелами призначаються відповідальні особи з числа матросів (старшин) боцманської команди, що зазначається в розписі із завідувань, огляду і перевірки зброї та технічних засобів і про що робляться записи у книжках "Бойовий номер".

Розділ 20

Віддання почестей на кораблі

Обмін почестями у разі зустрічі кораблів

784. Обмін почестями у разі зустрічі кораблів - це давня морська традиція привітання і визнання.

785. Кораблі під час зустрічі в морі та на рейді обмінюються почестями, які виконуються у світлий час доби в такому порядку.

У разі зустрічі військових кораблів, які йдуть під Державним Прапором України, прапором Військово-Морських Сил Збройних Сил України чи прапором кораблів інших військових формувань України, на кораблях виконуються сигнали "Заходження" та "Виконавчий". Сигнал "Заходження" виконується у момент, коли штевні кораблів порівнюються, сигнал "Заходження" першим виконується на кораблі нижчого рангу чи на тому, який прямує під прапором (брейд-вимпелом) молодшого (підлеглого) начальника. За цим сигналом усі, хто не зайнятий службою і перебуває на верхній палубі, повертаються обличчям до корабля, який проходить поруч, і приймають положення "струнко", а офіцери, мічмани, старшини, які проходять військову службу за контрактом, крім того,

прикладають руки до головних уборів. Сигнал "Виконавчий" першим виконується на кораблі, який прямує під прапором (брейд-вимпелом) старшого командира (начальника).

У разі зустрічі військових кораблів однакових рангів або тих, що прямують під прапорами чи брейд-вимпелами посадових осіб, рівних за посадою, сигнали "Заходження" і "Виконавчий" виконуються одночасно на обох кораблях.

У разі зустрічі бойового надводного корабля, підводного човна з кораблем спеціального призначення, морським або рейдовим судном забезпечення сигнал "Заходження" першим виконується на судні забезпечення і кораблі спеціального призначення.

На кораблях, де немає сигналістів, сигнал "Заходження" замінюється одним свистком тривалістю 4 - 5 секунд, а "Виконавчий" - двома короткими свистками тривалістю 1 секунду (ручним свистком).

786. У разі зустрічі з іноземними кораблями кораблі Військово-Морських Сил зобов'язані обмінятися з ними привітаннями. У цьому випадку виконуються сигнали "Заходження" та "Виконавчий". Особовий склад, який перебуває на верхній палубі і не зайнятий службою, повертається обличчям до корабля, який проходить поруч, і приймає положення "струнко", а офіцери, мічмани, старшини, які проходять військову службу за контрактом, прикладають руки до головних уборів.

787. У разі зустрічі кораблів почесні не віддаються, якщо кораблі (корабель) виконують тактичне маневрування.

788. У разі зустрічі підводного човна, який прямує в надводному положенні, з іншим кораблем почесні віддаються (приймаються) без виконання їх особовим складом, який перебуває на верхній палубі (надбудові), за винятком вахтового офіцера і вахтового сигнальника.

789. Почесні посадовим особам у разі зустрічі з ними в морі чи на рейді віддаються, якщо вони перебувають на кораблі (катері) під наданим їм прапором (брейд-вимпелом) і відстань до корабля (катера) не перебільшує 2 кабельтових.

790. У разі зустрічі корабля Військово-Морських Сил із суднами, які належать Україні, а також суднами іноземних держав, якщо зазначені судна вітають корабель Військово-Морських Сил приспущенням свого кормового прапора, тобто салютують прапором, то за командою вахтового офіцера їм відповідають приспущенням прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України на одну третину довжини фала. Під час салютування прапор повільно приспускається і так само повільно підіймається.

Зустріч службових осіб, що перебувають на корабель

791. У разі відвідування корабля Військово-Морських Сил Президентом України, Головою Верховної Ради України, Прем'єр-міністром України, Міністром оборони України, Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України для віддання почесей на верхній палубі за сигналом

"Великий збір" шикуються екіпаж корабля, почесна варта та оркестр (зі складу іншої частини за окремою вказівкою).

За наказом командира з'єднання кораблів шикування особового складу корабля за сигналом "Великий збір" та шикування почесної варти або тільки почесної варти для віддання почесностей може виконуватися і для інших вищих посадових осіб держави та вищих посадових осіб Збройних Сил України.

У разі прибуття на корабель інших осіб, які мають військове звання генерал армії України чи адмірал, для віддання почесностей шикується тільки почесна варта.

792. Під час зустрічі вищезазначених осіб, якщо вони прибувають на корабель на катері (кораблі), у момент зближення на відстань 2 кабельтових виконується сигнал "Заходження". У разі їх прибуття на корабель, що стоїть на швартовах, безпосередньо з берега сигнал "Заходження" не виконується. Екіпаж шикується за схемою шикування екіпажу корабля під час зустрічі службової особи, що прибуває на корабель на катері (шлюпці), зазначеною у додатку 15 до цього Положення. У момент входу прибулої посадової особи на нижній майданчик трапа корабля подається команда "Струнко".

Командир корабля (на флагманському кораблі - командир з'єднання кораблів) зустрічає зазначених вище осіб на палубі корабля і рапортує. Наприклад: "Товаришу (пане) генерале армії України. Екіпаж фрегата "Львів" для зустрічі вишикуваний. Командир корабля капітан 2-го рангу Тесленко". Якщо для зустрічі службових осіб шикується тільки почесна варта, то командир корабля (з'єднання кораблів) відрекомендовується і супроводжує їх. У момент наближення прибулої службової особи до почесної варти оркестр грає зустрічний марш. Після його закінчення начальник почесної варти віддає рапорт. Наприклад: "Товаришу (пане) генерале армії України. Почесна варта на честь Вашого прибуття вишикувана. Начальник почесної варти капітан-лейтенант Кохан". Після віддання начальником почесної варти рапорту виконується Державний Гімн України.

793. Під час прибуття на корабель генералів і адміралів Збройних Сил України і прямих начальників (командира з'єднання кораблів та інших), крім зазначених вище осіб, їх зустрічає командир корабля і віддає рапорт.

Якщо зазначені вище особи прибувають на корабель з метою інспектування, то екіпаж корабля шикується згідно зі схемою шикування екіпажу корабля за сигналом "Великий збір", зазначеною у додатку 14 до цього Положення.

794. Якщо протягом доби командир з'єднання кораблів декілька раз відвідує флагманський корабель, то командир флагманського корабля зустрічає командира з'єднання кораблів тільки під час його першого відвідування.

795. У разі прибуття на корабель командира з'єднання кораблів, начальника штабу з'єднання кораблів, заступників командира з'єднання кораблів їх зустрічає та проводить командир корабля. Під час зустрічі подається команда "Струнко" і віддається рапорт, після закінчення якого прибулому

відрекомендовується черговий корабля (вахтовий офіцер). Сигнал "Заходження" виконується відповідно до вимог цього Положення.

Під час зустрічей та проводів зазначених вище осіб на кораблі подаються чотири коротких дзвінки. Під час проводів начальника подається тільки команда "Струнко".

796. У разі прибуття на корабель командира цього корабля його зустрічає черговий корабля (вахтовий офіцер), подає команду "Струнко" і рапортує за встановленою формою. Сигнал "Заходження" виконується відповідно до вимог цього Положення.

Команда "Струнко" подається кожен раз коли командир корабля прибуває на корабель (сходить з корабля). Після команди "Струнко" на кораблі подаються три коротких дзвінки.

797. Якщо на корабель прибуває старший помічник (помічник) командира корабля, заступник командира корабля з виховної роботи, то їх біля трапа корабля зустрічає черговий корабля (вахтовий офіцер) і відрекомендовується.

798. У разі сходження з корабля посадових чи службових осіб, яким віддавалися почесні під час зустрічі, команда "Струнко" подається в момент виходу посадової чи службової особи на верхній майданчик трапа корабля. Сигнал "Заходження" виконується в момент відходу катера від трапа корабля. Якщо службові чи посадові особи сходять з корабля на берег, то сигнал "Заходження" не виконується.

Під час зустрічей та проводів особовий склад чергової та вахтової служб корабля розміщується згідно зі схемами шиккування осіб чергової та вахтової служб корабля під час зустрічі (проводів) службової особи, зазначеними у додатку 16 до цього Положення.

799. Посадові та службові особи, які прибувають на корабель, мають право частково або повністю відмінити віддання під час зустрічі зазначених почесностей, про що командир з'єднання кораблів заздалегідь попереджає командира корабля.

800. Якщо під час зустрічі (проводів) поблизу трапа корабля перебувають прямі начальники службової особи, яка прибуває на корабель (вибуває з корабля), то сигнал "Заходження" не виконується і команда "Струнко" не подається.

801. Екіпаж корабля, почесна варта та оркестр для віддання почесностей під час зустрічі посадових чи службових осіб, які прибувають на корабель, не шикуються і сигнал "Заходження" не виконується в таких випадках: після спуску й до підймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України; під час виконання авральних робіт на кораблі; під час проведення навчань і бойових вправ на кораблі; у разі оголошення на кораблі бойової готовності; під час харчування особового складу корабля.

Виконання військового вітання військовослужбовцями на кораблі

802. Усі військовослужбовці під час входу на корабель (сходження з корабля) виконують військове вітання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил

України у такому порядку. В момент входу на верхню палубу чи на верхній майданчик трапа корабля військовослужбовець повертає голову в бік піднятого прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України і прикладає руку до головного убору.

803. Військовослужбовці на кораблі повинні виконувати військове вітання у разі зустрічі з командиром (начальником) на верхній палубі, у житлових чи інших приміщеннях корабля. Вони повинні повернутися обличчям до командира (начальника) і, не прикладаючи руки до головного убору, прийняти положення "струнко".

У разі безпосереднього звертання начальника чи старшого до військовослужбовців вони, за винятком хворих і обслуги діючих механізмів, повинні прийняти положення "струнко" і назвати свою посаду (бойовий номер), військове звання та прізвище. Якщо начальник віддає наказ, військовослужбовець повинен відповісти: "Слухаюсь" і виконати отриманий наказ.

804. Військовослужбовці виконують військове вітання у разі зустрічі командира (начальника) під час здійснення ним обходу корабля у такому порядку.

Старший або перший, хто побачив командира (начальника), подає команду "Струнко", за якою всі присутні повертаються обличчям до прибулого командира (начальника), приймають положення "струнко", а офіцери, мічмани, старшини, які проходять військову службу за контрактом, крім того, прикладають руки до головних уборів. Старший із присутніх віддає рапорт.

805. У разі прибуття до приміщення корабля старшого командира (начальника) команда "Струнко" не подається в таких випадках: під час оголошення тривоги і проведення навчань на кораблі; під час виконання прибирань, авральних робіт і робіт, пов'язаних з експлуатацією зброї та технічних засобів; під час приймання їжі особовим складом корабля; після сигналу "Відбій" до сигналу "Підйом"; якщо приміщення призначається для хворих. У цьому разі командир або старший у приміщенні тільки віддає рапорт прибулому старшому командирові (начальникові).

У разі прибуття командира (начальника) до приміщення під час проведення урочистих церемоній, перегляду кінофільмів, вистав, концертів тощо команда "Струнко" не подається і рапорт не віддається.

806. Військовослужбовці у разі прибуття командира (начальника) під час проведення загальних зборів особового складу, підбиття підсумків бойової підготовки, розбору навчань, занять, тренувань тощо виконують військове вітання у такому порядку. Керівник заходу подає команду "Струнко" і віддає рапорт прибулому командирові (начальникові), де вказується назва корабля (бойової частини, служби, підрозділу) та вид заходу, що проводиться.

Наприклад: "Товаришу (пане) адміралє. Екіпаж фрегата "Гайдук" перебуває на загальному зборі особового складу. Командир корабля капітан 2-го рангу Іваненко", чи "Товаришу (пане) капітанє 2-го рангу, особовий склад

електромеханічної бойової частини перебуває на тренуваннях з боротьби за живучість. Командир бойової частини капітан-лейтенант Чайка".

Віддання військових почесей в особливих випадках

807. Місця віддання кораблями військових почесей у морі визначаються наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Віддання кораблями військових почесей у морі здійснюються у такому порядку.

Після наближення корабля до місця віддання військової почесі на 5 кабельтових виконується сигнал "Великий збір". Особовий склад надводного корабля, вільний від чергування та вахти, шикуються на верхній палубі. На відстані одного кабельтова до місця віддання військової почесі виконується сигнал "Заходження" і приспускається до половини прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Після відходу корабля від місця віддання військової почесі на 2 кабельтових виконується сигнал "Виконавчий", прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України підіймається до місця, стрій особового складу розпускається. Сигнал "Великий збір" для шиккування особового складу з метою віддання військової почесі подається тільки у світлий час доби у разі сприятливої погоди.

808. Військові почесі віддаються під час поховання у морі військовослужбовців, померлих або загиблих на кораблі.

Організація поховання військовослужбовців, померлих чи загиблих на кораблі, покладається на командира корабля або на спеціальну комісію, призначену наказом командира з'єднання кораблів.

Тіла померлих або загиблих у бою на кораблі мають бути похованими на березі. Тільки у разі неможливості поховання на березі тіла віддаються морю. У цьому випадку тіло зашивається у парусину, а до ніг прикріплюється вантаж. Про поховання в морі, широту і довготу місця поховання робиться запис у вахтовому журналі корабля. У мирний час поховання в морі військовослужбовців проводиться тільки з дозволу Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

На кораблі, де міститься тіло померлого, приспускається до половини прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України й підіймається до місця лише тоді, коли тіло буде віддане морю або коли катер (шлюпка) з тілом відійде від борту корабля не менше ніж на 2 кабельтових.

Під час поховання командира з'єднання кораблів на флагманському кораблі, крім того, приспускається до половини прапор командира з'єднання кораблів.

809. Труна з тілом померлого військовослужбовця встановлюється на юті надводного корабля і накривається прапором Військово-Морських Сил Збройних Сил України, зверху кладеться кашкет померлого, а на труну офіцера чи мічмана, крім того, кортик, складений з піхвами хрестоподібно під гострим кутом.

Ордени та медалі померлого прикріплюються до подушок і розміщуються на підставці біля труни.

До труни виставляється почесна варта. Перед відданням тіла морю прапор, ордени, медалі та кортик прибирають.

810. Перед спуском тіла в море або відходом катера (шлюпки) з труною від борту корабля особовий склад за сигналом "Великий збір" шикується на верхній палубі. Проводиться жалобний мітинг. Виконується жалобний марш. Під час опускання тіла в море або відходу катера (шлюпки) з тілом померлого від борту корабля виконується жалобний салют трьома рушничними залпами холостими набоями. За особливою вказівкою може здійснюватися артилерійський салют. З першим залпом салюту виконується Державний Гімн України.

811. На всіх кораблях Військово-Морських Сил, повз які прямує катер (корабель) з тілом померлого, з наближенням до них цього катера (корабля) на 2 кабельтових, приспускається до половини прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України і підіймається до місця після відходу катера (корабля) на відстань більш ніж 2 кабельтових. У воєнний час прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України на кораблях не приспускається.

На катері (кораблі), на якому міститься тіло командира з'єднання кораблів, на носовому флагштоку підіймається до половини прапор (брейд-вимпел) командира з'єднання кораблів.

На кораблі, що стоїть на рейді і повз який проходить катер (корабель) з піднятим до половини прапором командира з'єднання, екіпаж викликається наверх, стає вздовж борту корабля обличчям до катера (корабля), що проходить мимо, і знімає головні убори.

812. Порядок поховання і проведення жалобних церемоній на березі погоджується зі старшим морським начальником, а в разі його відсутності - з начальником гарнізону.

813. Документом, що підтверджує факт смерті військовослужбовця, померлого або загиблого в морі, є лікарське свідоцтво про смерть, яке складається начальником медичної служби корабля. Для віддання тіла військовослужбовця морю створюється спеціальна комісія, яка складає акт про поховання. Акт про поховання затверджується командиром корабля. До складу комісії включаються старший помічник (помічник) командира корабля, заступник командира корабля з виховної роботи, начальник медичної служби.

На кораблях 3-го і 4-го рангів комісія призначається командиром з'єднання кораблів.

Лікарське свідоцтво про смерть військовослужбовця та акт про поховання складаються у двох примірниках і скріплюються гербовою печаткою. Після приходу корабля до пункту базування перші примірники лікарського свідоцтва про смерть і акта про поховання передаються до державного органу реєстрації актів цивільного стану для реєстрації смерті (загибелі) та отримання свідоцтва про смерть, яке надсилається родичам померлого (загиблого) військовослужбовця. Другий примірник документів надсилається до Головного

штабу Головного командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

У воєнний час сім'ї померлого (загиблого) військовослужбовця надсилається повідомлення за встановленим зразком.

814. Віддання військових почесей під час поховання військовослужбовця на березі здійснюється відповідно до Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України. Якщо під час відходу катера (шлюпки) з тілом померлого (загиблого) від борту корабля був здійснений жалобний салют, то під час поховання на березі салют не здійснюється.

Розділ 21

Салюти, паради та урочистості на кораблі

Салюти

815. Кораблями Військово-Морських Сил здійснюються такі салюти: святковий артилерійський салют - у дні відзначання державних свят і важливих подій державного та військового значення; салют націй - під час відвідування кораблем (загоном кораблів) іноземного порту; особисті салюти - на честь посадових осіб, які перебувають на зустрічному кораблі (у морі, в порту, на рейді), а також на честь посадових осіб, які відвідують корабель.

816. Святкові артилерійські салюти та феєрверки здійснюються за наказом Міністра оборони України. Під час здійснення святкового салюту виконується Державний Гімн України.

817. Салюти націй та особисті салюти на честь іноземних посадових осіб в усіх випадках, а на честь посадових осіб України під час перебування корабля за кордоном здійснюються кораблями Військово-Морських Сил згідно з вимогами керівних документів.

818. У територіальному морі України особисті салюти на честь посадових осіб України здійснюються кораблями за наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, де вказуються кораблі 1-го і 2-го рангів, якими здійснюватиметься салют, а також кількість гармат, якими салютують, тощо.

Салюти здійснюються з артилерійських гармат гільзового зарядження калібру 45 - 100 мм холостими набоями, спорядженими димним порохом. Паузи між пострілами під час здійснення святкових салютів 15 - 20 секунд, а інших салютів 7 - 10 секунд.

819. Під час здійснення святкових салютів і салютів націй особовий склад корабля за сигналом "Великий збір" шикується у призначеному місці. На ходу корабля під час здійснення салюту націй особовий склад, вільний від несення вахти, чергування і виконання обов'язків за бойовою готовністю, шикується на верхній палубі, повертається обличчям до іноземного корабля, приймає положення "струнко", а офіцери, мічмани, старшини, які проходять військову службу за контрактом, крім того, прикладають руки до головних уборів, залишаючись у такому положенні до закінчення салюту.

820. Під час здійснення особистих салютів на фор-стенгугу корабля, який здійснює салют, підіймається прапор посадової особи, на честь якої салютують. Салют починається після підймання цього прапора. Після закінчення салюту прапор посадової особи, якщо вона не перебуває на кораблі, спускається.

821. Особи, на честь яких передбачене виконання салюту, мають право його відмінити.

Паради кораблів

822. Паради кораблів проводяться на відзначення державних свят України та важливих подій державного і військового значення.

Час, місце, склад кораблів, їхня диспозиція і порядок проведення параду заздалегідь оголошуються наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Для командування парадом кораблів призначається командувач параду кораблів.

У призначений для параду день на кораблях здійснюється урочисте підймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

823. Екіпажі кораблів, які беруть участь у параді, шикуються на верхній палубі не пізніше ніж за 15 хвилин до призначеного часу початку параду.

Шиккування екіпажів здійснюється вздовж бортів за ранжиром загального стройового розрахунку згідно зі схемою шиккування екіпажу корабля під час зустрічі службової особи, що прибуває на корабель на катері (шлюпці), зазначеною у додатку 15 до цього Положення.

Від шиккування за сигналом "Великий збір" звільняються особи, які несуть у цей час вахту та чергування.

Офіцери, мічмани, старшини, які проходять військову службу за контрактом, штабу з'єднання кораблів, а також особи, які не входять до складу бойових частин і служб корабля, шикуються окремо або на правому фланзі строю, на якому перебувають офіцери, мічмани і старшини, які проходять військову службу за контрактом, корабля.

Крім того, за сигналом "Великий збір" на кораблях біля кожного флагштока і гюйс-штока виставляється один матрос (старшина) з боцманською дудкою, на ходових містках надводних кораблів - два сигнальники, а на містку підводного човна - вахтовий офіцер і сигнальник.

Командувач параду кораблів, перебуваючи на катері, зустрічає катер з особою, яка приймає парад, у заздалегідь призначеному місці, як правило, за 3 кабельтови до ближньої лінії кораблів. Командувач параду кораблів переходить на катер з особою, яка приймає парад кораблів, чи на своєму катері прямує за ним у кільватері до зупинки, після чого переходить на катер з особою, яка приймає парад кораблів.

Командувач параду кораблів може перебувати на одному катері разом з особою, яка приймає парад кораблів.

Почесні гості та запрошені особи прямують на іншому катері слідом за катером особи, яка приймає парад кораблів.

824. У момент зустрічі з особою, яка приймає парад, командувач параду кораблів доповідає. Наприклад: "Товаришу (пане) адмірал (для цивільних осіб - назву посади), кораблі Військово-Морських Сил у складі 15 вимпелів для параду на відзначення (того-то) вишикувані. Командувач параду контр-адмірал Петренко".

Після цього командувач параду кораблів супроводжує особу, яка приймає парад кораблів, під час обходу нею кораблів, які беруть участь у параді.

825. Якщо катер з особою, яка приймає парад кораблів, наблизився на 1 кабельтов до корабля, то на цьому кораблі сигналістом виконується сигнал "Заходження". Особовий склад корабля, перебуваючи в строю, повертається обличчям у бік катера з особою, яка приймає парад кораблів.

У момент підходу катера до корабля особа, яка приймає парад кораблів, вітається та поздоровляє екіпаж корабля. Наприклад: "Здоров'я бажаю, славні захисники Вітчизни".

На вітання особи, яка приймає парад кораблів, особовий склад відповідає. Наприклад: "Здоров'я бажаємо, товаришу (пане) адмірал".

Якщо висловлюється подяка особовому складу корабля за службу, екіпаж корабля відповідає: "Служимо Українському народові", якщо поздоровлення, то екіпаж відповідає тричі протяжним "Слава".

"Слава" проголошується і тоді, коли катер з особою, яка приймає парад кораблів, проходить повз корабель.

826. Згідно з планом проведення параду кораблів особа, яка приймає парад кораблів, може з одного з кораблів оголосити наказ чи виголосити промову, яка транслюється на всі кораблі. У цьому разі після закінчення промови виконується Державний Гімн України й одночасно (якщо це передбачено) здійснюється святковий артилерійський салют. Особовий склад кораблів з моменту початку салюту без команди приймає положення "струнко" і гучно проголошує протяжне "Слава".

Після закінчення виконання Державного Гімну України особовий склад діє за отриманою командою.

Урочистості на кораблі

827. Під час проведення церемонії введення корабля до складу Військово-Морських Сил здійснюється урочисте підіймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, який вручається кораблю Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України чи призначеним ним адміралом (офіцером).

828. Посадова особа, яка прибула на корабель для вручення прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, оголошує наказ про вступ корабля до складу Військово-Морських Сил та вручає командирові корабля прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Командир корабля приймає прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України, проносить його перед строем екіпажу корабля і закріплює для підіймання на гафелі (кормовому флагштоку).

Командир з'єднання кораблів, який бере участь у проведенні урочистої церемонії введення корабля до складу Військово-Морських Сил, за дозволом посадової особи, яка прибула на корабель для проведення урочистості, подає команду "Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України, гюйс, стеньгові прапори, прапори розцвічування підняти".

Після цього здійснюється урочисте підймання прапорів. Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України підіймається командиром корабля.

Під час підймання прапорів екіпаж корабля вітає прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України протяжним "Слава", яке припиняється, коли прапор дійде до належного місця.

Річні свята кораблів та з'єднань кораблів

829. Установлення та проведення річних свят кораблів (з'єднань кораблів) здійснюється у порядку, визначеному Міністром оборони України.

Річні свята встановлюються для кораблів 1-го і 2-го рангів і для з'єднань кораблів 3-го і 4-го рангів.

830. На кораблях і з'єднанні кораблів у день відзначення річного свята здійснюється урочисте підймання Прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України. На річне свято корабля (з'єднання кораблів) можуть запрошуватися представники інших кораблів, шефських організацій, військових частин та громадськості, члени сімей військовослужбовців та ветерани корабля (з'єднання кораблів).

Паради на березі

831. Для участі в параді на березі за наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України або старшого командира (начальника гарнізону) призначається особовий склад кораблів (не більше 30 % чисельності екіпажу кожного корабля).

832. На підставі цього наказу командир з'єднання кораблів видає необхідні розпорядження, де зазначається порядок участі особового складу кораблів у параді на березі (місце проведення параду, кількість особового складу, форма одягу, озброєння, порядок і час прибуття до місця проведення параду та повернення на кораблі тощо).

833. Особовий склад кораблів, який бере участь у параді на березі, прямує до місця проведення параду у строю під прапором Військово-Морських Сил Збройних Сил України, який несе прапороносець у супроводженні двох асистентів. У цьому разі прапороносний взвод не призначається.

Історичні предмети корабля

834. Історичні предмети корабля зазначаються у наказі командира корабля. До історичних предметів корабля належать: прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України, який уперше був піднятий на кораблі, прапор і вимпел, під якими корабель брав участь у боях, здійснив видатне плавання; портрети військовослужбовців, які зараховані навечно до списків особового складу

корабля; художні зображення, фотографії, кінофільми, що відображають різні моменти видатних подій з історії корабля, тощо.

835. До історичних предметів корабля не можуть належати таємні та офіційні документи, накази, вахтові журнали, інші документи, які підлягають здаванню для зберігання в архіві.

836. За наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України кораблям надається право: зберігати оригінали документів, а їхні копії чи фотографії залишати в справах, які здаються до архіву; відносити до історичних предметів окремі предмети озброєння корабля, які безпосередньо пов'язані зі здійсненням особовим складом подвигів, видатними подіями в історії корабля тощо.

837. В Історичному журналі корабля робляться докладні записи про історичні предмети корабля, де зазначається: коли, від кого і за яких обставин історичні предмети надійшли на корабель; їх зовнішній опис; зміст тощо.

838. На кораблі історичні предмети утримуються в спеціально обладнаних місцях. За організацію зберігання історичних предметів на кораблі відповідає командир корабля. За утримання історичних предметів відповідає заступник командира корабля з виховної роботи.

У з'єднаннях кораблів 3-го і 4-го рангів історичні предмети кораблів утримуються в спеціально обладнаних місцях, до яких дозволяється допуск усього особового складу кораблів з'єднання. За організацію зберігання історичних предметів відповідає командир з'єднання кораблів. За утримання історичних предметів відповідає заступник командира з'єднання кораблів з виховної роботи.

839. Після виключення корабля зі складу Військово-Морських Сил історичні предмети здаються до штабу з'єднання кораблів або з метою продовження традицій корабля передаються кораблю, якому присвоєно ту саму назву.

Розділ 22

Відвідування кораблем територіального моря і порту іноземної держави

Загальні положення

840. Відвідування кораблями територіального моря і портів іноземних держав залежно від мети та завдань, поділяються на такі види: офіційні візити; неофіційні візити; ділові заходження; вимушені заходження.

У деяких іноземних державах, крім зазначених видів, передбачаються: дружні візити; візити ввічливості; оперативні та інші заходження.

Організація і відвідування кораблями територіального моря і портів іноземних держав здійснюються відповідно до вимог чинних керівних документів.

841. Під час відвідування територіального моря і портів іноземної держави кораблем (загоном кораблів) додержуються порядок та правила відносин з іноземними військовими кораблями і властями, які ґрунтуються на загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права, а також на положеннях міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана

Верховною Радою України. За додержання їх під час перебування корабля у порту і територіальному морі іноземної держави відповідає командир корабля (командир загону кораблів).

842. Під час відвідування територіального моря і портів іноземної держави корабель відповідно до норм міжнародного права користується правом імунітету, що означає: непоширення на нього кримінальної та цивільної юрисдикції (права здійснювати суд) країни перебування; він не підлягає огляду, будь-якому оподаткуванню і зборам, крім плати за надані послуги; на його борту власті країни перебування не мають права здійснювати примусові акти; члени його екіпажу, а також прикомандировані особи перебувають під юрисдикцією своєї держави та відповідних норм міжнародного права; усі спірні питання, які виникли в зв'язку з діями корабля, членів його екіпажу та прикомандированих осіб, вирішуються дипломатичними каналами.

843. Командир корабля повинен знати положення про імунітет, протиепідемічні правила, а також одержати інформацію про епідемічну обстановку в районі плавання та в портах відвідування (заходження). Особовий склад корабля (загону кораблів) необхідно ознайомити з особливостями плавання у територіальному морі іноземних держав, правилами поведінки під час проходження протоків (каналів) тощо.

844. У мирний час відвідування кораблем (загоном кораблів) територіального моря і портів іноземних держав має сприяти налагодженню та зміцненню міжнародних відносин, дружби з народами інших держав, підвищенню міжнародного авторитету України.

Підготовка корабля до відвідування порту іноземної держави

845. Підготовка корабля (загону кораблів) до відвідування територіального моря і портів іноземних держав включає: визначення мети та завдання; розробку програми перебування; погодження термінів; формування похідного штабу; підготовку особового складу і технічних засобів корабля; уточнення складу учасників походу, крім екіпажу корабля; вивчення та відпрацювання церемоній; визначення маршруту відвідування корабля громадянами іноземних держав; перевірку технічної готовності корабля; перевірку форми одягу особового складу.

846. Під час підготовки корабля (загону кораблів) до візитів і ділових заходжень на командира корабля, його заступника з виховної роботи (командира загону кораблів і його заступника з виховної роботи), начальника похідного штабу та офіцерський склад корабля (загону кораблів) покладаються такі обов'язки: погодження програми візиту (заходження) зі стороною, яка приймає, через Департамент міжнародного співробітництва Міністерства оборони України; забезпечення безпеки корабля (загону кораблів) у портах іноземних держав; установлення і підтримання режиму радіозв'язку та використання радіотехнічних засобів корабля у територіальному морі і портах іноземних держав; уточнення порядку лоцманської проводки та буксирування корабля;

організація використання плавучих засобів для сполучення військового корабля з берегом;
організація сходження на берег офіцерів, мічманів та інших учасників походу, визначення термінів перебування на березі;
організація відвідування корабля іноземними громадянами, а також офіцерами, старшинами та матросами військових кораблів іноземної держави; підготовка почесної варти, оркестру (у разі необхідності) та забезпечення їхніх дій;
підготовка та здійснення артилерійського салюту;
підготовка спортивних команд, концертної групи, засобів наочної агітації, кінофільмів, відеофільмів тощо.

847. Похідний штаб під час переходу морем загону кораблів з метою чітких дій у територіальному морі і портах іноземної держави здійснює домовленості та отримує відомості про: час і місце обміну салютами націй; кількість і місце військових кораблів інших держав; місце та організацію швартування (стоянки) кожного корабля із зазначенням глибин біля причалу та довжини причальної стінки; час підймання та спуску на кораблі прапора держави відвідування; порядок забезпечення кораблів електроенергією, водою з берега, телефонним зв'язком, наземним транспортом, перекладачами, організації видалення з корабля харчових і побутових відходів та інше.

Перебування корабля в порту іноземної держави

848. Під час перебування корабля (загону кораблів) у порту іноземної держави командир корабля (загону кораблів) повинен поважати та дотримуватися положень законодавства цієї держави, які стосуються портових, рейдових, митних, санітарних, поліцейських та інших правил.

849. Кораблям, які перебувають у територіальному морі і портах іноземної держави, забороняється:
здійснення будь-яких дій, що загрожують суверенітету, територіальній цілісності або політичній незалежності іноземної держави;
проведення навчань або маневрів із застосуванням зброї;
здійснення збору розвідувальної інформації;
проведення пропагандистських акцій, спрямованих на підрив національної та воєнної безпеки іноземної держави;
здійснення підняття в повітря, посадки чи прийняття на борт літальних апаратів;
проведення завантаження та розвантаження вантажів, посадки або висадки осіб без дозволу місцевої влади;
проведення дослідної, гідрографічної та промислової діяльності;
проведення заходів, які можуть завдати шкоди довкіллю;
створення перешкод функціонуванню систем зв'язку та інших технічних засобів іноземної держави;
використання радіотехнічних і гідроакустичних засобів кораблів не за їх прямим призначенням;

проведення всіх видів зйомки іноземних військових кораблів і військових об'єктів;
зміна місця стоянки корабля (загону кораблів) і використання портових споруд та систем без погодження з органами місцевої влади;
проведення спуску на воду осіб або предметів, а також підводних робіт тощо без дозволу місцевої влади;
здійснення іншої діяльності, якщо вона суперечить законодавству іноземної держави.

850. Під час перебування корабля (загону кораблів) у територіальному морі і портах іноземних держав у разі потреби необхідно отримати спеціальний дозвіл на:

сходження на берег озброєних команд, у тому числі для участі в парадах чи жалобних церемоніях;

спуск водолазів для огляду чи ремонту підводної частини корпусу;

непередбачене програмою перебування використання корабельних плавучих засобів та літальних апаратів.

За отримання спеціального дозволу відповідає командир корабля (загону кораблів).

851. Під час перебування корабля (загону кораблів) у порту іноземної держави з дозволу місцевої влади з особового складу корабля (загону кораблів) може призначатися патруль на чолі з офіцером (без зброї) з правом впливу тільки на звільнений на берег особовий склад корабля (загону кораблів).

Місцеперебування патруля, маршрути його руху і транспортне забезпечення погоджуються з місцевою владою й оголошуються особовому складу корабля.

852. Програмою візиту чи заходження може передбачатися відвідування корабля громадянами іноземної держави, яке організовується з метою проявлення поваги та дружнього ставлення до громадян країни перебування й ознайомлення їх з кораблем Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Після закінчення відвідування корабля іноземними громадянами корабель ретельно оглядається за маршрутом, який призначався для ознайомлення з кораблем.

853. Під час перебування корабля (загону кораблів) у порту іноземної держави у випадку стихійного лиха на березі (пожежа, повінь, землетрус тощо) або аварії на іноземному судні, яке стоїть у порту (на рейді), командир корабля (загону кораблів) за чітко вираженою згодою та на прохання місцевої влади чи капітана судна, на якому трапилася аварія, повинен, урахувавши передусім забезпечення безпеки свого корабля (загону кораблів), надати допомогу наявними силами, включаючи відправлення на аварійне судно корабельної аварійно-рятувальної групи під керівництвом офіцера свого корабля.

Вихід корабля з порту і територіального моря іноземної держави

854. Вихід корабля (загону кораблів) із порту і територіального моря іноземної держави здійснюється згідно з програмою візиту чи заходження. Дострокове

залишення порту іноземної держави здійснюється: за наказом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України; за рекомендацією голови дипломатичного (консульського) представництва України в цій державі; в надзвичайних випадках - за рішенням командира корабля (загону кораблів).

855. Командир корабля до відходу корабля з порту іноземної держави зобов'язаний:

проконтролювати наявність усього особового складу та прикомандированих осіб на борту корабля;

розрахуватися за всі надані послуги;

сповістити військово-морського аташе та місцеву владу про погоджений час відходу;

замовити необхідне забезпечення;

зробити прощальні візити і надіслати листи представникам місцевої влади з висловленням подяки.

856. Під час відходу корабля від причалу іноземного порту (зняття з якоря, бочки) особовий склад корабля, вільний від несення вахти (чергування) та виконання обов'язків за бойовою готовністю, шикується на верхній палубі у призначеній формі одягу.

Під час виходу корабля з порту іноземної держави на побажання щасливого плавання, передане з інших кораблів, а також з берегових постів, корабель відповідає підійманням відповідних прапорів, у разі виходу з порту загону кораблів - прапори підіймаються тільки на кораблі, де перебуває командир загону кораблів.

**Головнокомандувач
Військово-Морських Сил
Збройних Сил України
контр-адмірал**

І. В. Князь

Додаток 1

до пункту 21 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Типове позначення командних пунктів і бойових постів

Для позначення командних пунктів та бойових постів, які зазначаються в розписах, схемах тощо, вживаються такі скорочення.

Командні пункти:

ГКП - головний командний пункт;

ЗКП - запасний командний пункт;

КПЕЖ - командний пункт енергетики та живучості (перший командний пункт електромеханічної бойової частини).

Командні пункти бойових частин та служб позначається дробом, у числівнику якого вказується скорочене позначення КП, у знаменнику - номер бойової частини (служби). Наприклад:

$\frac{\text{КП}}{1}$ - командний пункт штурманської бойової частини;
 $\frac{\text{КП}}{\text{М}}$ - командний пункт медичної служби.

Якщо бойова частина має декілька командних пунктів, то у числівнику вказується скорочене позначення КП з доданням номера командного пункту, у знаменнику - номер бойової частини. Наприклад:

$\frac{\text{КП-1}}{2}$ - перший командний пункт ракетно-артилерійської бойової частини.

Бойові пости:

Бойові пости надводного корабля позначаються дробом, у числівнику якого вказується скорочене позначення БП і номер бойового поста, у знаменнику - номер бойової частини (служби). Наприклад:

$\frac{\text{БП-2}}{2}$ - другий бойовий пост ракетно-артилерійської (ракетної, артилерійської) бойової частини;

$\frac{\text{БП-1}}{\text{П}}$ - перший бойовий пост служби постачання.

Бойові пости підводного човна позначаються скороченим позначенням БП і двома послідовними знаками з цифр і літер. Перша цифра означає номер відсіку, друга - номер бойової частини (служби). Наприклад:

БП-13 - бойовий пост, розташований у першому відсіку, мінно-торпедної бойової частини.

У разі позначення бойових постів, які розташовані на містку підводного човна, замість цифри, яка позначає номер відсіку, пишеться нуль.

Додаток 2

до пункту 40 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Типова таблиця маркування люків, дверей і горловин, яке визначає їхнє положення за різними ступенями бойової готовності та під час оголошення тривоги

Умовні позначення	Об'єкти маркування
	"Боєприпаси" - люки, двері, горловини, які ведуть до погребів з боєприпасами і до приміщень, де зберігаються авіаційний гас та бензин
	"Задраєно" - люки, двері і горловини, які ведуть до міждонних, бортових, кінгстонних та ежекторних відгороджень, паливних цистерн і цистерн з прісною водою, баластних, кренових і диферентних цистерн, форпіка, ахтерпіка та коридорів кабельних трас; люки і горловини підводного човна, крім рубкових люків і переділкових дверей
	"Наказ" - люки, двері і горловини, які розташовані на першій безперервній палубі, що проходить вище ватерлінії, а також усі горловини нижче цієї палуби за винятком тих, які відносяться до групи горловин із літерами "Б" і "З"; рубкові люки і перебіркові двері підводного човна

	"Тривога" - люки, двері і горловини, які розташовані вище першої безперервної палуби, що проходить вище ватерлінії, за винятком тих, що відносяться до групи з літерами "Б" і "З"
	"Тривога" - люки, двері і горловини, які у разі оголошення тривоги задраюються в першу чергу. Червоний квадрат наноситься тільки на горловини, розташовані на зовнішньому контурі корабля
	Люки, двері і горловини з літерою "Т", які під час тривалого несення бойової готовності можуть віддраюватися
	Люки, двері і горловини з літерою "Н", які в нічний час після сигналу "Здраїти водонепроникні перебірки" можуть віддраюватися

Розміри літер і оправи: висота літер - 65 мм; ширина літер - 40 мм; діаметр малого кола - 90 мм; діаметр великого кола - 110 мм; товщина лінії, яка облямовує кола, - 5 мм; сторона червоного квадрата - 130 мм; діаметр темно-синього кола - 90 мм.

Додаток 3

до пункту 50 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Таблиця звукових сигналів, які подаються на кораблі

Сигнал	Номер сигналу	Характер сигналу	Подача та позначення сигналу
1	2	3	4
"Бойова тривога"	N 9	Один безперервний звук: сиреною - на надводних кораблях і суднах забезпечення; ревуном - на підводних човнах	Подається один раз: сиреною з мінливим тоном, ревуном - з постійним тоном
"Навчальна тривога"	N 9	Три коротких та один тривалий звук дзвінком	Подається один раз
"Аварійна тривога"	Не грається	25 - 30 коротких дзвінків	Подається один раз
"Хімічна тривога"	Не грається	Чотири коротких та один тривалий звук дзвінком	Подається тричі з перервою в 2 секунди
"Радіаційна небезпека"	Не грається	Один короткий та два тривалих звуку: дзвінком - на надводних кораблях, ревуном - на підводних човнах	Подається тричі з перервою в 2 секунди
"Великий збір"	N 5	Один короткий та один тривалий звук дзвінком	Подається 12 - 15 разів з перервою в 1 секунду
"Корабель до бою та походу приготувати"	Не грається	Два коротких звуку дзвінком	Подається 3 - 4 рази з перервою в 3 сек.

"Термінове занурення"	Не грається	10 - 12 коротких звуків ревуном	Подається один раз
"Відкрити (закрити) клапани вентиляції цистерн головного баласту"	Не грається	Один короткий звук ревуном	Подається один раз, тривалість - 2 сек. —
"Відкрити (закрити) кінгстони цистерн головного баласту"	Не грається	Один короткий звук дзвінком	Подається один раз, тривалість - 2 сек. —
"Слухайте всі" ("Увага")	N 1	Три коротких звуки дзвінком	Подається два рази з перервою 3 сек. — — —
Перевірка звукової сигналізації (під час огляду і перевірки зброї та технічних засобів)	Не грається	Три коротких звуки дзвінком та три коротких звуки ревуном послідовно	Подається один раз — — — — — —
"Відбій тривоги" ("Закінчення оголошеної дії")	N 12	Три тривалих звуки дзвінком	Подається один раз з перервою 3 сек. ——— ——— ———
"Початок занять та робіт"	N 4	Один тривалий звук дзвінком	Подається один раз ———

Примітки: 1. Позначення і тривалість звуків дзвінком, ревуном, сиреною:

 безперервний - 25 - 30 секунд;
 тривалий - 3 секунди;
 короткий - 1 - 2 секунди.

Тривалість перерв між звуками - 1 секунда.

2. Сигнали тривоги, що оголошуються з навчальною метою (крім бойової та навчальної тривоги), для відрізнення від сигналів фактичних тривоги попереджаються сигналом "Слухайте всі", який подається дзвінком або ревуном, а також оголошенням слова "Навчальна", яке передається корабельною трансляцією.

3. У випадку несправності дзвінка сигнал аварійної тривоги подається корабельним дзвоном (25 - 30 частих ударів).

4. На надводних кораблях та суднах забезпечення, де немає сирени з мінливим тоном звучання, сигнал "Бойова тривога" подається дзвінком (дзвоном гучного бою) один раз тривалістю 25 - 30 секунд.

5. Номери сигналів, які подаються горном, зазначені у додатку 6 до Стрйового статуту Збройних Сил України.

Додаток 4

до пунктів 77, 101 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

**Добова відомість
(надводний корабель)**

(найменування корабля)

за станом на -----

(день, місяць, рік)

1. Особовий склад

Відомості	Офіцери	Мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом	Строкової служби	
			старшини	матроси
За штатом				
За списком				
Хворих на лікуванні поза кораблем				
У відрядженнях				
У відпустках				
Заарештованих				
Усього відсутніх (крім зайнятих службою корабельних нарядів)				
У наявності				
Відряджених				
Перебувають на постачанні				

2. Матеріальні засоби

Найменування	Одиниця вимірювання	Кількість	Примітки
1	2	3	4
Паливо, в тому числі:			
мазут	т		
дизельне паливо	т		
гас	т		
бензин	т		
Мастила, в тому числі:			
машинне	т		
турбінне	т		
моторне	т		
Вода, в тому числі:			
котельна	т		
для пиття	т		
для миття	т		
Продовольство (усього):			
в тому числі, м'ясо	доба		
хліб	доба		
Гроші в касі	гривня		

3. Максимальні параметри мікроклімату й газоаналізу

Приміщення	Температура повітря	Вологість повітря	Концентрація пари (шкідливих речовин)
У погребах та контейнерах:			
крилатих ракет			
зенітних ракет			

артилерійських універсального калібру			
МЗА			
протичовнових боєприпасів			
авіаційних боєприпасів			
інших			
У газосховищах:			
У рефрижераторних камерах:			

Старший помічник (помічник) командира корабля

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Додаток 5

до пунктів 77, 101 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Добова відомість (підводний човен)

(найменування підводного човна)

за станом на _____

(день, місяць, рік)

1. Особовий склад

Відомості	Офіцери	Мічмани та старшини, які проходять військову службу за контрактом	Строкової служби	
			старшини	матроси
За штатом				
За списком				
Хворих на лікуванні поза кораблем				
У відрядженнях				
У відпустках				
Заарештованих				
Усього відсутніх (крім зайнятих службою корабельних нарядів)				
У наявності				
Прикомандированих				
Перебувають на постачанні				

2. Озброєння

Найменування	Одиниця вимірювання	Кількість	Примітки
Ракети бойові			
Ракети практичні			
Торпеди бойові			
Торпеди практичні			
Міни бойові			

Міни практичні			
----------------	--	--	--

3. Матеріальні засоби

Найменування	Одиниця вимірювання	Кількість	Примітки
Паливо	т		
Мастило	т		
Прісна вода	т		
Дистильована вода	л		
Продовольство	доба		
Повітря високого тиску	%		
Засоби регенерації повітря	комплект		

4. Стан технічних засобів

Акумуляторна батарея (дата останнього заряджання) _____

Густина електроліту _____ г/см³

Рівень електроліту _____ мм

Опір ізоляції акумуляторної батареї _____ КОМ

5. Відомості про несправні технічні засоби

Старший помічник командира підводного човна

_____ (військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Додаток 6

до пунктів 77, 702 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Ранковий рапорт вахтового офіцера (за станом на 7-му годину)

" ____ " _____ 200_ року

(рейд)

(найменування корабля)

1. Стан погоди

Вітер (напрямок, сила, м/с)	Море (у балах)	Хмарність (у балах)	Температура зовнішнього повітря, °С	Температура води, °С

2. Рух кораблів

Кораблі, які повернулися з моря	Кораблі, які вийшли в море

3. Особи, які відсутні за невідомих причин або запізналися

З якої бойової частини (служби)	Прізвища

4. Зміст сигналів, які прийняті уночі і не доведені

--

5. Особливі випадки та зауваження під час несення вахти уночі

--

Вахтовий офіцер

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Додаток 7

до пункту 99 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Порядок проведення урочистого ритуалу вступу в командування кораблем

Урочистий ритуал вступу новопризначеного командира корабля у командування кораблем проводиться у призначений командиром з'єднання кораблів час після прийняття і здавання посади командирами корабля (у день підписання акта про прийняття та здавання посади) у такому порядку.

Для проведення ритуалу екіпаж корабля шикуються за порядком шиккування для підіймання Прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України. У ритуалі вступу в командування кораблем беруть участь всі офіцери штабу з'єднання кораблів.

Старший помічник командира корабля зустрічає командира корабля, який здає посаду, і через осіб чергової служби доповідає командирі з'єднання кораблів про готовність до проведення ритуалу.

Під час виходу командира з'єднання кораблів на верхню палубу (у встановлене місце) разом з новопризначеним командиром корабля, який прямує трошки позаду і праворуч за ним, командир корабля, який здає посаду, подає команду "Струнко" і доповідає командирі з'єднання кораблів. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 1-го рангу! Екіпаж корабля (найменування корабля) для урочистого ритуалу вступу в командування кораблем вишикуваний. Командир корабля капітан 2-го рангу Удальцов".

Після чого новопризначений командир корабля стає у стрій праворуч від старшого помічника командира корабля.

Командир з'єднання кораблів у супроводженні командира корабля, який здає посаду, обходить стрій і вітається з екіпажем. Після цього подається команда "Вільно".

Командир з'єднання кораблів подає команду "Струнко" і оголошує наказ про нові призначення командирів корабля. Потім він подає команду "Вільно" і

промовляє коротку промову, в якій відзначає заслуги командира корабля, що здає посаду, дякує йому за службу і висловлює свої побажання. Після цього командир з'єднання кораблів викликає до себе і відрекомендовує новопризначеного командира корабля, дає коротку характеристику проходження ним служби і, якщо він не має відзнаки "Командир корабля", вручає йому цю відзнаку.

Командир з'єднання кораблів наказує командирам корабля доповісти про прийняття і здавання посади. Командир корабля, який здає посаду, подає команду "Струнко", потім він і новопризначений командир корабля підходять до командира з'єднання кораблів і доповідають йому. Наприклад: "Товаришу (пане) капітане 1-го рангу. Капітан 2-го рангу Удальцов посаду командира корабля (найменування корабля) здав", "Товаришу (пане) капітане 1-го рангу. Капітан 2-го рангу Романенко посаду командира корабля (найменування корабля) прийняв".

Потім командир з'єднання кораблів у супроводженні командира корабля, який здав посаду, та новопризначеного командира корабля підходить до строю офіцерів штабу з'єднання кораблів і оголошує їм про закінчення урочистого ритуалу. Новопризначений командир корабля проводить командира з'єднання кораблів і офіцерів штабу до виходу з верхньої палуби, повертається на встановлене місце, подає команду "Вільно" і викликає до себе старшого помічника командира корабля. Старший помічник командира корабля падає команду "Струнко", після якої командир корабля залишає місце шиккування особового складу.

Додаток 8

до пункту 527 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Правила

тимчасового перебування на кораблі команд та осіб

1. Курсанти вищих військово-морських навчальних закладів

Курсанти вищих військово-морських навчальних закладів згідно з планом і програмою, затвердженими Головнокомандувачем Військово-Морських Сил Збройних Сил України, проходять на кораблях навчальну практику і стажування.

Курсанти і стажисти, які прибули на корабель, розподіляються по бойових частинах, службах і підпорядковуються відповідним командирам підрозділів, бойових частин та начальникам служб.

Кожному курсантові присвоюється бойовий номер того корабельного спеціаліста, якого він дублює. Курсанти випускного курсу проходять стажування. Вони дублюють за своїми спеціальностями командирів відповідних підрозділів бойових частин (служб).

Під час проходження навчальної практики й стажування згідно з програмою курсанти та стажисти можуть переводитися до інших бойових частин (служб) і на інші кораблі.

Розподіл курсантів і стажистів, які прибули на корабель, визначається наказом командира корабля.

Курсанти та стажисти, які прибули на корабель, забезпечуються спальними місцями та харчуванням. Вони зобов'язані повністю виконувати корабельні правила, розпорядок дня, додержуватись встановленої форми одягу та виконувати розпорядження чергового корабля (вахтового офіцера).

Після прибуття на корабель курсанти й стажисти знайомляться з правилами безпеки та з розташуванням житлових і службових приміщень, командних пунктів, бойових постів.

Курсанти повинні знати звукові сигнали тривоги та інших команд, які оголошуються на кораблі, і виконувати відповідні дії.

Курсанти 1-го і 2-го курсів забезпечуються житлом і харчуванням нарівні з матросами та старшинами строкової служби, курсанти 3-го і 4-го курсів - нарівні зі старшинами, які проходять військову службу за контрактом, та мічманами, курсанти 5-го (випускного) курсу - нарівні з офіцерами, обов'язки яких вони дублюють.

Після прибуття на корабель курсанти шикуються у призначеному місці, командир корабля знайомиться з ними і вітає їх із прибуттям на корабель Військово-Морських Сил. Він відрекомендує свого старшого помічника (помічника), заступника командира корабля з виховної роботи, а також оголошує військові звання та прізвища командира з'єднання кораблів, начальника штабу, заступника командира з'єднання кораблів з виховної роботи і відповідних флагманських спеціалістів штабу з'єднання кораблів.

За створення умов і обстановки на кораблі, необхідних для ефективного практичного навчання курсантів і стажистів, відповідає командир корабля і командири відповідних бойових частин (начальники служб).

За загальну організацію навчальної практики та стажування на кораблі відповідає старший помічник (помічник) командира корабля.

Офіцери корабля незалежно від спеціальності повинні надавати допомогу прибулим на корабель курсантам вищих військово-морських навчальних закладів.

Особовий склад корабля зобов'язаний ставитися до прибулих на практику курсантів з повагою, надавати їм допомогу, особливо під час здійснення морського походу, у разі сильної качки корабля та несення корабельної служби в тяжких умовах.

Корабельні спеціалісти, яких дублюють курсанти, повинні передавати їм свій практичний досвід і теоретичні знання.

Використання курсантів для робіт і несення служби за межами корабля забороняється.

Призначений термін навчальної практики курсантів може змінитися тільки за рішенням Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України і погодженням з начальником вищого військово-морського навчального закладу. Тривалість морських походів корабля під час проходження навчальної практики курсантів погоджується з тривалістю практики курсантів. Ніхто, крім Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, не має права відряджати курсантів з корабля раніше від призначеного терміну. Для керівництва навчальною практикою і стажуванням курсантів із числа офіцерів вищих військово-морських навчальних закладів призначаються керівники.

Флагманський (старший) керівник навчальної практики (стажування) заздалегідь прибуває до начальника Головного штабу - першого заступника Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України і погоджує всі організаційні питання, пов'язані з розподілом курсантів по кораблях (з'єднаннях кораблів), доставкою їх на кораблі та забезпеченням практики (стажування).

Керівник навчальної практики (стажування) у з'єднанні кораблів заздалегідь повідомляє командира з'єднання кораблів про прибуття курсантів (скільки людей, коли, яким видом транспорту тощо), а також особисто заздалегідь сповіщає командирів кораблів, на які розписані курсанти (стажисти), для організації на кораблі їх розміщення і харчування.

Керівники навчальної практики, які призначені від військово-морського навчального закладу, мають право перевіряти організацію та якість проходження практики на кораблях. Вони повинні повідомити командира та офіцерів корабля про зміст навчального плану, програм практики й ознайомити їх з організаційно-методичними вказівками стосовно проведення занять, тренувань, навчань, заліків, допусків тощо.

Курсант військово-морського інституту чи іншого вищого навчального закладу, який прибув на корабель Військово-Морських Сил для навчальної практики (стажування), повинен бути взірцем дисциплінованості, підтягнутості, ретельності і служити прикладом для матросів та старшин строкової служби, ставитися до них з повагою, стримувати їх від порушень військової дисципліни та організації служби.

Важливим завданням навчальної практики, крім виконання програм, є виховання в курсантів почуття гордості за належність до Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

За час перебування в з'єднанні кораблів курсанти мають відвідати інші кораблі, а також історичні місця та пам'ятники.

Звільнення курсантів з корабля на берег здійснюється на однакових підставах з особовим складом корабля за посадами, які дублюються. Норми звільнення встановлює командир корабля відповідно до вимог цього Положення.

2. Військові частини (команди)

Військові частини (команди), прийняті на корабель як десант чи для перевезення, розміщуються згідно з корабельним розписом з приймання та висадки десанту, розподіляються по приміщеннях за планом, який розробляється помічником командира корабля і затверджується командиром корабля. За можливості офіцери військової частини розміщуються в каютах відповідно до їхнього службового положення, а інші військовослужбовці - у такому ж порядку, як старшини і матроси корабля, у спеціально відведених приміщеннях.

Приміщення, призначені для розміщення військової частини (команди), ретельно прибираються і вентилюються. Особлива увага приділяється підготовці приміщень для хворих (поранених), якщо корабельний лазарет не має достатньо місць.

Одночасно з призначенням приміщень для особового складу військової частини (команди) помічником командира корабля призначаються місця для розміщення її зброї, бойової техніки, спорядження і майна. Посадка на корабель людей, приймання й навантаження вантажів здійснюються згідно зі спеціальними інструкціями.

Під час перебування на кораблі особовий склад військової частини (команди) додержується вимог цього Положення та затвердженого на кораблі розпорядку і не втручається в керування кораблем і розпорядження осіб корабельного складу.

За дотримання особовим складом військової частини (команди) корабельних правил відповідає командир військової частини (команди).

Під час перебування на кораблі за рішенням командира корабля особовий склад військової частини (команди) може залучатися до виконання корабельних робіт.

Для підтримання порядку і забезпечення додержання особовим складом військової частини (команди) корабельних правил із числа особового складу військової частини (команди) призначаються чергові команд.

Особовий склад військової частини (команди), яка перевозиться на кораблі, повинен ознайомитися зі своїми обов'язками у разі оголошення корабельних тривог. Практичне виконання дій за цими обов'язками перевіряється до виходу корабля в море під час оголошення навчальної тривоги.

Корабель, на якому перебуває військова частина (команда), забезпечується додатковими рятувальними засобами відповідно до чисельності особового складу військової частини (команди).

Особовий склад військової частини (команди) забезпечується харчуванням на кораблі на загальних підставах або їм видається сухий пайок. Порядок харчування встановлюється розпорядженням командира з'єднання кораблів чи командира корабля після погодження з командиром військової частини.

3. Пасажири

Особи, які тимчасово перебувають або здійснюють перехід на кораблі і не мають визначених службових обов'язків на цьому кораблі, називаються пасажирями.

На корабель, який виходить у море в складі з'єднання кораблів, пасажирів приймаються тільки за наказом чи дозволом командира з'єднання кораблів, а у разі одиночного плавання - Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України. У виняткових випадках командир корабля має право прийняти на корабель пасажирів, про що негайно доповідається за підпорядкованістю.

Якщо термін перебування пасажирів на кораблі більше доби, то це зазначається у наказі командира корабля.

Приймання на корабель пасажирів, які не належать до військовослужбовців Збройних Сил України, обмежується такими випадками: у разі врятування людини від загибелі внаслідок аварії судна у морі та в інших випадках як у морі, так і на березі, незалежно від громадянства врятованого; під час перебування корабля у морі за розпорядженням прямого начальника командира корабля.

Пасажири, врятовані від загибелі чи іншого лиха, за першою нагодою висаджуються на берег і передаються місцевій владі.

Приймати пасажирів на кораблі, які не перебувають у кампанії, забороняється, за винятком випадків, коли приймання пасажирів необхідне за характером його службової діяльності чи обумовлене надзвичайними обставинами на березі.

Перебування на кораблі членів сімей особового складу з метою проживання або перевезення забороняється. У виняткових випадках перевезення кораблем членів сімей особового складу здійснюється за дозволом Головнокомандувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Запис про приймання на корабель пасажирів вноситься до вахтового журналу, де зазначається коли, де і на якій підставі пасажир був прийнятий на корабель, а також час і місце сходження з корабля.

Розміщення пасажирів-військовослужбовців у корабельних приміщеннях здійснюється помічником командира корабля за вказівкою старшого помічника командира корабля з наданням пасажирів можливих зручностей, але без особливого обмеження корабельного складу. Офіцери розміщуються в каютах відповідно до їхнього службового положення, а решта військовослужбовців - у житлових приміщеннях корабля (кубриках).

Порядок розміщення і харчування делегацій, які перебувають на кораблі пасажирами, визначається рішенням командира корабля чи розпорядженням командування.

Цивільні особи розміщуються згідно з розпорядженням командира корабля.

Якщо серед пасажирів є жінки, то їм виділяються окремі приміщення.

Пасажири забезпечуються харчуванням згідно зі встановленими корабельними нормами та порядком.

Пасажири на кораблі додержуються корабельних правил та встановленого порядку і не втручаються в дії особового складу корабля та в керування кораблем.

Пасажири не мають права сходити з корабля на берег без дозволу старшого помічника командира корабля чи чергового корабля. Пасажири, які

Спеціальна вахта												

Командир корабля

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Примітки: 1. У графах 2 - 4, 6 - 8, 10 - 12 вказується кількість особового складу, який несе чергування або вахту на зазначеному посту.

2. У графах 5, 9, 13 вказується вид зброї, якою озброюється особовий склад, призначений на відповідний пост.

Додаток 10

до пункту 636 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Командир корабля

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

" ___ " _____ 200_ року

Розпис корабельного чергування

N з/п	Склад наряду	Дні тижня						
		Прізвища і від якого підрозділу споряджаються						
1	Черговий корабля							
2	Черговий низів							
3	Черговий боцман							
4	Черговий сигналіст							
5	Черговий камбуза							
6	Дозорні з живучості							
7	Команда чергового катера							
8	Днювальні житлових приміщень							

Помічник командира корабля

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Примітка. Розпис спеціального чергування в бойових частинах і службах складається за такою самою формою.

Додаток 11

до пункту 636 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Командир корабля

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

" ___ " _____ 200_ року

Розпис корабельної вахти

Дати вахти	Склад вахти	Прізвища і від якого підрозділу призначаються						
		Зміни						і так далі
		1	2	3	1	2	3	
	Вахтовий офіцер Вахтові зміни							
	Вахтовий офіцер Вахтові зміни							
	і так далі							

Помічник командира корабля

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Примітка. Розпис спеціальної вахти в бойових частинах і службах складається за такою самою формою.

Додаток 12

до пункту 637 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Листок нарядів на службу та роботи матросів і старшин

----- підрозділу

(найменування)

----- бойової частини (служби)

(найменування)

----- корабля

(найменування)

(на місяць, рік)

Військове звання, прізвище, ініціали	Наряд на службу та роботи									
	на кораблі					поза кораблем				
	кількість нарядів за минулі місяці	добовий	денний	нічний	усього	кількість нарядів за минулі місяці	добовий	денний	нічний	усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Командир (старшина) команди

(військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Примітки: 1. У графах 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11 вказується число місяця заступання в наряд (на роботу) з вказівкою виду наряду (роботи). Наприклад: Чр - чергування; Вх - вахта; Вр - варта; Дн - днювальство; Гр - господарчі роботи тощо.

2. У графах 2 і 7 вказується кількість нарядів з початку періоду навчання.

3. Кількість нарядів у кожній групі має бути однаковою. Якщо цього неможливо досягти протягом двох поточних тижнів, то кількість нарядів вирівнюється протягом двох наступних тижнів, для чого підсумки за кожною групою нарядів переносяться в листки нарядів наступних двох тижнів.

Додаток 13

до пунктів 660, 702 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Порядок відбивання склянок на надводних кораблях 1-го і 2-го рангів

8.00 - відбивають 8 склянок (чотири подвійних* удари в корабельний дзвін).

8.30 - відбивають 1 склянку (один удар).

9.00 - відбивають 2 склянки (один подвійний удар).

9.30 - відбивають 3 склянки (один подвійний удар і один удар). І так далі до 12.00.

12.00 - б'ють "ринду" (три потрійні удари в корабельний дзвін).

Новий рахунок склянок починають о 12.30 і продовжують до 16.00, аналогічно - о 16.00 - до 20.00, та о 20.00 - до 23.00 (до відбою).

23.00 - відбивають 6 склянок.

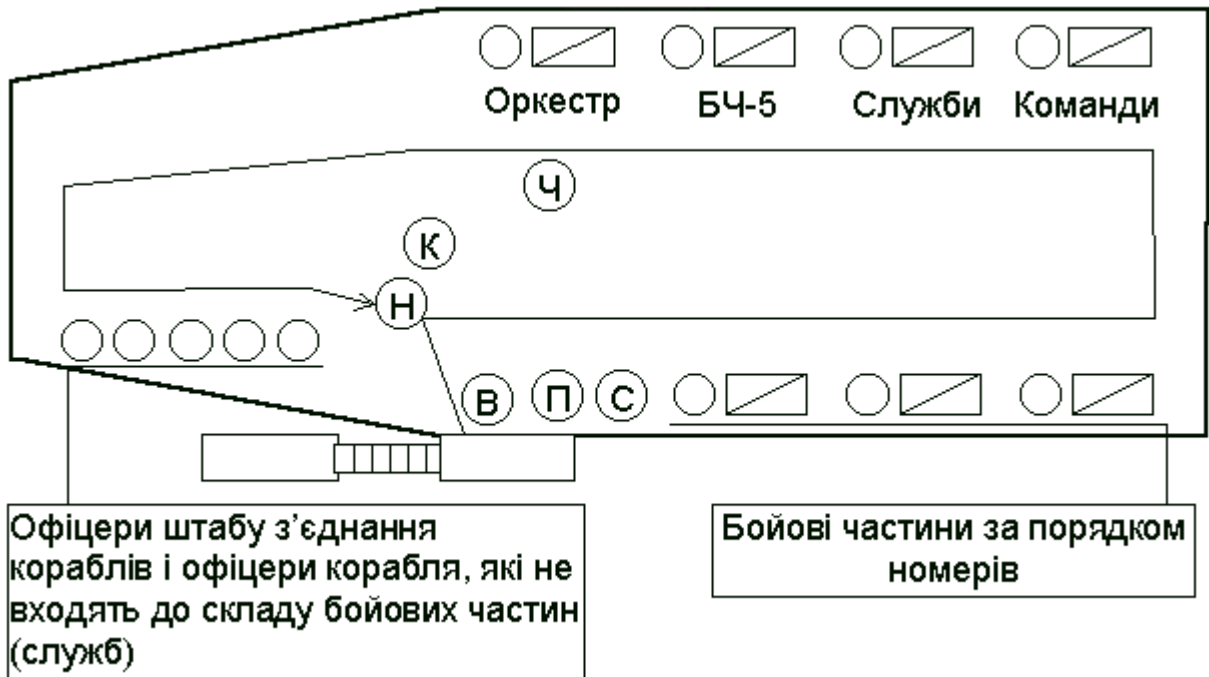
Командири кораблів своїми розпорядженнями визначають, кому зі складу чергової і вахтової служб відбивати склянки.

* Подвійний удар виконується по обох обичайках корабельного дзвону.

Додаток 14

до пунктів 682, 793 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Схема шиккування екіпажу корабля за сигналом "Великий збір" (зразок)

Умовні позначення:

Н - начальник, який прибуває на корабель;

К - командир корабля;

Ч - черговий корабля;

В - вахтовий офіцер;

П - командир вахтового поста;

С - сигналіст.

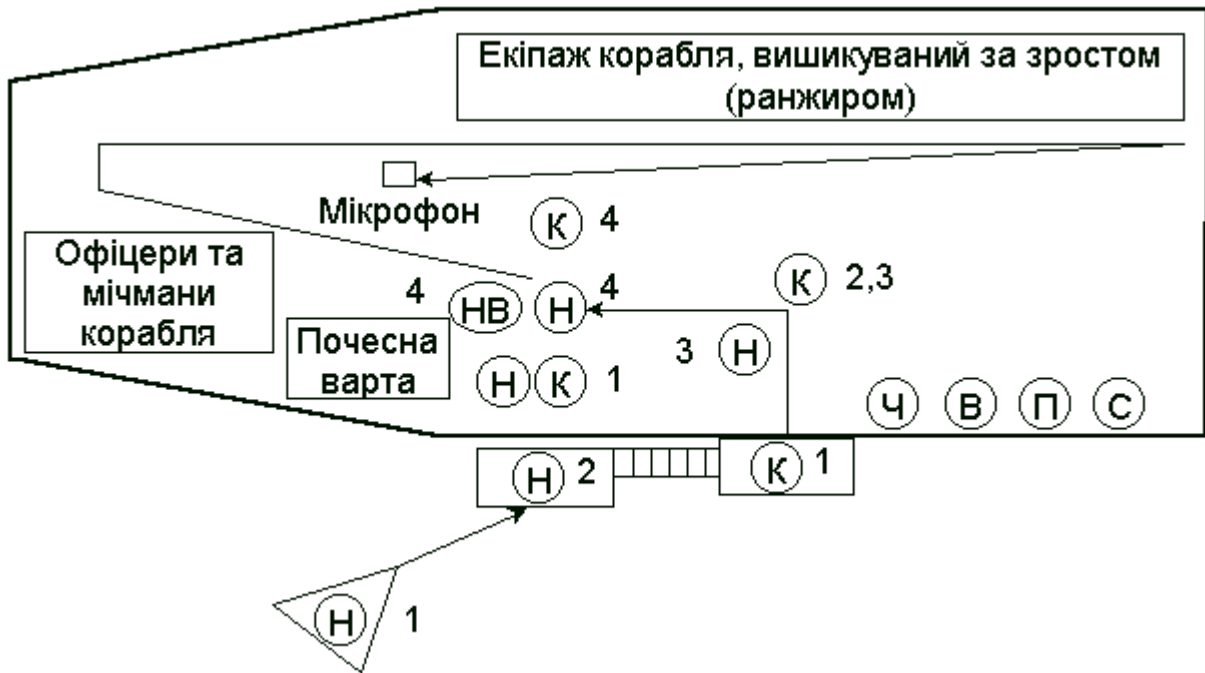
Додаток 15

до пунктів 706, 792, 823 Положення про корабельну службу у

Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Схема

шикування екіпажу корабля під час зустрічі службової особи, що прибуває на корабель на катері (шлюпці) (зразок)

Напрямок руху службової особи:

- 1 - момент подання сигналу "Заходження";
- 2 - момент подання команди "Струнко";
- 3 - момент віддання рапорту командиром корабля;
- 4 - момент віддання рапорту начальником почесної варти.

Умовні позначення:

- Н - начальник (службова особа);
- К - командир корабля;
- Ч - черговий корабля;
- В - вахтовий офіцер;
- П - командир вахтового поста;
- С - сигналіст;
- НВ - начальник варти.

Примітка. Цифри, які стоять біля умовних позначень, зазначають місцеперебування цих осіб у той чи інший момент часу; відсутність цифр означає, що ці особи за час зустрічі не змінюють своїх місць.

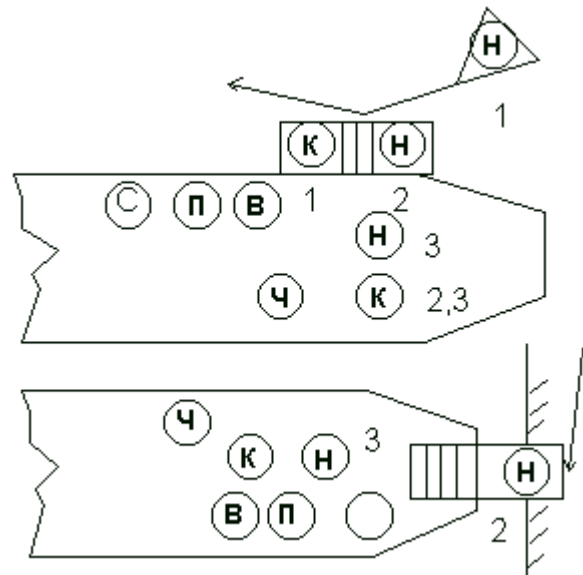
Додаток 16

до пунктів 715, 798 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

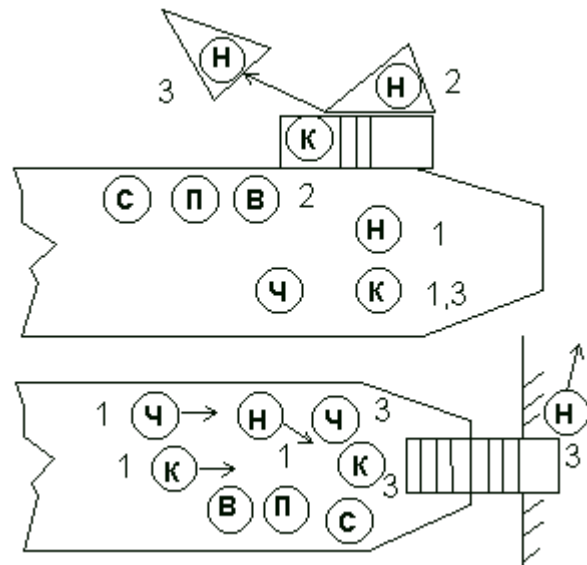
Схеми

шикування осіб чергової та вахтової служб корабля під час зустрічі (проводів) службової особи

Зустріч з катера та з берега:
 1 - момент подання сигналу "Заходження";
 2 - момент подання команди "Струнко";
 3 - момент віддання рапорту.

Проводи на катер та на берег:
 1 - у момент виходу начальника на верхній майданчик трапу подається команда "Струнко".
 2 - у момент відходу катера подається сигнал "Заходження".
 3 - момент подання сигналу "Виконавчий" (команди "Вільно").

Умовні позначення:

Н - начальник;
 К - командир корабля;
 Ч - черговий корабля;
 В - вахтовий офіцер;
 П - командир вахтового поста;
 С - сигналіст.

Примітки: 1. Якщо службову особу зустрічає (проводжає) тільки черговий корабля або вахтовий офіцер, то він займає місце командира корабля. В інших випадках порядок зустрічі (проводів) зберігається.

2. Цифри, які стоять біля умовних позначень службових осіб, указують на їх місцеперебування в той або інший момент зустрічі. Відсутність цифр біля умовних позначень свідчить про те, що під час зустрічі ці особи не змінюють своїх місць.

Додаток 17

до пунктів 757, 766 Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Порядок проведення на кораблі ритуалу внесення (винесення) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України

З метою виховання в особового складу гордості, поваги й любові до корабля Військово-Морських Сил на кораблі ретельно відпрацьовується ритуал внесення (винесення) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, який виконується під час його урочистого підіймання (спуску).

Керівництво ритуалом внесення (винесення) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України покладається на командира корабля, команди подаються черговим корабля (вахтовим офіцером під час стоянки корабля 1-го рангу на швартовах, бочці, якорі).

За відпрацювання виконання ритуалу відповідає старший помічник (помічник) командира корабля.

Для виконання ритуалу внесення (винесення) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України командиром корабля призначається прапороносна група у складі прапороносця і двох асистентів.

Прапороносцем і асистентами призначаються найкращі військовослужбовці корабля, які відзначаються добрим стрійовим вишколом.

Під час проведення ритуалу внесення (винесення) прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України прапороносна група повинна перебувати в парадній формі одягу (в білих рукавичках, з аксельбантами), прапороносець - з кортиком, асистенти - із палашами (шаблями).

Для вимушеної заміни прапороносця або асистентів (хвороба, чергування, вахта, відпустка тощо) призначаються їхні дублери.

Командирові корабля надається право періодично за власним рішенням призначати новий склад прапороносної групи.

Ритуал внесення прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України проводиться в такому порядку:

шикування прапороносної групи в зазначеному місці в колону по одному, посередині - прапороносець зі згорнутим полотнищем прапора (спочатку надвоє впоперек, потім надвоє вздовж так, щоб верхній та нижній огони були в правій руці), яке він утримує зігнутими в ліктях руками на рівні грудей; рух прапороносної групи стрійовим кроком у колоні по одному вздовж строю особового складу до кормового флагштока, який починається за командою "Струнко. Рівняння на середину. Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України внести". За цією командою асистенти одночасно оголюють палаші (шаблі) й беруть їх у положення "на плече";

перешиккування прапороносної групи в одну лаву на відстані одного кроку до кормового флагштока й зупинка обличчям до носа корабля;

показ особовому складу корабля полотнища розгорнутого прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, яке прапороносець утримує у вертикальному положенні за край верхньої сторони протягом 10 сек., після чого, повернувшись з прапором "кругом", передає його сигнальникові,

призначеному на фали для підняття прапора, потім знову робить поворот "кругом" і займає своє місце між асистентами.

Ритуал внесення прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України закінчується не менше ніж за одну хвилину до команди про підіймання прапора.

Під час підіймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України прапороносна група залишається на своєму місці (на відстані одного кроку до кормового флагштока), поки не пролунає команда: "Прапороносна група, в колону по одному, кроком руш", після чого ця група прямує вздовж строю до приміщення чергового корабля.

Винесення прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України здійснюється в такому порядку:

шикування прапороносної групи за 5 хвилин до спуску прапора

Військово-Морських Сил Збройних Сил України в одну шеренгу на відстані одного кроку до кормового флагштока, прапороносець посередині, асистенти, озброєні палашами (шаблями), праворуч і ліворуч від нього, всі обличчям до носа корабля;

прийняття від сигнальника, призначеного до кормового флагштока на фали, полотнища спущеного прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України, для чого прапороносець робить поворот "кругом", приймає і згортає полотнище прапора (спочатку надвоє впоперек, потім надвоє вздовж) і займає своє місце в шерензі обличчям до носа корабля, утримуючи згорнутий прапор на рівні грудей зігнутими в ліктях руками;

рух прапороносної групи з перешикуванням у колону по одному за командою "Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України винести", після якої прапороносна група прямує до рубки чергового корабля, де здає на зберігання полотнище прапора та холодну зброю.

Під час підіймання прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України на флагштоках споруд та територій військових містечок ритуал внесення прапора виконується згідно з вимогами цього Положення.

Керівництво внесенням прапора Військово-Морських Сил Збройних Сил України покладається на командира військової частини, начальника військового (військово-морського) навчального закладу або іншого відповідного начальника. Команди подаються черговим військової частини, військово-морського навчального закладу або іншою особою, призначеною командиром військової частини або військового закладу.

За командою "Прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України винести" обов'язково виконується проходження прапороносної групи вздовж строю особового складу.

У негодю за рішенням командира корабля (командира військової частини) порядок внесення (винесення) прапорів не виконується, прапор отримують сигнальники, призначені на фали для підняття прапора.

**Головнокомандувач
Військово-Морських Сил
Збройних Сил України
контр-адмірал**

І. В. Князь

*Наказ, Положення, Міністерство оборони України, від 25.11.2003 № 415,
«Про затвердження Положення про корабельну службу у Військово-Морських Силах
Збройних Сил України»*

<https://ips.ligazakon.net/document/REG8491?an=3677&scop=0&fcop=611454>